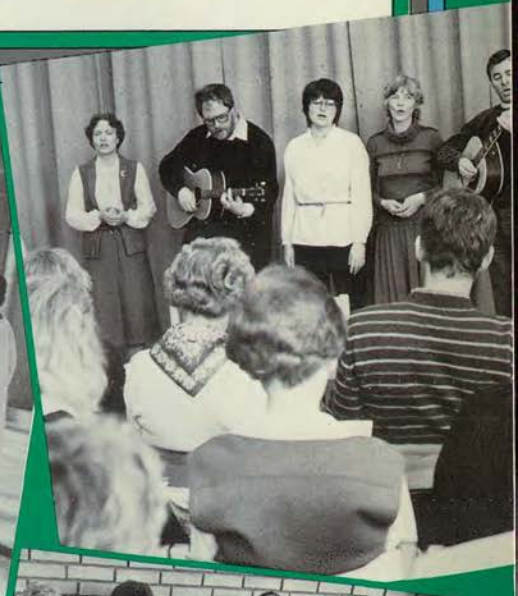

Ref

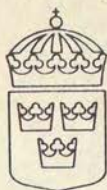
Församlingarna om framtiden

Sammanställning av remissyttranden över 1982 års kyrkokommittés
diskussionsbetänkande (SOU 1983:55) Församlingen i framtiden

SOU 1984:75

Statens offentliga utredningar

1984:75

Civildepartementet

169

Församlingarna om framtiden

Sammanställning av remissyttranden över
1982 års kyrkokommittés
diskussionsbetänkande (SOU 1983:55)
Församlingen i framtiden

Stockholm 1984

Foto omslag: Lennart Jonson
Omslag: Magnus Günther/AdSum

ISBN 91-38-08509-7
ISSN 0375-250X
ALLF 114 84 011

Graphic Systems AB, Göteborg 1984

FÖRORD

På ett tidigt stadium av arbetet i 1982 års kyrkokommitté beslutade kommittén att ge en bred kyrklig opinion möjligheten att påverka detta arbete. Vi valde att publicera ett diskussionsbetänkande med fakta, analyser och ännu relativt obearbetade tankar inför framtiden. En självklar utgångspunkt var att diskussionsbetänkandet skulle redovisa flera - helst många - möjligheter, men däremot inga ställningstaganden från kommitténs sida. Vi bad församlingar och kyrkliga organ på olika plan att ge sina kommentarer till diskussionsbetänkandet.

"Församlingen i framtiden - ett diskussionsbetänkande om Svenska kyrkans lokala organisation från 1982 års kyrkokommitté" (SOU 1983:55) kom att väcka mycket stort intresse. 32 000 exemplar trycktes. 2 500 remissvar kom in. Svaren framgår av den remissammanställning som 1982 års kyrkokommitté nu publicerar. "Församlingen om framtiden" är rubriken. En fullständig förteckning över vilka som svarade kan beställas från civildepartementet.

Inriktningen av remissammanställningen har diskuterats inom kommittén. Däremot är det självfallet så att varje enskild kommittéledamot inte kunnat ta del av varje formulering i den enorma remisskörden. Kommittéledamöterna har fått utförliga sammanfattningar och har dessutom själva gjort nedslag bland remissvaren. Kommitténs sekretariat - KG Hammar, Tom Thyblad, Gunnar Edqvist och Per Ove Svensson - har däremot läst och sammanställt allt inkommet material. Edqvist har knutits till sekretariatet just för arbetet med remissammanställningen och Svensson har deltagit i

egenskap av sekreterare i kyrkomusikerutredningen. Sammanställningen har sedan granskats av kommittéledamöterna. Sekretariatet svarar således för det detaljerade innehållet i remissammanställningen, men kommittén har godkänt den för publicering.

Principerna för arbetet med remissammanställningen framgår i övrigt av inledningen till den.

Det är 1982 års kyrkokommittés förhoppning att också detta material skall bli till nytta i diskussionen om svenska kyrkans lokala organisation.

Stockholm i juli
1982 års KYRKOKOMMITTE

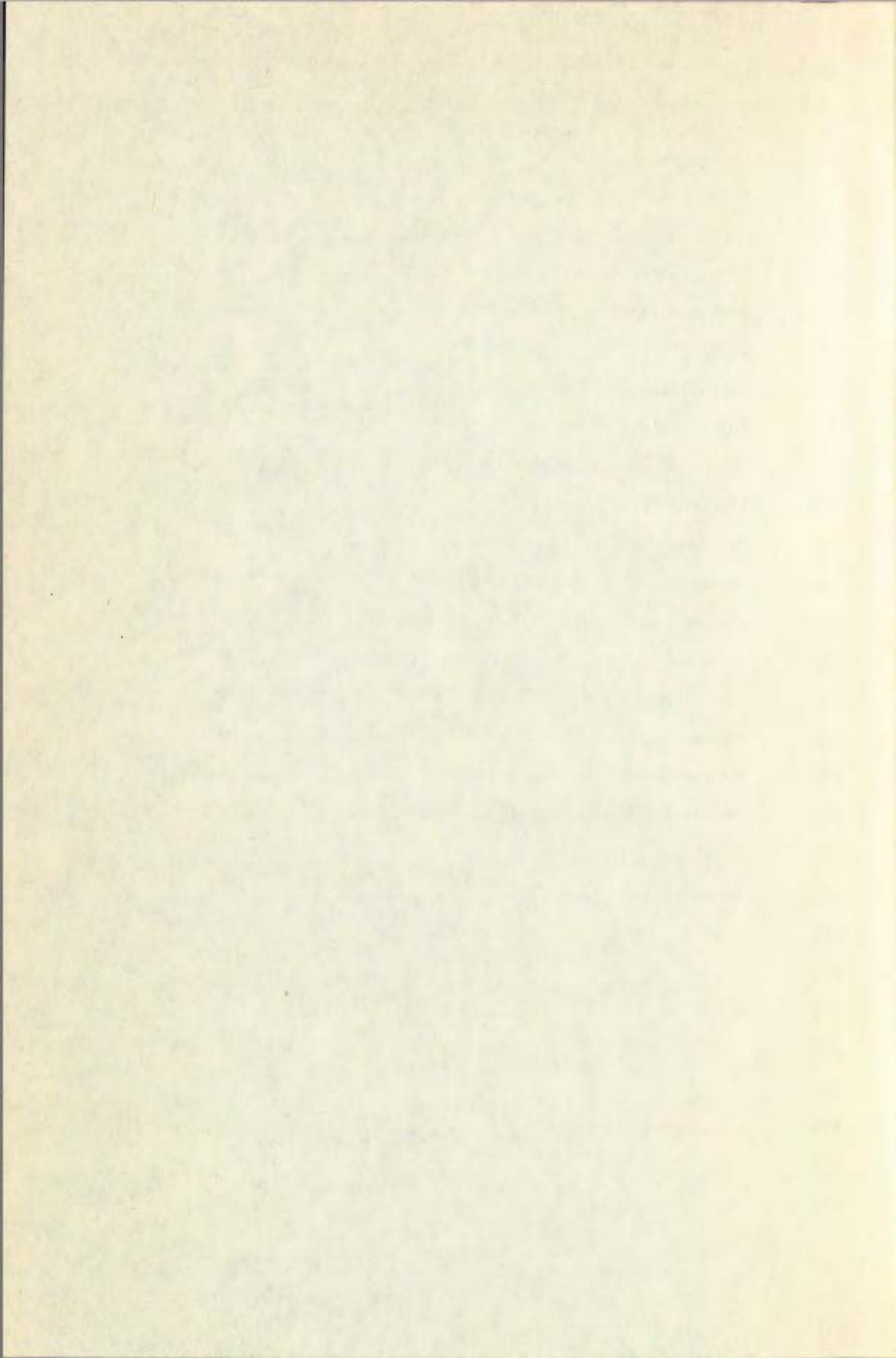
Sören Ekström
ordförande

INNEHALLSFÖRTECKNING

1	ETT DISKUSSIONSBETÄNKANDE PÅ REMISS	9
2	TEOLOGIN OCH FÖRSAMLINGEN I FRAMTIDEN	21
	Kyrkliga organ m.fl. på riks- och stiftsnivå	21
	Samfälligheter	36
	Pastorat	37
	Församlingar över 20 000 inv.	39
	Församlingar mellan 10 001 och 20 000 inv.	45
	Församlingar mellan 5 001 och 10 000 inv.	48
	Församlingar mellan 2 001 och 5 000 inv.	50
	Församlingar mellan 500 och 2 000 inv.	53
	Församlingar mindre än 500 inv.	56
	Enskilda personer	58
3	DEN GRUNDLÄGGANDE STRUKTURFRAGAN - FÖRSAMLING OCH PASTORAT	63
	Kyrkliga organ m.fl. på riks- och stiftsnivå	63
	Yttranden från församlingar	81
	Församlingar mindre än 500 inv.	82
	Församlingar mellan 500 och 2 000 inv.	88
	Församlingar mellan 2 001 och 5 000 inv.	94
	Församlingar mellan 5 001 och 10 000 inv.	102
	Församlingar mellan 10 001 och 20 000 inv.	108
	Församlingar över 20 000 inv.	115
	Pastorat	119

	Samfälligheter	126
	Föreningar, enskilda m.fl.	137
	Politiska organisationer	145
	Studiecirklar	160
4	VISSA DELFRÅGOR MED ANKNYTNING TILL STRUKTURFRÅGAN	177
4.1	Begravningsverksamheten	177
	Organ på riks- och stiftsnivå	178
	Församlingar m.fl. kyrkliga kommuner	182
	Politiska organisationer	188
	Studiecirklar och enskilda	189
4.2	Utjämningsystemet	191
	Organ på riks- och stiftsnivå	191
	Församlingar m.fl. kyrkliga kommuner	194
	Politiska organisationer	210
	Studiecirklar och enskilda	211
4.3	Kyrkobyggnaderna	215
	Organ på riks- och stiftsnivå	215
	Församlingar m.fl. kyrkliga kommuner	218
	Politiska organisationer	227
	Organisationer m.fl., studiecirklar och enskilda	229
4.4	Samverkan på stiftsplanet	235
	Organ på riks- och stiftsnivå	235
	Församlingar m.fl. kyrkliga kommuner	242
	Politiska organisationer och studiegrupper	246
4.5	Specialfråga: Cityförsamlingarna i Stockholm	249
5	TJÄNSTEORGANISATIONEN	253
	Kyrkliga organ m.fl. på riks- och stiftsnivå	253
	Församlingar mindre än 500 inv.	273

	Församlingar mellan 500 och 2 000 inv.	279
	Församlingar mellan 2 001 och 5 000 inv.	283
	Församlingar mellan 5 001 och 10 000 inv.	287
	Församlingar mellan 10 001 och 20 000 inv.	290
	Församlingar över 20 000 inv.	294
	Pastorat	297
	Samfälligheter	300
	Politiska organisationer	308
	Studiecirklar, föreningar och enskilda	316
6	KYRKOMUSIKERORGANISATIONEN	325
	Kyrkliga organ m.fl. på riks- och stiftsnivå	325
	Församlingar med högst 500 inv.	344
	Församlingar mellan 501 och 2 000 inv.	345
	Församlingar mellan 2 001 och 5 000 inv.	346
	Församlingar mellan 5 001 och 10 000 inv.	347
	Församlingar mellan 10 001 och 20 000 inv.	348
	Församlingar över 20 000 inv.	349
	Pastorat och andra kyrkliga samfälligheter	350
	Politiska organisationer	357
	Studiecirklar och enskilda	359

1. ETT DISKUSSIONSBETÄNKANDE PÅ REMISS

Varför ett diskussionsbetänkande?

Genom att på ett så tidigt stadium i utredningsarbetet publicera ett diskussionsbetänkande frångick kyrkokommittén den utredningsmetodik som vanligen tillämpas. Valet av utredningsmetod hade flera orsaker.

En sådan var, att de frågor kyrkokommittén var satt att utreda är av det slaget att starka känslor lätt blir väckta under arbetet och vid ställningstagande i olika riktningar.

En annan orsak var, att den faktiska situationen i de många församlingarna är så mångfasetterad och därför svårgripbar, att endast ett tidsödande arbete med en rad lokala undersökningar skulle kunna ge en rättvisande bild av faktiska förhållanden. Om man däremot lyckades få dem som arbetar lokalt inom svenska kyrkan i olika församlingar och andra kyrkliga organ att reagera på och kommentera vissa påståenden om förhållanden inom den lokala organisationen, så skulle detta ge ett bättre underlag för kommitténs fortsatta arbete utan ett tidsödande och likväl svårtolkat utredningsarbete.

Därtill kom den orsaken att det inom en statlig utredning kan finnas skäl för en viss återhållsamhet när det gäller att ange teologiska och andra prioriteringar för det aktuella kyrkliga arbetet, varför det syntes angeläget att också utifrån denna synvinkel ge svenska kyrkans många församlingar och kyrkliga organ på riks- och stiftsplan

tillfälle att lämna synpunkter och redovisa sina prioriteringar.

För kyrkokommittén, som vill söka ett brett samförstånd om framtida struktur- och organisationsförändringar, var det sålunda angeläget att så snart som möjligt få till stånd en debatt om dessa frågor samt få kyrkliga erfarenheter tillförda det fortsatta utredningsarbetet. Genom sådana synpunkter skulle en grund för det fortsatta utredningsarbetet kunna läggas. Kommittén skulle kunna skapa sig en bild av kring vilken typ av förslag det är möjligt att samla en bred politisk och kyrklig opinion respektive vilka förslag som riskerar att leda till djupgående motståndningar.

En överväldigande majoritet av det stora antalet remissinstanser anser att denna metodik med ett diskussionsbetänkande är bra. Många finner den dessutom så bra, att den borde vara mönsterbildande för utredningsverksamhet över huvud. Den befins "demokratisk" i betydelsen att den har gett möjlighet för åsikter och erfarenheter av vitt skilda slag att göra sig hörda. Metoden bör också kunna bädda för framgång i utredningsarbetet, om kyrkokommittén menar allvar med sin försäkran att den tänker ta hänsyn till de synpunkter som har framförts.

Svenska kyrkans församlings- och pastoratsförbund gör följande jämförelse:

"Förbundsstyrelsen ser positivt på att utredningen valt att på ett tidigt stadium av sitt arbete lägga fram ett diskussionsbetänkande och därigenom ge kyrkliga myndigheter och organisationer möjlighet att påverka utredningsarbetet. Utredningens arbetsmetodik skiljer sig i detta avseende på ett positivt sätt från de kyrka-statututredningar som arbetade på 70-talet och vars förslag ju föll på församlingarnas och samfälligheternas motstånd mot de lagda förslagen. Förbundsstyrelsen förutsätter - och har

all anledning anta - att utredningen tar den hänsyn till vad som framkommer under remissförfarandet så att förslagen i utredningens slutbetänkande kan få en bred uppslutning bland olika kategorier och storleksgrupper bland församlingarna och samfälligheterna."

Svenska kyrkans centralstyrelse:

"Frågan om Svenska kyrkans organisation på lokalplanet är en av vår kyrkas allra viktigaste frågor. Det är mot den bakgrunden glädjande att kommittén dels valt att på ett tidigt stadium ge ut ett öppet diskussionsbetänkande, dels valt att söka presentera modeller som ger underlag för övergripande helhetslösningar."

Arkebiskopen uttalar "stor tillfredsställelse över själva arbetsmetoden" och finner det "glädjande att kyrkokommittén valt att genom ett intressant diskussionsbetänkande initiera ett studium och en debatt".

Malmö kyrkliga samfällighet anser att "framläggandet av ett diskussionsbetänkande är en rätt säregen åtgärd. Den synes dock i förevarande fall vara väl motiverad."

Fakultetsnämnderna i Lund och Uppsala hör däremot till den mycket begränsade grupp remissinstanser som ställer sig kritiska till själva metoden och man menar att den riskerar att leda till att den fortsatta utredningen mera kommer att styras av "tillfälliga remissyttringar" än från ett "systematiskt" eller "egentligt" utredningsarbete.

Kyrkoråden i Gällersta och Ekeby finner också metoden "förkastlig". "Det är mycket ovanligt att statliga utredningar arbetar på detta sätt och man frågar sig 'varför ett diskussionsbetänkande?' Kommittén har själv ställt frågan och besvarat den. Kommitténs svar är svagt. Den vill ge remissinstanserna möjlighet att påverka arbetets fort-

satta inriktning. I och med detta inkompetensförklarar sig kommittén. Den har tydligen ingen uppfattning om vad som är bäst för Svenska kyrkan. Den menar att andra vet bättre. Den logiska slutsatsen borde vara att kommitténs ledamöter avsäger sig uppdraget så att nya ledamöter och experter kan utses - personer, som kan och vill ta ställning i dessa frågor."

Remisstiden

Betänkandet publicerades i oktober 1983 och remisstiden bestämdes då till den 19 mars 1984.

Två faktorer komplicerade frågan om remisstidens längd och effektiva användning. Vissa distributionstekniska problem förelåg i utgångsskedet. Dessutom uppstod en fördröjning vid nytryckningen av betänkandet på grund av det osedvanligt stora intresset för detta betänkande och de många beställningar som följde därav. Kommittén fick i första omgången tillstånd att trycka 10 000 ex. (att jämföra med 2 000 à 3 000 för de flesta utredningsbetänkanden). Allt eftersom beställningarna flöt in till förlaget utökades upplagan för att slutligen stanna på 32 000 ex.! Glädjande många var beredda att studera betänkandet grundligt i studiecirkelform.

De tidsfördröjningar som uppstod innan cirklarna kunde komma igång på många håll var givetvis beklagliga. Röster höjdes för att kyrkokommittén borde utsträcka remisstiden av dessa orsaker. Generellt skedde detta inte, men samtliga remissorgan som gjorde förfrågningar fick tillstånd att i efterhand komma in med sina synpunkter. Samtliga remissvar som inkommit under april och maj 1984 har således bearbetats och tillförts det fortsatta utredningsarbetet.

Till yttermera visso kommer samtliga resmissinstanser att inom en relativt snar framtid, nämligen då huvudbetänkan-

det presenteras under 1985, återigen att få tillfälle att ge sin syn på de problem med vilka kommittén arbetar.

Remissinstanser

Kyrkokommitténs uppfattning var från första stund, att ju fler röster som kunde göra sig hörda på ett tidigt stadium desto bättre för kyrkokommitténs arbete. Avsikten var därför att låta alla som hade intresse för frågorna få tillfälle att avge sina synpunkter. I första hand handlade det om de många församlingarna inom svenska kyrkan, pastorat och kyrkliga samfälligheter.

Eftersom remissen inte utgick från departementet utan från utredningen blev det inte fråga om att "anmoda" olika organ och församlingar, något som måhända skapade en viss osäkerhet inte minst bland de mera utredningsvana enheterna. I stället "inbjöds" samtliga församlingar, pastorat och kyrkliga samfälligheter, olika kyrkliga organ på rikspanet och stiftsplanet, några statliga myndigheter samt en intresserad allmänhet att avge synpunkter.

För att skapa en garanti för att olika lokala erfarenheter kom till tals, riktades en speciell vädjan till 180 särskilt utvalda församlingar, pastorat och samfälligheter att verkligen avge remisskrivelser. I samarbete med de olika stiftens domkapitel hade kyrkokommittén valt ett antal församlingar, pastorat och samfälligheter utifrån det perspektivet, att små och stora församlingar, landsbygds- och tätortsförsamlingar, församlingar i flerförsamlingspastorat, partiella och totala samfälligheter etc. skulle komma till tals. Pastorat- och samfällighetsperspektiv skulle också finnas representerade i rimlig omfattning. Avsikten var dock inte att tillmäta "de 180":s synpunkter ett särskilt värde. De skulle i stället garantera bredden i erfarenheter bakom olika remissvar. I redovisningen av remissmaterialet markeras inte tillhörigheten till "de 180" på något sätt. Remissinstansernas antal blev så stort och

deras bakgrund så varierad, att någon "garanti" av det slag kyrkokommittén varit ute efter aldrig hade behövts.

Antalet remissvar

Efter remisstidens utgång den 19 mars och sedan samtliga skrivelser som inkommit under april och maj 1984 medräknats, uppgick antalet remissvar till 2 506.

Redovisningen av remissvaren

Givetvis är det en svår uppgift att redovisa ett så stort material som de många remissvaren utgör. De synpunkter som avges är inte alltid jämförbara med varandra, eftersom betänkandet inte i första hand var ett svarsmaterial utan ett underlag för diskussion och eventuella ställningstaganden i olika frågor. Väsentligast vid redovisningen synes vara, att de röster, åsikter, erfarenheter och bedömningar som finns företrädda inom svenska kyrkan redovisas. För att möjliggöra ett "avlyssnande av den kyrkliga opinionen" redovisas huvudfrågorna i remissmaterialet utifrån olika grupper med skilda perspektiv och erfarenheter. Kyrkliga organ på riks- och stiftsplanet med övergripande perspektiv redovisas för sig. Församlingar redovisas i grupper efter storlek. Pastoraten redovisas i två grupper med brytningspunkten vid 5 000, eftersom denna siffra kommit att spela en stor roll i debatten. De kyrkliga samfälligheterna redovisas för sig. Enskilda och grupper inom kyrkan redovisas i en grupp, studiecirkel i en annan. Politiska organisationer redovisas i en särskild grupp, liksom olika samhällliga föreningar.

Uppdelningen på olika grupper enligt detta mönster är emellertid inte oproblematiskt. Som ett remissvar från församling räknas den skrivelse som har kyrkorådet eller kyrkofullmäktige/kyrkostämman bakom sig. I vissa fall är

en skrivelse undertecknad av en kyrkoherde. Man kan ha tänkt sig att kyrkoherden uttalat sig å församlingens vägnar, men detta anges ej. Då redovisas svaret inom gruppen 'enskilda och grupper'. Det kan också vara så att ett kyrkoråd och andra i en församling utgjort en studiecirkel och tänkt sig att de avlämnade synpunkterna var församlingens synpunkter. Men i den mån man bara presenterat sig som en studiecirkel i en viss församling, redovisas remissvaret i gruppen 'studiecirkelar'. Samma flytande gränser finns mellan politiska organisationer och studiecirkelar.

Denna metodiska svårighet påverkar dock knappast redovisningen i stort. De olika rösterna hörs ändå tydligt. Olika erfarenheter och olika bakgrund i den mångfasetterade verklighet som är svenska kyrkan ger olika perspektiv och olika synpunkter.

Hur ska remissvaren värderas?

Frågan om hur antalet remissvar ska värderas aktualiseras av ett flertal remissinstanser. Anledningen torde bl.a. vara de erfarenheter som gjordes vid den förra stora kyrkopolitiska remissomgången, dvs. den remissbehandling som skedde i kyrka-statfrågan. När det förslag som slutligen avvisades 1979 remissbehandlades, var de flesta remissinstanserna negativa till förslaget om en fri kyrka. Däremot representerade de församlingar och samfälligheter som var positiva till förslaget ifråga ett större antal människor än de negativa församlingarna och samfälligheterna. En analys av detta förhållande torde ligga bakom många stora samfälligheters betonande av, att synpunkterna från församlingar och samfälligheter bör vägas i förhållande till den folkmängd de representerar.

Å andra sidan betonar ett stort antal små församlingar, att deras synpunkter bör tillmätas störst vikt, eftersom det är de små församlingarna som främst kommer att beröras

av eventuella förändringar.

Eftersom kyrkokommittén inte avsett att skaffa sig ett majoritetsunderlag utan bereda tillfälle för samtliga kyrkliga instanser att delta med sina respektive erfarenheter och synpunkter i utredningsarbetet, blir frågan om hur olika remissvar ska värderas i förhållande till varandra inte lika aktuell. Genom att svaren redovisas i grupper påverkar inte många röster inom en grupp tydligheten i rösterna hos en annan grupp med kanske färre antal remissinstanser.

Samtidigt är det viktigt att ge en realistisk bild av vilka möjligheter som ligger i en öppen remissomgång som denna. Det finns flera exempel på hur en intensiv lokal diskussion omsatts i ett stort antal skrivelser även från ett ganska begränsat geografiskt område. Ett exempel:

Inom ett mindre femförsamlingspastorat på ca 2 000 invånare har följande avlämnat remissvar -

- pastoratskyrkorådet
- församlingskyrkoråden i var och en av de fem församlingarna
- kyrkoherden i pastoratet
- en studiecirkel inom pastoratet
- olika enskilda församlingsbor
- en syförening eller kyrkobrodragrupp i någon av församlingarna
- ett lokalt politiskt organ
- hembygdsföreningen

Antalet gemensamma yttranden, även i stencilform, är stort i det samlade remissmaterialet.

Mot dessa exempel kan ställas remissvar från samfälligheter omfattande ett stort antal församlingar med sammantaget många invånare. I flera fall har sådana samfälligheter

nöjt sig med ett enda, gemensamt svar till kommittén. In-
gående församlingar har avstått från egna svar.

Citaten i redovisningen

Urvalen av citat i det mycket rikhaltiga materialet har inte skett för att i alla stycken ge en rättvisande bild av den citerade remissinstansens synpunkter. Urvalsprincipen har i första hand varit att de olika synpunkter som finns på en viss frågeställning, bör om möjligt kunna redovisas genom direkt citat. Utslagsgivande har därvid varit, att remissinstansen i fråga funnit pregnanta och kortfattade formuleringar för vad man velat uttrycka. Givetvis finns det många andra remissinstanser som har samma eller nästan samma synpunkter.

Onödigt negativt?

Om man räknar antalet remissvar totalt sett, utan hänsyn till gruppstillhörighet, är majoriteten negativa till obligatoriska strukturförändringar. Det finns också en myckenhet av negativa för att inte säga starkt känslomässiga meningsyttringar i remissmaterialet. Till stor del hänför sig dessa till två punkter i diskussionsbetänkandet, varför det kan finnas anledning att närmare betrakta dessa.

De punkter som lett till störst debatt är dels siffran 5 000 som en nedre gräns för pastoratsstorlek i modellerna I och II, dels en tabell för beräkning av antalet präst-tjänster som återfinns på sid. 110 i betänkandet.

För att få till stånd en diskussion kring de många delfrågor som berörs av en strukturreform finns i betänkandet ett antal modeller. Modellerna är ett instrument för att få olika lokala förhållanden belysta. Det sägs i presentationen av modellerna, att dessa är skissartade och att "det är förhållandet mellan de viktiga komponenterna i den lokala strukturen och i tjänsteorganisationen som står i

centrum". Vidare sägs det, att man inte måste välja mellan olika modeller utan de har tillsammans syftet att dra fram så många möjliga lösningar som möjligt. Man kan alltså diskutera vissa delkomponenter, t.ex. befolkningstal, och framföra avvikande åsikter på den punkten och ändå tycka andra delar av samma modell vara fördelaktiga. En framtida struktur, sägs det uttryckligen, kommer troligen att ha komponenter hämtade från den nuvarande ordningen, från de olika modellerna och från tankar och förslag som kommit fram under debatten kring betänkandet.

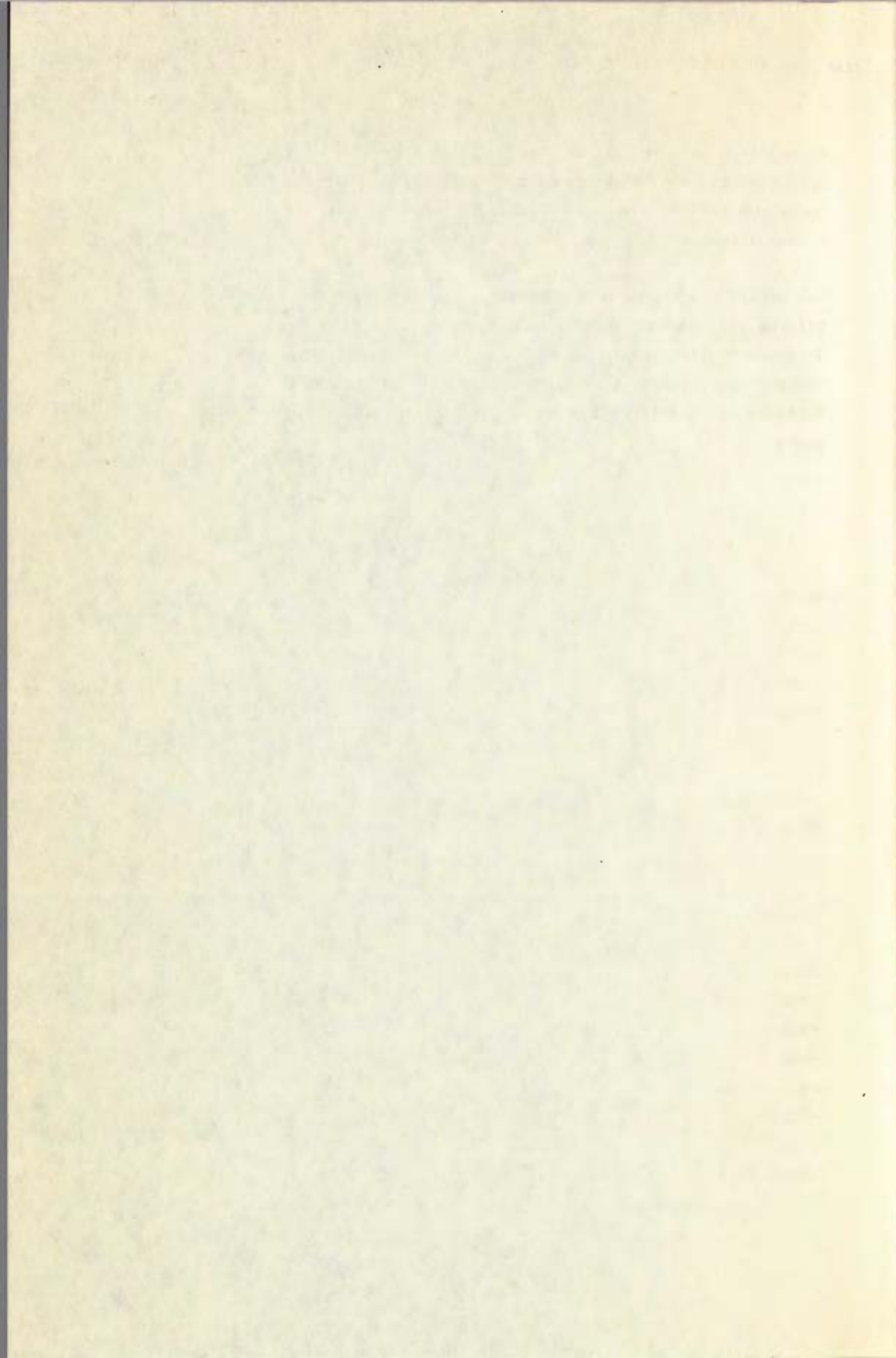
Syftet med siffran 5 000 var alltså att få frågan om pastoratsgränser debatterad. De skäl som finns att tillämpa olika gränsvärden i olika situationer borde alltså framföras i kommentarerna till denna siffra. Detta har också skett. Men många har tagit siffran 5 000 som uttryck för kommitténs verkliga intentioner. För att motverka denna typ av slutsatser presenterades sju principer för en reform, som bl.a. innehöll frågan om flexibilitet: "En pluralism är nödvändig...förslagen syftar inte till att samtliga församlingar och pastorat i Sverige i en och samma mall"?

Även den andra huvudpunkten för kritik har kommit att beröra samma församlingar, nämligen frågan om tilldelning av prästtjänster.

Kommitténs avsikt med det avsnittet i betänkandet var att få synpunkter på en ny beräkningsmetod, inte att föreslå en faktisk ny fördelning av prästtjänsterna. Den nuvarande beräkningsmetoden bygger på befolkningstal och areal. Den har kritiserats för bristande flexibilitet och en rad faktorer har i debatten framhållits som väsentliga vid bedömningen av antalet tjänster. Den metod som betänkandet föreslog var, att dessa "nya" faktorer skulle utgöra en "tilläggsberäkning" till en grundläggande "basberäkning" som endast byggde på befolkningstal. Den tabell som återfinns på sid 110 i betänkandet som "spökat" i debatten och i

remissvaren är en tabell för basberäkningen (och således exklusive tilläggsberäkningen) och den utgör en syntes av nuvarande tre beräkningsgrunder och är alltså ingen nykonstruktion.

Den debatt som byggde på argumentation av typ "kyrkokommittén vill halvera antalet präster i Dalsland/på Gotland" och som återkommer ofta i remissvar från landsbygds- och glesbygdsförsamlingar, saknar alltså anknytning till vad kommittén faktiskt har framfört och velat få genomdiskuterat i betänkandet.

2. TEOLOGIN OCH FÖRSAMLINGEN I FRAMTIDEN

Församlingsteologi och ämbetsteologi aktualiseras av de frågor diskussionsbetänkandet behandlar. En strukturreform som berör de lokala församlingarna förutsätter en teologi om församlingen. En reform av tjänsteorganisationen förutsätter på samma sätt en ämbets- eller tjänsteteologi. Såväl församlingen och församlingarnas gemenskap i stift som tjänstefrågorna aktualiserar svenska kyrkans identitet som biskopskyrka, dess "episkopala struktur".

Svenska kyrkans centralstyrelse menar, att det i betänkandet finns skrivningar som drar åt ett mer kongregationalistiskt håll än vad som är förenligt med svenska kyrkans väsen. Det är fr a strukturmodell III och tjänstemodell C som kan tolkas så. Gentemot ett sådant synsätt vill centralstyrelsen hävda biskopsämbetets uppgift att vara "ett enhetens ämbete som upprätthåller kyrkans identitet från plats till plats och från tid till tid". Om den territoriella församlingsstrukturen sägs, att den har inneburit ett stöd för uppfattningen att "evangeliets funktion konstituerar kyrkan" på ett bättre sätt än vad någon annan församlingsstruktur skulle kunna göra.

KYRKLIGA ORGAN
M.FL. PÅ RIKS-
OCH STIFTSNIVA

Ärkebiskopen menar, att församlingsbegreppet behöver bli föremål för en mer ingående analys och att "vår evangelisk-lutherska kyrkas syn på dessa frågor får komma till klarare uttryck", där församlingen ses som en "andlig gemenskap, med ett av den uppståndne Herren givet uppdrag, en organism eller en kropp där lemmarna har olika funktioner men utför ett målinriktat arbete". Också ärkebiskopen efterlyser en

analys av biskopens och domkapitlets ställning. "Kristi kyrka är något mer än den enskilda församlingen".

Uppsala domkapitel menar att en utförligare teologisk analys av församlingen är nödvändig. Man anser att utredningens sätt att arbeta med två församlingsbegrepp är "ofruktbart" då det gör dessa två begrepp till motpoler. Istället borde man ställt frågan, på vilken nivå en territoriell församling fungerar bäst som sociologisk gemenskap.

Linköpings domkapitel anser att betänkandet innehåller tankar som strider mot svenska kyrkans identitet som stifts-kyrka under biskops ledning. Biskopsämbetets funktion som läromyndighet över församlingarna är i hög grad knuten till biskopens uppgifter gentemot prästerskapet, främst som pastor pastorum. Dessa tendenser i betänkandet avviker från utvecklingen i andra kyrkor, där man i stället utvidgar det andliga ledarskapet som ett sätt att värna om kyrkans identitet och enhet. Man pekar också på den ekumeniska dimensionen. Det kyrkliga ämbetet och församlingarnas sakramentala liv ingår i "en övernationell gemenskap". Betänkandet "ger intryck av brist på ämbetsuppfattning". Den för folkkyrkotanken utmärkande samverkan mellan ämbete och lekmän saknas.

Om församlingen säger Linköpings domkapitel, att sockentanken visserligen är viktig men att det sociologiska betonats för starkt. "De heligas samfund" är inte främst ett sociologiskt begrepp. Församling är "där Ordet och sakramenten når den enskilde, där människan förs till en personlig tro på Gud, där ett andligt liv gestaltas, där församlingsmedlemmen får kunskap om den kristna läran, så att hon kan fungera som kristen, en församling som missionerar, evangeliserar och skapar kristen gemenskap - allt för att hjälpa människan att både som församlings- och samhällsmedlem söka en meningsfull tillvaro och få kraft att klara livsproblemen".

Skara domkapitel menar, att det i betänkandet görs en åtskillnad mellan det teologiska församlingsbegreppet och de båda andra, det territoriella och det sociologiska, som är "både oklar och på ett olyckligt sätt polariserande". Enligt domkapitlet kan man inte skilja på det teologiska, det territoriella och det sociologiska på det sätt som skett i utredningen. I stället borde man valt en teologisk utgångspunkt och frågat efter "de faktorer som konstituerar församlingen". Den utgångspunkten finns i Augsburgska bekännelsen art VII, där det heter, att "kyrkan är de heligas samfund, i vilket evangelium rent förkunnas och sakramenten rätt förvaltas". En sådan utgångspunkt skulle undvika den polarisering som nu åstadkommits. Domkapitlet menar också, att utredningen framlagt en renodlat sociologisk bestämning av församlingsbegreppet i urkyrkan och anför att begreppen ekklesia och koinonia i första hand är teologiska begrepp och först i andra hand sociologiska. Beträffande det territoriella församlingsbegreppet vill man understryka dess karaktär av ansvarsområde.

Skara domkapitel vill vidare se det internationella perspektivet vidgat. Inte minst gäller detta det arbete som utförts inom Lutherska världsförbundet. Guds ords förkunnelse och sakramentens förvaltning är kyrkans uppgift. Därför blir frågan om prästtjänsterna mera avgörande än vad som framgår av utredningen, och frågan om arbetslaget mera underordnad.

Västerås domkapitel vill gentemot "betänkandet sociologiska församlingsbegrepp...betona den konstituerande betydelse, som Guds nådemedel - Ordet och sakramenten - har i församlingen enligt vår bekännelse". Den augsburgska bekännelsens uppbyggnad visar hur en församlingssamfund är en följd av nådemedlets verkningar. "Den tar sin utgångspunkt i vad Gud gör. Den börjar med det skapelsegivna. Den beskriver först hur Gud skapar liv, hur livets mening blir förstörd, men hur Gud i sin kärlek återställer livet såsom Gud tänkt

det. Sedan förklaras hur vi skall få del av det skapelsegivna genom rättfärdiggörelse genom tro. För att vi skall kunna tro, har Gud gett oss sina nådemedel, och när dessa är i verksamhet, ställer Gud oss på nytt inför livets ursprungliga mening och den livsgemenskap med Gud och människor, vilken är de heligas gemenskap". Domkapitlet är kritiskt mot det församlingsbegrepp, som kommittén rör sig med i diskussionsbetänkandet.

Växjö domkapitel menar, att det teologiska avsnittet är skrivet på "ett mycket intressant och klargörande sätt" men att den nödvändiga teologiska utgångspunkten saknas. Denna finns i Augustana art VII. Man menar också, att utredningen gått förbi utvecklingen under 1700- och 1800-talen angående de teologiska motsättningarna som då gällde församlingssynen. Einar Billing utvecklade sin folkkyrkosyn gentemot en annorlunda teologiskt grundad frikyrklig församlingssyn.

Lunds domkapitel menar, att utredningens terminologi dåligt återspeglar de svenska problemen. Dels handlar det om begreppsparet territorialstruktur - sociologisk struktur, dels episkopalism - kongregationalism. Beträffande det förra paret behöver framhållas, att det rör sig om samverkan, inte kontraposition. Teckningen av den sociologiska församlingsstrukturen är alltför nära knuten till "den gudstjänstfirande menigheten kring präst". Kyrkligt engagemang kan dock ta sig många andra uttryck, t.ex. i samtalsgrupper, husförsamlingar, bönegrupper och studiegrupper. Beträffande det andra begreppsparet menar domkapitlet, att det är inadekvat som instrument då kyrkokommittén har att lösa sin uppgift. Kongregationalismen är kyrkohistoriskt sett en radikal separatistisk församlingsrörelse inom engelsk puritanism i slutet av 1500-talet. Denna opponerade sig mot folkkyrkotanken och kyrkans förbindelse med staten. Den var en konsekvent föreningskyrkomodell och avvisade det särskilda prästämbetet. I vårt land ligger

kongregationalismen närmast Pingströrelsen. När det gäller episkopalsystemet anförs, att det på katolskt område hör samman med doktrinen om påvens primat, medan det på evangelisk mark är en mycket komplicerad företeelse. Det hör samman med reformationstidens landskyrkosystem där regenten i den katolske biskopens/påvens ställe fick funktion som summus episcopus. Grundvalen hörde samman med reformationens s.k. treståndslära, som avsåg att bryta upp den katolska läran om präster och lekmän som två stånd.

Traditionellt sett har arbete med strukturer inom kyrkan skett efter tre linjer: den katolsk-ortodoxa, den reformerta och den lutherska. I den katolska-ortodoxa linjen är prästämbetet överordnat lekmännen. I den reformerta är lekmännen i lekmannastyrelser överordnade prästämbetet, ett system som genom demokratiseringsprocessen så att säga ligger i tiden. Det lutherska systemet innebär, att präst och lekman på alla stadier samarbetar i en öppen folkkyrka. Innehavarna av "predikoämbetet" har att "verka för att evangeliet genomsyrar alla funktionerna som åvilar människor i en socken. Verkar inte predikoämbetet i evangeliets tjänst har 'lekmännen' att reagera och korrigera. Också de har ett läroansvar, givet i dopet". Predikoämbetet är sålunda inte underställt lokalt valda organ utan kopplat till biskopsämbete och domkapitel i ett parallellt ansvarssystem. "Den lutherska reformationens dubbla ansvarslinje står i evangeliets tjänst skall aktualisera läroansvaret, som åvilar Kristi församling". Den linjen saknas i utredningen.

Också betänkandets historiska notiser om det tredelade ämbetet (biskop/präst/diakon) får kritik. Läsaren kan förledas tro att valet står mellan en katolsk och en reformert ämbetssyn. Båda dessa har ett tredelat ämbete. Men svenska kyrkans tradition innehåller bara ett enda vigningsämbete - "predikoämbetet", Verbi Divinli Minister (VDM). Luther och de svenska reformatörerna räknade med diakoner, men inte som ett "slags präster", dvs. en lägre grad inom vigningsämbetet. Den diakonivigning som nu finns inom svenska

kyrkan var från början en invigning av samma art som den sjuksköterskeinvigning, missionärintvigning och hemsysterinvigning som förekom t.ex. i Lund fram till 1950-talet.

Göteborgs domkapitel ser positivt på utredarnas ambitioner att presentera olika församlingsbegrepp som ideologisk bakgrund till nya lokala strukturer men menar, att man inte gått tillräckligt djupt. Man måste utgå från den trosgrund som är svenska kyrkans. Utredarna har missförstått det nytestamentliga grundbegreppet ekklesia, som står för "de människor som genom evangelium och tron på Kristus kallats ut ur det stora människohavet för att utgöra Kristi församling, den synliga". Samma sak gäller koinoniabegreppet. Det står inte för öppenhet och villkorlöshet på det sätt utredningen beskriver. Dopet var vägen in i församlingen, kyrkotukt var en naturlig företeelse. Denna koinonia utgjorde basen för församlingens liv och verksamhet. Samma sak utsägs i Augustana art VII. Man kan också uttrycka uppgiften för den lokala församlingen så, att det gäller att skapa förutsättningar för det andliga liv som omtalas i denna artikel. Luthers sju kännetecken på kyrkan omnämns också, Guds ord, dopet, nattvarden, nycklamakten, prästämberet, bönen och det heliga korset.

Karlstads domkapitel är förvånade över att utredningen inte grundligare utrett målsättningen för svenska kyrkans arbete. Det kan vara begripligt att kommittén dragit sig för denna stora uppgift, eftersom "meningarna är delade och det kanske varit svårt att komma fram till en enhetlig syn". Trots denna svårighet borde man gått in för denna uppgift. Nu har framställningen blivit ytlig. Domkapitlet menar också, att betänkandet visar "preferenser för det sociologiska församlingsbegreppet, vilket innebär att förslagen till strukturer, enheter och modeller präglas av intressegruppstänkande i vid mening". Också Karlstads domkapitel kritiserar att urkyrkans församlingssyn sägs vara öppen och villkorlös. Enligt kyrkohistorien var det tvärtom.

Gnosticisismen, antikens filosofi, synkretismen och statens förföljelser framtvingade en exakt medvetenhet om vad kristen tro var. Den långa katekumenperioden före dopet talade inte heller för öppenhet i formen. Vidare menar man, att det är kombinationen av de tre kyrkobegreppen som är utmärkande för svenska kyrkans historia. Därför måste det sociologiska kyrkobegreppet, "ett typiskt tecken för tätortens kyrkosyn", avvisas.

Härnösands domkapitel anför, att av de tre församlingsbegreppen det teologiska alltför snart lämnas ur räkningen. En diskussion där inte samtliga dimensioner beaktas, blir meningslös. Man väljer att i johanneisk form uttrycka församlingens väsen som Kristus-inkarnation. "Kristus och Kristus-gärningen är utgångspunkten för församlingen, och evangeliet om detta är 'den ideologiska grundvalen' för den livshållning som håller samman gruppen av människor, som utgör församlingen. Församlingen består enligt nytestamentligt betraktelsesätt endast av de människor som omfattar denna ideologiska grundval." Gruppen av 'troende' rymmer dock människor 'på olika 'trosnivåer''. Vidare måste församlingen för att kunna fungera, finnas till inom en avgränsad region, det territoriella församlingsbegreppet.

Luleå domkapitel anser att utredningens presentation av olika församlingsbegrepp är förtjänstfull, "inte minst genom sin strävan att visa hur territoriell och sociologisk församlingssyn i praktiken går att kombinera". Dock antar domkapitlet, att "många engagerade kyrkomedlemmar" kommer att finna kommitténs redovisning "ofullständig och ytlig". Kyrkan betraktas nästan uteslutande "ur ett inomvärldsligt perspektiv". Frågor om vad som är konstitutivt för kyrkan, vilka omistliga element som finns i kyrkans struktur etc. borde funnits med i framställningen. Ett annat perspektiv som saknas är "samverkan mellan och balansen mellan 'folkligt förankrad självstyrelse och prästerlig ämbetsförvaltning', "

Svenska kyrkans mission anser, att den teologiska interpretationen av begreppet församling är "ytterst knapphändig och ofullständig" och att därvid den territoriella tolkningen av församlingsbegreppet präglade diskussionen. Vidare saknar man ekumeniska och internationella aspekter på dessa frågor.

Svenska kyrkans centralråd skriver, att uppdraget att föra evangeliet vidare är utgångspunkten för den kristna kyrkan och därmed för församlingen. Det är Kristus som ger uppdraget och människor som tar emot det och för det vidare. Kommittén har alltför ensidigt lagt tonvikten på den grupp människor som själva mottagit budskapet och som har att föra det vidare. Enligt den billingska folkkyrkosynen sås evangeliet ut till alla i församlingen kravlöst och villkorslöst. Hur Ordet tas emot av den enskilde blir en uppgift för Gud allena. Men med ett sociologiskt församlingsbegrepp, sådant det formuleras i betänkandet, blir det en "församlingsstrategisk uppgift" att undersöka hur och i vad mån kyrkans förkunnelse och undervisning verkar i den enskilda människan. Faran med detta synsätt är dels att den bibliska tanken på att det är evangeliets ord som framkallar tron och att tron litar på att det är evangeliets ord som framkallar tron och att tron litar på ordet åsidosätts, dels att koncentrationen ensidigt riktas på människan. Det fria evangeliet förvandlas då till lag och krav på prestation. "En biblisk kyrka är till för mänskligheten. Det som skall vara vägledande när församlingen ser över sin organisation och funktionsduglighet är människors behov, aldrig fastställandet av medlemmarnas medvetenhetsgrad. En församling som tar uppdraget på allvar ger sig ut för människor, och ett inåtvänt sökande efter identitet motverkar syftet. Någon annan identitet än Ordet och Sakramenten och gemenskapen med Kristus och medmänniskorna känner församlingen inte till." Men att folkkyrkotanken betonar utdelande av Ordet hindrar inte att man även bör betona församlingsgemenskapen. "Synen på territorialför-

samlingen har, sådan den utformats av Einar Billing, en-
sidigt betonat det centrifugala draget som består i att
föra Ordet ut till alla människor, också till dem som bor
i församlingens mest avlägsna delar. Detta är emellertid
inte den enda tänkbara synen. Den billingska folkkyrko-
tanken kan med fördel kompletteras med den tanke som finns
hos dansken Morten Pontoppidan och som betonar det centri-
petala draget, samlingen inför Ordet och Sakramenten i för-
samlingens gudstjänst."

Pastoralinstitutet i Lund menar, att frågan om den kristna
församlingens identitet är så komplex och mångfacetterad,
att snart sagt varje framställning i denna fråga kan kom-
pletteras, nyanseras och ifrågasättas. Man efterlyser "åt-
skilliga preciseringar" särskilt vad gäller det sociologiska
församlingsbegreppet. "En snäv bestämning av församlingsbe-
greppet där 'den inre kärnan' tenderar att identifieras med
den kristna församlingen kommer alltför långt från vad som
traditionellt betecknats som evangelisk-luthersk tradition."

Pastoralinstitutet i Uppsala anser att det teologiska för-
samlingsbegreppet trängts åt sidan på ett obegripligt sätt.
"Församling i teologisk mening är den genom ordet och sakra-
menten förmedlade Kristusnärvaron. Därigenom uppkommer den
sociologiska gemenskapen av människor. Teologiskt skulle
församlingen kunna definieras som gemenskapen av döpta och
troende. Men eftersom dopet som kyrkotillhörighetskriterium
fortfarande är en oavgjord fråga, kan inte den enkla defi-
nitionen användas. Därför måste församlingen i nuvarande
läge definieras utifrån den verksamhet, som skall före-
komma, dvs. ordet förkunnelse och sakramentens förvaltning."
Man menar också, att kommittén med rätta betonar, att "mot-
sättningen mellan den sociologiska, nytestamentliga försam-
lingssynen i frikyrklig tolkning och den territoriella så
som den uppfattades av Billing, i stor utsträckning hör
historien till". Man kan uppfatta territorialförsamlingen
som det ansvarsområde inom vilket den sociologiska försam-
lingen skall leva och verka. Inom ansvarsområdet har för-

samlingen som gemenskap ansvar för att evangeliet bärs fram till alla människor.

Ersta diakonisällskap anser, att kommitténs analys av det territoriella församlingsbegreppet inte ger rättvisa åt den traditionella folkkyrkosynen, att kyrkans grund är Ord och sakrament. "Vi tycker oss se", skriver man, "ett ställningstagande hos kommittén för det s.k. sociologiska församlingsbegreppet, som intet annat är än den pietistiska troendeförsamlingen. Vi hade önskat en mer neutral framställning, som gjort rättvisa åt traditionell svensk kyrkosyn."

KISA - Kyrkans internationella studieavdelning efterlyser en grundligare teologisk bearbetning av församlingens identitet och uppgift i anslutning till Augustana art VII och Faith and Order- dokumentet "Dop, nattvard, ämbete". Sambandet mellan lokalförsamlingen och den världsvida kyrkan borde därvid belysas.

Svenska Ekumeniska Nämnden understryker, att en av ekumenikens grundsatser är, att "det vi gör bättre tillsammans än var och en för sig, det skall vi göra tillsammans". Detta betyder, att man måste bejaka ett betydligt utökat ekumeniskt samarbete. Varje kyrka och samfund måste vara beredd att "ge vidare något av sin särart och sin tradition" men också att visa "beredvillighet att på andra punkter ge avkall på sin särart och sin tradition". Frågan om dop och medlemskap är viktig ur ekumenisk synpunkt. Det är knappast hållbart att svenska kyrkan ensam hävdar, dels teologiskt att dopet är medlemsgrundande, dels att man utan hänsyn till dopet kan registrera människor som medlemmar. Nämnden vill understryka en formulering i betänkandet: "I dag handlar det ideologiskt och livsåskådningsmässigt inte så mycket om vilken kyrka man bör tillhöra som om kristen tro överhuvud. I denna nya situation blir samarbete mellan olika kyrkor mera naturlig."

Evangeliska Fosterlandsstiftelsen (EFS) anser, att det i betänkandet är oklart vad som menas med församling. Det teologiska församlingsbegreppet nämns bara som något "ovidkommande". Det borde stått först och fått styra det organisatoriska.

Sveriges Frikyrkoråd finner beskrivningen av det frikyrkliga församlingsbegreppets nyanser i betänkandet vara riktig. Den slutsats av redovisade förändringar, som kommittén drar, nämligen att skillnaderna mellan en folkkyrklig och en frikyrklig position blivit allt mindre, delar frikyrkorådet enbart vad gäller verksamhetsformerna. När det gäller den grundläggande synen på församlingen "som en gemenskap av dem som bekänner sig till Kristus som Herre och Frälsare" har skillnaderna inte blivit mindre.

Förbundet för kristen enhet efterlyser en mera grundlig behandling, exegetiskt, systematiskt och kyrkohistoriskt, av församlingsbegreppet. Avsnittet har enligt förbundet fått "slagordskaraktär". Som exempel tas beskrivningen av urkyrkan som "öppen och villkorlös" som mera "låter som en replik i dagens inomkyrkliga debatt än ett uttryck för seriös nytestamentlig forskning". Vidare anses beskrivningen tendensiös i syfte att motivera en kongregationalistisk uppbyggnad av svenska kyrkan. Analysen av ekklesia-begreppet anses ofullständig. Även framställningen av framväxten av kyrkans hierarkiska struktur kritiseras. Denna har tolkats "som nära nog en olyckshändelse utan förankring i de nytestamentliga församlingarna". Kyrkans ämbete framställs såsom något den lokala församlingen tämligen fritt kan förfoga över och anpassa efter olika lämplighetskrav. Frågan om det finns något för kyrkan konstitutivt i kyrkans ämbete efterlyses. Trots reservationerna delar förbundet "betänkandets slutsats att det som bäst motsvarar den syn på församlingen som möter i det nytestamentliga materialet" är det sociologiska församlingsbegreppet.

Kyrklig förnyelse i Linköpings stift och Svenska kyrkans fria synod i Linköpings stift anser, att betänkandet inte nog slår vakt om den traditionella ansvarsfördelningen mellan förtroendevalda och ämbetsbärare. Det är en oroande utveckling att förtroendevalda tar över sådant som egentligen tillhör läroämbetet. Det är "illavarslande" att betänkandet tar så lätt på denna förskjutning och inte nämmer den oro den orsakar. Man vill också komplettera den beskrivning av en kristen församling som getts i betänkandet. Flera, kompletterande bilder och begrepp måste till. Varje församling har ansvar för ett geografiskt område, men det är inte det geografiska området som "gör församlingen till församling", utan gudstjänst och gudstjänstgemenskap. Utgångspunkten för arbetet med att forma en lokal struktur måste vara "den sociologiskt iakttagbara församlingen", dvs. den gudstjänstfirande församlingen. Centrum i gudstjänstfirandet är nattvarden. Man saknar "nattvardens avgörande betydelse för församlingsstrukturen" i betänkandet.

Jönköpings läns dekanat av svenska kyrkans fri synod anser betänkandets syn på kyrkans ämbeten funktionalistiskt. Därmed har man lämnat den kyrkliga traditionen om vigning till ett ämbete till förmån för ämbetsuppgiften och dess funktion. Vidare menar man, att betänkandets kyrkosyn är kongregationalistisk, dvs. helt främmande för ett lutherskt kyrkosamfund. Detta gäller särskilt modell III.

Svenska kyrkans personalförbund anser att det fortsatta utredningsarbetet måste bedrivas hand i hand med en fortsatt och fördjupad teologisk diskussion om grunderna för den lokala organisationen.

Riksförbundet Svensk kyrkomusik finner det metodiska grepp utredningen använt vid redovisningen av församlingsbegreppen tveksamt. Man borde ha börjat med kyrkobegreppet och inte startat i församlingsbegreppen. Nu har man hamnat "i närheten av ett nästan kongregationalistiskt församlingsbegrepp".

1968 års kyrkohandboks-kommitté vill peka på ett missvisande uttrycksätt i betänkandet: "församlingen som ett antingen territoriellt eller sociologiskt 'begrepp' och församlingen som en teologisk 'tolkning' av en territoriell eller sociologisk församlingstyp. Självfallet kan såväl territorial- som personalförsamlingen beskrivas eller 'tolkas' på ett teologiskt eller sociologiskt sätt. Den ena beskrivningen är inte verkligare än den andra. För det fortsatta arbetet vore det angeläget att som underlag fixera teologiska och sociologiska grundkomponenter karaktäriserande den kristna församlingen såsom den storhet, där gudstjänstlivet sker och tron gestaltas i människors liv". Man vill också från handboks-kommitténs sida varna för den koppling mellan domkapitlet som tillsynsmyndighet och frågan om vigning som sker i vissa tjänstemodeller. "Vigningshandlingar kan inte vara svar på organisationsproblem." Man anser, att "kyrko-kommittén över huvud inte har anledning att dra in vigningsfrågorna i en diskussion som är tillräckligt komplicerad dem förutan".

Teologiska fakultetsnämnden i Uppsala finner det angeläget att kritiskt granska den teoretiska kvalitén i den problemkartläggning utredningen presenterar. Utredningens försök att bena upp begreppet församling "är inte företagen utifrån någon enhetlig indelningsgrund och den förvirrar mer än den klargör". När det territoriella församlingsbegreppet sägs vara geografiskt till sin natur och det sociologiska ta sikte på människor, anmärker fakultetsnämnden, att ett territoriellt församlingsbegrepp torde bli meningslöst utan människor, medan människor och funktioner i territorialförsamlingen kan göras till föremål för sociologiskt studium. "Poängen med en territoriell församlingsorganisation torde väl vara att människor var de än bor i riket ska ha tillgång till gudstjänster, förrättningar och andra kyrkliga tjänster. Själva tjänsteorganisationen måste därför rimligen komma i blickpunkten i ett territoriellt församlingsbegrepp, liksom de organ som har att besluta om

verksamheten". Vidare anför, att "reellt har utredningens kontrasterande av sociologiskt och territoriellt församlingsbegrepp enbart ett teologiskt syfte, fastän detta inte redovisas öppet utan markeras genom en missvisande pseudovetenskaplig terminologi". Utredningens maskerade normativa teologiska tes uppges vara följande: "Utifrån ett lödigt (normativt) teologiskt församlingsbegrepp är det klart otillräckligt att se territorialförsamlingen enbart som en del av den offentliga sektorn i vårt samhälle, med en verksamhet som genom därtill utsedda tjänsteinnehavare ger service åt allmänheten och finansieras genom utdebiterade medel enligt beslut av politiskt förtroendevalda. Ett teologiskt församlingsbegrepp måste utgå från gudstjänstgemenskapen som centrum och inspiration för verksamheten. Territorialförsamlingen måste betraktas som ett område för evangelisation, med utgångspunkt i de kyrkligt engagerade som utgör församlingskärnan." Utredningens begreppsanvändning fungerar som "enkla övertalningsknep" med syfte att få läsarna att "acceptera en underförstådd normativ teologisk teori om församlingskärnans nödvändighet i evangelisatoriskt arbete". "Utredningen rör i själva verket hela tiden samma begrepp och teorier från en normativ teologisk nivå med vetenskapliga begrepp och teorier. Ett liknande felgrepp är att man inte särskiljer formuleringar av ideal och strategier för den kyrkliga verksamheten från deskriptiv framställning av vad som faktiskt sker på olika nivåer i församlinglivet." Detta gäller inte minst de s.k. utvecklingstendenserna, som består av "diverse honnörsord" som lika mycket är "fromma (?) förhoppningar" som en "realistisk bedömning av nuläget". Även utredningens metod att rikta en rad frågor till läsaren kritiseras. "Att problematisera de egna förslagen på ett sådant sätt är naturligtvis lovvärt. Man kan dock befara att denna problematisering kan visa sig skenbar." "Utredningen synes så upplagd att den mer kommer att utgå från tillfälliga remissyttringar än från ett systematiskt utredningsarbete när det gäller att svara på dessa frågor och därmed att välja mellan utred-

ningens olika alternativ och modeller."

Fakultetsnämnden sammanfattar: "Enskilda iakttagelser i utredningen må vara aldrig så träffande, och den normativt teologiska teori som här och var skyntar aldrig så möjlig att explicit formulera och underbygga med skäl. Den vetenskapligt-teoretiska ramen för rapporten och den intellektuella genomarbetningen av problemen är dock så helt undermåliga, och faktaunderlaget så klart otillräckligt, att betänkandet i dess nuvarande form omöjligt kan fungera ens som diskussionsunderlag, än mindre som beslutsunderlag i de viktiga frågor det gäller." Man föreslår därför att "det teoretiska fundamentet för utredningen görs om från grunden". "I den mån utredningen inom sig inte rymmer kompetens för dessa elementärt grundläggande uppgifter bör den förses med sådan."

Teologiska fakultetsnämnden i Lund menar att det finns väsentliga perspektiv som undervärderats i utredningen. Det kan gälla dels den forskning som rör följderna av indelningsändringar på det borgerliga primärkommunala området (se SOU 1983:15), dels det förhållandet att den högsta religiösa aktiviteten återfinns i de mindre församlingarna. Även utvecklingstendenserna kritiserar såsom varande mer "önsketänkande än realiteter". Man borde försöka korrigera en "perspektivpåverkan" genom att sträva efter att ange kontratendenser eller andra perspektiv. Vidare anser man de historiska notiserna vara för omfattande. Utrymmet borde ha använts till "egentligt utredningsarbete" i stället.

Fakultetsnämnden anser vidare, att två helt olika aspekter på församlingen inte hållits isär i betänkandet. "Utan klara distinktioner behandlas å ena sidan församlingen som en realitet, benämnd 'gudsfolket', 'koinonia' etc. och konkretiserad i gudstjänst- och församlingsliv, å andra sidan denna församlings organisationsstruktur som kommittén satts att utreda. Sammanblandningen har lett till att församlingsliv tenderar att bli liktydigt med 'verksamheter' anställda

svarar för, och därför tenderar församlingens administration och ekonomi bli en fråga om organisation för anställda". Vidare laborerar utredningen med en "egendomlig begreppsapparat". Det gäller förhållandet mellan det territoriella, sociologiska och teologiska församlingsbegreppet, där kommittén anses kontrastera de territoriella och sociologiska begreppen. I stället borde man "fixera teologiska huvudkomponenter i församlinglivet" och utifrån dessa diskutera vilken organisation som bäst kan tjäna "ett fungerande församlingliv med ett för en kristen församling karaktäristiskt centrum, gudstjänstlivet".

Fakultetsnämnden anser, liksom handbokskommittén, att frågan om vigning bör avföras från kyrkokommitténs arbete.

SAMFÄLLIGHETER

Lenhovda-Herråkra kyrkliga samfälligheter skriver: "I discussionsbetänkandet Församlingen i framtiden finns på sid 43 en rätt utgångspunkt för utformningen av 'svenska kyrkans lokala organisation', när det om utvecklingen i Sverige efter reformationen konstateras, att kyrkan definieras som 'de heligas samfund, i vilket evangelium rent förkunnas och sakramenten rätt förvaltas' (Aug.bek. kap VII). I enlighet med denna svenska kyrkans grundläggande bekännelse konstateras i följande mening: 'Församlingen består av människor inom hörhåll för Ordet och räckhåll för sakramenten'. Strax innan har också med rätta framhållits, att den kristna församlingen i urkyrkan bestod av dem som 'firade gudstjänst tillsammans och hade gemenskap och omvårdnad om varandra' (sid 42f). Från denna utgångspunkt bör, enligt kyrkostyrelsens mening, den grundläggande principen för 'svenska kyrkans lokala organisation' vara den som gällt från kristendomens första tid i Sverige: 'en präst - ett altare - en församling'."

Västanfors-Västervåla kyrkliga samfällighet saknar, "den frågeställning som borde varit utgångspunkten för betänkandet, nämligen kyrkans uppgift och funktion i framtiden. Det finns tendenser och yttringar som ger anledning till att fråga sig vad kyrkan är till för och på vilket eller vilka sätt den skall kunna fungera i framtiden just som kyrka. Eftersom denna fråga inte ställs blir hela betänkandet en diskussion mera kring organisationen kyrkan än den kyrka, som skall bära fram evangelium om Jesus Kristus på ett sådant sätt att människor kan komma till tro och sedan växa i denna tro".

Solna-Råsunda samfälliga kyrkoråd slår vakt om det territoriella församlingsbegreppet och menar, att det inte är motiverat att på basis av mottoerna - 'samling inåt och aktivitet utåt' och 'församlad och utspridd' - skapa nya s.k. sociologiska församlingsbegrepp, "liksom ej heller att skapa nya församlingsbildningar av synodkaraktär".

Uppsala kyrkliga samfällighet anser, att man måste utgå från "det i svenska kyrkan historiskt och teologiskt vedertagna territoriella församlingsbegreppet. Lanserandet av andra begrepp i betänkandet, såsom t.ex. ett sociologiskt, är ... främmande för vår evangelisk-lutherska folkkyrka".

Kyrkorådet i Skövde pastorat vill framhålla "kyrkans särart" och efterlyser en djupare teologisk analys av denna särart. Så hade det t. ex. varit värdefullt "om församlingen 'som redodlat teologiskt begrepp' (sid 41) närmare hade relaterats till församlingen som sociologiskt begrepp". Detta hade fått till följd, menar man, att organisationen mera anpassats till församlingsmedlemmarnas förhållande till sin församlingskyrka än till frågan om arbetslagets storlek. PASTORAT

Hällby, Tumbo m. fl. församlingars pastorat skriver, att Einar Billings församlingssyn är omistlig för svenska kyrkan. Det territoriella församlingsbegreppet bör vara överordnat

det s.k. sociologiska församlingsbegreppet. Man finner ej heller skillnaderna mellan en folkkyrklig och en frikyrklig position gällande församlingsbegreppen så liten "som utredningen vill påskina". Att använda sig av ett sociologiskt församlingsbegrepp är "att här i tiden försöka vaska fram en s.k. synlig kyrka... något som alltid ansetts främmande för folkkyrkligt tänkande".

Kyrkorådet i Habo pastorat menar, att kyrkokommittén borde "utgått från det gamla lutherska församlings- och kyrkobegreppet, där Guds Ords förkunnelse och sakramentens förvaltning är det konstitutiva både för kyrka och församling. Med en sådan utgångspunkt är visserligen de territoriella gränserna viktiga för församlingens geografiska avgränsning, men viktigare är det kraftcentrum som verkar inom detta område, dvs. sockenkyrkan med dess gudstjänstliv. Det sociologiska församlingsbegreppet får utifrån dessa tankar sin specifika kvalitet, som skiljer det från andra profana sociologiska bildningar". I praktiken betyder en sådan utgångspunkt, att så länge en liten församling förmår samla en levande gudstjänstmenighet bör den leva kvar som självständig enhet.

Sunne pastoratskyrkoråd finner avsnittet om församlingen "mycket värdefullt för att analysera den egna synen på den kristna församlingen". Man exemplifierar på följande sätt: "I vår kyrka har man av tradition haft ett territoriellt församlingsbegrepp där den billingska folkkyrkotanken fått fördjupa församlingsbegreppet. Ju mer man ser av folklig fromhet i våra bygder ju mer förstår man hur värdefullt detta församlingsbegrepp varit och är för de människor som verkar här. Det territoriella begreppets strålkastare är ställd mot Gud och hans verk och avgränsar sig i sin teologiska tolkning från ett synsätt där människan kommer i centrum. Detta har varit så mycket mera värdefullt med hänsyn till den väckelsefromhet som påverkat bl.a. Fryksdalen, nämligen Haugeanismen. Med folkkyrkotanken i botten har det

varit möjligt att se nattvardsborden fyllas och den personliga gudsnärheten väckas där nattvarden bara varit tillgänglig för den som i andlig bemärkelse nästan lämnat jordelivet bakom sig."

Myckleby pastorat finner inte församlingsbegreppet klart framställt i betänkandet. "Man borde tydligare ha utsagt och gjort allvar av att kyrkan/församlingen är Guds skapelse. Det är Gud själv, som genom sin helige Ande, med Ordet och sakramenten som medel, bygger sin kyrka och skapar en levande gemenskap i Kristus. Det avgörande i detta verk sker fördolt i människors hjärtan. Och gemenskapen är i första hand andlig och djupast sett osynlig, fast den naturligtvis också tar sig synliga uttryck i människornas liv och kyrkans organisation och verksamhet. 'Kyrkan är de heligas samfund, i vilket evangelium rent förkunnas och sakramenten rätt förvaltas' (Augsburgska bekännelsen Artikel VII, se även Art V och VIII). Då det alltså är Ordet och sakramenten, som skapar församlingen i teologisk mening, ligger det allmakt på, att gudstjänst hålles på så många platser som möjligt i vårt land. Huvudsaken kan inte vara, att man tillfälligt kan påvisa en mycket livaktig s.k. sociologisk församling. Ty Guds ord sås ut på den förhoppningen, att det en gång skall bära frukt."

Kyrkorådet i Uppsala domkyrkoförsamling anför många kritiska synpunkter. Avsnittet om församlingsbegreppen och den historiska bakgrunden till svenska kyrkans nuvarande församlingsstruktur fyller inte de krav på "saklighet och precision" man har rätt att ställa på ett från principiell synpunkt mycket viktigt avsnitt i utredningen. Vid formuleringen av de tre församlingsbegreppen har kommittén inte använt sig av en enhetlig indelningsprincip och dessutom definierat dem med en från gängse språkbruk avvikande innebörd. "Sålunda ger man det territoriella församlingsbegreppet en enbart geografisk innebörd och kontrasterar det mot det sociologiska begreppet, som man låter 'handla om' människor. För

FÖRSAMLINGAR ÖVER
20 000 INV.

att stödja denna tolkning tvingas man tillgripa det egenartade och felaktiga påståendet, att varje i Sverige bosatt person 'hör till' en församling inom Svenska kyrkan även om han inte tillhör något trossamfund. Ingen företrädare för det territoriella församlingsbegreppet under hela kyrkans historia torde ha ansett att man kan tillhöra en av kyrkans församlingar utan att därmed tillhöra kyrkan." Kyrkorådet menar, att man i stället borde använt sig av "ett folkkyrkligt-territoriellt och ett föreningskyrkligt-voluntaristiskt församlingsbegrepp" som mera varit i linje med traditionell terminologi.

Kyrkorådet anser, att det är "uppenbart att kommittén... vill ge betänkandets läsare det intrycket, att den territoriella församlingsstrukturen skulle vara nära förbunden med statskyrklighet, religionstväng och enhetskultur". Exempel på detta ges, när det sägs om Konstantins statskyrklighet att den erbjöd de första förutsättningarna för ett territoriellt församlingsbegrepp, medan den kristna kyrkan, särskilt i den östra rikshalvan, redan före den konstantinska epoken upprättat en territoriell församlingsstruktur. Ett annat historiskt exempel är, att det sägs om augsburgsfredens principer, att de gav det territoriella församlingsbegreppet en ställning det inte haft tidigare.

Kyrkorådet anför också vad man menar vara "direkta sakfel" i framställningen."Påståendet att den fornkyrkliga församlingen skulle ha utmärkts av öppenhet och villkorslöshet strider mot kända historiska fakta. Tvivelaktigt är också kommitténs påstående, att fursten i de lutherska länderna i sig skulle ha förenat den högsta ledningen för både stat och kyrka. För Sveriges del stämmer påståendet bara för de få decennier som det karöliniska enväldet varade. Med detta undantag har den svenska kyrkan ända fram till 1980-talets första år med framgång hävdad sin självständighet mot statsuveränitetens krav på överhöghet över kyrkan."

Vidare anses kommittén ha feltecknat Einar Billings folkkyrkligt-territoriella församlingsbegrepp, då den inte tillräckligt betonat den teologiska motiveringen, svenska kyrkans "intension att nå alla som bor inom Sveriges gränser". Kommittén anses felaktigt ställa frikyrkan som motpol till folkkyrkan, medan det i själva verket är föreningskyrkan Billing vände sig mot. De flesta av de argument som kommittén anses rikta mot det territoriella församlingsbegreppet drabbar därför inte den folkkyrkosyn Billing företräder. "En minskande gudstro i det svenska folket och nedåtgående förrättningstendenser inom Svenska kyrkan medför inte att kyrkans intensioner att nå alla förändras. Däremot bör sådana tendenser rimligen leda till en omprövning av det rådande medlemsbegreppet i svenska kyrkan och av reglerna för rösträtt och valbarhet till kyrkans representativa organ." Sammanfattningen för denna del lyder: "Vi finner alltså kommitténs framställning av församlingsbegreppet vara både i teologiskt och historiskt avseende så missvisande att den inte kan godtagas som underlag för ett ställningstagande till kommitténs förslag. För att kommitténs framtida betänkanden inte skall kännetecknas av sådana brister vill vi understryka nödvändigheten av att kommittén till sig knyter kyrko- och dogmhistoriskt kompetent expertis i tillfredsställande utsträckning."

Avsnittet om församlingsarbetet och utvecklingstendenserna kritiserar likaledes hårt. Tendenserna är "godtyckligt valda" och tycks svara mot "oredovisade favoritföreställningar inom kommittén". Tendenserna blir inte i betänkandet föremål för kritisk granskning, och inte heller reses frågan, om de är önskvärda eller ej. När betänkandet talar om helhetsperspektiv sägs detta leda till att man lämnar församlingsarbetets sfär och hamnar i en till intet förpliktigande totalitetsvision: 'i församlingen kan man syssla med allt, allt som har med människor och människors villkor att göra.' Även om kyrkan har ett samhällsansvar är detta att lova för mycket. I stället måste man peka på kyrkans primära mål och upp-

gifter. När betänkandet förklarar dialogmetoden på följande sätt: 'inbjudan till samtal där olika röster får komma till tals, och där målet inte är utstakat i förväg' kommenteras det på följande sätt: 'Om innebörden är att Guds uppenbarelse i samtalets form får konkretion och verkningskraft i de ständigt nya och unika situationer som historien bjuder människan, finns intet att invända. Om betänkandets formulering tolkas som att uppenbarelsen kan definieras godtryckligt i helt förutsättningslösa samtal och debatter, och att inte 'målet', Guds rike, redan vore en av Kristus grundad verklighet, leder formuleringen till berättigad oro. Betänkandet avser säkerligen inte denna tolkning men utesluter den inte på ett tydligt sätt.'

Vad menas med "det vaga och i utredningssammanhang klandervärda uttrycket 'kyrkan som människor'" frågar man vidare. Det sägs bl.a. i betänkandet innebära att församlingsarbetet blir 'mottagarorienterat', det ska 'möta upplevda behov'. Detta är en "behovspsykologisk grundmotivering" för församlingsarbetet som är en ur "kyrklig synpunkt beklämande utsaga, ett resultat av utredningens brist på teologisk grundsyn". "Varför talas det inte om behovet av gudsgemenskap och behovet av möte med den andliga verkligheten? Det centrala i kyrkans handlande, den sakramentala aspekten, saknas."

Kyrkorådet anför också synpunkter på vigningens innebörd utifrån den utvecklingstendens som talar om 'från ensam präst till arbetslag'. "Som ett förebyggande av problemen med gnissel i församlingsmaskineriet föreslår kommittén helt överraskande, då annars sakramentalt tänkande är den tämligen främmande, vigning av ett betydligt större antal kategorier i kyrkans tjänst, än vad som sker i dag. 'Det är svårt att teologiskt och praktiskt motivera varför vissa församlingsvårdande tjänster kräver vigning och andra inte' resonerar författarna utan att inse att denna bristande förmåga kanske beror på en oklar uppfattning om vad vigning

är. På s. 108 förekommer ett försök till definition: 'i vigningen ligger en kyrkans kallelse till tjänst. Vid vigningen avger vederbörande löften som innebär läroförpliktelse'. Mot detta kan invändas:

1. Vigningen är bekräftelse av kallelse, samt avskiljande och helgande för ett visst uppdrag.
2. Vigningslöftena innebär inte bara läroförpliktelse. Den vigs förpliktigar sig på ett exklusivt och livsavgörande sätt.
3. I kyrkan finns tre specialvigningar: biskops-, präst- och diakon/diakonissvigning. Några ytterligare vigningar behövs inte. Det skulle innebära en uttunning och förflackning av vigningsbegreppet om varje längre eller kortare anställning eller insats i kyrkans tjänst skulle föregås av vigning.
4. Klyftan mellan å ena sidan de vigda medarbetarna/arbetslaget och å andra sidan de icke vigda församlingsmedlemmarna skulle öka om det skisserade vigningssystemet genomfördes i sin mest utarbetade form.
5. Dopet är den egentliga vigningen för alla kristna. Det torde räcka även för avancerade uppgifter inom kyrkan."

Norrköpings Borgs församling skriver med anledning av frågeställningen öppen folkkyrka eller föreningskyrka:

"I en situation som vi har efter 1800-talets väckelser så har vid sidan av s k 'troendeförsamlingar' funnits möjlighet till en församlingsgemenskap inom svenska kyrkan för dem som kanske känt sig mer 'osäkra' i sin kristna tro. På senare tid har dock utvecklingen gått mot ett starkare betonde av det personliga ställningstagandet även i Svenska kyrkan. Detta hindrar inte att den öppna folkkyrkoförsamlingen alltjämt har en särskilt uppgift för många människor." "Att därför som i betänkandet framhålla att den öppna folkkyrkan (eller den territoriella församlingen) motverkat en sån utveckling (dvs av församlingsarbete och gudstjänst), medan progressiva krafter hänförs till ett sociologiskt församlingsbegrepp, är ohistoriskt och förvillande. Vi anser att det sätt kommittén beskriver den öppna folkkyrkosynen och det sociologiska församlingsbegreppet bara fördunklar arbetet med strukturmodellerna. Frågan om församlingsbegreppet

behöver överhuvud inte diskuteras när man baserar strukturmodeller på den ekonomiska bärkraften, utan hör hemma i annat sammanhang."

Västerås Lundby församling skriver att "den debatt om församlingsbegreppet som ingår i betänkandet får väl ses som uttryck för en opinion att en annan församlingsindelning än den territoriella skulle ge ökad slagkraft. Den åsyftade konsekvensen är inte självklar. Den kan också leda till isolering". Kyrkan har dock aldrig varit "helt doktrinär". "Redan under medeltiden fanns det i vårt land parallellt med församlingarna annan verksamhet, kloster och kringresande predikarbröder". Inom Västerås samfällighet finns i dag en företeelse av liknande slag, kyrkorådet för finskspråkigt församlingsarbete. Detta innebär, att den territoriella församlingsindelningen vid behov kan kompletteras med arbete för särskilda grupper. Idealbilden är dock "den gudstjänstfirande församlingen som samlar alla oberoende av all kategoriindelning."

Jönköpings Sofia församling menar att man måste utgå från "det gamla lutherska församlings- och kyrkobegreppet, där Guds Ords förkunnelse och sakramentens förvaltning är det konstitutiva för både kyrka och församling. Med en sådan utgångspunkt är visserligen de territoriella gränserna viktiga för församlingens geografiska avgränsning, men viktigare är det kraftcentrum som verkar inom detta område, dvs. sockenkyrkan med dess gudstjänstliv." Det är detta som ger det sociologiska församlingsbegreppet dess "specifika kvalitet".

Tyresö församling skriver om folkkyrkan, att den är "djupt förankrad i folksjälen. Svensken i gemen är måhända till vardags en klen bekännare. Elitkyrkan är ingenting för Svensson. Men för fädernas kyrka i Sveriges land klappar svenskens hjärta, när det bränns."

Mikaels församlings kyrkoråd i Örebro finner betänkandets analys av församlingsbegreppen "mycket förtjänstfull". "Det sociologiska församlingsbegreppet kommer vi i dagens läge inte ifrån. Församlingen som en gemenskap eller som en miljö där man kan växa till synes oss vara en idealmålsättning för församlingsarbetet. Kyrkan som ett territorium med geografiska gränser synes oss också vara oumbärlig. Därigenom avgränsas på ett tydligt sätt församlingens huvudsakliga arbetsområde."

FÖRSAMLINGAR
MELLAN 10 001
OCH 20 000 INV.

Kyrkorådet riktar dock viss kritik mot analysen av de nytestamentliga församlingarna, som man finner "alltför summarisk och schablonmässig".

Falu Kristine församlings kyrkoråd menar, att det teologiska församlingsbegreppet borde fått en utförligare behandling, "en teologisk analys av vad Kyrka och församling är enligt den heliga Skrift och kyrkans bekännelse". Därmed hade man på ett mera naturligt sätt kommit in på de frågor som behandlas i samband med det sociologiska församlingsbegreppet. Nu har dessa frågor ofta känts omotiverade och gett anledning till frågor och missförstånd. Kyrkorådet vill slå vakt om den territoriella strukturen men instämmer i betänkandets formulering, att "ingen territoriell församlingsstruktur kan fungera utan att den rymmer en sociologiskt iakttagbar församlingsgemenskap, människor som engagerar sig och utgör en gudstjänstgemenskap".

Gamla Uppsala församling anser det inte vara möjligt att behandla frågan om svenska kyrkans lokala struktur utan att samtidigt behandla frågan om dopet och medlemskapet. "Den nuvarande tvåspårigheten är ohållbar. Man kan inte samtidigt teologiskt hävda att dopet är medlemsgrundande och registrera medlemmar på grund av t.ex. föräldrarnas kyrkotillhörighet." Domet måste alltså bli medlemsgrundande också rättsligt. Man understryker också att förutsättningarna för den teologiska motiveringen för svenska kyrkans

territoriella struktur har ändrats och att omtänkande därför är nödvändigt. Dels behövs ett ekumeniskt nytänkande (det behövs modeller för ekumeniska lokalförsamlingar), dels behöver vi "markera gemenskapen i den gudstjänstfirande församlingen såsom en konstitutiv faktor för att det överhuvud taget ska finnas en församling". Svenska kyrkans territoriella karaktär ska dock inte ändras. Den behövs för att markera församlingarnas ansvarsområde.

Lunds domkyrkoförsamlings yttrande har vad gäller de teologiska frågorna samma innehåll som yttrandet från Lunds domkapitel. Man betonar att de valda begreppen dåligt motsvarar den svenska situationen. Det gäller territoriell struktur och sociologisk struktur, samt episkopalism och kongregationalism. Den specifika lutherska traditionen med den s.k. dubbla ansvarslinjen har på detta sätt inte kommit med. Denna linje står i evangeliets tjänst och markerar det läroansvar som åvilar Kristi församling.

Nödinge kyrkoråd vill slå vakt om det territoriella församlingsbegreppet. Man anser att betänkandet förordar ett sociologiskt församlingsbegrepp. Därmed riskerar man att många människor ska förlora sin hemkänsla i kyrkan. Även om man inte är så aktiv eller går i gudstjänsten "vet man var man hör hemma och vart man kan vända sig". Det måste finnas en öppenhet mot alla som bor i församlingen.

Gävle Heliga Trefaldighets församling kritiserar att utredningen, som man förstått det, avfört det teologiska församlingsbegreppet som "icke-relevant" för sitt arbete. Alla överväganden måste istället ta sin utgångspunkt i den lokala gudstjänstfirande församlingen "som är Guds folk på just den platsen" (jfr Augustana art VII). "Detta innebär inte, att den är en sluten grupp, utan den är de människor som 'genom dopet är upptagna i Jesu Kristi församling och med församlingen tror och bekänner Jesus Kristus vara sin Frälsare och Saliggörare' (1878 års katekesförklaring).

Timrå församling konstaterar, att "såväl innehållet i som den teologiska motiveringen för församlingsbegrepp av såväl territoriell som sociologisk art är något som förändras i en ständigt fortgående process. Att den territoriella församlingen är en historiskt given förutsättning som aldrig får överges som utgångspunkt för det kyrkliga arbetet, liksom att en fungerande kristen gemenskap av s.k. sociologisk art hela tiden måste vara det innehållsliga målet i samma arbete, är faktorer, som varken behöver ses som oförenliga polariteter eller som något som låser eventuella framtida reformer."

Alidhems församling menar, "att i dagens och framtidens kyrka måste man förstå och betona det teologiska församlingsbegreppet ur en sociologisk utgångspunkt, i annat fall framgår inte innebörden av själavårdsarbetet och våra troshandlingar som t.ex. dopet klart. Församlingen är grunden för de kristnas gemenskap, för gudstjänstfirande och sakramentsförvaltning. Medlemskapet till en församling bör vara knutet till dopet, vilket betonar den särskilda innebörd av kristen gemenskap vi velat ge församlingsbegreppet. En sådan inställning står också i bättre överensstämmelse med andra trossamfunds uppfattning och skulle underlätta det ekumeniska arbetet." Samtidigt måste församlingen hålla fast vid "sitt kristna ansvar för samhällets alla innevånare" vilket leder till att verksamheten måste få en "territoriell inriktning". "Inom den territoriella sockengränsen skulle en eller flera församlingar - som sociologiska företeelser - finnas".

Kyrkorådet i Härnösands domkyrkoförsamling finner det väsentligt att i diskussionen väga in frågan "vad en församling egentligen är". Detta sker i "en syntes av de tre församlingsbegrepp med vilka utredningen arbetar". Församlingen benämns "den förlängda Kristusincarnationen", "Kristus-närvaron, uppfångad i människors existens".

FÖRSAMLINGAR
MELLAN 5 001
OCH 10 000 INV.

Kyrkorådet i Göteborgs domkyrkoförsamling skriver:

"Svenska kyrkan arbetar som lutherskt trossamfund med två olika församlings- och kyrkobegrepp. Det ena är den osynliga kyrkan, som betyder delaktighet i Kristus och vilken som den helige Andes verk är föremål för tro (detta som kyrkokommittén kallar 'det renodlade teologiska begreppet'). Det andra är den synliga kyrkan, vilken närmast motsvarar församlingen som territoriellt eller sociologiskt begrepp enligt kommitténs vokabulär. Det är viktigt att komma ihåg att dessa två begrepp bildar en enhet och aldrig kan skiljas från varandra."

Kyrkorådet i Nykyrka församling hänvisar till Augsburgska bekännelsens art. VII. "Ordet och sakramenten är alltså det centrala. Utifrån denna syn kan både det territoriella och det sociologiska församlingsbegreppet rätt förstås: Guds ord vill nå ut till alla (församlingen som ansvarsområde), och nådemedlen samlar faktiskt en gemenskap av människor."

Kyrkoråden i Byarums och Svenarums församlingar uppfattar "församlingen ur rent biblisk synpunkt... som Guds utvalda folk", och den måste "i vårt sammanhang ses som den gudstjänstfirande församlingen - den utgör kärnan". Det är viktigt att ta "den synliga församlingen" på allvar, det är den som arbetar inom den territoriella församlingen, ansvarsområdet.

Kyrkorådet i Onsala saknar "bärande teologiska principer" i betänkandet. Man frågar sig vem som ska bestämma den teologiska tolkningen av de territoriella eller sociologiska församlingsbegreppen. Vetskapen om en församlings väsen är nödvändig vid arbete med ekonomi och organisation. För kyrkorådet är det centrala "en samling kring kraftkällorna Ordet och Sakramenten".

Johannelunds församlings kyrkoråd menar, att "den kristna församlingen, biskops- och prästämbetets egenart, den bibliska begrundningen och det ekumeniska perspektivet" ska vara avgörande för svenska kyrkans lokala struktur, inte "ekonomiska intressen med den borgerliga kommunen som förebild". Betänkandets uttryck 'socialt iakttagbar församling' översätter man till "gudstjänstfirande församling, som i skiftande grad verkar utåt i mission och diakoni". "Församlingen som Guds familj, Kristi kropp, gudsriket på jorden är vår utgångspunkt. Det är den kristna gudstjänsten och de i gudstjänstgemenskapen indragna som gör församlingen till församling - öppen och välkomnande för nya kontakter och ansvarstagande för ett avgränsat geografiskt område."

Kyrkorådet i Höör finner betänkandet "nästan värdelöst", eftersom det inte tagit sin utgångspunkt i en diskussion kring "grundfrågan: Vad är Kyrkan och vilken är hennes uppgift i vårt samhälle". Kyrkan är ingen "kommunal serviceinrättning" utan "människor som, gripna av Kristus, var och en på sin ort, har ansvaret för att evangelium om Honom blir känt".

Kyrkorådet i Torslanda vill lyfta fram det teologiska församlingsbegreppet i det fortsatta arbetet. "Kyrkan/församlingen är en levande organism (Kristi kropp), icke helt jämförbar med andra sociologiska grupper i samhället".

Stora Lundby församling skriver, att "gudstjänsten är församlingens centrum. Församlingen bekänner Jesus Kristus som Herre och Frälsare och baserar sin tro på apostlarnas undervisning så som vi har den i den Heliga Skrift och senare förklarad i Svenska Kyrkans Bekännelseskrifter".

Anundsjö församling finner det angeläget att "bedöma församlingssynen på ett annat sätt än betänkandet gör. Där ställs mer eller mindre mot varandra å ena sidan det territoriella församlingsbegreppet benämmt 'från vaggan till

graven' mot å andra sidan de sociologiska begreppen 'samling inåt och aktivitet utåt' samt 'församlad och utspridd'. Med vår kyrkas dopsyn är det angeläget att behålla en helhetsuppfattning i stället för att ställa de döpta i ett motsatsförhållande." Det gäller att inte utesluta "den som ännu inte nått fram till en medveten personlig bekännelse", en risk som antas ligga i de sociologiska församlingsbegreppen.

FORSAMLINGAR
MELLAN 2 001
OCH 5 000 INV.

Nora församling finner det viktigt att "klargöra den svenska statskyrkans teologiska inriktning. Skall den vara en elitkyrka, som i likhet med vissa frireligiösa församlingar lägger stor vikt vid vissa yttre och även inre former med starka krav på sina medlemmar. I den sortens församlingar spårar man ofta fanatism. I en folkkyrka i detta ords vida bemärkelse torde det inte vara möjligt med en sådan inriktning." "I de s k högkyrkliga kretsarna inom den nybildade synoden ser man tendenser till ett kyrkligt elittänkande som påminner om vissa frikyrkoförsamlingar. Skall statskyrkan vara en folkkyrka, vilket kyrkorådet i Nora församling anser, finns det inte plats för ett elittänkande."

Kyrkorådet i Fridlevstad beskriver evangelium som "en rörelse ut till alla människor: nyskapande, läkande, frälsande. Evangelium liknar solljuset genom att vara ständigt strömmande, ständigt nytt. Dess mål är enligt bibeln 'alla människor', 'alla folk'." Detta synsätt leder till ett vaktslående om Billings folkkyrkotanke.

Mörlunda och Tveta församlingars kyrkoråd känner inte igen sig i beskrivningen av verkligheten. "Resonemanget om svenska kyrkan som en episkopal kyrka sid 90f. Det som i det sammanhanget hänger i luften är två saker: att den episkopala strukturen skulle vara en nackdel för den lokala självstyrelsen samt resonemanget om lärans betydelse för enheten och biskopen såsom uppsiktsman. - Detta hänger i luften på det sättet att det ju inte finns någon uppsikt

i lärofrågor numera åtminstone inte i enlighet med de löften en biskop har gett dels i prästvigningen och dels i biskopsvigningen att 'städse förbliva vid Guds rena ord, stå all falsk och villfarande lära emot och sorgfälligt tillse att Jesus Kristus enligt Guds ord rätt predikas och de heliga sakramenten efter hans instiftelse utdelas'. Vore biskoparna trogna i den uppgiften (det gäller ingalunda end. kvinnoprästfrågan) då skulle den episkopala strukturen vara den bästa garanten för att den lokala självstyrelsen hölls vid makt och förstärktes, eftersom det är det rena och klara gudsordet som befriar människor till ett helt och fullt ansvarstagande i alla yttre och inre frågor

Glimåkra församlings kyrkoråd ifrågasätter "det ändamålsenliga" i betänkandets åtskillnad mellan teologiskt, territoriellt och sociologiskt församlingsbegrepp. Även den s.k. territorialförsamlingen är väsentligen ett sociologiskt begrepp, närmare bestämt ett "transaktionssystem" omfattande överföring av information, i detta fall religiös eller teologisk information. (efter Deutch, Politik och styrelse, Lund 1972 s 128)

Torsby församling framhåller, att det är "Gud själv som genom sin helige Ande, med Ordet och sakramenten som medel, bygger sin kyrka och skapar en levande gemenskap i Kristus (jfr Augustana art VII)

Stenbrohults församling betecknar församlingen som "de människor som samlas till gudstjänst kring Ord och Sakrament enligt Augustana VII" och finner teologin i betänkandet "suddig för att inte säga obefintlig". Man finner också att utredningen "raljerar" med föreställningen 'en hjord och en herde', när istället erfarenheten visat att en präst och en församling ger de bästa förutsättningarna för att knyta fasta och bestående kontakter med mest ant. människor.

Alunda församling kan inte ansluta sig till betänkandets förenklade och ensidiga beskrivning av församlingsbegreppet. Kyrkan är ett "trossamfund som är grundat på GudsOrdet" och där den lutherska kyrkans syn på att "Ordet söker människorna" måste leda till en territoriell organisation.

Ekshärads församling finner att ett sociologiskt församlingsbegrepp leder "i en mera snävkyrklig riktning än det traditionellt folkkyrkliga" och vill motsätta sig "betänkandets tendens att sudda ut skillnaderna mellan frikyrklig och folkkyrklig syn på församlingsbegrepp och lokalorganisation".

Söderbärke församling kan finna "den i betänkandet gjorda redogörelsen för olika församlingsbegrepp saklig och korrekt, om än i knappaste laget. Men när kommittén sedan diskuterar de olika tolkningarna, blir framställningen genast oklar och motsägelsefyllt, framförallt i diskussionen om den folkkyrkliga, s k territoriella församlingssynen och dess motiveringar." Orsaken till detta finner man i att "den del av kyrkokommitténs expertis, vilken bestämt kommitténs teologiska färdriktning, tillhör den strömning inom svenska kyrkan, som tar avstånd från folkkyrkotanken".

Krokeks kyrkoråd menar, att risken med en sociologisk tolkning är, att det bara blir "en elit som är välkommen", vilket kan skrämja den som är osäker. En folkkyrka med den territoriella tolkningen av församlingsbegreppet behåller öppenheten.

Björketorps kyrkoråd citerar, förutom Augustana art VII, Apologien (Svenska kyrkans bekännelseskriterier): "Kyrkan är icke blott en gemenskap i yttre ting och ordningar såsom andra världsliga samfund, utan den är i grunden en trons och den helige Andes gemenskap i våra hjärtan, men den har likväl yttre kännetecken, så att man kan känna igen den, nämligen den rena evangeliska läran och förvaltandet av sakramenten i överensstämmelse med Kristi

evangelium'.

Långasjö församling finner, att betänkandet inte tar någon hänsyn till församlingen som 'sociologisk storhet' trots att man presenterar detta församlingsbegrepp. Det är ingen större glädje för kyrkan om församlingarna har god ekonomi, bra befolkningsunderlag och många tjänster, om inte församlingen som 'sociologisk storhet' finns. "Den verkliga kraften i Svenska kyrkan finns hos dem som bär henne i gudstjänst, bön och tjänande."

FORSAMLINGAR
MELLAN 500 OCH
2 000 INV.

Kyrkoråden i Ucklum och Spekeröd skriver, att det viktigaste måste vara "att människor har tillgång till Guds Ord och Sakrament, så att de genom Andens verk kan komma till tro, växa i tro och mogna och vinna det eviga livet". Församlingen är främst en "andlig storhet".

Kyrkorådet i Hishult citerar 1878 års katekesutveckling som svar på frågan om församlingens väsen. "Kristi kyrka finns allestädes, där Guds ord rent och klart predikas, och de heliga sakramenten efter Kristi ord och instiftelse utdelas". "I allt kristet arbete är det Gud som är subjekt, och människan som är objekt. En levande församlingssamfund är alltså en följd av att Gud uppväcker och omvänder människor till tro. Detta gör att vi ställer oss avvisande till det sociologiska församlingsbegreppet, och förordar en territoriell församlingsstruktur."

Loftahammars kyrkoråd saknar en "genomtänkt teologisk reflektion, då det gäller frågan om vad som är kyrkans uppgift och mål". Kyrkan är inte en "servicekyrka" utan "bärare av 'det glada gudskapet'".

Marstrands församling hänvisar till Augustana art VII och menar att det därför är "Ordet och sakramenten som skapar församlingen i teologisk mening".

Kyrkoråden i Rasbo och Rasbokil menar, att betänkandet "innehåller så illa genomtänkta och verklighetsfrämmande förslag att det inte förtjänar att komma längre än till ord. Sålunda är församlingsbegreppet behandlat på ett sätt som mera påminner om en trollkonstnårs fingerfärdighet än en seriös kristen självmedvetenhet. Uttrycket 'religiös verksamhet' som innevånarna skall ha rätt till för sina skattepengar avslöjar en grotesk okunnighet om vad en kristen församling är och hur den verkar. I många stycken ger detta diskussionsunderlag underlag för den mest förödande kritiken från kyrkans kritiker både inom och utom henne."

Kyrkorådet i Kvånum hänvisar till Augustana art VII.

Kyrkorådet i Kinneved hänvisar till Augustana art VII.

Gällinge församling finner att betänkandet, " - särskilt med tanke på att präster och en biskop deltagit i arbetet - i skrämmande liten uppfattning om församlingen som något verkligt, 'teologiskt' begrepp, som Kristi kropp, med en egen inneboende livskraft. Istället laborerar man ihärdigt med konstruerade begrepp: 'sociologisk', 'territoriell', och blandar samman dessa i talet om ekonomiskt bärkraftiga enheter."

Kyrkorådet i Runtuna menar, att "den evangelisk lutherska grundsynen utesluter varje uppfattning, som betraktar kyrkan eller församlingen som en sociologisk storhet bestående av en summa enskilda gudstjänstfirande eller troende människor som skiljer sig från andra grupper". Man citerar justitieministerns yttrande i propositionen till 1951 års riksdag (religionsfrihetslagen): "Svenska kyrkan är ett trossamfund som leder sitt ursprung från de äldsta kristna församlingarna, vars karaktär och verksamhet bestäms av dess bekännelse." Kyrkomötet instämde däri och uttalade sig för att kyrkan i enlighet med "den folkkyrkliga organisa-

tionsprincipen skall stå öppen för envar , och principiellt vända sig till hela folket, samt lägga tonvikten vid det kristna budskapets verkningskraft".

Transtrands församling skriver om kapitlet Församlingen, att det är "ett utmärkt kapitel, kanske det bästa i hela förslaget. Utredningen klargör mycket fint skillnaderna mellan ett territoriellt och sociologiskt församlingsbegrepp och vad som ligger bakom dessa. Om man då funderar över vad en församling verkligen är, bör man självklart utgå från en teologisk ståndpunkt, att församlingen är en gemenskap mellan människor i tron på Jesus Kristus, och att man blir medlem i denna församling genom dopet. Detta leder ju sedan ganska klart, som utredningen säger, över till ett sociologiskt församlingsbegrepp. För att man skall kunna tala om att det finns en församling på en ort, så måste det rimligtvis finnas människor som faktiskt församlas, kommer samman till gudstjänst och annan verksamhet. En församling existerar inte i egentlig mening utan denna gemenskap av intresserade människor. Församlingen är inte bara en yta med vissa fastställda gränser."

Kyrkorådet i Idre finner, att utredningen bereder mark för den kongregationalistiska församlingssynen genom att i sina förslag göra församlingarna till "enheter med uppgifter endast inom den församlingsvårdande sektorn".

Kyrkoråden i Römnång och Klädesholmen menar, att man borde tagit mera hänsyn till bekännelseskrifternas församlingssyn, men tillägger, att "då detta väl inte har så stor betydelse i praktiken för de slutsatser man kommer fram till, och då det territoriella församlingsbegreppet knappast ifrågasatts i utredningen, lämna vi den saken därhän".

Kyrkorådet i Fagerhult skriver: "Konkret församlingserfarenhet pekar på att utredningens tre församlingsbegrepp, det 'teologiska', det 'territoriella' och det 'sociologiska',

kan bli fruktbarande först i samverkan, vilket förutsätter att utredningen hade preciserat begreppen därhän att de fått ange ur vilken synpunkt de hade varit tjänliga att beskriva församlingens funktion och väsen. Den territoriella aspekten hade då kunnat beskriva den värld och de människor som är församlingens kallelse och som skapar de 'naturliga' förutsättningar som Kristi Kyrka har. Aspekten hade relaterat församlingen till Guds skapelse. Den teologiska aspekten hade - såsom den utläggs - bättre kunnat benämnas en 'kropp'-aspekt eller en 'folk'-aspekt och hade kunnat beskriva församlingens väsen i Kristus såsom sakramental gemenskap och tecken. Den sociologiska aspekten hade på ett vitalt sätt kunnat beskriva församlingens sätt att fungera, hur tron arbetar genom förnyade människor, Kyrkans sändning till världen. Tillsammans hade de tre aspekterna kunnat gemensamt och var för sig betecknas som teologiska, i det att de utvisar hur Kyrkan i sitt väsen speglar de tre trosartiklarna, dvs hur Kyrkan är skapelse-frälsning-sändning. Utredningen hade undgått att dess 'teologiska församlingsbegrepp' hade blivit så spiritualiserat och därmed också så ofunktionellt för lokalförsamlingens struktur."

Betänkandet försummar, framhåller kyrkorådet vidare, "det för svensk kyrkotradition konstitutiva draget i församlingsbegreppet, församlingen såsom en gemenskap bestämd utifrån Ordet och sakramenten, nådemedlen som väcker sann tro". En enkel och funktionsinriktad definition blir: "församling är där varje vecka människor samlas till gudstjänst".

FÖRSAMLINGAR
MINDRE ÄN 500
INV.

Almesåkras kyrkoråd skriver, att "tyvärr saknar det annars intressanta avsnittet om församlingen en teologisk utgångspunkt. Med några meningar avfärdar utredningen församlingen som ett teologiskt begrepp och slår därmed undan grunden för de övriga."

Kyrkorådet i Bjurbäck hänvisar till Augustana art VII och menar, att utifrån den synpunkten kan både det territoriella

och det sociologiska församlingsbegreppet förstås rätt: "Guds ord vill nå ut till alla (församlingen som ansvarsområde) och nådemedlen samlar faktiskt en gemenskap av människor".

Häggums kyrkoråd menar, att teologin aldrig kan tänkas bort ens i en statlig utredning. Man hänvisar till yttranden i samband med antagandet av religionsfrihetslagen 1951 och stöder "den folkkyrkliga organisationsprincipen". Utredningens framställning ses som ett försök att "radikalt förändra församlingsbegreppet", något som inte längre kan ligga inom en statlig utrednings kompetensområde "eftersom kyrkomötet enligt § 7 lagen om svenska kyrkan genom kyrklig kungörelse meddelar föreskrifter om: 1 svenska kyrkans lära, 2 svenska kyrkans böcker, 3 svenska kyrkans sakrament, gudstjänst och övriga handlingar".

Edsvära församling hänvisar till Augustana art VII som den rätta utgångspunkten för en diskussion om församlingsändringar.

Skabersjö församling skriver om den teologiska frågan följande:

"Att utredningen ej tagit ställning i den teologiska frågan är en svaghet, då varje reflektion över kyrkans framtida verksamhet förutsätter någon underliggande förståelse av vad kyrka och församling är och vad de är till för. De i utredningens resonemang dolda teologiska förutsättningarna borde ha redovisats öppet. Den svenska kyrkan har en territoriell struktur och en mot denna struktur svarande församlingssyn. Denna församlingssyn har uttryckts i folkkyrko-tanken, vars avgörande kriterium är, att kyrkan ej är begränsad till en grupp troende. Kyrkan innebär ett öppet erbjudande om syndernas förlåtelse till Sveriges folk. Denna öppenhet i bestämningen av kyrkan motsvaras av den territoriella församlingsorganisationen: kyrkans erbjudande gäller

alla, ty alla är bosatta inom en församlings territorium. I betänkandet finns en tendens till en mera sluten, sociologisk bestämning av kyrkan: kyrkan är en avgränsad grupp människor. Denna tendens ligger redan i övergången från direktdemokrati, där ansvar och beslut förs upp till en nivå ovanför församlingen. Man blir då benägen att se kyrkan som de bestämmande och ledande i pastoratet, från vilka initiativ och verksamhet utgår, medan den enskilde i församlingen blir ett passivt objekt för verksamheten.

Denna tendens kommer till uttryck i betänkandets syn på kyrkans verksamhet som en påverkan på människor, sedda i nuets perspektiv, ej i evighetsperspektivet. Det gäller att ge människor terapi och underhållning. Vår utgångspunkt är Augsburgska bekännelsens definition av kyrkan som "de heligas samfund", där ordet rent och klart förkunnas och sakramenten rätt förvaltas. Kyrkan konstitueras av vad Gud gör genom nådemedlen och en levande församlingsgemenskap är en följd av nådemedlens verkan på människor. Basen, identiteten, ansvaret ligger i församlingen - runt församlingskyrkan och vad som sker i den. Förkunnelse och sakramentsförvaltning. Denna gemenskap är djupt demokratisk, ty inför Gud är alla lika. Den tendens till elitkyrka som kan spåras i den utveckling kyrkans organisation tagit och som i betänkandet förs vidare, står i konflikt med den svenska församlingskyrkomedellens djupa demokrati. I kyrkans demokratiska art ligger också, att dess förkunnelse talar till människan ej som presumtivt verksamhetsproffs i kyrkan utan till det djupast mänskliga i henne, till henne som evighetsvarelse med behov av försoning med livet och döden. Nya testamentet ger ej stöd för någon kyrka, som tillgodoser majoriteten på minoritetens bekostnad."

ENSKILDA PERSONER

Även från några enskilda personer finns kommentarer till de teologiska frågorna i betänkandet.

En prost skriver: "I kartläggningen av nuvarande verksamhet har man, i den mån man hittat någon medveten målsättning, funnit åtminstone 6 olika målbeskrivningar. Nämligen: Kyrkans uppgift är att

1. döpa människor och vara en miljö för de döpta att växa till i tro,
2. förkunna evangelium i ord och handling,
3. vara agent för Guds rike,
4. verka för att kristen människosyn tillämpas i samhället,
5. verka för fred,
6. verka för rättvisa.

De tre första målbeskrivningarna har religiös inriktning och de tre senare samhällsnyttig inriktning. Det måste vara förödande för den svenska kyrkans effektivitet, att församlingarna arbetar med så olika målsättningar och ibland ingen målsättning alls.

När kyrkokommittén inte tar upp denna fråga, kanske de menar, att i en Statens Offentliga Utredning får man inte skriva in en målbestämning för svenska kyrkans församlingar. En sådan bestämning måste ju få religiös karaktär och svenska staten är ju neutral i religiösa frågor.

Men att inte göra det, det är som att sjösätta en båt som saknar roder."

Samtliga präster i en församling skriver: "Den axiomatiska principen att 'svenska kyrkan efter en reform är samma kyrka som idag' bör preciseras med Augustana VII: Kyrkan är de heligas samfund, i vilket evangelium rent förkunnas och sakramenten rätt förvaltas (recte docetur et recte administrantur). Utan läroidentitet i de Bekännelseskrifter, till vilka biskopar och präster ännu idag bekänner sig och i prästvigningen förpliktar sig försvåras ett meningsfullt 'ekumeniskt samarbete', försvåras utvecklingen till 'ett dialogiskt inriktat församlingsarbete', försvåras inte

minst själavården. Den samhörighet 'mellan församlingarna och det samspel som idag finns mellan stifts kyrkan och församlingarna' liksom den angivna episkopala strukturen på den framtida reformerade kyrkan förutsätter en lärosamhörighet, som knappast kan uppnås genom hänvisning till allmänna talesätt som 'kyrkans profetiska uppgift', 'det glada budskapet om Guds kärlek till människorna' o dyl. Billings folkkyrkotanke i kombination med Billings försvar för hela Concordia Pia bör kunna ge svenska kyrkan den profil och den identitet som gör diskussionen om territoriella och/eller sociologiska församlingsstrukturer meningsfull."

Några medlemmar i en församling ansluter sig till ett "Vidgat sociologiskt synsätt" som innebär att församlingen är "den synliga, gudstjänstfirande församlingen, de heligas gemenskap. Intentionen är dock viktig: den som vill tillhöra Kristus och den kristna gemenskapen hör till församlingen. Församlingen är inte ett geografiskt område, men det är bra att församlingen har ansvar för ett visst geografiskt område, ett missionsfält

Prostmötet i Västerås stift skriver: "Svenska kyrkan har en hierarkisk ordning, där stiftets biskop är ordinator, pastor pastorum och visitator. Diskussionsbetänkandet tycks skissera en viss form av kongregationalistisk kyrkosyn utan tillräcklig hänsyn till kyrkans hierarkiska karaktär. Prästerna som tycks förutsättas ägna sig åt sina 'speciella prästerliga uppgifter' utan medinflytande i beslutsfattande process - är fortfarande ansvariga inför biskop och stiftsledning."

En kyrkoherde menar, att det utvidgade diakonatet är en främmande tanke för biblisk och därmed kyrklig ordning. Bibeln känner endast biskop, präst och diakon, och fler vigningstjänster ska inte finnas. "Prästämbe- tets funktion i den lutherska kyrkan är grundat på Bibeln och den klara uppfattningen att inte alla har samma uppgift."

Vidare menar han, att församlingssynen i bibeln är "klart decentraliserad", varför det blir väsentligt att varje församling behåller "sin kompetens och sitt likavärde i förhållande till andra församlingar".

En annan kyrkoherde finner det vara en "orimlig tanke" att göra prästen utbytbar mot någon annan kyrkoarbetare "utifrån vad både den Heliga Skrift och kyrkans tradition lär om prästämbetet, herde- och ledareämbetet". Hänvisning till eller kännedom om det ekumeniska dokumentet Dop Nattvard Ämbete saknas också. I detta föreligger en "långtgående, för att inte säga sensationell ekumenisk konsensus" beträffande ämbetets innebörd. Till vigningstjänsternas egen skaper hör, dels att de är livslånga, dels att alla vigda är personligen knutna till biskop och domkapitel. "Svenska kyrkans vigningar och episkopala identitet kan inte förändras utan att hennes identitet överhuvud äventyras eller upphör."

En tredje kyrkoherde finner betänkanadets största brist i att det är "alldeles för dåligt teologiskt genomarbetat. Det teologiska är huvudsaken, varför det blir som en 'diskussion om lämpligt material i och utformningen av en hink att bära vatten med'. Man glömmer att utan vatten törstar vi ihjäl hur ändamålsenligt utformad hinken än är. Utan hink kan vattnet inte heller hämtas, men vattnet är ändå det viktigaste.

Självklart kan motiveringen vara, att i en statlig utredning begränsar man sig till strukturen och lämnar över det viktigaste arbetet till biskopar och teologisk expertis. Men faktum kvarstår, att ett arbete med strukturfrågorna bör ha ett betydligt mer genomarbetat teologiskt inslag."

3. DEN GRUNDLAGGANDE STRUKTURFRÅGAN - FÖRSAMLING OCH
PASTORAT

Svenska kyrkans centralstyrelse anser, att frågan om svenska kyrkans organisation på lokalplanet är "en av vår kyrkas allra viktigaste frågor" och hoppas att kyrkokommitténs arbete ska leda fram till "ett förslag som innebär en verklig reform". Man menar, att debatten om modellerna delvis blivit sned, därför att man inte tillräckligt uppfattat modellerna som diskussionsunderlag utan som färdiga alternativ. Dock finner man i betänkandet en ensidig koncentration på ekonomisk bärkraft: man borde istället fråga sig vad en "lagom storlek på en ekonomisk-administrativ enhet (pastoratet)" kan vara "sett ur kyrkomedlemmarnas synpunkt". Arbetet bör fördjupas "med människan som mått". En för församlingsorganisationen avgörande fråga är, hur många församlingstillhöriga en präst kan ha meningsfull kontakt med.

KYRKLIGA ORGAN
M.FL. PÅ RIKS-
OCH STIFTSNIVA

Ärkebiskopen menar, att "de förslag till förändringar som kan komma att föreslås bör vara rätt omfattande. En alltför stor försiktighet vid framläggandet av ett slutbetänkande skulle leda till att många av dagens problem icke kommer närmare en verklig lösning". Ärkebiskopen hänvisar till biskopsmötets och personalförbundets gemensamma uppfattning (Präst i Svenska kyrkan), att alla pastorat bör vara så stora att de kan ha två präster men inte större än att fem präster tjänstgör där. Detta skulle, med dagens genomsnittssiffra 2.800 per präst, innebära en nedre och övre gräns för pastoraten i allmänhet på 5.600 och 14.000 människor.

Uppsala domkapitel finner minimisiffran 5.000 för ett pastorat "godtycklig". Man menar att den skulle innebära en kraftig nedskärning av antalet församlingspräster, ca 1/4 skulle försvinna främst från landsbygden. Inte heller skulle den skisserade arbetslagsmodellen "borga för en gudstjänsthållning i glesbygderna som svarar mot elementära krav". En maximistorlek anses väl så viktig som en minimistorlek. Motståndet mot ekonomiska samfälligheter bör mötas genom en ökad satsning på information samt partiella i stället för totala samfällighetsbildningar.

Domkapitlet vill slå vakt om församlingen som basenhet, men framhåller samtidigt att det kan vara rimligt med såväl en övre som en nedre gräns för församlingsstorlek. Direktiv om församlings- och pastoratsregleringar bör också kunna utfärdas.

Linköpings domkapitel är införstått med uppfattningen att det i vissa fall behövs organisationsförändringar. Pastoratets minimigräns bör vara ca 3.000 men någon maximigräns vill man inte förorda. En omorganisation bör dock inte ske samtidigt utan "rullande" med domkapitlet som beslutande i såväl indelnings- som tjänsteorganisationsärenden. Beträffande modellerna är domkapitlet avvisande gentemot samtliga. Modell II innehåller två svaga punkter, dels 5.000-gränsen, dels pastoratet som beslutande över församlingsgränser. Modell I innehåller samma 5.000-gräns. Domkapitlets alternativ är att varje pastorat obligatoriskt bildar en total samfällighet, samt att två eller flera pastorat bör kunna bilda total samfällighet eller partiell sådan för vissa ekonomiskt krävande uppgifter såsom folk- och kyrkobokföring, begravningsväsende, ekonomisk förvaltning.

Skara domkapitel förordar en organisationförändring enligt modell II med modifikationer i fråga om minsta befolkningsunderlag samt fastställelse av församlingsindelning m m. Beträffande pastoratsstorlek menar domkapitlet att en-präst-pastoratet bör kunna finnas kvar. I gengäld ställer detta

ökade krav på samfällighetsbildningar mellan pastorat. Beträffande församlingsindelningen bör denna fastställas av kammarkollegiet som har totalöverblicken.

Som princip vid pastoratsbildning bör gälla, att pastorat inte ska skära kommungräns (liksom att stift inte bör skära länsgräns). Vid beräkning av antalet människor i ett pastorat förordar domkapitlet att även icke-medlemmar räknas, eftersom församlingen/pastoratet blir ansvarsområde inte bara för församlingsvårdande uppgifter utan också för folkbokföring och begravningsverksamhet. Ett pastorat bör maximalt omfatta 20.000 personer. Församlingar bör, när pastoratet övertar utdebiteringsrätten enligt modell II, få en "lagfäst garanti om medel för församlingsarbetet" kanske i form av att en viss procentsats av den totala budgeten ställs till församlingskyrkorådets förfogande.

En minoritet inom domkapitlet förordar den nuvarande organisationen och frivilliga förändringar. Minoriteten anser också att kommittén måste göra en total ekonomisk analys, dels för församlingar, dels för stiftsplanet, dels för svenska kyrkan i sin helhet.

Strängnäs domkapitel konstaterar att en mera inträngande analys av utjämningsystemet sannolikt hade visat, att kyrkans ekonomiska problem är av den storleksordningen att en strukturreform är nödvändig. Domkapitlet finner en total översyn av församlingsindelningen ofrånkomlig och förordar för sin del församlingsstorlekar mellan 700 och 18.000. Samtidigt bör församlingarna ha kvar sina nuvarande uppgifter om de inte frivilligt väljer att överlåta utdebiteringsrätt och totalansvar på pastoratet. För pastoratsgränser förordar man två schabloner, en för normalpastoratet på minimum 5.000 och en för glesbygdspastorat vid 3.000-3.500. Vid mindre pastoratsstorlekar bör dock samfällighetsbildning, t ex för kyrkobyggnader och begravningsplatser, stimuleras. Skulle dock, efter en försöksperiod med fakultativ lagstiftning och stimulansbidrag, inte utvecklingen gå

mot starkare ekonomiska enheter, torde en obligatorisk lagstiftning bli nödvändig. I ett sådant läge förordar domkapitlet modell II.

Västerås domkapitel varnar för att "alltför radikala ingrepp i nuvarande indelning och organisation, som organiskt vuxit fram under århundraden, kan försätta Svenska Kyrkan i en identitetskris". En översyn enligt de principer som gällde för 1962 års pastoratsreglering kan vara befogad liksom en "rullande" pastoratsreglering. Modellerna får inget stöd då de innebär sådana generaliseringar att de inte kan appliceras på samtliga församlingar i stiftet. Domkapitlet vill inte, som betänkanudet, endast se ekonomiska problem i de små församlingarna. Väl så viktigt är att observera de problem och svårigheter de stora församlingarna har att fullgöra sina uppgifter i fråga om evangelisation och kristen fostran.

Domkapitlet ifrågasätter också samfällighetstanken. Bygger den inte på "för kyrkans frihet vanskliga premisser - en dichotomi mellan en i demokratisk ordning fattade politiska beslut på den ena sidan och församlingarnas inre pastorala verksamhet på den andra? En sådan tudelning kan bli högst olycklig. Helhetssynen riskerar nämligen då att gå förlo-rad." Istället menar man att politiska, ekonomiska och administrativa åtgärder hör samman med pastorala aspekter. En utvärdering av nu existerande samfällighetsstrukturer borde göras.

Växjö domkapitel förordar modell I men ifrågasätter 5.000-gränsen. Pastorat med 2-3.000 invånare har visat sig fungera och detsamma kan sägas om enprästpastoratet. Samtidigt som domkapitlet vill slå vakt om de små församlingarna konstaterar man, att det i tyvärr alltför många församlingar saknas annan gudstjänstmenighet än "präst, kantor, vaktmästare och ett par kyrkibesökare". I sådana fall bör verksamheten inte försätta.

Lunds domkapitel vill slå vakt om nuvarande församlingsindelning med de inslag av närdemokrati den innehåller. Eventuella reformer bör genomföras med bibehållande av församlingens kommunstatus. Man påpekar att "en relativt genomgripande strukturreform" kan genomföras utan att man ändrar de grundläggande lagbestämmelser som gäller idag. Domkapitlet förordar en nedre gräns för ett pastorat samt att man därvid ska använda antalet kyrkomedlemmar för att uttrycka denna gräns. En strukturreform bör ske i etapper, varvid man bör börja med församlingar under 500 och pastorat under 2.000.

Göteborgs domkapitel menar, att egentligen skulle bestående organisation med vissa modifikationer vara att föredraga framför de tre strukturmodellerna. Man förordar dock modell I med den ändringen att kyrkobyggnaderna bör vara församlingsangelägenhet samt att pastoratsgränsen inte bör fixeras till 5.000. För att skapa bättre ekonomiska möjligheter för små församlingar borde förutsättningarna för samfällighetsbildningar över pastoratsgränser utredas närmare.

Karlstad domkapitel förordar modell I utan kravet på en nedre gräns för pastoratet vid 5.000. En gräns bör istället gå vid 2-3.000. Vid en 5.000-gräns skulle antalet församlingar inom ett pastorat bli alltför många. I andra fall skulle avstånden bli för stora. Man anser att utredningen "ser med tätortsförsamlingars ögon på de små församlingarna" och bortser från "småförsamlingarnas dolda förmåga" och offervillighet.

Härnösands domkapitel vill att församlingarna behåller sin kommunstatus och förordar därför modell I kombinerad med en långt gående flexibilitet motiverad av stora avstånd och bristen på allmänna kommunikationer. Kontrakten skulle, efter en översyn av kontraktsindelningen, kunna bli lämpliga enheter för många ekonomiska och administrativa uppgifter. Inte minst skulle detta kunna gälla tjänsteanvändningen.

Luleå domkapitel bejakar att en översyn av kyrkans strukturer är nödvändig. Man förordar en ordning som innebär att det ekonomiska ansvaret läggs på pastoratet istället för på församlingen, alltså modell II. Samtliga flerförsamlingspastorat i Luleå stift är totala samfälligheter, varför man har erfarenhet av den ordning som föreslås i modell II. Man konstaterar, att "rationaliteten ur förvaltningssynpunkt är påtaglig. Den tänkbara nackdelen - att små församlingar skulle förfördelas - kan inte påvisas förekomma. Snarare kan man se vittnesbörd om att pastora-ten är särskilt måna om att de små församlingarna ska få sina behov tillgodosedda". Den ordning för reglering av församlingsgränser som finns i modell II, nämligen att beslut därom fattas i pastoratsfullmäktige, är däremot inte acceptabel. Domkapitlet bör, som i modell I, besluta om ändring av församlingsgränser.

Glesbygd-församlingarnas förhållanden är särpräglade och kräver särbehandling. Det mönster för församling-gemenskap och gudstjänst som existerar innebär en växelverkan mellan byagemenskap och storsamling kring sockenkyrkan. Detta mönster gör att lappmarksförsamlingarna beträffande ytvidden redan nu är vid en övre gräns.

Beträffande de stora församlingarna förordar domkapitlet att distrikten får större självständighet.

Visby domkapitel och stiftsnämnd förordar att det fortsatta arbetet sker med stort hänsynstagande till lokala förhållanden och att beslutsordningen decentraliseras, så att varje stift kan finna den struktur som är bäst lämpad för det stiftets förhållanden. För Visby stifts del är uppenbart att ett stelt tillämpande av en 5.000-gräns skulle medföra stora problem. Tjänsteorganisationen bör vara strukturbestämmande, och man kan för stiftets del tänka sig fyra församlingar per präst. Vid tjänstetilldelningen måste hänsyn tas också till det stora antalet turister som ger stiftet en särställning i det avseendet.

Visby stift är det enda stift som har en partiell ekonomisk samfällighet som omfattar hela stiftet. Den gäller gotlands-kyrkornas yttre vård och underhåll samt vissa fasta inventarier. Efter en period då samfälligheten stabiliseras och finner sina arbetsformer kan det mycket väl bli aktuellt med utökade arbetsuppgifter för samfälligheten, om inte stiftstingen görs obligatoriska.

Stockholms domkapitel menar att de många stora församlingarna i stiftet varit påtvingade en "landsbygdsmodell" och därför hade stor förståelse för behovet av flexibilitet. Stiftets stora bidrag till kyrkofonden, 90 milj, kunde motivera, att man knappast fann det försvarbart att åtskilliga kyrkokommuner "på andras bekostnad behåller föråldrade och oekonomiska strukturer". Domkapitlet påyrkar därför "reformer som eliminerar sådana förhållanden som får anses oacceptabla".

Stiftet har stor erfarenhet av vad stora ekonomiska enheter kan betyda. Av de nitton borgerliga kommuner som finns inom stiftet sammanfaller elva med en kyrklig kommun eller samfällighet.

Stiftsnämnden i Uppsala förordar att större och mera bärkraftiga enheter tillskapas för en rationell egendomsförvaltning.

Stiftsnämnden i Linköping menar däremot att nuvarande organisation bör bibehållas och bli prövad innan den överges. Frivilliga samfällighetsbildningar ger möjlighet att möta ekonomiska svårigheter.

Stiftsnämnden i Skara finner den nuvarande förvaltningen splittrad på en råd organ, pastorat, boställsnämnd och stiftsnämnd. En utvecklig som innebär organisatoriska förbättringar och större ekonomisk bärkraft är viktig men måste kopplas samman med förändringar på stiftsplanet. Förvaltning av kyrkor, kyrkogårdar, prästgårdar och byggnader

på lönebeställningen kommer att bli ekonomiskt betungande för kyrkan, och församlingarnas fastighetsförvaltning, inklusive kyrkor och kyrkogårdar, bör kunna överföras på pastoratet.

Stiftsnämnden i Strängnäs hade, liksom domkapitlet, hellre sett en genomgripande förändring av församlingsindelningen än den metodik som tillämpas i modellerna, nämligen att beskära församlingens kompetens med bibehållande av församlingsenheterna. En sådan ändring av församlingsindelningen kunde följa normerna 700 och 20.000 som lägsta resp. högsta gräns för befolkning. Om kommittén väljer att följa den väg som utstakats i modellerna, trots det kompakta motståndet, förordar stiftsnämnden modell II.

Stiftsnämnden i Göteborg kan ansluta sig till modell I men påpekar samtidigt att samma struktur kan åstadkommas inom gällande lagstiftning. Nuvarande pastorat bör bibehållas i möjligaste mån.

Stiftsnämnden i Luleå vill betona behovet för små församlingar att i ökad utsträckning bilda samfälligheter både för ekonomiska angelägenheter och för de församlingsangelägenheter som är lämpliga för samarbete mellan församlingar.

Ärkestiftets stiftsråd finner det inte nödvändigt att ta ställning i form av val mellan modellerna. Modell III avvisas dock helt. Församlingarnas kommunstatus bör bevaras. Däremot är det tveksamt om de förslag till omfördelning av de ekonomiska bördorna som kommittén lagt fram i egentlig mening berör den grundläggande frågan om en begränsning av kostnaderna.

Stiftsrådet i Linköping betonar att församlingen måste vara bas för kyrkans verksamhet men att pastoratet kan utgöra en "finansiell grundval". Pastoratsregleringar och samfällighetsbildningar bör dock ske frivilligt. Nedre befolknings-

gränsen för ett pastorat bör sättas vid 3.000-3.500 samt bör vara flexibel. Även en högsta gräns är motiverad. Stiftsrådet önskar också en decentralisering av beslutsnivå för indelnings- och tjänstefrågor så att domkapitlet ersätter regering och kammarkollegium i dessa ärenden.

Stiftsrådet i Strängnäs vill slå vakt om församlingens status som kyrkokommun. Man menar att det finns en risk att församlingarna skulle upphöra att vara fungerande enheter eller att det lokala engagemangen skulle försvinna, om pastoratet blev minsta kyrkokommunala enhet. Församlingssammanläggningar bör ske frivilligt. Pastoratsstorleken bör prövas lokalt. För landsbygden skulle ca 3.000 vara ett lämpligt tal med möjlighet till ytterligare avvikelser i t ex glesbygd. Allför radikala förändringar i arbetsmöjligheterna på landsbygden kan få allvarliga följder som inte kan uppvägas av en eventuellt utbyggd verksamhet i tätorterna. Stiftsrådet önskar också en utvärdering av de totala samfälligheterna innan nya sådana skapas.

Stiftsrådet i Lund förordar modell II med pastoratet som minsta ekonomiska enhet. Genom att bilda samfälligheter kan man därutöver skapa förutsättningar för större ekonomiska satsningar. Så kan en samfällighet omfattande en hel kommun vinna de fördelar som ligger i modell III. Motsvarande kan nås via kontraktet som arbetsenhet. En församling bör ge underlaget till en fungerande gudstjänstgemenskap, vilket kan skifta kraftigt från plats till plats. Stiftsrådet anger som exempel, att en församling skulle kunna ha mellan 1.000 och 10.000 invånare, medan ett pastorat bör hålla sig inom 5.000 till 15.000 invånare.

Stiftsrådet i Karlstad vill att församlingen även i fortsättningen skall utgöra kyrkokommun. Inte minst viktigt är det på landsbygden. Pastoraten bör ha en nedre gräns på ca 2.000 men även denna gräns bör vara flexibel. Samfällighetsbildningar behöver stimuleras.

Stiftsrådet pekar på den utbyggnad av "rikskyrkan" som sker för närvarande, vilket medför stora kostnader. Det finns en risk, menar man, att denna utbyggnad sker på bekostnad av de mindre pastoratens möjlighet att existera.

Stiftsrådet i Härnösand kräver stor flexibilitet vid angivande av minimigräns för pastoratet.

Stiftsrådet i Luleå ansluter sig till modell II, där det ekonomiska ansvaret läggs på pastoratet. Stiftets erfarenheter av totala samfälligheter inom flerförsamlingspastorat är goda. Däremot accepterar man inte ordningen för församlingsindelning enligt denna modell utan menar att sådana beslut bör fattas av domkapitlet. Samfällighetsbildningar bör stimuleras genom utjämningsystemet.

Stiftsrådet i Stockholm menar, att stiftets många stora församlingar "lidit av, att en för storstadsområdet helt främmande landsbygdsmall påtvingats stiftets församlingar". Stiftets församlingar har i flera fall en storlek som vida överstiger det invånarantal som ursprungligen var beräknat när principerna för tjänstetilldelning gjordes upp. Med utgångspunkt från det stora bidraget till kyrkofonden, ca 90 milj, samt de erfarenheter man har av att stora ekonomiska samfälligheter ger möjligheter till en betydande verksamhet, så finner man det "orimligt" att många kyrkommuner behåller "föråldrade och oekonomiska strukturer på andras bekostnad".

Tretton av de nitton kommunerna i stiftet sammanfaller med församlingar eller kyrkliga samfälligheter. Detta gör att det största problemet för Stockholms del inte är att finna ekonomiskt bärkraftiga strukturer utan förbättra strukturerna för den lokala församlingen att "fungera territoriellt och sociologiskt". Församlingarna är ofta för stora för att "utgöra en församlingsgemenskap värd namnet". Man har rika tillfällen till kontakter med många människor men

tjänsterna är för få eller fel disponerade, varför möjligheten till en fördjupad församlingsgemenskap går förlorad. Stiftsrådet vill att man noga penetrerar maximigränserna och tillvägagångssätt för delning av stora församlingar/pastorat. Av de 24 pastorat i Sverige som har över 30.000 invånare finns 16 i Stockholm. En genomsnittlig pastoratsstorlek på ca 15.000 skulle ge stiftet ca 25 nya pastorat.

Rent principiellt menar stiftsrådet, att mycket i en strukturreform måste bli frivilligt. Samtidigt motsvarar mycket av de egna erfarenheterna det som i betänkandet skisserats i modell III. En fördel i den modellen är att man på lokalplanet själv kan bestämma om sammanslagningar och delningar av församlingen. "Så länge församlingarna har den kyrkliga beskattningsrätten kommer alla strukturförändringar att förbli en samhällsangelägenhet och inte kyrkans ensak och därför mer svårförändrade. Den distriktsindelning som i vissa stora församlingar har kommit till stånd har inte visat sig kunna motsvara den självständighet som en församling ger. Distriktet saknar nämligen bl a egna medel och självständighet eftersom förtroendemannarepresentation ofta ej finns. Stiftsrådet menar att de nybildade församlingarnas självständighet inom kyrkokommunen måste bli så stark, att den kompenserar nackdelen med att ha mist utdebiteringsrätten".

Svenska kyrkans centralråd är införstådd med utredningens intentioner med modellerna. Dessa är inte avsedda som "Exklusiva alternativ" utan som diskussionsunderlag, varför en framtida struktur kan hämta komponenter både från de olika modellerna och från de synpunkter som finns i remissvaren. Utifrån detta betonas, att slutförslaget måste ha en flexibel karaktär. Frågan om bärkraft kan inte bara vara ekonomisk utan är också pastoral. Det torde vara klart att det kan behövas sammanläggningar av de allra minsta församlingarna. Men samtidigt behövs också radikala församlings- och pastoratsdelningar bland de allra största församlingarna. Den föreslagna minimigränsen för ett

pastorat på ca 5.000 får inte hårddras utan vara flexibel. En övre gränzon bör ligga vid ca 15.000.

I resonemanget kring modellerna avvisas modell III. Skillnaden mellan modellerna I och II är främst frågan, huvuvida församlingen måste ha kommunstatus. Om församlingens främjande är den främsta målsättningen kan man knappast hävda att församlingen oundgängligen måste vara kyrkokommun. Vad som behövs är att ansvaret för församlingens liv ligger hos församlingens egna organ. Bäst vore att församlingarna själva fick möjlighet att värdera sin kommunstatus och dess nödvändighet för ett främjande av församlingens liv. Skulle centralrådet tvingas välja förordas modell I, men båda modellerna innehåller förslag som "måste betraktas som seriösa".

Svenska kyrkans diakoninämnds syn på den lokala strukturen är, att den kyrkokommunala enheten bör vara tillräckligt stor för att kunna bära arbetslag bestående av olika kategorier av anställda för församlingens vården. Detta hänger samman med att nämnden förordar tjänstmodell B. Man bör dock inte binda sig för ett visst befolkningstal.

Svenska kyrkans utbildningsnämnd förordar modell II med motiveringen att den skapar tillräcklig ekonomisk bärkraft för en tillfredsställande fortbildningsplanering. Dessutom bör den gynna framväxten av nya församlingar i tätorterna, vilket skulle underlätta för reellt fungerande arbetslag. Modell I ifrågasätts såsom tillräckligt genomgripande för att kunna förverkliga innebörden i de allmänna principer för en reform betänkandet presenterar. Pastoratsgränsen bör vara mera flexibel än talet 5.000 anger, en bred zon på 3-5.000 anges som lämplig.

Utbildningsnämnden beklagar att inte de stora församlingarnas problem i tillräcklig omfattning blivit analyserad i framställningen.

Pastoralinstitutet i Lund förordar också modell II. Modellen medger större flexibilitet än modell I. Att nuvarande distrikt med gudstjänstfirande grupper kan bilda församling med eget kyrkoråd tillhör modellens förtjänster. Modellen är också mer "funktionsduglig" än modell III, som för tankarna till "stordrift" och "byråkratisering".

Ersta diakonisällskap avvisar modell III och finner det svårt att välja mellan modell I och II. Olika lämplighetsprinciper i olika lokala sammanhang bör få avgöra, menar man.

Stiftelsen Stora Sköndal finner att både modell I och II skapar så bärkraftiga lokala enheter att de kan bära ett arbetslag med erforderliga kategorier församlingsvårdande tjänster.

Diakonistiftelsen Samariterhemmet förordar också modellerna I och II och finner det omöjligt att renodla endera av modellerna. Modell I värnar bäst om den lilla enheten samtidigt som den befriar från allt för betungande ekonomiskt åtagande men behåller visst ekonomiskt ansvar. Denna stimulans saknas i modell II men denna har däremot fördelen att nya församlingsbildningar underlättas. Rent allmänt vill Samariterhemmet slå vakt om den lilla enheten med följande motivering: "Om den lilla enhetens stimulans av egen identitet beskäres till förmån för övergripande ekonomiska-administrativa problem som kan resultera i alltför stora enheter, riskerar ekonomisk målsättning att ersätta kyrkans målsättning i trohet mot uppenbarelsen att vara en evangeliserande kyrka. Kyrkan kan komma att bli mer av en institutionell storhet där kvantitet och distans kan bli en måttstock på bekostnad av kvalitet och närhet i mindre enheter".

Vårsta diakonigård finner det angeläget, att den framtida kyrkokommunala organisationen gör det möjligt att ekonomiskt bära ett arbetslag.

Svenska kyrkans församlings- och pastoratsförbund förordar en skyndsam översyn av pastoratsindelningen, varvid denna i första hand bringas i överensstämmelse med de principer som gällde för 1962 års indelningsreform (2.000). Dessutom bör en "viss uppskrivning" av befolkningstalen kunna ske. En sådan pastoratsindelningsreform bör kombineras med en översyn av "hur samarbetet mellan församlingarna inom respektive pastorat lämpligen bör utformas". Utredningens tre modeller ger exempel på olika samarbetsformer. Samtidigt vill man framhålla den fjärde principen, nämligen att alla församlingar och pastorat inte ska tvingas in i en och samma mall. Utredningens uppgift blir främst att skapa mallar för samverkan, och dessa mallar bör bygga på erfarenheter av nu existerande samarbetsformer.

Lagen om församlingar och kyrkliga samfälligheter medger att endast ekonomiska församlingsangelägenheter kan bli föremål för samfällighetsbildning. Utredningen bör överväga om denna inskränkning ska utvecklas ytterligare.

Karlstads stifts församlings- och pastoratsförbund förordar modell I såsom mest lämplig för landsbygden. Utjämningsssystemet kan förenklas om det inte berör församlingsvården. Även om församlingsvården endast omfattar 7-10% av en hel budget, är det ändå värdefullt med visst ekonomiskt ansvarstagande. I modell I kritiseras dock 5.000-gränsen, som skulle allvarligt skada de strukturer som fungerar bäst på lokalplanet. Behovet att dela stora enheter påpekas. Frivillig samverkan och strukturförändringar bör stimuleras, men styrelsen är tveksam till obligatoriska samfällighetsbildningar. Skulle läget för vissa församlingar bli "ohållbart" bör man dock kunna tillgripa denna åtgärd. Under sådana förhållanden bör en större kyrkokommun vara tvingad att ta emot en skattetyngd mindre församling, när denna så önskar.

Luleå stifts församlings- och pastoratsförbund menar att modellerna I och II bör vara med i den fortsatta

diskussionen, men att 5.000-gränsen bör ses "ganska flexibel". Partiella samfälligheter på kontraktsplanet bör övervägas.

Visby stifts församlings- och pastoratsförbund inser nödvändigheten av en viss förändring av den kyrkliga organisationen. Denna bör innebära större flexibilitet. Lokala skillnader är nödvändiga, och varje stift bör ges möjligheter att arbeta fram förslag på regionala och lokala förändringar av den lokala kyrkliga strukturen. Församlingen bör också i framtiden ha utdebiteringsrätt, även om det kan finnas skäl att överföra "viss del av församlingens ekonomiska ansvar" på pastoratet.

Sigtuna folkhögskola, Församlingsassistentkursen 1983/84, föredrar modell II och framhåller att 5.000-gränsen kan vara realistisk, om samtidigt stor hänsyn tas till lokala förhållanden. Alla stora församlingar bör delas i mindre.

Svenska ekumeniska nämnden framhåller betydelsen av att modeller för ekumeniska församlingar skapas. Möjligheter bör finnas för en församling inom svenska kyrkan att "formellt, juridiskt och ekonomiskt ingå som en part i lokala ekumeniska församlingar".

Evangeliska fosterlandsstiftelsen finner begreppet "kyrkokommun" främmande i en kyrklig organisation och menar att man borde avföra begreppet från organisationsplanen. Man finner det svårt att förorda någon av modellerna I eller II. Modell I ger större självständighet åt församlingen, medan modell II innebär mera sammanförda resurser. EFS pekar också på ett särskilt problem som kan komma att gälla de s k samarbetskyrkorna. Enligt modell II kan nuvarande distrikt komma att bli självständiga församlingar och därmed distriktskyrkor församlingskyrkor. Man frågar sig om s k samarbetskyrka, som nu är distriktskyrka, kan vara församlingskyrka. (En samarbetskyrka uppstår genom avtal mellan en kyrkoförsamling och en EFS-förening på lokal

nivå efter samråd mellan stift och EFS-distrikt på regional nivå. För närvarande finns ett trettiotal samarbetskyrkor i landet).

Kyrklig förnyelse i Linköpings stift samt Svenska kyrkans fria synod i Linköpings stift framhåller att utgångspunkten för den lokala strukturen inte är de gamla socknarna utan den söndagliga gudstjänstgemenskapen. Socknarna kan inte för alltid förbli oförändrade. Det kan bli riktigt att små församlingar läggs samman och att stora församlingar delas just med denna utgångspunkt. Beslut om strukturförändringar bör tas på stiftsplanet. Församlingen bör även i fortsättningen vara minsta ekonomiska enhet, men pastoraten behöver större bärkraft och för dem bör en rimlig mall fastslås. Om de enskilda församlingarna så vill bör pastoraten vara skyldiga att ansvara för kyrkobyggnader och församlingsanställda.

Svenska kyrkans personalförbund menar, att det finns mycket som talar för att pastoratet blir minsta organisatoriska enhet med utdebiteringsrätt. Åtminstone bör detta genomföras i de fall inte församlingarna av egen kraft eller genom samfällighetsbildningar kan klara sina uppgifter. Pastorsatsindelning bör beslutas av domkapitel. Följande normer bör därvid gälla för pastoratsstorlek:

- 1 Antalet pastorat i riket bestäms i huvudsak med utgångspunkt från ett genomsnittligt antal invånare i pastoratet om 5.000 personer.
- 2 Endast i undantagsfall får ett pastorat omfatta mindre än 3.500 personer.
- 3 Endast i undantagsfall får ett pastorat omfatta mer än 10.000 personer, dock aldrig mer än 15.000 personer.

Personalförbundets syn på pastoratsstorlek hänger samman med förbundets önskan att begränsa antalet enprästupastorat. Samfällighetsbildningar bör stimuleras, eftersom pastoraten för vissa uppgifter är för små. Därvid kan kontraktsamfälligheter vara lämpliga.

Sveriges Kommunaltjänstemannaförbund förordar att den kyrkliga kommunen omfattar samma geografiska område som den borgerliga kommunen (modell III), församlingarna bestå och svara för verksamheten inom de ekonomiska ramar som ställts till församlingens förfogande. Församlingskyrkorådet bör utses genom direkta val och inte genom val på kyrkstämna.

Sveriges kyrkokamerala förening anser, att pastoratet bör vara minsta ekonomiska enhet. Dessutom kan det vara nödvändigt att bilda totala ekonomiska samfälligheter för flera pastorat, företrädesvis inom kommungränsen. Mest rationell skulle modell III vara, men man anser att det skulle vara ett för stort steg att sträcka sig ända dit. Därför förordas modell II men minimigränsen 5.000 bedöms som för låg. 10.000 anses vara en rimlig siffra. Erfarenheterna från totala samfälligheter bedöms som övervägande positiva. Förutsättningen är dock att möjligheterna till delegering till församlingarnas kyrkoråd tillvaratas.

Församlingsassistenternas riksförbund förordar modell I med en flexibel nedre pastoratsgräns på 3.500 - 5.000 personer. En övre gräns bör gå vid 10.000.

Kyrkomusikernas riksförbund/Sveriges lärarförbund förordar modell II men ställer sig inte avvisande till modell I. Pastoratsgränsen vid 5.000 ifrågasätts såsom varande för hög.

1968 års kyrkohandbokskommitté finner modell I vara "den historiskt, teologiskt och sociologiskt realistiska" modellen. Församlingsregleringar kan behövas för att skapa rimliga förutsättningar för ett levande gudstjänstliv. De faktorer som, förutom folkmängd och ekonomisk bärkraft, ger underlag för ett pastorat bör utredas.

Kammarkollegiet framhåller betydelsen av svenska kyrkans lokala struktur också utanför "det strikt samfundsmässiga". "Samfundsintresset" måste vägas mot "andra samhällsintressen". Värde av allmän karaktär har kyrkans lokala struktur

för hembygdskänsla och lokal kultur, föreningsliv etc. Men församlingsindelningen används också av samhället som basenhet för beskattnings- och uppbördsväsendet, som utgångspunkt för upprättandet av allmän vallängd samt vid valkrets- och valdistriktindelning. Vidare utgör församlingen basområde för den officiella statistiken. Utifrån dessa synpunkter ter det sig främmande, anser kollegiet, att överlämna frågan om församlingsindelning till lokala kyrkliga organ, som sker i modellerna II och III. Även fortsättningsvis bör statliga organ besluta om församlingsindelningen.

Kammarkollegiet diskuterar inte de olika strukturmodellerna men finner ett ekonomiskt underlag nödvändigt för att kunna mäta den ekonomiska vinsten av en viss strukturförändring och jämföra den med de uppoffringar en strukturförändring kan innebära för andra icke-ekonomiska värden. Sammanfattningsvis bör det "i första hand ankomma på kyrkans organ att bedöma hur man inom sin ekonomiska ram vill fördela resurserna, vilket värde man tillmäter en viss lokal struktur och vilka tänkbara merkostnader man vill bära för att bevara dessa värden".

Förhållandet mellan den enskilda församlingens grundlagsgivna rätt till egen beskattning samt de totala samfälligheternas övertagande av denna beskattningsrätt diskuteras i yttrandet. Totala samfälligheter framhålles som ett alternativ till genomgripande strukturförändringar. Ett särskilt problem i detta sammanhang är den enskilda församlingens självständighet, och man anser, att "intresset för samfällighetsbildning sannolikt skulle öka, om man kunde finna en utväg att garantera den enskilda församlingen i en samfällighet medel för egen disposition".

Riksantikvarieämbetet och Statens Historiska Museer uppehåller sig främst vid kyrkobyganderna och församlingsindelningen. Beträffande församlingsindelningen framhålles dess kulturhistoriska betydelse. "Den utgör en viktig del

av svenska kyrkans historiska arv men representerar också stora värden bl a ur kulturminnesvårdens synvinkel. Den ger viktiga bidrag till kännedom om bebyggelsens utveckling och samhällets organisation. Sockengränsernas dragning och anknytning till olika landskapselement anger vad som förenat byar och bygder och vad som varit skiljande. Socknen har därigenom blivit det område, inom vilket bl a ett naturligt fungerande sätt att ge namn åt byar och gårdar vuxit fram. Ändringar i indelningen kan medföra störningar i det nuvarande, väl fungerande och kulturhistoriskt värdefulla ortsnamnsystemet".

Församlingen-socknen spelar en roll som symbol för lokalsamhället, och riksantikvarieämbetet befarar "konflikter och allvarliga konsekvenser för kulturarvet om församlingsstruktur och indelning helt skall styras av aktuella behov och önskemål i fråga om det kyrkliga arbetet". "Att församlingen behåller sina gamla gränser utgör å andra sidan inget hinder varken för ett kyrkligt arbete i nya former inom olika församlingsdelar eller för samverkan över gränserna".

Riksarkivet har tillsammans med landsarkiven i Vadstena, Visby, Östersund, Lund och Uppsala samt Stockholms stadsarkiv redovisat en lång rad av problem för bl a arkivvården som uppstår vid förändringar i den lokala kyrkliga strukturen och för folkbokföringens organisation. Man menar att kyrkokommittén tycks underskatta svårigheterna vid ett genomförande av en reform inom denna sektor. Remissinstanserna betonar, att folkbokförings- och arkivfrågorna måste ägnas större uppmärksamhet i det fortsatta utredningsarbetet.

Församlingarnas synpunkter redovisas i grupper efter församlingarnas invånarantal. Den grundläggande frågeställningen i "Församlingen i framtiden" har för det stora flertalet blivit frågan, huruvida den nuvarande strukturen är lämplig för kyrkans verksamhet på lokalplanet också

YTTRANDET FRÅN
FÖRSAMLINGAR

i framtiden eller obligatoriska förändringar i denna struktur är nödvändiga. Att man slår vakt om nuvarande struktur och organisation behöver alltså inte betyda, att man är emot förändringar. Men då menar man, att dessa förändringar ska ske frivilligt inom de ramar som den nuvarande strukturen och organisationen tillåter. Remissmaterialet redovisas utifrån denna grundläggande frågeställning. Bland dem som förordar en obligatorisk organisationförändring i någon form urskiljes ytterligare två grupper. En grupp består av församlingar som är "allmänt positiva", vilket innebär att de är positiva till obligatoriska strukturförändringar utan att använda någon av diskussionsbetänkandets strukturmodeller som underlag för sina synpunkter. Den andra gruppen består av de församlingar som tagit sin utgångspunkt i de tre strukturmodellerna.

FÖRSAMLINGAR
MINDRE ÄN 500
INV.

Av de totalt 377 remissvar som inkommit från församlingar >500 är 239 negativa till en obligatorisk strukturförändring och slår vakt om nuvarande organisation med möjlighet till frivilliga förändringar efter beslut av inblandade parter.

138 är positiva till en obligatorisk strukturell förändring. Dessa fördelar sig på två grupper: 49 är "allmänt positiva" medan 89 är "modell-positiva". Bland de senare förordar 55 modell I och ytterligare 5 modell I med tillägget att även församlingskyrkan bör vara församlingsangelägenhet. Modell II förordas av 25 och en kombination av modellerna I och II av 2. Modell III får stöd av 2 församlingar.

När en församling sägs förordas en modell så gäller det grundstrukturen i modellen med avseende på kompetensfördelningen mellan församling och pastorat. Den nedre pastoratsgränsen vid 5.000 personer får endast stöd av en minoritet av dem som i övrigt förordar modellen ifråga. Samma sak

gäller den punkt inom modell II som innebär, att beslut om församlingsindelning fattas lokalt i pastoratsfullmäktige. Det momentet underkänns av flera som i övrigt förordar modellen.

Bland de 239 "negativa" finns det många församlingar som uttalar sin stora oro över betänkandet och de konsekvenser det kan tänkas få i framtiden. Man ser det som ett "dråpslag" mot landsbygdsförsamlingar med en "utarmning" av det kyrkliga livet som följd (eller t o m syfte). Modellerna beskrivs som uttryck för "typiskt storstadstänkande", "stordrift", "centraliseringsiver", "byråkratisering" och man frågar sig om kyrkokommittén inte observerat utvecklingen på det kommunala området där man försöker reparera misstagen i 70-talets stora kommunreform genom försök att decentralisera till kommundelsnämnder och liknande.

Församlingarna i denna grupp kan också hävda, att det kyrkliga livet fungerar bra i dagsläget i de små församlingarna, och man känner inte igen sig i den problembeskrivning som finns i betänkandet. En strukturreform är alltså obehövlig.

Men man kan också säga sig inse, att förändringar kan vara nödvändiga, men besluten om dessa förändringar ska i så fall fattas frivilligt av dem som känner de verkliga problemen lokalt. Samtidigt kan man erkänna att det finns en "tröghet" i förändringsberedskapen, varför man kan uppmana till stimulansåtgärder så att villigheten att ingå frivilliga samfälligheter ökar. Sådana stimulansåtgärder kan lämpligen kopplas till utjämningsystemet över kyrkofonden.

Utifrån en mera praktisk utgångspunkt kan man hävda, att det kyrkliga livet fungerar bättre (bäst) i små enheter med personlig kontakt mellan människor och frivilliga insatser som självklara och nödvändiga inslag i den "ekonomiska" strukturen. Man kritiserar därför den "renodlade"

ekonomiska bärkraftsstrukturen i modellerna och vill alltså komplettera bärkraftstänkandet med människors frivilliga insatser, ansvarstagande och offervilja. Risken finns att en struktur byggd på modellerna skulle leda till att denna "bärkraftsstruktur" bröts ner och man istället fick "anställa bort problemen", vilket skulle öka kostnaderna. I samband härmed tolkar man betänkandets arbetslagsmodell som bara bestående av anställda utan att hänsyn tagits till de många frivilliga medarbetarna. I konsekvens med denna syn på den lilla församlingen som den bäst fungerande enheten förordar man från de små församlingarnas sida ofta, att stora församlingar i tätorterna delas.

Den mindre enheten sägs också vara den bästa närdemokratiska strukturen.

De församlingar som är "allmänt positiva" kan förorda en obligatorisk pastoratsreglering med högre ledtal än dagens 2.000, dock ej modellernas 5.000. Man kan också förorda obligatoriska samfällighetsbildningar eller lämna egna förslag på strukturreformer. I sådana förslag kan ofta kontraktet spela en stor roll. Man kan också rent allmänt säga sig stödja kravet på förändring utan att närmare ange vari denna förändring ska bestå.

Bland de "allmänt positiva" församlingarna finns de allra flesta församlingarna på Gotland. Det frångår att man tillsammans arbetat mycket med frågan om den lokala strukturen. Man avvisar i allmänhet betänkandets tre strukturmodeller samt pastoratsgränsen vid 5.000, men säger sig samtidigt vara införstådd med att förändringar är nödvändiga. Sådana förändringar måste dock arbetas fram lokalt inom stiftet och efter stiftets egna förutsättningar. Många församlingar föreslår att strukturen bestäms av prästtjänsternas antal och inriktning. Därvid skulle en präst kunna betjäna fyra församlingar och ett pastorat i allmänhet omfatta åtta församlingar. Det finns dock lokala variationer.

Också församlingarna på Öland är "allmänt positiva" och ansluter sig till ett yttrande av Ölands pastoratskommitté. Man ansluter sig till en modifierad modell I som innebär att församlingen bevaras som självständig enhet för evangelisation, administrerad av ett församlingskyrkoråd, och med utdebiteringsrätt för församlingsangelägenheter. Småförsamlingarnas ekonomiska bördor bör dessutom lättas genom samfällighetsbildningar för t ex kyrko- och begravningsverksamhet. Pastoratsgränsen vid 5.000 avvisas dock. Både för Öland och Gotland gäller, att "befolkningen" sommartid utökas till det mångdubbla i många församlingar och att den lokala strukturen måste dimensioneras därefter.

Flera av de församlingar som är positiva till en obligatorisk strukturreform har redan erfarenhet av "modellerna" i form av att de är delaktiga i en total kyrklig samfällighet. Med något undantag är erfarenheterna av detta positiva. Då man inte har närmare utvecklat dessa synpunkter avspeglas de emellertid inte i de följande citaten.

Kyrkorådet i Mellby församling skriver: "Kommitténs bedömning av nuläget är inte i särskilt hög grad i överensstämmelse med verkligheten. Man målar situationen i de mindre församlingarna med alltför dystra färger. Vi, som verkar i sådana församlingar, känner inte igen oss." "Man har betydligt nedvärderat nuvarande strukturer".

Kyrkorådet i Högeruds församling skriver: "Vi kan inte inse att de förändringar som presenteras i de olika diskussionsmodellerna skulle gagna det kyrkliga livet i Sverige. Istället är risken stor, att dessa förändringar avsevärt skulle skada det kyrkliga arbetet på landsbygden. För något årtionde sedan svepte en rationaliseringsvåg över det svenska samhället. Lösenordet var centralisering. Större kommunala enheter, större sjukhus, större skolor osv. Idag har samhället insett att stordriftsmodellen var dålig, att den skapade vantrivsel och innebar en dålig arbetsmiljö. Är det nu dags för kyrkan att upprepa samhällets misstag? De

kyrkliga strukturförändringar som kyrkokommittén för fram tycks ha sin grund i farhågor för de små församlingarnas ekonomiska bärkraft. Vi frågar oss emellertid om det är de synpunkterna som skall väga tyngst i ett kyrkligt strukturarbete? Gäller det inte först och främst att skapa bästa möjliga arbetsgrund för att nå ut med evangeliet till folk?

Vi vill värna om en levande kyrka på landsbygden. Vi vill värna om ett aktivt församlingsarbete. Vi vill värna om att våra fäders kristna tro kan föras vidare till nya generationer. Detta mål kan endast nås om varje församling får möjlighet till regelbundet gudstjänstfirande och veckoarbete, och det i sin tur kan endast åstadkommas med en kyrklig struktur av den modell vi har idag".

Kyrkorådet i Pelarne församling skriver: "En tvångsanslutning till storpastorat skulle för Pelarnes del bli katastrofal genom att ansvar och arbetsmotivation tas ifrån oss. Om det ekonomiska ansvaret och församlingsarbetet i övrigt skiljes åt, kommer ändå tyngdpunkten i församlingens liv att ligga där de ekonomiska besluten tas. Framtiden kommer att innebära både prövningar och glädjeämnen. Men vi vill då ha möjlighet att själva söka de lösningar, som då kan innebära: sammanslagning, delning, ändrad utdebitering, anställning av personal osv. Vi önskar även i fortsättningen bestämma i eget hus, och förvalta de andliga och timliga skatter som fäderna lämnat åt församlingen att förvalta".

Odensvi församling anser, att "betänkandets modeller bryter upp den kyrkliga struktur, som har den enskilda församlingen som basenhet till förmån för en samfällighet, som kallas pastorat och som i framtiden skall utvecklas till basenhet. Samtliga modeller har samfällighet som grundstruktur. Skulle någon av dessa lösningar komma till stånd är det inte längre fråga om Svenska kyrkan och hennes församlingar, utan om Svenska kyrkan och hennes samfälligheter, där församlingen förvisats till i bästa fall verksamhetsdistrikt".

Kyrkorådet i Vansö församling skriver: "Av historien har vi lärt oss att vi inget lärt oss av historien, är ett känt of ta citerat uttryck. Att uttrycket dessvärre stämmer med verkligheten bekräftas allt som oftast.

Tyvärr måste vi konstatera att nämnda delvis även är gångbar för de tre förslagsmodellerna som presenteras i "församling i framtiden". Enligt vår uppfattning är förslagsmodellerna ingenting annat än ett försök till strukturrationalisering och politisering av kyrkan, enbart ägnad att centralisera beslutsfattandet.

Vi menar att kyrkans företrädare borde tagit lärdom av de problem som uppkommit inom andra samhällsområden i samband med dylika centraliseringsåtgärder."

Kyrkorådet i Järbo församling menar, att "man uppmärksammar inte de fördelar som finns i små församlingar: när-demokrati, korta beslutsvägar, stort engagemang, frivilliga medarbetare, den personliga känslan för den egna kyrkan och bygden".

Kyrkorådet i Storsjö församling skriver: "Det har framförts i debatten att de stora församlingarna är ovilliga att medverka till skatteutjämning. Trots detta förväntar man sig att vi på landsbygden ska fungera som rekreationorter och andningshål. Det blir mer och mer uppenbart att fritidsförsamlingens medlemmar uppfattar vår kyrka och vår församling som sin rätta hemkyrka. Det har som följd att man allt oftare vänder sig hit när man vill ha något annat än intyg och bevis från kyrkan".

Fröderyds kyrkoråd anser att ifrågasättandet av de gamla socknarna är "ansats till kulturmord". "Schackrande med sockengränserna under fina namn av arbetsdistrikt etc. skulle därför verka förödande på församlingsliv och kyrkligt medvetande. Man måste ha i minnet, att det gäller levande människor och inte döda schackpjäser".

Härja församlings kyrkoråd skriver: "Tillämpningen av ett befolkningsunderlag på 5 000 innevånare för ett pastorat får orimliga konsekvenser för de flesta församlingars verksamhet i Skara stift. En strikt tillämpning av denna princip skulle betyda en dödsstöt för församlingslivet i många församlingar. Om syftet inte är detta, framstår tillämpningen av denna princip som om ändring och reglering var självändamål utan vettigt syfte".

Knätte församling uttrycker samma sak så: "Församlingen skall inte vara ett fyllnadsmaterial för att uppnå en viss folkmängdssiffra i en förvaltningsenhet".

FÖRSAMLINGAR
MELLAN 500 OCH
2 000 INV.

Av totalt 492 svar från församlingar i denna grupp är 337 negativa till obligatoriska strukturförändringar, medan 155 är positiva till sådana. Av de senare är 32 "allmänt positiva" medan 123 är "modell-positiva". Dessa 123 fördelar sina sympatier enligt följande: 74 förordar modell I samt ytterligare 6 modell I med tillägg av kyrkobyggnaden som församlingsangelägenhet. En kombination av modellerna I och II förordas av 8 församlingar. Modell II stöds av 30. Modell III förordas av 3 församlingar, 2 församlingar vill ha kontraktet som en ekonomisk enhet för personal.

De kommentarer till innebörden i "förord" som angetts i föregående avsnitt gäller även för denna grupp, liksom för de följande grupperna.

Hassela församling sammanfattar: "Frihet är det bästa ting, som sökas kan all världen kring. - Hälsan tiger still. Må den sjuke själv klaga - när det blir nödvändigt. Vi skall alla hjälpa honom att finna sin nästa. Beslut över människors egna huvuden kan aldrig föra något gott med sig. Kyrkans huvuduppgift är att föra ut det glada budskapet till varje människa så att hon kan finna Guds vilja för sitt liv. Detta kan endast ske i de små enheterna. Må vi slippa en organisa-

tion (måhända 'billigare'!) som innebär en contradictio in adiecto i förhållande till det kristna budskapet. Tvinga bort små församlingar som själva vill existera - av ekonomiska skäl - det är mord!"

Värmskogs församling framhåller "den resurs som finns i frikyrkliga stadsdelssatsningar" och önskar att man utreder eku-
menisk samverkan.

Mjögårds församling "kan inte finna annat än att det nu föreliggande betänkandet är ett typexempel på Svenska kyrkans kroniska förmåga att med cirka 10 - 15 års fördröjning upprepa de misstag som gjorts i samhället i övrigt, på det kommunala planet, i skolan, inom sjukvården etc. Betänkandet bör därför snarast möjligt förpassas dit där det möjligen kan höra hemma. Nämligen till en dammig bokhylla där alla de förslag samlats som aldrig förverkligades".

Malmbäcks kyrkoråd menar: "En risk, när man med hjälp av nya modeller söker helhetslösningar torde vara att inte tillräcklig hänsyn tas till rådande förhållanden, och att man löser vissa problem men också samtidigt skapar nya. Därför bör den fortsatta utredningen arbeta med den först angivna huvudriktningen att 'använda den ordning som gäller idag på ett mera effektivt sätt än hittills'."

Börje kyrkoråd beräknar: "Ur när demokratisk synpunkt är de små församlingarnas kyrkoråd mycket överlägsna som medel att göra medlemmarna aktiva och ansvarstagande. I en församling 300 inv. blir chansen att bli invald i kyrkorådet 1 på 50. I församlingen med 50 000 inv. är chansen 1 på 5 000! Beslutsfattarna i de små enheterna har också en helt annan närkontakt med församlingsborna.

Stora besparingar kan också göras på de stora enheterna, vilket utredningen ej syns observera. Kostnaderna för sammanträden och kansli i de stora enheterna är mycket stora och har vuxit anmärkningsvärt under säg 25 år."

Kyrkoråden i Farhult och Jonstorp skriver: "Strukturmodell II liknar i stort den organisationsform, som kyrkoråden har erfarenhet av sedan 1977. Farhults och Jonstorps församlingar, som sedan gammalt utgör ett pastorat, bildar sedan nämnda år också en total ekonomisk samfällighet med gemensamt kyrkofullmäktige samt kyrkostämna i vardera församlingen. Vardera församling utgör valdistrikt för val av fullmäktige. Erfarenheterna av denna samfällighetsbildning har varit enbart goda, och ingen av församlingarna har känt sig 'överkörd' av den andra, även om den ena församlingen är mer än dubbelt så stor som den andra."

Hålda församling önskar en ordning som ger "den mindre församlingen ökad rätt till samfällighetsbildning och minskar den större församlingens möjligheter att vägra den".

Vena församling menar, att det av ekonomiska skäl kan vara nödvändigt "att satsa på något större kyrkliga samfälligheter, i första hand inom pastoraten, ev. längre fram också mellan pastoraten. Om så sker, är det nödvändigt att församlingen får rätt att ha ett eget kyrkoråd med egen medelsförvaltning för den strikt kyrkliga verksamheten".

Kyrkorådet i Drothem anser, att "beslutsfunktionerna i kyrkan bör ligga så nära den gudstjänstfirande församlingen som möjligt. Det betyder att ett engagemang för kyrkans tro och gudstjänst också skall medföra ett ökat ansvar för kyrkans praktiska och ekonomiska angelägenheter. Vi ser ingen vinning i stora enheter i och för sig. Stora enheter föder byråkratisering och stärker motsättningarna mellan beslutsfattare och dem, som berörs av besluten. Stora enheter bäddar också för en mer markant partipolitiserings av beslutsfunktionerna inom kyrkan, vilket inte kan vara vare sig till glädje eller gagn för kyrkan. Grupperingar och ståndpunktstaganden inom kyrkan bör bildas och tas utifrån ställningstaganden i kyrkliga frågor - inte utifrån ståndpunkter fastlagda av politiska partier, som är till för att lösa samhällsliga problem - inte kyrkliga. Stora enheter är också ett hot mot kyrkans stifts-

indelning. Redan nu är de stora samfälligheternas ovilja och oförmåga att på ett konstruktivt sätt gå in i ett stiftsarbete dokumenterat här i stiftet. Det samma lär gälla också andra regioner i Svenska kyrkan. Risken för uppkomst av små inofficiella 'stift' inom stiftet bestående av ett antal stora samfälligheter är överhängande. Mot sådana maktkoncentrationer kommer biskop och domkapitel att ha svårt att hävda sig. Frågan är om inte en övre gräns för samfälligheters storlek borde tas under övervägande".

Södra Finnskoga församling, som ingår i Övre Älvdals kyrkliga samfällighet omfattande fem församlingar och fyra pastorat, anser att "samfällighet är en bra lösning av de ekonomiskt tunga församlingsproblemen i glesbygd, men att det är viktigt att i samfälligheten bevara och vara rädd om församlingens integritet. Församlingarna är och måste förbli basen för all kyrklig verksamhet i vårt land. Tyvärr har vi förgäves sökt efter samma klarsyn i betänkandet".

Kyrkorådet i Gustav Adolfs församling (Karlstads stift) "vet genom egen erfarenhet hur församlingsarbetet går ner då en liten församling av ekonomiska skäl tvingas ingå i en kyrklig samfällighet med en större. Visserligen löses många ekonomiska problem, kyrkoreparationer, kyrkogårdssomläggning etc. på ett fördelaktigt sätt, men evangelisationsarbetet blir lidande på att man inte längre är sin egen med egen utdebiteringsrätt".

Kyrkorådet i Härlunda församling skriver: "Struktur- och indelningsfrågor som rör församlingar är komplicerade och känsliga. På detta område gäller inte främst det pragmatiska tänkandet med krav på effektivitet och rationalisering. Här står i stället faktorer som trygghetskänsla och samhörighetskänsla för den enskilde i centrum. Därför kan det enbart utifrån det faktum, att senaste stora, genomgripande pastoratsreglering genomfördes för bara drygt 20 år sedan, ifrågasättas, om inte nya förändringar, vilken form de än får, utgör en alltför påfrestande störning i församlingslivet och därmed

blir ett hinder för församlingsverksamheten".

Linsells församling ingår sedan ett tiotal år i en samfällighet som omfattar Svegs pastorat, ca 5 000 inv. "Vi vet att den inte är så idealisk. Den som är liten och fattig blir överkörd, och förvaltningen sväller över alla rimliga bräddar i känd storkommunal stil".

Kyrkorådet i Ås församling anser, "att kyrkokommitténs betänkande ger tre dåliga förslag. I stället för att lägga landskyrkor i malpåse borde betänkandet hamna i en sådan eller ännu hellre i papperskorgen. Den väsentliga frågan i dagens läge är: Vad är det som gagnar det andliga läget i våra församlingar? Inte är det kyrkokommitténs betänkande."

Kyrkoråden i Trolle Ljungby, Ivö och Kiaby menar, att "de väsentliga problem utredningen redogör för kan bemästras, eller avsevärt förminsas, om pastoraten på landsbygden utgör totala ekonomiska samfälligheter. För vår del kunde vi acceptera en strukturförändring så att våra tre församlingar, som utgör ett pastorat, också fick utgöra en total ekonomisk samfällighet".

Hagby församling anför, att "ett samarbete mellan intilliggande mindre församlingar i olika former av församlingsarbete, kan enligt vår mening lösa många knutar till en positiv utveckling. Detta kan ske utan att formerna organiseras fram genom lagstiftning, eller genom samfällighetsbildning".

Kyrkorådet i Klövsjö anser, att det skulle "strida mot svensk rättsuppfattning om man fråntar församlingarna bestämmanderätten över församlingsverksamheten, byggnader, personal och ekonomi".

Kyrkorådet i Hyssna församling skriver: "I hela utredningen finns en underlig spänning mellan oförenliga linjer, som gör att alltsammans blir suddigt och oklart. Dels talas om behovet att bygga församlingen utifrån en fungerande, urskiljbar

gudstjänstgemenskap, dels vidareförs den kommunala drömmen om stora resurser och storskalighet. Dessa två strömningar befrämjar inte varandra, tvärtom, vilket otaliga sociologiska undersökningar på alla samhällsområden bekräftar. Denna spänning i utredningen blir tydlig, när man ser hur samfälligheter och stora enheter omhuldas. Sådana enheter verkar kanske slagkraftigare på papperet och i budgetarbetet, men hur är det i vardagsverkligheten? Vad betyder centraliseringen för det personliga och frivilliga engagemanget som ju är en sådan avgörande faktor i Kyrkans arbete, både teologiskt och i praktiken?"

Kyrkorådet i Sillhövda menar: "Ökar man storleken av den grupp, som samverkar evangeliserande och administrerande, händer följande, positivt och negativt:

Positivt: ju fler de blir, desto mera resurser har de till sitt förfogande, t.ex. begåvning, idéer, expertis, pengar etc.

Negativt: ju fler de blir utöver en viss gräns, desto svårare får de att få överblick över behov och insatser, desto längre kommer beslutsfattarna från dem som utför det praktiska arbetet, desto mer växer främlingskapet mellan människa och människa och mellan människan och helheten. Detta är väl känt, men icke desto mindre viktigt. Den lokala kyrkliga enhetens storlek är alltså en avvägningsfråga. Den lokala kyrkliga enheten bör vara så stor att resurserna räcker för det arbete som skall utföras på just den platsen, och den bör vara så liten att de, som skulle kunna vara delaktiga i det som göres, inte blir främmande för det".

Lina församling anför: "Genom storkommunindelningen rycktes människorna loss ur ett uråldrigt sammanhang. Kommunsammanslagningen är någonting smärtsamt och tragiskt för limaborna. Det blir allt svårare för människorna att finna sin identitet. Man känner sig hemlös i sin egen socken. Denna hemlöshet kommer att kännas ännu svårare om det blir storförsamlingar.

Man kommer inte att känna igen sin egen hembygd.

Hela denna omvandling, som det industrialiserade samhället medfört, skapar främlingskap. Man arbetar inte längre i socknen utan ofta långt borta på andra orter. Gamla värderingar och uppfattningar bryts sönder. Det blir allt svårare att veta vad man skall hålla sig till, var man hör hemma andligen sett. Var finns tryggheten? frågar man sig. Vid de viktiga tillfällena i livet, dop, konfirmation, vigsel i någon mån, begravning söker man sig tillbaka till hembygdens kyrka. Den står där som den fasta punkten i tillvaron.

FÖRSAMLINGAR
MELLAN 2 001 OCH
5 000 INV.

I denna grupp har totalt 222 svar inkommit. Av dessa är 132 negativa till en obligatorisk strukturförändring, medan 90 är positiva till en sådan. Av de positiva är 11 "allmänt positiva" medan 79 är s.k. "modell-positiva". I denna senare grupp förordas modell I av 40 samt ytterligare 5 förordar modell I med kyrkobyggnaden som församlingsangelägenhet. En kombination av modellerna I och II förordas av 9. Modell II har 22 förespråkare och modell III 2. En församling menar att kontraktet bör ha en starkare roll med ansvar för vissa pastoratsangelägenheter.

Kyrkorådet i Norra Nöbbelöv skriver: "I verkligheten råder som bekant en stor variationsrikedom hur olika församlingar fungerar i dag. Utredningen har arbetat fram tre olika modeller, där modell I innebär att nuvarande ordning i stort bibehålles, modell II att pastorat utgör kyrkokommun och församling bildar ett verksamhetsdistrikt och modell III att kyrklig kommun motsvarar borgerlig kommun. Kyrkorådet vill mer principiellt framhålla, att modellvalet lokalt sett är beroende av hur församlingen faktiskt fungerar vad gäller verksamhet, ekonomi, anställd personal etc. och att här råder så stora olikheter att det inte principiellt sett kan vara fråga om ett val mellan tre olika teoretiska modeller. Variationsrikedom och pluralism måste också för framtiden

accepteras så att lokala förutsättningar, historiska traditioner, religiös struktur etc. på lokalplanet kan leda till andra modeller än de nu skisserade".

Kyrkorådet i Stora Råby anför: "Därest någon av de presenterade modellerna måste tillgripas för att nå förändring i den kyrkokommunala strukturen, som enligt kyrkorådets uppfattning i viss utsträckning får anses önskvärd, bör modellen II få företräde framför de andra modellerna. Denna modell medför en enhetlig utdebitering inom hela pastoratet - ett förhållande som bör vara ägnat att stärka gemensamhets känslan".

Grödinge kyrkoråd preciserar de faktorer som bör vägas in vid bestämmandet av en nedre gräns för pastorat, förutom befolkningstal: Skattekraft, Geografiskt läge (tätort, glesbygd), Predikoställen, Invandrarförhållanden, Fritidsbefolkning, Sjukhus, Militära anläggningar, Fångvården.

Kyrkorådet i Jörns församling vill understryka följande: "I det lilla och medelstora pastoratet binds orimligt stor del av prästens tid för rent administrativa uppgifter. Ofta är det utomordentligt svårt att på deltid anställa en person som helt kan ägna sig åt kamerala funktioner, följa arbetslagstiftningen, avtalsförändringar, utarbeta statistik av olika slag. De krav som ställs i detta avseende har ökat avsevärt under de senaste decennierna. En sammanhållen administration inom ett inte alltför litet pastorat skulle här ge möjlighet till en heltidsbefattning, som också skulle avlasta kyrkoherden åtskilligt, som inte hör till huvuduppgiften".

Kyrkorådet i Rogberga församling menar, att studiet av betänkandet kan "betyda att man nu blir medveten om nödvändigheten att ta sig an problemen för att tillförsäkra kyrkan framtida verksamhetsmöjligheter. Men det måste ske genom att man får beakta de lokala förhållandena utan att vara bunden av alltför generella regler. Alternativ I kan t.ex. vara mer lämpligt att välja i ett landsbygdspastorat medan alternativ II kan passa bättre i en storstad. Man vill också hoppas att

församlingarna skall kunna åstadkomma en högre grad av nytänkande än vad utredningen lyckats med".

Valdemarsviks församling menar också, att "genom landsomfattande och grundligt studium av diskussionsbetänkandet torde många församlingar kommit till insikt om nödvändigheten av flexibilitet i fråga om församlingslivets utgestaltung och ev. behov av bredare och mer bärkraftig ekonomisk grund. Någon form av tvång bör dock icke föreligga".

Kyrkorådet i Haga församling frågar sig: "Hur skall fortsättningen bli till detta lofvärda diskussionsbetänkande. Många menar, att det inte blir något av, därför att det finns för många stridiga viljor. Det vore synd om det inte blev någon fortsättning. Varför inte stimulera församlingarna till att på frivillig väg söka kontakter med varandra för att diskutera vidare? Kanske mycket skulle kunna uppnås på frivillighetens väg, och kanske också att variationerna skall få tillåtas. Huvudsaken att vi får fungerande församlingar!"

Kyrkorådet i Rödöns församling beskriver situationen så här: "Resonemanget i betänkandet kan jämföras med en situation där man har ett antal stora skepp som är sjunkande. För att rädda dessa skjuter man alla något så när flytande småskepp i sank. Vägen till nytt andligt liv i tätort kan inte gå genom att småförsamlingarna berövas så mycket av sina resurser och absolut inte genom att socknen - församlingen rubbas".

Bjursås församling sammanfattar: "Sammanfattningsvis bör SOU 1983:55 läggas till handlingarna som en kyrkohistorisk kuriositet, och en ny utredning göras av aktiva lekmän och präster med kunskap om verkligheten".

Kyrkorådet i Älgshult anser, att det finns en "svaghet i utredningen, vilken ligger i att församlingarnas organisation och struktur nästan enbart betraktas som en samhälls-teknisk fråga. Kyrkans målsättning måste vara att evangelisera. Att

ge kyrkan de bästa förutsättningar för att kunna göra detta, måste vara syftet för alla förändringar vad gäller organisation och struktur. Det är inte bara en rättighet att ha tillgång till kyrklig verksamhet och service. Vi är inte bara passiva mottagare, vi kallas att ta ställning och att bli medarbetare".

Kyrkorådet i Indals församling presenterar ett alternativ:

"I den mån en reform skall genomföras bör den innebära en något modifierad form av modell I. Enligt vår mening bör man följa ett förslag som aktualiserats inom Härnösands stift och som vi känner stark sympati för, nämligen att man bör behålla församlingen som grund och bas och ge den en starkare ställning. Vidare bör man bibehålla det gamla kontraktsbegreppet och ge det ett större materiellt innehåll och utvecklade uppgifter. Sålunda skulle det vara lämpligt att kontraktet svarar för alla personalfrågor och personalkostnader samt övertar ansvaret för prästgårdar och löneboställen och avkastningen av boställena. Man får då fördelarna av en flexibel personalhantering och samlad erfarenhet i avtals- och lönefrågor. Kontraktet skulle därmed överta pastoratets ekonomiska uppgifter i dessa avseenden och utgöra arbetsområde för tjänsteorganisationen. Detta skulle innebära att mer än hälften av kostnaderna avlyfts från församlingarna och pastoraten och läggs på kontrakten. I vissa fall kan det vara behov att göra viss justering av kontraktsgränserna".

Kyrkorådet i Örkened vill slå vakt om församlingen som kyrkokommun. Man menar att det ingalunda är "oandligt att hävda att det råder samband även mellan kyrkligt engagemang och handhavande av församlingens ekonomiska och administrativa angelägenheter". Man hänvisar till "den påtagliga omsorg man på de allra flesta håll har om kyrka och församling" och menar att "många församlingsbor uttrycker helst och bäst sin solidaritet med och tacksamhet till kyrkan genom deltagande i praktiska och näraliggande angelägenheter". "Församlingsbornas rätt och möjlighet att handha även församlingens ekonomiska angelägenheter (kyrka, församlingshem, medel samman-

bragta av tidigare generationer för olika församlingens an-
gelägenheter) och därmed reell möjlighet utforma och besluta
om den lokala verksamheten kan emellertid inte lyftas bort
och läggas till annan utan att den lokala församlingens möj-
lighet att fungera undergrävs". "Endast vid frivilligt åstad-
kommen samverkan och med bevarad kommunstatus (som är mer än
utdebiteringsrätt) är det möjligt ge församling med dess med-
lemmar reellt inflytande".

Kyrkorådet menar, att den kyrkokommunala rest som finns kvar
i modell I i verkligheten blir "närmast betydelselös". I mo-
dellerna II och III blir församlingen "i vedertagen mening
upphävd och som personförsamling förr eller senare urgröpt".
Om församlingen upphör att vara kyrkokommun, hur blir det då
med folkbokföring, medlemsregistrering, valfrågor, kyrkas,
församlings och donationers egendomsfrågor, verkan av beslut,
möjlighet till besvär, möjlighet mottaga delegation, gåvor
och förvaltning med flera uppkommande frågor? Kyrkorådet i-
frågasätter om inte kommittén gjort ett allvarligt misstag då
den lagt fram de olika modellerna, då den inte gjort noggranna
undersökningar av de lokala förhållandena och utrett konsek-
venserna av de olika modellerna. Betänkandet sägs därför ha
"brister i fråga om grundlighet, redovisning av fakta och
konsekvenser allvarliga och vilseledande". Avsnitten "Att
debattera" är "försnävande och styrande".

Fellingsbro kyrkoråd framhåller "att vissa förändringar i vår
kyrkas lokala struktur måste företas just för att kyrkans bud-
skap ska kunna nå fler människor än i dag". Men härvid bör man
"undvika generella lösningar avsedda för alla församlingar i
hela landet. Vi vänder oss mot beslut som innebär tvång för
enskilda församlingar att gå samman i större enheter och me-
nar att om möjligt är frivilliga förändringar av kyrkans lo-
kala struktur att föredraga. Vi föreslår att den pågående
s.k. rullande pastoratsregleringen fortfar och aktiveras, där
så krävs. I samband med denna fortgående pastoratsreglering
bör man sträva efter att tillskapa ekonomiskt bärkraftiga och

verksamhetsmässigt fungerande pastorat. Vi menar också att frivilliga samfällighetsbildningar bör stimuleras och uppmuntras".

Kyrkorådet i Fleninge församling finner det riktigt att kostnadsansvaret för de tunga utgifterna läggs på en större enhet än församlingen. Skillnaden mellan modellerna I och II motiveras så: "I modell I har församlingen kvar utdebiteringsrätten för de församlingsvårdande uppgifterna men inte för tjänster och byggnader. För att kunna bedriva församlingsarbete krävs personal, anställda eller frivilliga medarbetare, och tillgång till lokaler. Om en församlings styrande organ inte har kostnadsansvaret för de grundläggande förutsättningarna för församlingsarbetet kan man ifrågasätta det rimliga i att ha kvar utdebiteringsrätten för den lilla del som återstår. Allt måste ju vägas samman för att det ska bli en så bra verksamhet som möjligt. Kyrkorådet förordar därför att all utdebiteringsrätt ska finnas hos pastoraten, dvs. det som anges i strukturmodell II".

Om det administrativa arbetet skriver kyrkorådet: "Med nuvarande församlingsstruktur med många små församlingar utförs mycket administrativt arbete av präster. Det kan gälla sekreterarskap i såväl kyrkoråd som kyrkofullmäktige, avtalstolkning, kontakt med myndigheter av olika slag etc. Kyrkokassörsskapet anförtros ofta åt någon förtroendevald mot en ganska ringa ersättning. Kyrkorådet tror att detta i längden är en ohållbar situation. Dels blir arbetsrätten mer och mer komplicerad, avtalstolkningen svårare och svårare, dels blir det så småningom omöjligt att finna en person som på sin fritid är villig att vara kyrkokassör med en förändrad församlingsstruktur, med pastoratet som minsta kyrkokommunala enhet, blir det omöjligt att på frivillig väg lösa de administrativa uppgifterna. De blir för mångomfattande för att en person på fritid ska orka med dem. Lösningen blir då att anställa en kyrkokamrer, vilket naturligtvis blir en dryg utgift för ett pastorat. Men samtidigt vinner man att prästen avlastas en mängd uppgifter för vilka han egentligen inte har någon kompetens, och i stället kan ägna sig åt de upp-

gifter som han eller hon har utbildning för".

Kyrkorådet i Skinnskatteberg föreslår, att det inom varje stift tillsätts en arbetsgrupp med uppgift att följa utvecklingen och vid behov hjälpa till att skapa fungerande församlingar och pastorat.

Kyrkorådet i Ramsberg föreslår att "pastoratsregleringskommittéerna av år 1962 återupplivas och varsamt inom stiftens tillgodoser de olika behov av förändringar som finns och kan bli aktuella i framtiden".

Kyrkorådet i Morlanda anför med anledning av den nedre gränsen för ett pastorat vid 5 000 siffror för "sommarboende" inom pastoratet. Pastoratets folkmängdstal är 3 075 invånare, men cirka 11 - 12 000 personer övernattar i pastoratet under sommarholidays - dagturister borträknade. "Kan det tänkas ett system där pastoratets mycket höga antal sommar- och sommarhalvårs- och veckoslutsboende invånare ekonomiskt kompenserar det underskott på invånare, som vi har under vintermånaderna?" fråga man.

Kyrkorådet i Reng har ett eget organisationsförslag: "Enligt kyrkorådets mening bör de organisatoriska förändringarna sikta på läget omkring år 2 000. Förutsättningarna torde då vara att endast cirka 50 % av landets befolkning tillhör svenska kyrkan. Rimligtvis bör folkbokföringen då ha överförts till kommunal eller statlig myndighet. Kostnaderna för begravningsväsendet bör också rimligen ligga på kommunal basis. Organisationsmässigt bör alla beräkningar utgå från antalet medlemmar i svenska kyrkan.

Rengs kyrkoråd menar att kyrkoförsamlingarna bör vara minsta arbetsenhet, så länge de kan fungera som sådana. Församlingskyrkoråden väljes på kyrkostämman. Kyrkoherdens närvaroskyldighet enligt gällande lag bör ändras till närvarorätt. Församling under 3 000 medlemmar i svenska kyrkan är skyldig att bilda pastorat med annan eller andra församlingar. Ett

pastorat får icke understiga 3 000 medlemmar i svenska kyrkan. Pastoratet är minsta ekonomiska enhet under förutsättning att pastoratet omfattar minst 10 000 medlemmar i svenska kyrkan. Pastorat som icke omfattar 10 000 medlemmar i svenska kyrkan är skyldigt att bilda total kyrklig samfällighet med annat eller andra pastorat. Pastoraten är alltså minsta kyrkokommunala enhet i den mån de omfattar minst 10 000 medlemmar i svenska kyrkan. Ledamöterna i pastoratens resp. kyrkliga samfälligheternas kyrkofullmäktige väljes av resp. kyrkoförsamling till antal i förhållande till församlingens del av pastoratets/samfällighetens totala antal medlemmar i svenska kyrkan, dock så att varje församling skall ha minst en ordinarie ledamot och en suppleant i fullmäktigeförsamlingen. Fullmäktigeförsamlingen väljer pastoratskyrkoråd resp. samfällt kyrkoråd. Varje i pastoratet ingående församling liksom varje i samfälligheten ingående församling bör ha minst en ordinarie ledamot och en suppleant. Kyrkoherdens närvaroskyldighet när det gäller sammanträden med pastoratets kyrkoråd resp. samfällda kyrkorådet bör vara kvar enligt nu gällande lag."

Kyrkorådet i Sätilla är kritiskt: "Vad som sägs i betänkandet 'Församlingen i framtiden' utgör en radikal och skrämmande förändring av kyrkans struktur i församlingar och pastorat. Det är mycket lätt att riva ned och förstöra. Det är bra mycket svårare att bygga upp. Man får hoppas, att det mesta i detta befängda betänkande får en berättigad kritik och sedan hamnar på rätt plats, nämligen i glömskans djupa hav".

Kyrkorådet i Stora Skedevi uttrycker det så: "Därest diskussionsbetänkandets olika modellförslag genomföres med de i sig inneboende sekulariseringstendenserna, Svenska kyrkan på sannolika skäl kommer att ändra ansikte, från en Kyrka på be-kännelsens grund till en profillös statlig-kommunal institution för allmänreligiös-musikal second-hand kultur i raden av eskapismens rikhaltiga utbud i vårt samhälle".

FÖRSAMLINGAR
MELLAN 5 001 OCH
10 000 INV.

Totalt 88 svar från församlingar i denna grupp föreligger. Av dessa förordar 34 att nuvarande organisation bibehålles och att förändringar endast görs frivilligt. 54 är positiva till obligatoriska förändringar. Av dessa 54 är 8 "allmänt positiva" medan 46 förordar en organisationsförändring på grundval av någon av modellerna.

Modell I förordas av 25, modell I med kyrkobyggnaden som tillägg till församlingsangelägenheterna förordas av 2. Modell II har 13 förespråkare medan en kombination av modellerna I och II förordas av 6. Modell III har inget förord i denna grupp.

Kyrkorådet i Folkärna församling menar, att "en ev. förändring endast kan ske med utgångspunkt från modell I. Därvid måste många faktorer vägas in då en nedre gräns för antalet människor i ett pastorat fastställs. En sådan gräns bör inte överstiga 2 - 3 000. Samtidigt finns det anledning att diskutera en övre gräns på 15 000 - 20 000. Redan nu finns möjligheter till bildande av partiella och totala samfälligheter. Framför allt partiella samfälligheter kan vara intressant samarbetsform för många församlingar. Bildande av sådana bör därför stimuleras. Det är dock viktigt att det sker på frivillighetens väg".

Kyrkorådet i Ljusnarsbergs församling vill "rikta skarp kritik mot den genomgående olyckliga tendens i betänkandet av särskilda kompetenser för de församlingsvårdande uppgifterna och de ekonomiskt- administrativa uppgifterna. Det präglar också struktur modell I. Vi anser att det ska finnas en helhetssyn på församlingens verksamhet, beslutsfattande och administrativa enhet. Det är viktigt att den lokala kyrkan inte blir en byråkratisk apparat som isoleras från kyrkans levande verksamhetsformer. Vi anser därför att det är bättre att skapa församlingar som i sig gynnar både församlingsverksamhet och ekonomi".

Kyrkorådet i Atvids församling förordar en organisatorisk reform i anslutning till modell II med 3 000 som nedre gräns för ett pastorat. Valet av kyrkoråd föreslås ske genom direkta val och valen ska ske på en gemensam valdag för val till, förutom kyrkoråd, pastoratsfullmäktige, stiftsting och kyrkomöte. Dessutom sammanfattar man: "En reform bör ske successivt. Det andliga livet och fungerande enheter är viktigast, liksom gruppens närhet och gemenskap. Därför bör en förändring ha mönat fram hos berörd enhet. Ramar bör fastställas, inom vilka omorganisationer efter hand kan göras".

Kyrkorådet i Fryksände församling vill "betona vikten av att inte bryta sönder fungerande strukturer, så länge man inom dessa själv bedömer att ekonomiska och andra möjligheter föreligger för ett bevarande av den nuvarande organisationen. Stor vikt måste läggas vid lösningar, om vilka enighet kan nås vid överläggningar på lokalplanet mellan församlingar och stiftsledning. Därvid bör man inte låsas av centralt beslutade principer för var maximi- och minimigränser i olika sammanhang skall dragas. Där församlingar är villiga att ta på sig större ekonomiska bördor för att få behålla självstyrelse, egen präst eller vad det nu kan gälla, bör man i största omfattning söka tillmötesgå dessa önsknings. Kyrkorådet vill förorda pluralism grundad på olika lokala förhållanden, när det gäller såväl strukturer som tjänsteorganisation".

Habo församlings kyrkoråd menar att man kan överväga, "vilken grad av självstyrelse och självfinansiering som krävs för att en församling skall kunna fungera. Redan nu samarbetar de flesta församlingar på något sätt med andra enligt kommitténs femte princip om solidaritetet olika församlingar emellan. Förutom den generella utjämningen genom kyrkofonden samarbetar pastoraten redan nu beträffande präst- och kyrkomusikerlöner, och åtskilliga samarbetar i partiella och totala samfälligheter utan att resp. församlings förutsättningar att utgöra en verklig kristen församling ifrågasatts. Ett minimikrav för att en församling skall kunna existera torde vara, att det finns underlag för ett regelbundet gudstjänstliv och

att där finns ett självständigt kyrkoråd, som har reella möjligheter att ta ansvar för detta gudstjänstliv och dess utveckling".

Kyrkorådet i Ängelholms församling föreslår följande ordning:

" 1. Frivilliga åtgärder fram till år 1991.

Under en övergångstid förslagsvis fram till 1991 ges samtliga församlingar och pastorat i vårt land möjligheter att se över sina strukturfrågor och då genom bildandet av partiella eller totala ekonomiska samfälligheter lösa dessa såväl som ekonomin på sikt. På stiftsplanet bör Domkapitel och Pastoratsförbund biträda med ett övergripande utrednings- och planeringsarbete.

Vi menar att utredningen haft det goda med sig att de flesta församlingar i vårt land på allvar och med stort nit och intresse diskuterat sin lokala organisation - både i nu-läget och i framtiden. Detta har säkerligen skapat större förståelse för frivilliga framtida lösningar när det gäller den lokala kyrkostrukturen.

2. Ev. åtgärder efter den 1 jan. 1991.

Resultatet av frivilliga lösningar inventeras och om detta ej givit avsett resultat bör efter detta datum en omorganisation enligt strukturemodell I påbörjas.

Dock bör som vi tidigare framhållit minimitalet för ett pastorat sättas till ca 3 000 invånare.

Vidare bör en församlingssammanslagning ej ske mot församlingarnas vilja. Det bör ej vara pastoratskyrkorådet som beslutar om en sammanslagning. Däremot kan vi tänka oss att pastoratskyrkorådet beslutar om delning av en församling i två eller flera där så är påkallat.

Även här bör Domkapitel och Pastoratsförbund biträda med över-

gripande lösningar och förslag.

Beroende på utvecklingen under 1990-talet såväl när det gäller den kyrkliga verksamheten som strukturfrågorna och ekonomin kan vi tänka oss en vidareutveckling enligt strukturmodell II. Dock bör när det gäller pastoratets minimistorlek, denna sättas till ca 3 000 invånare.

Det bör vara församlingarna och ej pastoratskyrkorådet som beslutar om sammanläggning av församlingar. Däremot när det gäller delning av församlingar bör denna i princip beslutas av pastoratskyrkorådet."

Kyrkorådet i Adolf Fredriks församling betonar den framtida utvecklingens betydelse för den kyrkliga organisationen. Man skriver:

"Utredningen har den uttalade åsikten att inga mer betydande förändringar kommer att ske beträffande svenska kyrkans förhållande. Det finns alla skäl till stor försiktighet eftersom vi här rör oss med en betydande tidrymd, kanske 5-10 år innan de församlingar/pastorat beslutats, vilka sedan bör kunna fungera minst två-tre decennier. Medlemskapsfrågan måste under denna tid få en lösning. Relationen till staten kan ha ändrats, den nuvarande kyrkliga utdebiteringen kan helt eller delvis ha tagits bort, befolkningsomflyttningar kan ske, förändringar i samhälls- och människosyn kan komma för att nu nämna något av det som med mer eller mindre goda skäl kan förutses. Överhuvud taget är det anmärkningsvärt hur litet utredningen arbetar med den framtida församlingen skall verka i. Det är nödvändigt att i varje framtidsmodell väga in konsekvenserna av olika tänkbara skeenden. På många områden händer nu så mycket som påverkar det kyrkliga livet att vi har fog för att säga att framtiden inte kommer att se ut som i dag. En slutsats blir då - förutom det nyss påtalade behovet av framtidsscenarios - att vi bör undvika ett centralstyrt, tungrott system för reformering av församlingarna och i stället ge möjligheter till flexibilitet och

variation och till att tillgodose lokala önskemål genom att ge ett fåtal riktlinjer, som sedan skall kunna genomföras i samverkan mellan stift och församling. Det är viktigare att finna lätthanterliga instrument för förändring än enhetliga fixerade lösningar. De församlingar, som i dag inte kan genomföra en målinriktad kristen verksamhet i rimlig omfattning och inte äger närhet till medlemmarna, antingen det beror på att de är för små eller för stora, bör ändras medan övriga förblir orörda."

Leksands församlings kyrkoråd betonar: "Det är väsentligt att upplevelsen av församlingsgemenskap kring sockenkyrkan får förutsättningar att leva kvar. Vi menar att utredningen har arbetat för detta, då i alla tre modellerna församlingen med dess nuvarande gränser, och i vissa lägen ännu mindre enheter, får finnas kvar som verksamhets- och ansvarsområde. Därigenom kan det väsentligaste i kyrkans arbete, gudstjänstliv, själavård, evangelisation och diakoni utformas och genomföras i den nuvarande församlingsstrukturen med den egna sockenkyrkan som centrum. Att ett av församlingsborna valt kyrkoråd här har det yttersta ansvaret tillsammans med medarbetarna är ytterligare något som poängterar detta. Därför kan jämförelser i negativ riktning med storkommunreformen inte utan vidare göras".

Kyrkorådet i Hedvig Eleonora församling gör församlingens storlek avgörande för dess kompetens. En modifierad form av modell I bör tillämpas för "de allra minsta församlingarna". Men "så snart de enskilda församlingarna har mer än 1 000 - 2 000 innevånare bör icke endast församlingsverksamheten utan även personalfrågorna och de löpande fastighetsfrågorna handhas av de enskilda församlingarna".

Kyrkorådet i Perstorp anser det möjligt "att gå långt i samverkan i första hand med Evangeliska Fosterlandsstiftelsen och Svenska Missionsförbundet. Gemensamt utnyttjande av lokaler såväl för gudstjänster som församlingsverksamhet är möjligt och önskvärd. En analys av förhållandena i de frikyrkliga samfunden och konstruktiva modeller för samverkan i

Också i Göteborg finns nöjda församlingar. Annedals församling skriver: "Det är väsentligt att den territoriella församlingen behåller sin självständighet i de avseenden som inte är av sådan ekonomisk art att de måste administreras av en samfällighet eller ett pastorat. Som lämplig modell för detta självstyre anföres situationen i Göteborg, där församlingarnas kyrkoråd har en klar självständighet gentemot samfälligheten beträffande de församlingsvårdande funktionerna."

Oskar Fredriks församling utvecklar ytterligare: "Samfällighetens egna organ framhåller ofta förtjänsterna hos 'Göteborgsmodellen', dvs. en total ekonomisk samfällighet med bevarad självständighet för församlingarna. Från kyrkorådets sida instämmer vi gärna i denna positiva bedömning - det är enbart en fördel för församlingens anställda och för kyrkorådet att avlastas ansvaret för begravningsväsendet och att ha tillgång till kvalificerad rådgivning och hjälp i t.ex. personal-, arbetsmiljö- och fastighetsfrågor. Församlingens anställda kan koncentrera sitt arbete till de centralt kyrkliga uppgifterna och slipper att tyngas av onödigt mycket administration och ekonomisk förvaltning. Mycken rädsla ute i landet för samfällighetsbildningar torde därför vara onödig.

Kyrkorådet vill dock peka på en risk med totala samfälligheter: Det finns mycket ofta en viss tendens hos samfällighetens organ att vilja öka sitt inflytande inom olika områden. Denna risk måste ständigt uppmärksammas så att samfällighetsorganen förblir rena serviceorgan åt församlingarna. Detta har lyckats väl i Göteborg".

Kyrkorådet i Kulladals församling uppmärksammar också kyrkorådets självständighet inom en samfällighet eller inom t.ex. modell II, som förordas av församlingen. Kyrkorådets ställning kan stärkas genom "ett vidgat ekonomiskt ansvar. Detta kan bl.a. möjliggöras genom införande av ett rambudgetsystem. Kyrkofullmäktige fattar då beslut om beskattning och tilldelar sedan de olika församlingarna sin egen ekonomiska ram och övriga nödvändiga resurser. Kyrkorådet har sedan att fatta helt självständiga beslut, upprätta församlingsanpassade

glesbygd och i tätorter är angeläget i en fortsatt bearbetning av Svenska kyrkans församlingar i framtiden".

Sandhults församlings kyrkoråd sammanfattar sin inställning: "Det duger inte heller att servilt gömma sig bakom utredningsdirektiv. Dåliga direktiv skall av en bra utredning smulas sönder."

FÖRSAMLINGAR
MELLAN 10 001
OCH 20 000 INV.

Inom denna grupp av församlingar finns totalt 66 remissvar. Av dessa är 19 negativa till obligatoriska strukturförändringar, medan 47 är positiva. Av de positiva är 6 "allmänt positiva" och 41 s.k. "modell-positiva". 12 förordar modell I, 19 modell II samt 5 en kombination av modellerna I och II. Modell III förordas av 5 församlingar.

Huskvarna församling uppfattar skillnaderna mellan modellerna så, att modell I är "glesbygdens och den mindre tätortens modell". Man vill dock beträffande denna modell peka på den betydelse kyrka, församlingshem och prästgård har för en församling på landsbygden. Modell II är "en tätortsmodell" och redan i dag är församlingarna i tätorten organiserade på liknande sätt. Delning av alltför stora samfälligheter förordas. "Kommunalkyrkan" dvs. modell III, är en "orimlighet".

Örebro Mikael's församling betonar församlingens självständighet inom samfällighetens ram och framhåller att "den som kontrollerar pengarna också kan utöva ett avgörande inflytande även på den andliga verksamheten". Av denna anledning behöver "gränserna för samfällighetens inflytande över församlingen i grunden diskuteras. Någon form av reglering måste göras, där även de små församlingarnas självstyre i så hög grad som möjligt tas till vara och garanteras. I Örebro har samfälligheten arbetat mycket med den här frågan och medvetet överfört så mycket inflytande som det någonsin är möjligt på de lokala församlingarna. Resultatet har blivit mycket lyckat".

verksamhetsplaner samt göra nödvändiga prioriteringar och omfördelningar inom den av fullmäktige tilldelade budgetramen".

Kyrkorådet i Skara domkyrkoförsamling, som förordar modell II, föreslår som metod att "garantera varje församling inom pastoratet en minimisumma till församlingsarbetet" att en viss procent av samtliga utdebiterade medel ska fastställas för att utgöra basresurs för församlingsarbetet.

Kyrkorådet i Falu Kristine församling förordar att domkapitlen spelar en mera aktiv roll vid organisationsförändringar. Så borde t.ex. domkapitlen stimulera till sammanslagning av de mycket små församlingarna så att vi i princip fick församlingar med minst 500 invånare.

Gamla Uppsala församling slår vakt om den lokala ekumeniken och föreslår, att kommittén också presenterar modeller för hur en ekumenisk lokalförsamling med svenska kyrkan som partner skulle kunna se ut. Detta behövs både för glesbygd och för nya bostadsområden i tätort. "Det är lika orimligt att gå in och konkurrera i nya områden som att försöka hålla flera församlingar vid liv med vikande befolkningsunderlag".

Johannebergs församling föreslår att utredningsarbetet övertas av "biskop och domkapitel i nära samarbete med kontraktsledning och församlingar" och att dessa får undersöka icke bärkraftiga församlingar under 500 och pastorat under 2000 som ett första steg. Dessutom bör delning av stora enheter företas med 15 000 som utgångspunkt.

Jämshögs församling föreslår, att församlingskyrkorådet väljs av kyrkostämman för att göra det möjligt för församlingens medlemmar att oavsett medlemskap i politiskt parti vara medlem av kyrkorådet i en församling som ej är kyrkokommun och därför ej har utdebiteringsrätt. Kontakten med det medelsbeviljandeorganet, pastoratsfullmäktige, kan uppnås genom att ett visst antal av kyrkorådsledamöterna väljs av fullmäktige i kyrkokommunen.

Kyrkorådet i Gävle Heliga Trefaldighets församling finner det anmärkningsvärt, att "intet sägs om en övre gräns för en församlings eller ett pastorats eller en samfällighets invånarantal. Svenska kyrkan har den ytterst komprometterande ställningen att inom sig hysa kristenhetens i särklass största 'församlingar' med över 50 000 invånare! I betänkandet hade bort ingå en rekommendation om en delning av församlingarna, så att ingen församling skulle tillåtas ha mer än 10 000 invånare, vilken gräns enligt uppgift gäller för den danska folkkyrkan".

Kyrkorådet i S:t Peters Kloster föreslår att det skulle vara möjligt att överföra medlemskapet från den församling där man bor till en annan. "Det skulle exempelvis innebära att om en aktiv församlingsbo flyttar men önskar behålla kontakten med sin gamla församling, kan denne anmäla att han/hon även fortsättningsvis vill vara medlem där. Hans/hennes kyrkliga rösträtt överförs dit, han/hon kan inneha förtroendeposter där osv. En sådan reform skulle betyda nya möjligheter för utflyttningsförsamlingar, t.ex. cityförsamlingar, att behålla ett uppbyggt församlingsarbete och den skulle markera församlingen som ett sociologiskt begrepp".

Kyrkorådet i Limhamns församling framhåller, att det är kyrkorådets "bestämda uppfattning, att en ändring av den nuvarande församlingsstrukturen inom Svenska Kyrkan på många håll är nödvändig.

Lika angeläget är, att de pastoratsregleringar och andra åtgärder, som behöver företagas, skall så långt detta är möjligt genomföras på frivillig väg.

Oavsett vilket eller vilka av de i betänkandet redovisade alternativen, som kommer till genomförande, är det slutliga resultatet ytterst avhängigt av engagemanget, motivationen och beslutsbenägenheten hos de församlingar, som kommer att beröras.

Det är därför av yttersta vikt, att målmedvetna och kraftfulla åtgärder på ett tidigt stadium kan insättas för ett uppnående av detta.

Två väsentliga faktorer i detta sammanhang är enligt vårt förmenande dels en saklig och övertygande information, dels relevanta och likartade beslutsunderlag.

De förestående strukturändringarna är en angelägenhet, som inte endast berör de förtroendevalda och det övriga kyrkfolket utan rimligtvis alla församlingsbor.

Som en följd härav behöver också de beslut, som skall fattas, ha en så djup förankring inom församlingarna som möjligt.

Information

För att kunna uppnå detta behöver alla till buds stående informationsmedia utnyttjas.

Detta är ett för Svenska Kyrkan så unikt PR-tillfälle, som kanske aldrig återkommer och därför under inga omständigheter får missas.

Av avgörande betydelse är dock, att det budskap och den information, som över olika kanaler skall förmedlas till svenska folket, skall vara ensartat, dvs. skall ge en "corporate image", och vara professionellt utformad och genomförd.

För att uppnå detta erfordras ett centralt utarbetat pressmaterial, som kan anpassas för användning i radio och tv på riks- och lokalplanet resp. för publicering i riks- och lokalpress liksom i kyrkliga publikationer.

Genomförandet av denna presskampanj, som tidsmässigt behöver inplaneras före utsändandet av det slutliga betänkandet, anförtros lämpligen någon av de ledande rikstäckande reklambyråerna.

För samordningen av pressaktiviteterna inom respektive stift behöver någon auktoritet på detta område anlitas.

Beslutsunderlag

För många församlingar torde den process, som genom det föreliggande betänkandet i princip redan påbörjats, förefalla både motbjudande och besvärlig.

Vi finner det därför nödvändigt, att åtgärder vidtages från stiftsledningarnas sida för att på olika sätt stödja och stimulera berörda beslutsfattare.

Exempel på sådana åtgärder är följande:

- tillhandahållande av aktuella situationsanalyser liksom förväntad utveckling under fortsättningen av 1980-talet
- alternativa förslag till tänkbara strukturändringar inklusive utvärdering av de för- resp. nackdelar, som är förbundna med dessa
- förslag till målsättningar för den enskilda församlingen respektive för pastoratet som helhet.

För genomförandet av dessa program, som vi också anser att församlingarna måste få hjälp med, erfordras databehandling.

De dataprogram, som bland annat krävs för stimuleringen av tänkbara ändringsalternativ, kan och bör framtagas centralt.

Det praktiska arbetet ute bland församlingarna anförtros där-
emot lämpligen lokala datakonsulter. Dessa senare föreslås
i sin tur ingå i den projektgrupp, som behöver inrättas i
respektive stift.

Även för ledningen av dessa bör med fördel externa konsulter kunna anlitas. Detta främst för att få tillgång till största

möjliga kompetens."

Kyrkorådet i Ålidshems församling har följande utarbetade modell att föreslå:

I vårt förslag har vi genomgående ersatt ordet pastorat med socken. Skälet till detta är vår uppfattning att pastoraten är enheten för den prästerliga verksamheten, vilket även utredningen påpekar. Att använda denna beteckning för församlingen eller grupperingar av församlingar står i dålig samklang med det som betänkanudet anför om arbetslag som modell för arbetets organisation och som vi välkomnar.

Vi skulle därför vilja införa beteckningen socken, som inte är knuten till en tjänst utan snarare till församlingens alla medlemmar.

Den gamla benämningen socken avsåg ursprungligen alla dem som sökte sig till en kyrka och som i de flesta fall även genom egna insatser uppförde denna. Benämningen betonar alla människors arbete och intressen och ger uttryck för allas gemensamma ansvar.

Den historiska utvecklingen med den kommunala demokratins framväxt har sedan länge gjort termen föråldrad, och den har ersatts med andra begrepp. De gamla sockengränserna har radikalt förändrats och torde även ha försvunnit ur folkmedvetandet.

Att återinföra detta gamla ord i stället för pastorat torde därför inte innebära några olägenheter. I stället skulle man kunna markera församlingens och församlingsmedlemmarnas ansvar och betydelse i allt det kyrkliga arbetet. I vårt remissvar har vi därför konsekvent skrivit socken om den föreslagna nya indelningen i stället för pastorat, men för att underlätta läsningen satt detta ord inom parentes. Vi har även valt att kalla kyrkoråd för sockenråd."

Vi noterar att utredningen heter "Församlingen i framtiden" och läser in, att vilken formell status församlingen än får i framtiden, så är det den (församlingen=de som samlas till gudstjänst) som är basen för den kristna kyrkans verksamhet. Enligt gällande församlingsstyrelselag äger församlingen att vårda sina angelägenheter. Det behöver inte betyda att församlingen måste vara kyrkokommun. Vi anser att socknen (pastoratet) skall ha befogenhet att besluta om församlingsbildning. För tillsättning av tjänster och vissa andra funktioner kan socknen vara lämplig som organisation. Större ekonomiska frågor, fastigheter och viss administration handhas av kyrkokommunen.

När flera socknar bildar kyrkokommun bör det ske under sådana villkor att socknen får ramanslag, som den kan använda under eget ansvar och utnyttja till angelägna behov som kanske växlar snabbt. Det är viktigt att ekonomi och administration inte får en styrande funktion, utan att församlingsstyrelsens mening att pastoratet skall besluta, alltjämt gäller. Kyrkokommunen tjänar därmed snarare en utjämnande funktion och är ett administrativt serviceorgan. Beslut måste alltid fattas på lägsta möjliga nivå och av dem som det berör.

För vissa frågor kan det behöva bildas samfälligheter på stiftsnivå. För dessa bör stiftstinget få en legaliserad befogenhet.

En socken (pastorat) bör ha 5 000 till 25 000 invånare och ha en territoriell struktur. Församlingstillhörigheten däremot bör inte vara knuten till något territoriellt krav. I vår församling händer det ofta, att man flyttar till annan församling, men vill fortsätta sitt gudstjänstfirande i den församling, där man har sitt andliga hem. Då bör det finnas möjlighet till både formellt och aktivt medlemskap där. Om församlingen inte har kommunstatus bör den möjligheten lättare kunna förverkligas. Även om det kan vara naturligt att låta bostadsorten avgöra församlingstillhörighet, bör varje individ själv få avgöra vilken församling inom socknen den

vill tillhöra."

Från gruppen av församlingar med över 20 000 invånare finns det totalt 41 remissvar. Av dessa är 12 negativa till obligatoriska strukturförändringar, medan 29 är positiva till sådana.

FÖRSAMLINGAR
ÖVER 20 000 INV.

Av de positiva är 3 "allmänt positiva" medan 26 resonerar om strukturförändringar utifrån modellerna. 9 förordar modell I och 3 en kombination av modellerna I och II. Modell II har 12 förespråkare och modell III 2.

Biskopsgårdens församling menar att frågan måste ställas, om det är så självklart med "en heltäckande organisation i framtidens Sverige? Vissa områden - även i storstadsregionerna - kan betraktas som missionsområden, bedömas och organiseras därefter".

Om organisationsmodellerna säger församlingen utifrån sina erfarenheter av Göteborgs kyrkliga samfällighet: "Betänkandet har utan tvekan en trend mot samfällighet. Kyrkorådets erfarenhet av samfällighet är i många fall positiv: avlastning av fastighetsvård och begravningsväsende, tillgång till egna fackmän av olika slag, fördelning av ekonomiska resurser m.fl. fördelar.

Kyrkorådet ser emellertid även andra omständigheter: den centrala administrationen kan lätt förringa ansvaret. Den kan också i stora samfälligheter bli tungrodd med lång omloppstid för ärendena (budgeten måste i Göteborg färdigställas i församlingen redan i april året innan den träder i kraft). Beslut för en församling får lätt prejudicerande effekt för övriga i samfälligheten. Det är viktigt att ha god kommunikation in mot centrum. Avståndet mellan beslutande fullmäktige och enskild församling gör det svårt att få förståelse för önskemål och beslut. I vår samfällighet har ovannämnda problematik se-

dan lång tid uppmärksammas och en medveten decentralisering ut på församlingarna är den ledande principen. Tendenser till motsatt förhållande måste emellertid uppmärksammas och bemötas."

Kyrkorådet förordar, att "modell I och II bearbetas och samarbetas med beaktande av ovan nämnda överväganden så att modell II:s mer flexibla organisation förenas med modell I:s mer uttalade ansvarsfördelning på församlingarna".

Askims församling, som förordar frivilliga strukturförändringar, har inte samma positiva syn på samfälligheten i Göteborg, och menar att "om församlingen i dag ställdes inför valet att tillhöra Göteborgs samfällighet eller vara eget pastorat utanför denna, torde det senare alternativet få stor majoritet bland de förtroendevalda. Även bland församlingens personal och församlingsmedlemmar finnes denna uppfattning rikligt företrädd". Detta vill man ha sagt till "en utredning som i sitt första utkast till strukturförändringar väl mycket verkar tro att bildandet av större pastorat och samfälligheter är lösningen på många problem, även de verksamhetsmässiga".

Kyrkorådet i Backa församling anför: "Storförsamlingsproblemet har sedan länge varit aktuellt. Småkyrkörelsen har inspirerat till problemlösningar som i princip innebär att de stora församlingarna delas i distrikt som fungerar mer eller mindre självständigt, beroende på läge, tillgång till lokaler, personal m.m. Under efterkrigstidens urbaniseringsprocess har denna strategi tillfört storförsamlingarna något väsentligt. Kyrkan har kommit på plats i de nya bostadsområdena. Där har kunnat utföras ett ofta vittförgrenat arbete med syfte att nå ut med evangelium och att tjäna människor diakonalt. Samtidigt har man oftast kunnat konstatera, att de stora församlingarna trots distriktsindelning och tillräckliga lokaler, procentuellt sett har haft svårt att nå fram till samma aktivitet i fråga om kyrkogång o.d. som de mindre. Detta tycks huvudsakligen orsakas av att en församling med flera distrikt,

dels får färre tjänster än motsvarande befolkning inom ett område med flera mindre församlingar, dels alltmer blir en tungrodd skapelse, där mycken arbetstid och arbetskraft måste läggas ner på samordningsfrågor o. dyl., något som blivit alltmer markant genom att allt fler tjänsteinnehavare av olika slag anställts på deltid. Dessutom blir antalet i demokratisk ordning valda förtroendemän ytterst minimalt i de stora församlingarna, vilket i längden inverkar menligt på intresset för församlingsangelägenheter. Det är således viktigt att de stora församlingarna blir delade i mer funktionsdugliga enheter - med eller utan bevarad pastoratssamhörighet... Det naturligaste är att församlingen motsvarar det område som har gemensam kyrka".

Kyrkorådet i Lundby församling framhåller vikten av att församlingen får en funktionsduglig storlek och struktur. Man måste dock vara försiktig så att det kyrkliga livet inte skadas av organisationsförändringar. "Där den (dvs. församlingen) redan betyder något för människorna (10-20% gudstjänstbesökare) vore det kanske en olycka att införliva sådana församlingar i större enheter. Där den fungerar dåligt (1-4%) kanske territoriella förändringar skulle göra lycka. Det krävs kloket och samarbete med stiftsledningen vid förändringar".

Lidingö församling berättar, att församling, pastorat och borgerlig kommun av geografiska och historiska skäl kommit att sammanfalla. Erfarenheterna av detta förhållande är positiva och delning vill man inte höra talas om.

Bromma församling kan däremot tänka sig delning. Man förordar modell II och som högsta storlek föreslår man riktmärket 10 - 12 000 medlemmar. För församlingens del skulle detta innebära en delning i tre nya församlingar sammanfallande med den distriktsindelning som förekommer i dag.

Järfälla församling, en av landets största med ca 55 000 invånare, resonerar på samma sätt. Modell II förordas och

församlingen föreslås uppdelad på flera församlingar och ev. pastorat i syfte att uppnå mera "hanterliga enheter".

Farsta församling som också förordar modell II, pekar dock på de ekonomiska konsekvenserna av församlingsdelningar. Det bör klarläggas "huruvida varje nybildad församling som inom sitt område inte redan har en kyrka, skall åläggas att uppföra en församlingskyrka eller gudstjänstlokal av annat slag - eventuellt i samverkan med andra trossamfund - är en fullt tillfredsställande lösning. Uppförande, drift och underhåll av kyrkliga byggnader tar en så stor andel av ekonomiska resurser, att det blir allt svårare att få medel över för församlingslivet och dess utveckling. Benägenheten att dela stora församlingar påverkas helt naturligt av de krav på kyrkobyggnader som kommer att ställas".

Täby församling skriver: "Enligt vår mening behövs inga modeller. Nuvarande lagstiftning och tillämpning visar att de flesta önskemål kan tillgodoses redan i dag. Att då inte alla församlingar och pastorat inser sitt eget bästa må oroa kommittén, men därav följer inte att ett princip tänkande med förord för en eller flera modeller är vad som bäst gagnar svenska kyrkan. Vi menar, att kommittén i sitt fortsatta arbete borde koncentrera resurserna på att ta fram alla bra lösningar som uppenbarligen finns på olika håll i landet. Att enkelt och pedagogiskt visa hur samfälligheter bildas och vad man vinner - och vad man förlorar. Kanske vore den bästa resursinsatsen att resa runt i landet som ekonomiadministrativa konsulter och råda församlingar och pastorat. En förändring - särskilt om den skulle bli så genomgripande som kommittén tycks önska - måste dock få ta sin tid. Den bör genomföras stegvis alltefter som lösningar mognar fram på olika håll i landet. Och hela tiden måste den övergripande frågan vara vad som bäst gagnar den kyrkliga verksamheten."

Pastorat som är totala kyrkliga samfälligheter redovisas under PASTORAT rubriken kyrkliga samfälligheter. Enförsamlingspastorat är redovisade under församlingar. Totalt 157 pastorat har lämnat remissvar på betänkandet. Av dessa är 100 negativa till obligatoriska förändringar av den nuvarande strukturen, medan 57 är positiva till sådana obligatoriska förändringar. Av de positiva är 16 s.k. "allmänt positiva" medan de övriga 41 är "modell-positiva". Dessa fördelar sig enligt följande: Modell I förordas av 16 samt ytterligare 4 förordar modell I med tillägget att församlingskyrka bör vara församlingsangelägenhet. Modell II förordas av 17 medan 2 förordar en kombination av modellerna I och II. Modell III har 2 förespråkare.

Om man granskar pastoraten ur storlekssynpunkt är det mest i-ögonfallande att det stora flertalet pastorat tillhör gruppen under 5 000 invånare. Av det totala antalet 157 tillhör 128 denna grupp. Återstoden, dvs. 29 pastorat, har över 5 000 invånare. Bland pastorat under 5 000 är 81 negativa till obligatoriska strukturförändringar och 47 är positiva till sådana. Bland dessa 47 är 12 "allmänt positiva" och 35 "modell-positiva", med 14 förordar modell I och ytterligare 3 förordar modell I med kyrkobyggnad som församlingsangelägenhet. Modell II förordas av 14 och en kombination av modellerna I och II av 2. Modell III har 2 förord. Bland de 29 pastorat som har över 5 000 invånare är 19 negativa till obligatoriska strukturförändringar och 10 positiva. "Allmänt positiva" är 4, modell I förordas av 2 och modell I med församlingskyrka av 1. Modell II förordas av 3. Modell III har inga förespråkare bland dessa pastorat.

Källby pastorat anser att en svaghet i betänkandet är att det endast utgår från större församlingar. "Kyrkokommitténs ledamöter representerar endast stora församlingar. Utredningen utgår från ekonomiskt bärkraftiga enheter och tar inte på något ställe upp församlingens egentliga uppgifter att främja gudstjänstlivet osv. Skulle denna utrednings betänkande komma att fastställas får vi nog vara glada att förutseende föregångare sänt missionärer till Afrika och andra länder så att vi kan få mission från dem. I storstäderna behövs den missionen redan i dag."

Asby pastorat framhåller, att strukturmodellerna I och II "i stort sett motsvarar partiell resp. total samfällighet i nuvarande organisation. Det kan förefalla lockande att på detta sätt göra samgåendet obligatoriskt, men friheten att välja själv väger tungt och bör bevaras. Vi står själva och tvekar men kommer troligen att 1986 begära samfällighetsbildning för vårt pastorat. Dock känns det riktigare att få frivilligt välja än att bli kommenderad."

Vänge pastorat representerar en "gotlandsanda" då det framhåller sin beredskap för förändringar som arbetas fram lokalt inom stiftet. "Vi tillmötesgår en strukturförändring om den är realistisk och ej skadar eller försvårar vårt nuvarande läge för vidareutveckling och samordning av ekonomisk och kyrklig uppbyggelse inom pastoratet. Vi hemställer därför till kommittéen att låta Visby stift och dess domkapitel få i uppdrag att, under vår biskops ledning och ansvar, under en period utveckla en lämplig form för framtiden med de resurser som finns tillgängliga. En form som anpassas efter gotländska förhållanden och för de hundra kyrkornas ö."

Pastoratskyrkorådet i Ekerö kommenterar: "Modellerna är naturligtvis renodlade av kommittén för att ge tillfälle till reaktioner och synpunkter. Det slutliga förslaget bör vara en kompromiss. Vi vill dock helt avvisa tanken på att skapa kyrkliga kommuner som omfattar samma territorium som nuvarande borgerliga kommuner. Dels kommer detta att medföra svårighe-

ter för Kyrkan att markera sin egenart och kommer att för människor ytterligare understryka Kyrkan som samhällets sätt att ordna religionsvården vilket enligt vår mening måste undvikas. Kyrkan måste få framstå som Kyrka och inte som en borgerlig angelägenhet. I vissa fall där kommun och pastorat i dag sammanfaller finns det säkert i stället anledning att dela på den kyrkliga kommunen för att få mer hanterliga enheter."

Kyrkorådet förordar modell II och anser rädslan i små församlingar att bli åsidosatta "betydligt överdriven", och framhåller att "de vinster man gör om församlingarna fortfar att vara kommuner med ansvar endast för församlingsvården ej motsvaras av den tungrodda apparat som ändå blir kvar om församlingen skall debitera ut det som fordras för att bedriva församlingsarbete". För Ekerös del handlar det om en summa på 36 000 kronor.

Pastoratskyrkorådet i Sandhult och Bredared tycker att betänkandet är "alltför tidsbundet och bortser från det faktum att den medeltida församlingsindelningen är slitstark. Den ger trygg 'vi-känsla' och närkontakt med församlingsarbetarna och den har bevisligen överlevt såväl digerdödens som Gustav Vasas kyrkoplundringar".

Östra Ryds pastorat upplever planerna på en reform som en "orättvis och osolidarisk bestraffning från de nu rika församlingarna, som i regel har större administration och andra kostnadskrävande kringkostnader än de små församlingarna. Vi är övertygade om och förstående för att den ekonomiska förvaltningen kan effektiviseras, men det behöver inte ske genom de ofrånkomliga nya och dyra tjänster, som blir följderna av sammanslagningar..... Med god vilja och aktiva insatser kan olika församlingar inom ett pastorat samverka frivilligt och även hålla utdebiteringen på en gemensam eller närallgande nivå

Kyrkorådet i Grimetons pastorat anser att kommittén inte förverkligar sina egna principer. Det blir inte "samma kyrka som

i dag" på landsbygden, när "prästtjänsten dragits in, gudstjänsterna sammanlysts, konfirmanderna måste skjutsas någon helt annan stans, kyrkokören inte längre har någon kantor som hinner öva med dem och när det ekonomiska handlägges och beslutas av människor som kanske inte ens varit på platsen". Kyrkorådet kan därför inte frigöra sig från intrycket, att "utredningen i mångt och mycket går avkristningandan till mötes och spelar dem i händerna, som strävar efter minskat inflytande för kristendom, präster och kyrka, särskilt på landsbygden". "Församlingarna har närmast urgammal hävd. Landsbygdens folk ser dem alltjämt som ett verksamt värn mot icke önskvärda centraliseringsingrepp. Församlingen är fortfarande en livskraftig rot med växtkraft för bygdens berättigade intressen även vad gäller boendeutveckling, servicetillgångar och miljösvar. Att ta bort församlingsansvaret (vilket blir fullt möjligt inom en tilltänkt ny kyrklig storkommun) är något av storebrors vis att sätta sig på sina småsyskon. Skulle beslut gå igenom om avskaffande av landsbygdsförsamlingarnas rätt och skyldighet att själva vårda sina kyrkliga angelägenheter, har man bortsett från något av det som tillhör det innersta i en levande landsbygd

Församlingarna i Rogslösa pastorat sammanfattar sina synpunkter på följande sätt: "Kommittén måste tänka om. Utgångspunkten måste vara de enskilda människorna och de enskilda, lokala församlingarna. Storskalighet, centralplanering och styrning uppifrån måste bannlysas som lösning av kyrkans ekonomiska problem. Det är på 'småföretagsamheten' som kyrkan skall satsa. Där ligger framtiden.

Storstädernas och de stora församlingarnas problem är speciella. Det är dessa som behöver lösas i första hand, inte övriga orters i jämförelse därmed tämligen små bekymmer. De har hittills kunnat bemästras och kommer att kunna klaras också i framtiden.

Församlingarna i Rogslösa pastorat kan inte finna att betänkan-
dets olika förslag kan ligga till grund för en eventuell orga-
nisationsförändring och motsätter sig bestämt att de nuvarande
kyrkokommunerna görs om till något slags verksamhetsdistrikt
eller rumphuggna kyrkokommuner."

Ett stort antal församlingar och pastorat har relaterat fråge-
ställningarna i betänkandet till den egna situationen och
gjort ambitiösa presentationer av förhållanden, verksamhet
och ekonomi.

Holmedals pastorat får utgöra ett exempel på detta. Det kan
därför vara av värde att citera ganska utförligt ur ett digert
aktstycke:

"De flesta har sitt arbete i någon av de fem tätorter som
ligger utanför pastoratet. Högstadieskolor och gymnasier,
sjukhus och polisstationer, fögderikontor och bibliotek ligger
utanför.

Innanför ligger ett område som med sin sköna natur, sina fina
fiskevatten, älgrika skogar, rogivande marker och vänliga män-
niskor lockar tusentals turister årligen att slå sig ner för
längre eller kortare tid.

E 18 skär rakt igenom området med tidvis enorm trafik. Även
på småvägar och byvägar är rörligheten livlig.

Men vi känner inte ett spår av den oro som vilar över utred-
ningens beskrivning av en samhällstyp som verkar vara helt
nomadiserad.

Och så vitt vi kunnat finna har t.ex. lokala skattemyndighe-
ten synnerligen handfasta begrepp om fast mantalsskrivnings-
ort för varenda en av dem som hör hemma i eller snuddar vid
vårt område. I det stycket - utan några jämförelser i övrigt
- delar vi helt skattemyndigheternas uppfattning. Vi tycker
inte att sockenmodellen på minsta sätt kommer i konflikt med

ett rörligt modernt samhälle."

"Vi delar helt utredningens uppfattning att läget inte är bra som det är.

Vi har låtit oss berättas att det är kyrkan själv som har beställt en utredning, som civildepartementet varit vänligt nog att tillsätta för att bearbeta problemet med strukturfrågorna.

Vi har fått en ganska klar bild av vart arbetet syftar.

Krympande småförsamlingar med glesnande befolkningsunderlag, tunga utdebiteringar, stora dyra tomma kyrkor och ensamstretande sockenpräster som inte går att tala med, dessa historieliker måste inse att om de ska få några bidrag alls från Stockholm med omnejd, så måste de rationalisera bort sina olönsamma strukturer och börja leva efter moderna principer.

Så går det till vid näringslivets rationaliseringar. Så går det till när statliga instanser anpassar sig till det finansiella läget. Vi anar att liknande visioner har den förkrossande majoritet av kyrkomötesdeltagare som representerar de stora församlingarna och beställer de statliga utredningarna.

Vi förstår mycket väl att stora ting också kommer att ske.

Men det kommer inte ens att bli på det viset att församlingsborna i Botkyrka blir likställda med sina församlingssyskon i Djursholm. Och det kommer rakt inte att bli på det viset, att människor i pastorat med minst 5 000 invånare blir bättre och billigare tillgodosedda med kyrklig gemenskap och service än vad de är i dag i sina sockenförsamlingar, även om deras resurser är så små att de inte ens anses kunna erbjuda ett församlingsarbete värt namnet (sid. 79).

Vi delar inte utredningens uppfattning om församlingens tynande tillvaro i de små församlingarna. Vi bifogar en årskrönika för år 1983 med en kortfattad beskrivning av hur verk-

samheten fortskrider på ett sätt som vi tror är mera typiskt för småförsamlingarnas liv.

Vilka konsekvenser en omstrukturering av lokalverksamheten i svenska kyrkan enligt någon av de skisserade modellerna än får, så inte tror vi att de leder till bättre förutsättningar för de svaga."

"Är problemen med nuvarande lokalstruktur av den karaktären att de mycket väl kan lösas med de instrument som redan i dag är tillgängliga inom nuvarande ordning?"

"Svaret är ja. Instrumenten används också. Men alla system har sin tröghet, och livet självt tar god tid på sig ibland.

När en episkopal kyrka vuxit fram under en tidsrymd av 1000 år i ett samhälle som under århundradens gång förändrats i mestadels lugn takt där allt gammalt och beprövat ansetts värdefullt och odiskutabelt, är det inte underligt om det hickar till i maskineriet när samma kyrka plötsligt står mitt uppe i ett samhälle med explosiv utveckling i alla riktningar.

Vi tror visst att det kan behövas vissa stimulansåtgärder för att öka varvtalet i det byråkratiska maskineriet och lätta på stelheten i den klerikala värdigheten.

Men vi tror inte att några nya modeller med yrvakna visioner om snabba lösningar av svåra problem är rätta metoden att gå fram.

Vi har redan en rullande pastoratsreglering, som bevakar varje möjlighet att dra in tjänster i områden med vikande befolkningsunderlag och föra över personal till snabbväxande församlingar.

Denna reglering verkar precis så snabbt som tjänsternas ledigblivande medger. Nya modeller med drastiska målsättningar om halvering av antalet präster i glesbygden kan inte heller de

få någon snabbare verkan, såvida man inte tänker sig genomföra rena tvångsförflyttningar. Grundfelet är inte att strukturerna är omöjliga. Grundfelet är att antalet präster är för litet. Fast det torde möjligen tillhöra dolda direktiv att antalet präster inte får diskuteras."

SAMFÄLLIGHETER

Synpunkter på betänkandet föreligger från totalt 103 kyrkliga samfälligheter. Samtliga utgör totala ekonomiska samfälligheter. Av dessa är 23 negativa till en obligatorisk strukturreform medan 80 är positiva till en sådan strukturreform. Av dessa positiva är 15 "allmänt positiva" medan 65 presenterar sin inställning i anslutning till modellerna. Modell I förordas av 12 samfälligheter medan ytterligare 1 vill se modell I kompletterad med kyrkobyggnaden som församlingsangelägenhet. Modell II förordas av 37 medan en kombination av modellerna I och II förordas av 4. Modell III har 11 förespråkare bland samfälligheterna.

Lunds kyrkliga samfällighet påpekar, att man redan vid avgivandet av remissvaret på kyrkofondsutredningens betänkande 1981 föreslagit, att pastoratet skulle vara minsta ekonomiska enhet i svenska kyrkan. Samfällda kyrkorådet förordar därför i första skedet modell II och på sikt modell III. Motiveringen för den senare är, att en nedre gräns för ett pastorat vid ca 5 000 ger otillräcklig skattekraft samt för dålig flexibilitet av bl.a. prästtjänsternas användning. Med modell III skulle behovet av allmänt utjämningsbidrag minska. Dessutom kommer behovet av olika partiella samfälligheter att avta. Rationella enheter för administrationen ger kyrkoherdar, övriga präster och annan församlingsvårdande personal större möjlighet att arbeta i den egna församlingsvården. Både pastorexpedition och begravningsverksamhet kan bedrivas på ett sätt som ger allmänheten bättre service.

Samfällda kyrkorådet påpekar också, att den kritik som riktats mot den borgerliga kommunsammanslagningen inte kan överföras

på en kyrklig strukturreform enl. modell III, eftersom församlingen finns kvar med kyrkoråd och egna ekonomiska resurser.

Örebro kyrkliga samfällighet ser också en samfällighetsbildning som en fördel för ingående församlingar. Dessa får däri- genom tillfälle att i större utsträckning ägna tiden åt de församlingsvårdande uppgifterna. Man förordar en kombination av modellerna I och II med pastoratet som total ekonomisk samfällighet.

Sävsjö-Hjärtlanda kyrkliga samfällighet anser att nuvarande pastorat bör vara kyrkokommunen i framtiden. Någon obligatorisk pastoratsreglering är ej behövlig utom i de fall en bli- vande ny kyrkokommun omfattar församlingar från mer än en borgerlig kommun. Då bör en reglering ske så att hela pasto- ratet/kyrkokommunen tillhör en och samma borgerliga kommun.

En liten kyrklig samfällighet inom S:t Anna pastorat beskriver sin situation så:

"Vårt pastorat Sankt Anna i Östergötland är uppbyggt av fyra församlingar, som 1952 uppgick i och bildade storkommunen Stegeborg. 1974 var det dags för nästa kommunreform och då blev Stegeborg en del av Söderköpings kommun. Framsynta män och kvinnor i Sankt Anna pastorat bildade 1972 en kyrklig samfällighet, som har ett beredande organ kallat kyrkonämnden och ett beslutande kallat kyrkofullmäktige. De fyra församlingarna har alltså ett gemensamt övergripande organ, och kallas alltjämt socknar. Varje församling det vill säga Sankt Anna, Skällvik, Börrum och Mogata har sitt kyrkoråd för gudstjänst- liv och församlingsvårdande uppgifter, en sammanhållande upp- gift alltså för ett stärkt församlingsmedvetande med allt vad det innebär av gåva och förpliktelse att tillhöra en svensk kyrkoförsamling.

Den gamla storkommunen Stegeborg höll samman i 22 år 1952-1974. Innevånarna hjälptes åt och höll ihop såsom de sedan gjort i samfälligheten Sankt Anna pastorat, som tyvärr har bara 2144

kyrkoskrivna innevånare. Inom pastoratets gränser finns den riksbekanta Sankt Anna-skärgården, vilket gör att på sommaren ökar befolkningen till cirka 8 000. Det finns 1950 fritidshus i skärgårdsområdet.

Den organisation jag beskrivit har fungerat i 12 år nu. Kyrkorna och kyrkbyarna är samlingspunkter i en glesbygd på 673 kvadratkilometer. En fint igångsatt barn- och ungdomsverksamhet med flera sångkörer bådär gott för framtiden. Enligt de modeller som skissats torde nr. 2 passa in på vårt pastorat och vår samfällighet med dispens för innevånareantalet."

Gällivare m.fl. församlingars kyrkliga samfällighet menar, att i glesbygd är samfälligheter som omfattar samma område som den borgerliga kommunen att föredra. Man förordar sålunda modell III.

Samfällda kyrkorådet i Augerums, Lösens och Flymens församlingars kyrkliga samfällighet, som i huvudsak förordar modell II, vill dock peka på möjligheterna att även utan totala samfälligheter samverka mellan olika kyrkokommuner. Som exempel nämns att samtliga kyrkokommuner i Blekinge län på frivillig väg kommit överens om ett betalningssystem vid kyrkliga förrättningar som innebär att den förrättningssökandes hemförsamling betalar kostnaderna för förrättningar i annan församling. En sådan överenskommelse har en viss kostnadsutjämnande effekt.

Hällefors-Hjulsjö samfällda kyrkoråd berättar, att Hjulsjö församling före 1983 ingått i ett litet pastorat med ca 1000 invånare, vilket varit problematiskt vad gällde ekonomiska och personella resurser. Den 1 jan 1983 bildade församlingen nytt pastorat tillsammans med det större Hällefors, och samtidigt blev pastoratet total ekonomisk samfällighet. För Hjulsjö del innebär samfälligheten en sänkning av kyrkoskatten med 0.50 kr samtidigt som Hällefors inte behövde höja sin skatt. Den lilla församlingen har kvar sitt kyrkoråd och även sin fullmäktigeförsamling och kan själva bestämma över den

egna församlingsverksamheten inom ramen för den gemensamma budgeten. Den förbättrade ekonomin har bl.a. betytt, att de flesta anslag på verksamhetssidan kunnat utökas. Man sammanfattar: "Eftersom vi nu sett det faktiska resultatet av en samfällighetsbildning i det lilla formatet (7 900 + 500 inv.) kan vi tveklöst rekommendera denna lösning för andra församlingar i samma situation."

Stigtomta m.fl. församlingars kyrkliga samfällighet redogör för en möjlighet att organisera verksamheten i ett sexförsamlingarspastorat: "Vi är sex församlingar med total ekonomisk samfällighet. Pastoratet är delat i två arbetsområden med tre församlingar/kyrkor i varje och där varje församling har sitt församlingskyrkoråd och sin kyrkostämma. Just nu diskuteras att på frivillighetens grund finna vägar till att för varje arbetsområde välja ett gemensamt kyrkoråd. Ledamöter till detta kyrkoråd skall väljas av kyrkostämma i varje församling. Vår avsikt är att behålla såväl kyrkostämma som nuvarande församlingsgräns. Valkretsarna till det gemensamma kyrkofullmäktige består liksom sockennamnet. De två gemensamma kyrkoråden beslutar i frågor rörande sin församlingsverksamhet för sina tre församlingar/kyrkor och har också att äska medel för detta hos det samfälliga kyrkorådet som handlägger alla ekonomiska frågor. Vi tror att detta kommer att fungera bra."

Vallentuna pastorat är en kyrklig samfällighet med en stor församling och tre små. Vallentuna omfattar 90 % av folkmängden och 92 % av skatteunderlaget inom samfälligheten. Detta leder till följande kommentar:

"Samfällighetens kyrkoråd och kyrkofullmäktige samt de i kyrkofullmäktige representerade politiska partierna har alltsedan samfälligheten bildades varit mycket medvetna om risken att dra på sig kritik för att de 'små' församlingarna skulle bli missgynnade i olika avseenden i förhållande till den 'stora' församlingen Vallentuna.

Man har därför vid nominering av personer till förtroendeupp-

drag varit lyhörd för önskemål från de små församlingarna och i många fall valt personer från dessa församlingar på mandat som matematiskt skulle ha tillkommit Vallentuna församling. På investeringssidan har vi rustat upp kyrkorna, kyrkogårdarna och församlingshus i minst samma utsträckning som i Vallentuna. För driften gäller likaså att behoven har tillgodosetts utan inskränkning av det olika skatteunderlaget. Ekonomiskt anser vi att samfällighetsbildningen har varit lyckosam och nödvändig.

Från de 'små' församlingarna - Markim, Orkesta och Frösunda - finns kritiska röster för att dessa genom samfällighetsbildningen frångått allt ekonomiskt och administrativt ansvar. Man har en känsla av att alltför mycket sker ovanför huvudet hos församlingsborna.

Kyrkorådet är medvetet om dessa åsikter och arbetar nu med att finna former för att öka dessa församlingsbornas känsla av meddelaktighet även i samfällighetens praktiska förvaltning."

Kyrkorådet i Ekeby kyrkliga samfällighet anser att förändringar måste genomföras successivt och så långt det är möjligt på frivillig väg. Man är kritisk mot de moment inom modellerna II och III som innebär att församlingarna skulle "reduceras till verksamhetsdistrikt. Att en församling skulle kunna bortrationaliseras genom ett beslut i pastoratsfullmäktige framstår som helt oacceptabelt. Församlingssammanslagningar torde i vissa fall vara ofrånkomliga liksom församlingsdelningar, och ingen församling borde ha mer än 15 000 invånare, men att förändra församlingarnas status är att kringgå problemen."

Gävle kyrkliga samfällighet framhåller, att de fyra gävleförsamlingarna upplever fördelarna med en total ekonomisk samfällighet "mycket positivt". Beträffande de många små församlingarna menar man, "att det måste till någon form av instrument för att påverka dessa att bilda större enheter och därmed skapa garantier för en god ekonomi. Genom bättre ekonomiska möjligheter skapas också förutsättningar för att för-

verkliga uppdraget och målsättningen att bedriva församlingsverksamhet i församlingens anda. Rådet vill därför framhålla att utdebiteringsrätten inte får ligga på för små enheter. Större enheter medverkar också till en jämnare utdebitering mellan församlingarna.

Som motvikt till större enheter måste dock tillskapas garantier för att de närdemokratiska fördelarna bibehålls. Församlingarna måste även i fortsättningen få utöva sin bestämmanderätt när det gäller församlingsverksamhet och begravningsväsende. Därjämte måste föreskrifter skapas för val av församlingarnas kyrkoråd."

Kyrkorådet i Sundsvalls Gustav Adolfs och Skönsmons församlingars kyrkliga samfällighet skriver: "I de små församlingarna bärs den kyrkliga verksamheten upp av ideella krafter, ett förhållande som kyrkan har all anledning att vara stolt och tacksam över. Även i framtiden har kyrkan att slå vakt om lek-männens ansvarstagande, inte minst då de kyrkligt förtroendevaldas. Men det är inte att begära, att de frivilliga krafterna skall besitta samma sakkunskap som utbildad personal inom olika specialområden. Ett frivilligsystem - det må vara grundat på hur stor kärlek till kyrkan som helst - har ändock sina svaga punkter. En period kan frivilligskaran vara till fyllest, en annan kan den vara otillräcklig. Detta i sin tur kommer att skapa 'svackor', som blir till men för den kyrkliga verksamheten och som skapar problem för dem, som har det yttersta ansvaret på detta område. Detta principiella resonemang leder över till vår uppfattning, att församlingarna måste göras så ekonomiskt bärkraftiga, att de var för sig eller gemensamt där så är möjligt, har tillgång till erforderlig sakkunnig personal, som kan biträda pastor loci i dennes/dennas ansvarsfulla arbete. Tanken utesluter givetvis inte engagemang av frivilligkrafter i den gemensamma verksamheten."

Falu kyrkliga samfällighet, som förordar modell III, pekar på fem "grundvärden" som varit styrande vid valet av modell.

- 1 att flytta församlingsarbetet närmare församlingsmedlemmarna
- 2 att avlasta församlingarna administrativa och ekonomiska uppgifter
- 3 att skapa förutsättningar för en ökad församlingsverksamhet genom lämplig församlingsstruktur samt garantier om tillräckliga personella och ekonomiska resurser
- 4 att bilda från administrativa och kyrkokommunala synpunkter hanteringsmässigt rationella enheter
- 5 att inom den övergripande kyrkokommunala enheten organisera särskilda fackorgan (nämnder) för vissa ansvarsområden såsom fastighetsförvaltning, begravningsväsen och personaladministration.

Samfällda kyrkorådet i Helsingborgs kyrkliga samfällighet framhåller att i en "realistisk bedömning av nulägen" ingår "att kyrkopolitikerna i tätorterna inte är beredda att ställa upp med ökade resurser till glesbygden utan att både få påverka flödet av dessa och att få garantier för att de användes så effektivt som möjligt. Detta är på intet vis någon inkompetensförklaring av förtroendemannakollegerna i glesbygden utan har mer att göra med de reella villkor under vilka respektive grupper arbetar. Detta bör klargöras särskilt för kyrkopolitiker i glesbygden." Ett förslag från kyrkorådets sida är, att "bidragssystemet villkoras på så sätt att bidrag främst utgår till den del som inte skulle kunna täckas genom samverkan med övriga församlingar inom den egna kommunen".

Kyrkonämnden i Eskilstuna kyrkliga samfällighet, som förordar modell III, betonar: "Anställda och förtroendevalda i en liten församling slipper problem med hjälpfunktionerna och kan helt ägna sig åt församlingsverksamheten som kräver fullt engagemang. Att som motståndare till större ekonomiska enheter hänvisa till de borgerliga kommunerna, centraliserad service av sjukvård, polis etc. är ej adekvat. Församlingarna finns kvar och bildar egna distrikt för sin verksamhet med beslutsrätt och ansvarstagande."

Borås kyrkliga samfällighet betonar, liksom flera av de stora samfälligheterna, att eftersom de representerar en betydande del av svenska kyrkans medlemmar och resurser för den inomkyrkliga utjämningen, så bör yttrandena vägas i förhållande till sådana faktorer vid utvärderingen av remissvaren. Samfälliga kyrkorådet föreslår, "att kyrkofonden tillsammans med domkapitlen får i uppdrag att utarbeta normer för rikstäckande kyrklig verksamhet med basresursfördelning byggd på ett rimligt antal kyrkor och tjänster inom ett pastorat. Motivet till detta är att kostnaderna för fastighetsförvaltningen måste begränsas. Kyrkans primära uppgifter är evangelisation och diakoni och till dessa uppgifter skall de tillgängliga ekonomiska resurserna i första hand styras." Kyrkorådet förordar modell I.

Norrköpings kyrkliga samfällighet menar att en prioritering av församlingsverksamheten leder till ett förord för en modifierad modell III. Man pekar på att allt knappare resurser står till buds för kyrkans egentliga uppgift - evangelisation och diakoni. För att säkra dessa resurser behövs stora bärkraftiga enheter.

Uppsala kyrkliga samfällighet förordar frivilliga samfällighetsbildningar och anser att något behov av ytterligare församlingsbildningar inom stora församlingar inte föreligger. "I många större församlingar finns en distriksindelning med frivilligt engagerade, oftast ej arvoderade distriktsråd. Församlingsbildningar inom 'moderförsamlingens' ram finns inget behov av. Sedan början av 1900-talet finns en sådan indelning av Uppsala domkyrkoförsamling, som varit stilbildande på många håll i vår kyrka."

Beträffande de valdistriktsfrågor som aktualiseras av de olika modellerna framhålls, att församlingarna inte automatiskt bör bli valkretsar med garanterad representation i en gemensam fullmäktigeförsamling. "Antingen pastoraten eller kommunen blir den yttre ramen för de föreslagna nya strukturerna, måste dessa indelas i valkretsar - vars gränser dock inte bör

skära församlingsgränserna -vilka får en representation i kyrkofullmäktige i proportion till antalet röstberättigade medlemmar i svenska kyrkan. Valkretsarna bör också bli så stora, att valet kan bli ett verkligt val. Detta bör också gälla i alla former av samfälligheter, både frivilliga och obligatoriska."

Västerås kyrkliga samfällighet framhåller att en strukturreform är nödvändig och vill påminna om att kyrkofondsreformen bara var första ledet i en tänkt dubbelreform, där strukturfrågorna skulle ses över i samband med en slutlig prövning.

Södertälje kyrkliga samfällighet förordar modell III men delar inte det i modellerna framlagda förslaget att församlingskyrkoråden skulle utses av kyrkostämman. Man anför: "Den nödvändiga kopplingen till den politiska representativa demokratis hävdvunna arbetsformer erhålls i stället genom att kyrkoråden utses av kyrkokommunernas fullmäktige efter allmänna val. Argumenten mot ett generellt återinförande av kyrkstämmeinstitutet är välkända. Förutom de ofrånkomliga och nästan oöverstigligen praktiska svårigheter som uppstår i en större kyrkokommun om man skall tillämpa det tillämnade förslaget fullt ut, föreligger väsentliga principiella invändningar. Representation i politiskt valda organ bör återspegla valresultatet i allmänna val, inte göras avhängigt tillfälliga förhållanden vid en i allmänhet föga representativ 'kyrkostämman'. Församlingarnas kyrkoråd kommer att vara partipolitiskt sammansatta organ av offentligrättslig karaktär vilka tilldelas befogenheter inom ett angivet (avgränsat) kompetensområde, och måste kunna avkrävas politiskt ansvar. Krav på politisk representativitet erfordrar en koppling mellan församlingskyrkorådets sammansättning och kyrkokommunens fullmäktige såsom det politiska gestaltar sig efter allmänt val."

Malmö kyrkliga samfällighet förordar att det fortsatta reformarbetet utgår från modell II och tar fasta på element från modell III. En nedre gräns för ett pastorats storlek vid 5 000 kan vara i minsta laget menar man. Samfälligheter, t.ex. för

begravningsverksamhet och folkbokföring inom den borgerliga kommunens område bör dock komplettera grundstrukturen.

Samfälligheten säger sig ha förståelse för de små församlingarnas vilja att leva kvar. Men eftersom de stora samfälligheterna får stå för kostnaderna är det rimligt av dessa att kräva, att de små församlingarna blir "rationella och effektiva". Vill man hellre behålla en gammal men orationell struktur bör man kunna göra detta mot att man avstår från utjämningsbidrag. Vid den stora kommunreformen under 1970-talet överflyttades "hembygds känslan" i många fall på församlingarna. Men den kyrkliga samfälligheten i Malmö vill ifrågasätta, om detta kan vara en primär uppgift för en kyrklig församlingsorganisation.

Göteborgs kyrkliga samfällighet hänvisar till att kyrkofondsreformen genomfördes "under stor brådska" utan att en nödvändig strukturreform utreddes. Det är nu nödvändigt att bärkraftiga enheter tillskapas på landsbygden. Pastoratet bör vara minsta ekonomiska enhet, och i flera fall kan det bli nödvändigt med totala ekonomiska samfälligheter mellan flera pastorat. Utjämningsystemet föreslås bygga på en basresursfördelning med en rimlig organisation inom varje kyrkokommun. Det pastorat som önskar en mera utbyggd organisation bör själva svara för kostnaderna för denna utan bidrag från kyrkofonden.

Kyrkonämnden vill framhålla att små församlingar kan vara en fördel ur verksamhetssynpunkt. Därför är det angeläget att de stora församlingarnas problem analyseras ytterligare och många kan behöva delas. Sådan delning bör ske med bevarad pastoratsamhörighet. "Fördelen med en församlingsdelning är att det tidigare distriktet inom den odelade församlingen efter delningen får ett legalt valt kyrkoråd. Församlingsdelningen av pastoratet skall inte påverka den ekonomiska enheten."

Församlingens självständighet inom samfälligheten påtalas. "Kyrkofullmäktige har hävdad församlingens viktiga roll och i konsekvens härmed har så många funktioner som möjligt delegerats till kyrkoråden i församlingarna. Varje kyrkoråd ansvarar

för de av kyrkofullmäktige tilldelade anslagen. Kyrkoråden anställer själva sin personal, vilket är betydelsefullt för målinriktningen av församlingens verksamhet. Samfälligheten verkar som resursfördelande kraft och har möjliggjort för församlingarna att erhålla personal och lokaler efter behov."

Kyrkonämnden förordar sålunda modell II men finner 5 000 som nedre gräns för en ekonomisk enhet för litet. Rimligare vore 10 000, framhåller man.

Stockholms församlingsdelegerade betonar, liksom flera av de större samfälligheterna att kyrkokommittén för sitt fortsatta arbete inte kan få någon rättvisande bild, om remissvaren redovisas genom en enkel sammanställning av totala antalet yttranden och deras innehåll. De större samfälligheternas synpunkter bör tillmätas "särskild vikt", eftersom de representerar en stor del av både kyrkans medlemmar och ekonomiska resurser.

Man saknar en analys av den framtida verklighet svenska kyrkan kommer att arbeta i. Frågor som svenska kyrkans relation till staten, utdebiteringsrätten, villkoren i arbetslivet, medlemskapsfrågor och kyrkans allmänna policy är av avgörande betydelse för den framtida utformningen av svenska kyrkans organisation. En del i framtidsanalysen är den ekumeniska frågan, där man i högre grad än i dag bör kunna räkna med samarbete mellan flera kristna samfund i t.ex. stadsdelar i syfte att skapa kristna eller kyrkliga centra.

Församlingsdelegerade menar att pastoratet bör vara den minsta kyrkokommunala enheten och förordar sålunda modell II med inslag av modell III. Man konstaterar "med tillfredsställelse att utredningen i alla modeller behållit församlingen som bas för verksamheten".

En minimidimensionering på 5 000 kyrkomedlemmar kan i tätorten vara en fungerande tumregel. Men samtidigt kan det behövas en övre gräns för pastoratets storlek. "Med all respekt för den

stora, på många sätt rationella enheten skönjes dock en övre gräns, kring vilken det torde uppkomma påtagliga problem inte minst beträffande förverkligandet av en konkret församlingsgemenskap. FD vädjar här till kommittén att noga penetrera var maximigränserna kan tolereras att ligga och anvisa tillvägagångssätt för hur delning av alltför stora pastorat kan tänkas ske."

Synpunkter på betänkandet har även lämnats av 15 hembygdsföreningar. De slår samtliga vakt om sockenbegreppet och sockennamnet. Dessutom är det kyrkobyggnaden man vill försvara. FÖRENINGAR, ENSKILDA M.FL.

Östra Ryds Hembygdsförening uttrycker det så:

"Sockengemenskapen i en församling med sockenkyrkan i centrum är ett omistligt värde, ett kulturarv, som ger trygghet i en rotlös tid. Hembygdskänslan och det historiska intresset för våra förfäders levnadsvillkor är intimt förknippat med sockenkyrkan."

Kroppefjälls Hembygdsförening menar:

"Vi i glesbygden har blivit berövade allt, statlig styrning har uttraderat många små jordbruk till förmån för djurfabriker och stordrift, med folkminskning som följd, skolor och kommunikationer har indragits, affärer har nedlagts.

Nu är snart bara sockenkyrkan kvar att samla sig omkring."

8 LRF (Lantbrukarnas Riksförbund)-avdelningar, 1 kvinnoklubb och 1 Röda Korskrets vill samtliga slå vakt om de små församlingarna på landsbygden.

Länsmuseernas samarbetsråd, 2 läns museer och Föreningen Sveriges landsantikvarier slår också vakt om nuvarande församlingsstruktur utifrån kulturminnesvårdande synpunkter. Bevarandet av kyrkobyggnaderna garanteras bäst genom att församlingarna behåller ansvaret för dem.

Föreningen Sveriges landsantikvarier varnar för risken "att man raserar den 1 000-åriga sociala gemenskap som församlingarna utgör. Denna sockengemenskap borde i stället ses som en för framtiden omistlig tillgång för det svenska samhället och den svenska kyrkan".

Riksförbundet för Hembygdsvård framför liknande tankegångar:

"Församlingen, den urgamla socknen, bevarar ett större kulturhistoriskt arv än utredningen beskrivit. Arbetsgemenskap, dräktskick, dialekter, seder och bruk är exempel på sociala trygghetsskapande traditioner, påbörjade då kristendomen kom till Sverige och alltjämt gällande."

Husmodersförbundet Hem och Samhälle, "Sveriges största partipolitiskt obundna kvinnoorganisation" slår vakt om "landets byggstenar, varav kyrkan och församlingen är fundamentet". Man förordar "en mer skonsam utvecklingsprocess" inom nuvarande möjligheters ram.

Från gruppen "enskilda m.fl." kan redovisas totalt 144 remissvar. Av dessa representerar 96 en negativ inställning till en obligatorisk strukturreform, medan 37 innehåller en positiv inställning till en reform med obligatoriska inslag. Därutöver har 11 "remissvar" inkommit som handlar om kyrkliga frågor i allmänhet, typ kyrka-stat, religionsundervisningen i skolan, behovet av utbildning, evangelisation etc. Av de 28 som kan betecknas som "modell-positiva" förordas modell I av 14, modell II av 7 och en kombination av dessa modeller av 1. Modell I med tillägg av kyrkobyggnaden som församlingsangelägenhet förordas av 2, medan ytterligare 2 vill se en kombination av församling och kontrakt i en ny struktur. Modell III får 2 förord. 9 kan betecknas som allmänt positiva".

Nu säger dessa siffror ovanligt lite, eftersom de uttrycker antalet skrivelser. Det är i denna grupp de folkliga, spontana och organiserade, aktionerna mot betänkandet redovisas. I vissa fall finns det många människor bakom en enda skrivelse.

De argument som används är flera av dem som redan redovisats från församlingarna. Några nya argument finns inte. Däremot ligger det i sakens natur att aktionerna mot betänkandet bygger på korta, slagordsmässiga formuleringar av typen nej till kyrklig storkommun!.

rör ej våra församlingar!

dråpslag mot landsbygden

vi har med förundran erfarit att landsbygdens kyrkor ska försvinna

vi vill slå vakt om vår församling och vår präst fram för människan!

skaka om huvudet och använd ert sunda förnuft!

Mera av intresse än de argument som används är vilka som är representerade i den stora grupp av människor som finns bakom dessa remisskrivelser.

Uppropet "nej till kyrklig storkommun" från Nordmarks kontrakt i Karlstads stift har samlat 1 736 namnunderskrifter! Samma upprop har samlat 101 underskrifter i ett pastorat i Västerås stift.

58 gudstjänstbesökare i Karlstads stift har skrivit under ett upprop mot pastoratsgränsen vid 5 000 och den befarade minskningen av antalet prästtjänster på landsbygden. En annan kyrkokenighet på 43 personer, också i Karlstads stift, vill slå vakt om kyrkan i dess nuvarande form.

Från en församling i Karlstads stift finns ett upprop med 157 namnunderskrifter, där man vill slå vakt om nuvarande kyrkliga struktur. 43 personer i en arbetskrets vill protestera mot "centralisering och socialisering av kyrkan". 80 förtroendevalda i Linköpings stift har samlats och uttalat sitt stöd för de små kyrkliga enheterna. 38 församlingsbor i en församling i Skara stift vill slå vakt om "modell NU".

I denna grupp finns många enskilda församlingsbor och små grupper av församlingsbor, förtroendevalda, ledamöter i kyrko-

råd och fullmäktige. Grupper av anställda har hört av sig. Ett stort antal kyrkoherdar har skrivit. Församlingsgrupper av olika slag finns representerade: syföreningar, kyrko-bröder, arbetsgrupper, pensionärsföreningar, en kyrkokör, en missionsförening etc. Ett prostmöte, kontraktsråd och kontraktskonvent, kontraktssamlingar och kontraktsting har hört av sig med sina synpunkter på betänkandet.

I några fall har enskilda personer reserverat sig mot ett beslut i ett kyrkoråd eller ett fullmäktige och man har sänt in sin reservation som en enskild skrivelse.

Några citat:

Församlingsbor i Stora Kopparbergs församling skriver: "Kyrkligt arbete kan aldrig följa samma lagar som världsligt-kommunalt arbete, även om man lägger samma organisationsteoretiska aspekter på det. Vi vill behålla den församlingsindelning som finns i dag och ev. dela i fler församlingar. Vi vill ha ekonomiskt ansvar på lokal nivå. Vi vill ha balans mellan avlönade tjänster och frivillig-insatser. Vi vill ha en varierande gräns för befolkningsstorlek i pastoraten. Vi vill att kyrklig myndighet ska avgöra församlings- och pastoratsregleringar. Vi tror på det lilla formatet, på surdegen och saltet. Vår uppgift är att dra människor till Kristus, det kan man bara göra genom närvaro."

En kontraktsprost som anser att "det nuvarande systemet är det absolut bästa" avslutar med följande kommentarer: "Vi måste alla arbeta för en öppen (för alla) folkkyrka på evangelisk-luthersk grund. Då måste vi också besinna vad detta innebär och underlätta för teologer, biskopar, präster, domkapitel, stift etc. att allt klarare bearbeta sin egen roll och prägla kyrkan som väsen. Omorganisationen på riksplanet är bra, men har sina risker. På lokalplanet är riskerna än större. Ökat lekmannainflytande på alla nivåer är bra och bör eftersträvas, men prästens speciella roll och oerhörda betydelse måste besinnas och inses. Ett klarläggande av ämbetets speciella betydelse måste göras.

Allt detta måste vi alla göra i samarbete och under värdesättande av varandras insatser. Detta är ett mycket viktigt och brådskande arbete, eftersom ett misslyckande här riskerar att utarma vår kyrka på goda arbetare i Herrens vingård. De med mer högkyrkliga sympatier kan dras till katolska kyrkan medan de lågkyrkliga dras mot frikyrkligheten. Detta vore en oerhörd olycka för vår kyrka, som är unik och har ett stolt och härligt arv att förvalta."

Ett antal präster har följande liknelse: "Betänkandet liknar en skraddare som syr en kostym utan att ta exakta mått på den som skall bära den. I värsta fall blir kostymen en tvångströja."

I ett upprop från Rölunda församling skriver man: "Skulle förslaget om större ekonomiska enheter genomföras, kommer en utjämning av tillgångarna att ske mellan olika församlingar. Detta kommer då att upplevas som konfiskation av medel från dem som redan 'sett om sitt hus'. Erfarenheter från kommun-sammanslagningarna se vi ofta som varnande exempel. Utdebiteringsrätten för våra små församlingar motiverar medlemmarna att sluta upp kring något som känns som deras eget, vilket också i sin tur motiverar många som annars är på väg ut att stanna kvar som medlemmar i Svenska Kyrkan. Den starka kostnadsmedvetenheten i den lilla församlingen innebär också att man håller igen på många 'onödiga kostnader'."

En präst presenterar följande "motförslag":

Utnyttja den kyrkliga uppbyggnaden - då känner vi oss alla tryggare i tron att vi förändrar för kyrkans bästa (och inte för skattens)

- a) Församlingarna förblir kyrkokommunala basenheter.
Här ligger det primära ansvaret för församlingsvård, kyrka, egendom, församlingsanställda.
- b) Kontrakten blir ekonomisk basenhet. Tar upp kyrkoskatt.
Förvaltar ekonomin centralt. Åtar sig personalansvar för

församlingsanställda. Fördelar medel till församlingarnas löpande verksamhet i enlighet med av kyrkomöte fastställda normer. Fördelar medel till församlingarnas kapitalinvesteringar efter enskild församlings ansökan och i enlighet med av församlingarna överenskommen ekonomisk långtidsplan.

- c) Stiften tar helt över arbetsgivaransvaret för präster, diakoner och musiker och betalar deras löner. Tar till detta ändamål upp avgift av kontrakten.
- d) Stadsförsamlingarna slås sönder. Distrikten blir församlingar.
- e) Församlingsgränser ändras (när folkbokföringen fått annan huvudman) så att församlingarna blir de områden dit människor naturligt söker sig. Vi åker inte kyrkbåt längre!!! Bilen har visst blivit vanligare...
(Men det är svårt att ändra - det krånglar till i böckerna.)
- f) Flytta ut stiftskonsulenterna i praktiskt arbete. I stället för att tala om för 100 präster hur man bedriver sommarkyrkoverksamhet, kan de flytta ut som kontraktsadjunkter och ta hand om sommarkyrka, Lutherhjälpssarbete, skola och annat specialiserat i kontrakten samt avbyta landsortspräster som har rätt till ledig söndag.
- g) Avskaffa komministertjänsterna. Pastoraten försvinner utom där en präst får ansvar för fler församlingar.
(Jfr punkt d)
En präst - ett arbetslag - ett arbetsområde.
Präster är som dynga - luktar illa när de klumpas ihop.
Skall spridas jämnt över landet.
- h) Präst med liten församling får skyldighet att hjälpa till en eller två vardagar i större församling. Kyrkoadjunkt i större församling blir avbytare under söndagen i fler

församlingar.

Kontraktsposten fördelar sådant arbete.

- i) Församlingar med särskilda omsorger (sjukhus m.m.) får extra bidrag ur gemensamma kontraktskassan (punkt b) och extra personal av domkapitlet (punkt c).
- k) Kontraktet inrättar erforderliga specialtjänster
ex. adjunkt för skola och sommarkyrkoverksamhet
förs.ass för insamlingsarbete (SKM LVF SKUT osv.)
diakon för alkoholistvård.

Klartext Församlingsborna måste känna att deras engagemang och beslut är viktiga - församlingen kyrkokommun. Kontrakten - lämpligt stora för ekonomisk planering, men församlingarna skall ha stort inflytande. Stiftet tar hand om personalvården. Den sköts illa av en del församlingar och samfälligheter.

Präst, diakon, musiker sänds ut av Svenska Kyrkan (stiftet) som ock tar ansvar för dem.

Församlingskyrkorådet tar ansvar för sina insamlade medel - för sin kyrka - för sin kyrkogård.

De har kvar allt ansvar och all beslutanderätt, men får hjälp av kontraktet att planera ekonomin."

En kyrkoherde i ett glesbygdspastorat sammanfattar:

"Detta är ett diskussionsbetänkande och som sådant kan man godta det, men när det gäller mera ingående reformer i Svenska kyrkans liv, så måste dessa grunda sig på erfarenhet och inte på experiment. Svenska kyrkan kommer alltid att finnas. Hur gör man den mera funktionsduglig i stället? Handlar det inte mera om att nå ut och intressera människor för kyrkans sak? Låt oss som arbetar på gräsrotsnivå få föra fram våra viktiga åsikter som grundar sig på praktik och inte på teori."

En kyrkvård på landsbygden har följande meditation:

"Vart bär det hän? Vart är vi på väg? Det är frågor som många ställer sig i dag, då församlingen i framtiden debatteras. Än kan vi mötas i våra små församlingar. Kyrkorna står där som klenoder från en svunnen tid, men också som en underbar tillflykt för alla dem, som vill känna trygghet, värme, gemenskap, frid och ro i en jäktad tillvaro. Än i dag finns det folk som längtar till gudstjänsterna. Ett andningshål under livets många skiftande öden. Ja, människor som behöver Kristus!

Ni som sitter för att avgöra framtiden: Tänk er för!

Det sägs att vi på landet är så få som går till kyrkan, att det inte är ekonomiskt försvarbart att elda upp våra kyrkor i den omfattning, som det görs i dag. (Procentuellt fler deltagare än i våra flesta stadskyrkor.) Våra fäder har under svåra umbäranden byggt upp dessa till oss. De fick många gånger (tråkigt nog) avstå från livets nödtröft för att göra dagsverken. Vad avstår vi? En droppe av vårt överflöd i kyrkoskatt. Vi i vårt materialistiska samhälle, där vi har snart sagt allt. Nej, låt oss ej räkna krasst ekonomiskt utan låt oss se på de andliga värdena. Somliga av oss älskar teater, opera, baletter, idrott m.m. Till alla dessa aktiviteter behövs lokaler osv. för att det ska fungera. Allt detta drar oerhörda skattepengar att bygga, att underhålla och att elda upp, vilket vi ju alla betalar till. Sett mot denna bakgrund: Vad kostar de landsortskyrkor som ska rationaliseras bort? En droppe i havet skulle jag förmoda. Det är bara det, att de summor, som går till andra aktiviteter inte är specificerade på våra skattsedlar. Låt oss i demokratins namn få ha kvar våra kyrkor och församlingar i görligaste mån, även om vi just nu är en liten skara som utnyttjat dem. Låt oss behålla närheten till dessa. Annars kan vi för att vara konsekventa stänga eller riva även dessa teatrar... eftersom få är de som går dit eller har möjlighet därtill. - Tro nu inte att jag förordar det. NEJ, LÅT OSS SLÅ VAKT OM ALLT SOM KAN LYFTA OSS FRÅN VARDAGEN. ALLA DE ANDLIGA VÄRDENA! Vi har råd! Verkligen! Men låt oss ha val-

möjligheter! För min del söndagen som vilodag både till kropp och själ!

Vid en centralisering kommer inte våra kyrkor på avlägsen ort att vinna något. Tvärtom! Vår landsortsbefolkning kommer att få svårare att delta och - uteblir."

Totalt 318 remissvar föreligger från olika politiska organisa- POLITISKA
tioner. De fördelar sig enligt följande: ORGANISATIONER

Centerpartiet	228
Socialdemokraterna	59
Moderaterna	14
Kristen Dem.Saml.	7
Folkpartiet	4
Samverkan (borgerl.)	6

Centerpartiet

Av de 228 remissvaren från olika organisationer inom Centerpartiet var 195 negativa till obligatoriska strukturförändringar och för frivillighet vid förändringar. 33 var sålunda positiva till förändringar med obligatoriska strukturinslag. Av dessa 33 var 6 "allmänt positiva" och 27 "modell-positiva". Modell I förordades av 17 och modell II av 10 centerorgan/grupper.

Centerns Kvinnoförbund slår inledningsvis fast, "att den kyrkokommunala självstyrelsen - församlingsstyrelsen - är en del av den kommunala självstyrelsen. Den utgör alltså en av grunderna i det fria folkstyret och demokratin i vårt land. Församlingsbornas urgamla rätt att på det lokala planet fatta beslut om församlingens angelägenheter och egendom måste tillvaratas. En viktig del av den kyrkokommunala självstyrelsen är rätten att ta ut skatt för att kunna fullfölja församlingsuppgifterna. Denna självstyrelse för församlingarna och den representativa demokratin har en mycket stark ställning i vårt land. Vi vill också betona att svenska kyrkan genom sina församlingar upprätthåller en riksomfattande verk-

samhet, uppbyggd på demokratins grund och med målet att sprida evangelium, erbjuda kyrklig verksamhet och service och uppfylla ålagda uppgifter. Kyrkan gör också betydelsefulla sociala insatser. Alla människor måste, oavsett ekonomi och bostadsort, ha tillgång till kyrkans tjänster och närhet till dess verksamhet. De bästa förutsättningarna för att svenska kyrkan även i framtiden skall kunna fungera som en folkkyrka i hela landet och verka nära människorna är ett fortsatt bevarat samband mellan svenska kyrkan och staten. Kyrkan och församlingarna bör även i framtiden ha ansvar för folkbokföring och begärningsväsendet."

Kvinnoförbundet finner det fullt möjligt "att utifrån nu gällande församlingsorganisation finna former för samverkan och därigenom föra ett mera rationellt och ekonomiskt utnyttjande av begränsade resurser".

Centerns Ungdomsförbund menar, att svenska kyrkan står inför framför allt två problem i framtiden "hur engagera människor i församlingsarbete och gemenskap" samt "hur få de ekonomiska ramarna att räcka till för drift och underhåll av byggnader". Kyrkokommitténs modeller anses inte ha företrädare framför det nuvarande systemet. "För att kunna bibehålla en öppen och jämlik folkkyrka måste samarbete mellan församlingar och pastorat ske på frivillig basis, som det redan i dag finns möjlighet till genom den nuvarande kyrkolagen."

Hässjö CKF utbrister: "Tack och lov är det ett diskussionsbetänkande och församlingarna behöver inte välja någon av de tre modellerna. De är bara ett bidrag till debatten. Från centerns sida hävdar vi att den förändring som eventuellt behöver ske på lokalplanet skall ske på frivillig grund. Ansvar, beslut och ekonomi måste hänga ihop."

Centerns kommunorganisation i Sunne framför: "Den oro över betänkandets centraliseringstankar som kommit till uttryck i våra bygder bör tas på allvar av utredningen. Vad tjänar Kristi kyrka på att tre väl fungerande enheter slås samman till en?"

Ur demokratisk synpunkt måste detta vara förkastligt. Färre antal människor kommer att fatta allt fler beslut och detta allt längre från de människor som berörs."

Frostvikens centeravdelning anser: "I sak blir följderna av samtliga tre modeller ingenting mindre än en avveckling av kyrkans församlingar på den svenska landsbygden. De gamla församlingarna reduceras till i bästa fall valdistrikt eller verksamhetsområden inom nya enheter med lägst 5 000 invånare, dit beskattningsrätten, prästtjänsterna och det ekonomiska ansvaret överförs."

Mo Center och CKF-avdelningar skriver: "Det förslag till centralisering och därmed byråkratisering som utredningen förespråkar kan icke på något sätt accepteras. Bevarandet av de självständigt arbetande församlingarna är av största vikt för att vi ska kunna ha en levande svensk folkkyrka. Därför ska alla församlingar bibehållas med prästtjänst och självständig beslutanderätt. Den centralisering som utredningen föreslår leder till främlingskap och därmed minskad demokrati. Kyrkans uppbyggnad måste vila på en stark demokratisk grund, baserad på ett samarbete mellan präster och lekmän. Vi kräver kyrklig service för alla, även för de små församlingarna."

Centerns kommunorganisation i Grästorp ser i betänkandet "en ny vinkling av socialdemokraternas målsättning att, i enlighet med sitt partiprogram, centralisera våra många små landsbygdsförsamlingar till stora enheter, sammanfallande med kommungränserna".

Frändefors Södra Centeravdelning prioriterar på följande sätt:

- 1 ingen förändring
- 2 frivillig förändring
- 3 förändring, men ingen fast nedre gräns för innevånarantal i pastorat och församlingar

Östra Ny och Å Centerpartiavdelningar menar med en folkkyrka en kyrka som är öppen och tillgänglig för alla oavsett graden

av deras personliga engagemang. En kyrka, som med utgångspunkt från det kristna budskapet, vill fördjupa perspektivet på tillvaron, verka för gemenskap, närhet och omtanke mellan människor. Den skall vara öppen för och aktivera människor till personligt engagemang i kyrklig och allmänt mellanmännisklig verksamhet. Den skall vidare vara påverkbar av de enskilda församlingsmedlemmarna dvs. utrymme för demokratiskt arbete skall finnas.

Kyrkans organisation skall därför ha en sådan utformning att dessa syften på bästa sätt förverkligas.

Basen i denna organisation har alltid varit församlingen - socknen. Detta har på landsbygden mycket djupa rötter i folkmedvetandet. Den egna kyrkan är något av en hjärteangelägenhet för många församlingsbor. Donationer och gåvor vittnar starkt om detta. Ett sådant engagemang måste - från vilken synpunkt man än ser det - vara en tillgång både för kyrkan och samhället. Att församlingen är en levande organism kan exemplifieras med att inom Östra Ny församling, trots att den inte har mer än strax över 300 invånare, har söndagsskola, juniorverksamhet, två kyrkliga syföreningar och kyrkokör.

Enligt utredningens samtliga tre strukturmodeller skall församlingarnas kompetens och beslutsrätt starkt begränsas. Bl.a. kommer ansvaret för byggnader att fräntas församlingarna. Detta kallas att avlasta församlingarna ekonomiskt ansvar. Att en sådan organisation kommer till stånd vill vi på det kraftigaste protestera mot. Det skulle nämligen innebära att det personliga ansvaret för kyrkan skulle försvinna.

Den stordrift, som genomförts på den kommunala administratiomens område har visat sig vara förödande för den enskildes möjligheter att påverka sin situation. En liknande stordrift även på det kyrkliga området skulle med all sannolikhet bli katastrofal. Ändå sägs det att den lokala demokratin bör stärkas!"

Stugun-Borgvattnets Centerorganisationer låter följande historiska tillbakablick utgöra bakgrunden till sitt ställningstagande:

"Ingen kan blunda för den oerhörda folkomflyttning, som skett i vårt land. Under 1960-talet gick flyttlassen från våra bygder söderut med folk i sina bästa år. Kvar blev äldre, ortsbundna människor. Jordbruken lades ner, skolan försvann i brist på skolbarn, affären upphörde osv.

Storkommunreformen tvångs genomfördes under förespegling att den kommunala verksamheten skulle bli effektivare, billigare och ge bättre service till alla kommuninnevånare.

Vi känner till hur resultatet blev. De små kommunkontoren försvann, centralorten utvecklades, politiker anställdes på heltid, småbyarna utarmades. Under lång tid fick inga människor ens tillåtelse att bygga bostäder på landet. Uppräkningen av synbara försämringar för enskilda människor i våra bygder kompletteras med den goda erfarenheten av de gamla socknarnas betydelse, dvs. församlingarnas betydelse, som lokala enheter efter de stora kommunsammanslagningarna. 'Kyrkan är det enda vi har kvar som något vi själva rör om och har direktansvar för', är ett ofta återkommande konstaterande från människor, som upplevt utarmningen av tidigare levande små socknar och kommuner.

Självstyrelsen i församlingen är den yttersta och enda kvarvarande demokratiskt valda sammanslutningen med rätt att 'sig själv beskatta' - och detta dessutom i den lilla skalan! Det känns angeläget att lyfta fram självstyrelsen som en viktig punkt i studiet av den statliga utredningen 'Församlingen i framtiden'.

Med facit i hand från storkommunreformen finns det all anledning att befara att de små självstyrande grupper, som våra folkvalda kyrkofullmäktige utgör i dag, kan komma att ersättas av ett stort pastoratsfullmäktige, där intresse och engagemang avtar med avstånd, långa resor, främlingsskap och ökad byråkrati.

Mot bakgrund av det vi nu anfört inger mycket i den aktuella utredningen stor oro."

Stockholms Centerkvinnor vill "stoppa en kyrklig storkommunsreform, precis som vårt parti på allt sätt en gång försökte stoppa kommunsammanslagningen i vårt land".

Sundborns Center- och CKF-avdelningar har följande grundsyn: "I samtliga frågeställningar som betänkandet tar upp önskar vi rekommendera ordet 'när demokrati'. I alla de frågor som framledes kan bli aktuella rekommenderar vi en varsamhet och en lyhördhet för de lokala värderingarna och önskemålen."

Vissa centerorgan är positiva till strukturförändringar. Bland dem är Norråla CUF-avdelning som anser, att "vissa delar av modellerna I och II kan accepteras men omformas något" och att 5 000-gränsen för ett pastorat bör vara "ca 5 000".

Centerns kyrkopolitiska grupp i Genarp-Lyngby-Gödelöv finner modell II vara "det mest realistiska alternativet". "Visserligen bortplockas församlingarnas beskattningsrätt men denna kommer, enligt vår uppfattning, inte att framstå som alltför kontroversiell med tanke på att flera församlingar i dag redan har någon form av samfällighet." Med avseende på gränsen för minsta pastoratsstorlek framhålls vikten av att inte se "alltför stelbent på statistiska tal utan mer på funktionen nu och i framtiden".

Nyeds centerpartiavdelning anför: "Här i Nyed fungerar modell II sedan ett antal år mycket bra. Vi föreslår därför att denna modell kan rekommenderas. Förutsättningen är att sammanslagningen sker på frivillig grund så långt det är möjligt och med rimlig geografisk hänsyn."

Socialdemokraterna

Från socialdemokratiska organisationer och grupper föreligger totalt 59 remissvar. Av dessa är 17 negativa till en obliga-

torisk strukturreform, medan 42 är positiva. 11 är "allmänt positiva", medan modell I förordas av 10, modell II av 9 och en kombination av modellerna I och II av ytterligare 1. Modell III har 11 förespråkare.

Linköpings arbetarekommun framhåller: "Den vulgära debatten har framställt reformsträvandena som ett försök att slå de små församlingarnas andliga liv i spillror. Man resonerar därvid som om andligt liv vore ekvivalent med prästens medverkan vid söndaglig högmässa i varje kyrkolokal, alltså inte ens med tillgång till prästerliga tjänster eller än mindre med aktiva lekmäns ansvarstagande för husförsamlingar eller andra former av andlig samhörighet, som för övrigt befordras av gemensamma praktiska omsorger och materiella ting. Frikyrkorna har här mycket att lära oss i Svenska kyrkan. Om nu statistiken visar rätt, och det andliga livet är bättre på landet än i staden, bör man där kunna bygga mer på frivillig lekmannaaktivitet än i staden även på det andliga området. Vi menar, att just städernas dåliga statistik bör tolkas och hanteras så, att den beror på just den orättvisa fördelningen av kyrkans resurser till glesbygdens förmån och att det därför är hög tid att rätta till detta förhållande. Därvid syns det som en brist, att betänkandet inte innehåller någon undersökning eller analys av hur kyrklig verksamhet optimalt bedrivs. För att man ska kunna skapa enheter som är lagom stora, måste man empiriskt veta hur olika faktorer som karaktären av glesbygd, tätort, turistort, stueieort osv. inverkar."

Socialdemokratiska kyrkofullmäktigegruppen i Vänersborgs församling framför bl.a. följande synpunkter: "Vi är medvetna om svårigheterna att finna en riktig avvägning mellan de värden, som ligger i den traditionella församlingsindelningen och realiteterna i nutiden. Det går inte att motsätta sig varje förslag till pastoratsregleringar, gränsregleringar och rationaliseringar, som är angelägna på grund av befolkningsrörelser, strukturförändringar i samhället och den prästerliga arbetsituationen. Det bör emellertid vara möjligt att förena värdena hos den traditionella församlingsindelningen och nutidens

krav. Under alla förhållanden är en samverkan nödvändig inom enheten, och man måste finna enkla och effektiva arbetsformer för denna samverkan. Det är svårt att tänka sig, att en lokal samverkan - åtminstone på de flesta håll i landet - kan bygga på annat geografiskt område än de nuvarande primärkommunerna. Större områden kan inte vara lämpliga, och mindre enheter får inte de ekonomiska resurser som erfordras för en mångsidig och kvalitativt tillfredsställande verksamhet."

Kyrkofullmäktigegruppen i Ekshärads socialdemokratiska förening finner att de i betänkandet skisserade framtidsmodellerna bara väcker oro och olust i församlingarna genom sin tendens till centralisering och begränsning av församlingarnas självbestämmande. Denna begränsning innebär, att "församlingarna skall befatta sig endast med 'religiösa' uppgifter". Gruppen motsätter sig betänkandets försök att "sudda ut skillnaderna mellan frikyrklig och folkkyrklig syn på församlingsbegrepp och församlingsorganisation".

Blekinge socialdemokratiska kvinnodistrikt tror inte att opinionen är mogen för en alltför stor omorganisation och finner betänkandets huvudlinje att satsa på den lilla församlingen med samarbete i vissa uppgifter tveksam, eftersom den innebär ett skiljande på församlingsarbete och ekonomiskt ansvar.

Eksjö arbetarkommun vill slå vakt om församlingarnas nuvarande beskattningsrätt och menar, att alla reformer bör göras utifrån lokala initiativ.

Socialdemokratiska kyrkofullmäktigegruppen i Visby församling förordar "modell Gotland", dvs. att stiftet får i uppdrag att utreda kyrkans framtid på ön.

Socialdemokratiska kyrkofullmäktigegruppen i Järfälla förordar att de nuvarande fyra distrikten omvandlas till församlingar inom pastoratet.

Socialdemokratiska kyrkofullmäktigegruppen i Huddinge kyrkli-

liga samfällighet förordar likaså att Huddinge församling delas i tre församlingar med bibehållande av nuvarande samfällighetsbildning.

Vaxholms arbetarekommun skriver: "Vi förordar en struktur som principiellt ansluter till modell II. Vi kan också tänka oss en blandning av struktur II och III som innebär att pastoratet (över 5 000 inv.) utgör kyrkokommun i normalfallet, men att flera pastorat (som tillsammans omfattar samma yta som den borgerliga kommunen) kan bilda kyrkokommun då fördelarna anses överväga nackdelarna. Bland sådana fördelar finns ekonomisk bärkraft, rationell organisation av folkbokföring och begravningsväsende, enklare samarbete med den borgerliga kommunen, större flexibilitet i tjänsteorganisationen etc. Bland nackdelarna med stora kyrkokommuner märks risker för överdriven centralisering och byråkratisering samt risk för uttunnad församlingssamfund. Vissa av fördelarna med modell III kan uppnås i modell II genom att pastoraten i en och samma borgerliga kommun bildar obligatoriska samfälligheter för t.ex. folkbokföring och begravningsväsende. På motsvarande sätt kan en obligatorisk stiftssamfällighet lösa problemen med dålig flexibilitet i tjänsteorganisationen med hänsyn till speciella behov. I Vaxholms fall gäller detta särskilt fritidskyrkan och själavård vid militära förband."

Moderaterna

Från moderata organisationer föreligger 14 yttranden. Samtliga förordar frivillighet vid strukturförändring.

Moderata Kvinnoförbundet finner egentligen modell I vara den mest lämpade men betonar att lösningen ska bygga på frivillig grund.

Samma synpunkt framför Moderata Samlingspartiet i Hallands län.

Moderatgruppen i Vällingby församling frågar sig om det verkligen föreligger önskemål om en omorganisation av kyrkan,

eller det bara är fråga om att få kyrkan att "passa ett hårt kritiserat profant samhälle".

Moderata samlingspartiet i Falun menar, att eventuella reformer bör genomföras frivilligt och "tvångsvisa åtgärder bör icke förekomma". Kommande reformer bör grundas på "en kombination av nuvarande läge och strukturmodell I".

Härlunda Moderatpartiförening, som finner samtliga modeller oacceptabla, liknar kyrkokommitténs arbete vid "dansen kring guldkalven" eftersom det dels är influerat av storstadsregionerna, dels styrt av ekonomiskt tänkande.

Kristen Demokratisk Samling

Av de 7 remissvar som inkommit från olika KDS-organ har 6 förordat nuvarande organisation med möjlighet till frivilliga strukturförändringar samt 1 modell I.

Kristen Demokratisk Samling framför bl.a. följande synpunkter:

"Det svenska utredningsväsendet, känt som en av grundvalarna för vår demokrati, utmärkes av stor grundlighet såväl i insamlandet av sakmaterial till beslutsunderlag som också i klarläggandet av de konsekvenser ett förslag har i skilda hänseenden, i synnerhet för den som får ändrade förhållanden genom förslagen. Så möjliggörs det andra grundläggande inslaget i vår demokrati, dvs. granskning och utvärdering av remissinstanserna. I motsats till det sedvanliga arbetssättet har kommittén i stort sett underlåtit att framlägga sådant sakmaterial, på vilket remissinstanserna kan grunda en utvärdering för egen del. I synnerhet små församlingar, utan resurser att själva ta fram erforderligt sakmaterial, saknar möjlighet att överblicka konsekvenserna av de, för övrigt ganska opreciserade modeller som kan sägas utgöra kommitténs alternativa förslag. Den reella innebörden för såväl församlingen som svenska kyrkan i dess helhet, när det gäller effekten av modellerna på uppgiften att föra ut evangeliet till människor, förblir

därmed obelyst.

Avsnitten 'Att debattera' kan även enligt kommittén själv (sid. 11) styra läsande och tänkande i studiearbete och remiss-svar. Det är uppenbart att så kommer att ske bl.a. på det sättet att tänkandet fixeras till de framlagda modellerna och inte aktiverar försöken att effektivisera de möjligheter som ryms inom nuvarande system att skapa mer bärkraftiga enheter och förbättra tjänsteorganisationen, främst i fråga om prästernas möjligheter och uppgifter. SKS har därför också för sin del valt att inte ens utarbeta en egen studiehandledning. En sådan skulle annars ha gett möjlighet att utifrån granska kommitténs frågeställningar i stället för att som nu även vid studiearbete i regi av Sveriges Kyrkliga Studieförbund vara hänvisad till kommitténs eget val av frågor.

Modellerna ägnas i betänkandet huvudsakligen ett tekniskt organisatoriskt intresse. Resultaten av de föreslagna ändringarna på församlingarnas egna existensmöjligheter och för fortlevandet av åtminstone nuvarande verksamhet kommer i skymundan. Till och med det tekniska resultatet - den eftersträlvade bärkraften - förblir obelyst; det konstateras dock redan av kommittén att resultatet av en sammanslagning av flera små, fattiga församlingar inte i sig blir ökad bärkraft i den större enheten. Redan däri ligger att förslaget egentligen innebär att huvudfrågan för dessa församlingar - de stora kostnaderna för underhåll och drift av kyrkorna - lätt kommer ur blickfältet och i vart fall inte ges någon lösning.

Bundenheten till principen utan konkretisering av följderna gör att inte blott betänkandet utan även remissvaren blir mindre väl ägnade för fortsatt arbete. För ett sådant erfordras i väsentliga delar ett helt annat underlag."

"Vid bedömningen av livskraften i de nuvarande små församlingarna kan det inte få vara utslagsgivande, om antalet gudstjänstbesökare - i en omvälvningstid som nu med såväl nya gemenskapsformer som nya gudstjänstmöjligheter, såsom i radio och tv - är tillräckligt högt.

Det andliga livet i församlingen tar i vår tid lätt också på andra uttryck än i gudstjänstbesök. De som i olika situationer - vardagligt eller i kris - får styrka av en mer eller mindre medveten tro är långt fler än de som besöker gudstjänsterna. Naturligtvis bör man söka aktivera också dessa andra i gudstjänstlivet. Detta sker bäst i de små församlingar, som ligger på landsbygden utan eller med få och små tätorter, i en känd miljö såsom den gamla socknen och i små enheter med större möjligheter till kontakt och gemenskap. Vad man kan bära överväga är om de ekonomiska möjligheterna räcker till väckelseledarnas stora kyrkor, nu dyra i underhåll och uppvärmning, eller om tro och gemenskap bör odlas på annat sätt. Till och med 'samarbetskyrkor' med hus som tiden har råd till - bönehus, folkets hus, idrottshus - kan vara att förorda framför att minska antalet präster och andra med möjlighet till avlönad heltidsinsats.

Strukturfrågan för de små församlingarna bör i fortsättningen bearbetas med utgångspunkt att församlingarna bör bestå om det finns en möjlighet till fortsatt eget arbete. Detta kan lika litet utrönas och bedömas uppifrån som en förändring i församlingens struktur och status kan påtvingas från en central byråkrati, statlig eller kyrklig. Vägledning och råd till församlingar i en sådan situation bör ges av personer och organ med en nära kännedom om och förmåga till inlevelse i de lokala förhållandena. Biskop och domkapitel kan ha bättre sådana möjligheter än en statligt eller kyrkligt sammansatt central kommitté. Än bättre borde nuvarande möjlighet till utveckling kunna tillvaratas om samarbetet sker inom en mindre krets än stiftets. Kontraktet bör i fortsättningen, åtminstone försöksvis, vara den enhet som vidare bearbetar möjligheten till rationalisering och effektivisering av evangelisationsarbetet genom församlingarna. Kontraktsprosten bör få ägna mycken tid häråt och därvid ha en kommitté eller en rad representanter för pastoraten vid sin sida. Dessutom måste anställas arbetskraft, präster och/eller rationaliseringsexperter och ekonomer, att ställas till förfogande efter behov stifts- eller kontraktsvis."

Kristen Demokratisk Samling i Upplands-Bro framhåller:

"En rimlig arbetsmetod i det fortsatta arbetet synes vara att stiftsvis genom biskop och domkapitel i nära samarbete med kontraktsledning och församlingar göra noggranna undersökningar av föreliggande möjligheter att på grundval av existerande gemenskapsförhållanden undersöka, till en början, 'icke bärkraftiga' församlingar under 500 invånare och pastorat under 2 000 invånare. Den nya lagen om församlingar och samfälligheter ger vissa nya möjligheter till ingripanden genom samfällighetsbildningar, som ännu inte prövats tillräckligt länge. Skulle den erfarenhet som vinnas vid en intensifierad sådan verksamhet som nämnts ge vid handen att lagen behöver ändras bör ökade befogenheter kunna läggas i händerna på lokalt eller regionalt förankrade förtroendevalda, såsom i kontraktet."

Kristen Demokratisk Ungdom finner det felaktigt att politiska organ lämnar synpunkter på betänkandet:

"Av principiella skäl menar vi att det är fel när partipolitiker i centrala funktioner inom riksdag och regering ger anvisningar om hur församlingarna inom Svenska Kyrkan ska arbeta i framtiden. Politiska partier och politiska ungdomsförbund ska inte diktera inriktning, målsättning och utveckling för något trossamfund. Detta gäller även Svenska Kyrkan. Med denna utgångspunkt har vi som politiskt ungdomsförbund framhållit att det är från de aktiva i församlingarna som synpunkter och idéer ska komma."

Folkpartiet

Totalt 4 remissvar föreligger från organ inom Folkpartiet. 2 förordar nuvarande organisation, 1 är "allmänt positiv" och 1 förordar modell I.

Folkpartiets kristet sociala råd och Folkpartiets kyrko-politiska råd som i huvudsak förordar modell I, anför i ett gemensamt yttrande bl.a. följande.

"Utredningen har i en inträngande och realistisk studie visat att förändringar av Svenska kyrkans lokala struktur är nödvändiga och att det sämsta som kan hända är om allt skulle förbli vid vad det i dag är. Krävs från något håll status quo innebär detta i realiteten att den från och med 1984 genomförda skatteutjämningsreformen skulle slopas vilket naturligtvis inte är realistiskt. Utredningen måste alltså leda till organisatorisk förändring av lokalförsamlingarnas struktur.

Det är samtidigt mycket viktigt att hålla fast vid utredningens grundläggande målsättning att den lokala församlingen som gudstjänstfirande gemenskap inte får slås sönder. Utredningen har på ett förtjänstfullt sätt markerat detta. Inte i någon modell föreslås att den i dag fungerande gudstjänstgemenskapen skall slopas av organisatoriska eller andra skäl. Vi är medvetna om utdebiteringsrättens betydelse, men menar att denna icke är avgörande för den lokala församlingens möjlighet att fortsatt existera som en gemenskapsform. Det är mera fråga om människors engagemang och ansvarstagande för den egna situationen som avgör den lokala församlingens framtid. Varje förändring i organisationen måste ta sin utgångspunkt i kyrkans funktion som trossamfund.

Vi ser det också som en viktig princip att när det måste bli fråga om en ny församlingsindelning så skall besluten om detta tas på det lokala planet. Det betyder till och med att en liten församling skall kunna motsätta sig sammanläggning med annan församling. En förutsättning för detta är dock att församlingen är skyldig att tillsammans med andra församlingar ingå i samfälligheter för att lyfta av ansvaret för tunga ekonomiska sektorer från församlingen som gudstjänstfirande gemenskap. Sådana områden är huvuddelen av personalkostnaderna samt kostnader för fastigheter, begravningsverksamhet och folkbokföring.

Som vi ser det bör skatteutjämnningen i fortsättningen ske mellan pastorat och andra samfälligheter. Församlingarna bör således tas ur utjämnningssystemet. Församlingens egen utdebiteringsrätt anser vi bör bibehållas även om det kan ifrågasättas om den behövs när de tunga ekonomiska ansvarsuppgif-

terna lyfts bort. Beskattningsrätten kan dock anses stimulera ett ökat lokalt engagemang även om den endast skall kunna användas för lokala kostnader."

"En pastoratsreglering bör normalt syfta till en minsta storlek om 5 000 medlemmar i Svenska kyrkan. Med hänsyn till behovet av lokala variationer kan mindre storlek accepteras om särskilda skäl föreligger som högsta storlek bör ca 15 000 medlemmar vara riktmärke.

Målsättningen för pastoratsregleringen bör vara att åstadkomma en personalsituation som möjliggör fungerande arbetslag. De lokala variationerna i pastoratens storlek bör fastställas med hänsyn till möjligheterna att åstadkomma sådana arbetslag."

"Till pastoratens ansvarområde bör utom arbetsgivaransvaret för personal också höra ansvar för fastigheter inom pastoratet. Undantag från denna regel bör gälla där större församlingar delas eller där fastighetsansvaret redan ingår i en samfällighet som är större än pastoratets.

Ett sätt att undvika en pastoratsreglering som kräver alltför stora förändringar vore att bibehålla pastoraten på nuvarande nivå när det gäller mindre pastorat men samtidigt genomföra en obligatorisk, partiell samfällighet för fastigheter, begravningsverksamhet och folkbokföring på kommunnivå. Detta system skulle bli mycket generöst mot glesbygdsförsamlingarnas personalsituation. Varken små församlingar eller pastorat skulle då behöva tvingas in i större enheter. Med stimulans kunde möjligen ändå en frivillig utveckling åstadkommas. Förmodligen kräver dock ett sådant system fler prästtjänster än vad både dagens system och det ovan skisserade alternativet med pastoratsreglering gör."

Samverkan mellan olika partier

Olika samverkande partier/grupper har också lämnat sina synpunkter. Av totalt 6 svar har 2 förordat nuvarande organisation,

1 modell I och 3 modell II.

"Kyrkan i Centrum"-gruppen i fullmäktige inom Vänersborgs och Väne-Ryrs kyrkliga samfällighet anför:

"Av de redovisade strukturmodellerna anser vi i första hand att strukturmodell II är den, som kan erbjuda fördelaktiga alternativ jämfört med nuvarande förhållanden. Strukturmodell I innebär enligt vår uppfattning en risk för ett främlingskap mellan de församlingsvårdande uppgifterna och pastoratets uppgifter för 'teknisk och ekonomisk försörjning'. Strukturmodell III upplever vi innebära en tydlig risk för centralisering av beslutsprocessen och den medverkan från de förtroendevaldas sida som, med den karaktär församlingsarbetet har, kan motverka det önskemål om ökad närhet och aktiv delaktighet som i övrigt präglar utredningsarbetet."

STUDIECIRKLAR

Sammanlagt har 374 studiecirklar avgett synpunkter till kommittén efter att ha studerat betänkandet. Studiegrupperna har utgjorts av församlingsmedlemmar, ledamöter i kyrkoråd och kyrkofullmäktige, grupper med politisk anknytning i t.ex. ett fullmäktige, församlingsanställd personal, politiska föreningar etc.

Av det totala antalet cirklar är 263 negativa till en obligatorisk strukturförändring och förordar den nuvarande organisationen med möjlighet till frivilliga förändringar. 111 är positiva till en strukturreform med obligatoriska inslag. Av dessa är 36 s.k. "allmänt positiva" medan 75 uttrycker sina synpunkter i anslutning till modellerna. Modell I förordas av 33 och modell II av 25. En kombination av dessa två modeller förordas av 2. Modell III förordas av 10 studiecirklar, medan kontraktet som ekonomisk enhet i en lokal struktur förordas av 5.

En studiecirkel i Åkers församling skriver:

"För att ta ett konkret exempel vill vi ta vårt eget pastorat som består av Tofteryds församling med 3 902 medlemmar i Sv. kyrkan, Åker 868 och Hagshult 326 = 5 096 medl. Här bör modell I kunna passa och vår personaluppsättning är också tillräcklig med 1 kyrkoherde, 1 komminister och 1 församlingsass. samt kontorist. Genom att förlägga administrationen till en gemensam exp. kan man göra vissa rationaliseringsvinster samtidigt som exp. öppethållande kan utökas. Här bör pastoratets kyrkoråd och fullmäktige få ökade befogenheter. Nya pastorat och samfälligheter måste bildas frivilligt och med lämpliga

enheter lokalt sett. Någon tvångslag angående omfattning och storlek liksom personalbemanning vill vi inte vara med om. Här måste stiftet fungera som lämplig rådgivare och samordnare."

Två olika studiecirkelar har hört av sig från Föllinge i Jämtland. En studiecirkel i Ottsjön, Föllinge församling, anser att nuvarande ordning är bäst och motiverar detta sålunda:

"Församlingsarbetet fungerar tillfredställande med högmässa, barnarbete, välbesökta församlingsaftnar i byarna och syföreningar. Dop och konfirmandprocent är hög. Församlingen är turist- och fritidsområde med stugby i Åkersjön och sportstugebebyggelse över allt i byarna. Periodvis nästan fördubblas befolkningen, särskilt under vårvintern och sommartid. När dessutom alla avstånd är så långa och den kommunala samfärdseln inskränker sig till skolbussar fem dagar i veckan plus busslinje till Östersund vard. blir resekostnaderna dryga. Bästa sättet att skapa garanti för sockenkyrkans vård och underhåll är också att behålla nuvarande församlingsindelning. Här finns grunden för gemenskapen, vilken kommer att försvinna, om det skulle bli kyrkliga storkommuner.

Såframt detta ej kan anses tillräckligt som argument utan utredningen fortfarande går på sammanläggningslinjen, kan vi möjligen tänka oss pastoratet som enhet. Föllinge pastorat består av tre församlingar, Föllinge, Laxsjö och Hotagen till en sammanlagd yta av 3 470,82 kvadratkilometer (320,4 kvadratkilometer större än Visby stift). Befolkningen i pastoratet består av 2 400 bofasta personer. Hotagen har 1 komministertjänst f.n. besatt, Laxsjö likaledes 1 komministertjänst f.n. vakant. Vid en ev. sammanläggning måste Hotagen få behålla sin prästtjänst enär den församlingen ligger så långt på sidan (vid norska gränsen). I Laxsjö finns 2 st. veniater, som kan biträda vid gudstjänster, så kyrkoherden i Föllinge behöver endast resa dit för förrättningar. Kyrkomusikerna i Laxsjö och Hotagen är båda ordinarie lärare på mellanstadiet och har endast timtjänst inom församlingarna."

En ABF-cirkel i Föllinge församling anser, "att uppdelningen församling-pastorat är otidsenlig och att minsta 'kyrkoenhet' bör vara nuvarande pastoraten; under alla förhållanden beträffande stora delar av den extrema glesbygden i det norrländska inlandet.

De nya pastoratens minsta befolkningsunderlag 5 000 invånare, anser vi realistiskt, men många undantag från denna regel måste tillåtas i vidsträckta, glest befolkade områden i Norrland.

Vårt eget pastorat bestående av församlingarna Föllinge (ca 1 500) Laxsjö (ca 475) samt Hotagen (ca 475) är åtminstone geografiskt och avståndsmässigt stort nog att bilda egen 'minsta kyrkoenhet'. Arealmässigt ca 330 kvadratkilometer. Vi menar att en fast prästtjänst är tillfyllest för en sådan enhet. Inom det här stora pastoratet finnes i dag 3 kyrkor, 2 kyrkokapell samt 4 begravningsplatser. Det har tidigare funnits 3 prästtjänster. I dag är en tjänst stadigvarande, en är vakant och en tillfälligt besatt."

En SV-cirkel i Stora Kils församling presenterar en "modell IV":

Pastoratet Landsbygdspastorat minimeras till 3 000 invånare. Övriga 5 000 - 10 000 invånare.
Pastoratet styrs av fullmäktige utsett i val.
Pastoratet är kyrkokommun.
Pastoratet finansierar byggnader och tjänster.
Pastoratet svarar för egen och församlingarnas administration.
Ekonomiska pastoratssamfälligheter bör bildas. Både partiella och totala, som också omfattar andra församlingsangelägenheter.
Pastoratet fastställer församlingarnas ekonomiska resurser.
Pastoratet skall kunna ingå i stiftssamfällighet för kristen verksamhet.

Församlingen Nuvarande församlingsindelning.
Församlingen utser kyrkoråd.
Församlingen blir kyrkokommun enbart för församlingsvårdande uppgifter.
Församlingens maximigräns bör vara 15 000 invånare. Större församlingar bör brytas ned genom delning eller genom att de delas i distrikt som vart och ett fungerar som församling. Tills vidare skall ingen utjämning göras genom kyrkofonden. När större kostnader avlyftas för församlingarna, finns mindre skäl att utjämna skattekraften mellan församlingarna.

En ABF-cirkel i Skellefteå anger uppgifterna för svenska kyrkans olika nivåer, församling, pastorat, kontrakt och stift:

A. Församlingen är den grundläggande enheten där kyrkans liv levs. En församling får inte bli så liten att den inte är underlag för en gudstjänstfirande menighet och ansvarstagande lekmän. Å andra sidan bör inom stora pastorat göras distriktsindelningar där distrikten benämns församling. Ordet "församling" är alltså i första hand ett religiöst begrepp.

B. Pastoratet är en kyrkokommunal förvaltningsenhet samtidigt som det är en kyrkoherdes ämbetsområde. Kyrkoherden är arbetsledare inom församlingsvården. För att kunna utgöra underlag för såväl rationell kyrkoförvaltning som arbetslag för församlingsvård kan 5 000 personer tjäna som riktmärke för en nedre gräns vad beträffar storleken på ett pastorat.

C. Kontraktet utgör obligatorisk samfällighet för viss typ av verksamhet av regional karaktär såsom skolverksamhet, sjukhuskyrka, diakoncentraler, familjerådgivning, konsultverksamhet i förvaltningsfrågor t.ex. avtalstillämpning och budgetarbete etc. Kommun- och kontraktsgränser bör inte korsa varandra.

D. Stiftet utgör obligatorisk samfällighet för vissa stiftsangelägenheter. Gentemot pastoraten anger stiftet ramar för

tjänsteorganisationen prövar behörighet för centralt reglerade anställningar inom församlingsvård samt har uppsikt över läran."

En studiecirkel i Nora församling lägger också ett eget förslag:

FÖRSAMLING	Självständig kyrkokommun Full utdebiteringsrätt Utjämnning genom kyrkofonden Kyrkoråd. Kyrkofullmäktige.	Motivering: Ansvar för det "egna" främjar ideellt ansvarstagande såväl personellt som ekonomiskt.
- ansvarsområde	Församlingsverksamhet Kyrka Kyrkogård Församlingshem	
PASTORAT	Viss reglering. I glesbygd ej omfattande mer än tre församlingar.	
- funktion	Arbetsområde för tjänsteorganisationen. Avkastning från lönebostäl- len bör tillfalla respektive församling/pastorat.	
KONTRAKTS - SAMFÄLLIGHET partiell	Alla personalkostnader All personaladministration Tjänstebostäder Kansli: all administration för församling/pastorat Inköp. Beträffande begravningsverksamheten bör samfällighet vara möjlig. Samfällighetens kostnader finan-	

sieras genom avgifter från
berörda församlingar/pasto-
rat.

STIFTS - Fritidskyrka
SAMFÄLLIGHET Sjukhuskyrka
partiell Övergripande ungdomsverk-
samhet

ÖVRIGT Ingen församling i riket läg-
re medelsutdebitering än 1:-.
Belopp överstigande eget be-
hov erläggs i avgift till kyr-
kofonden för utjämning.

Statsbidrag bör kunna erhållas
för kostnadskrävande underhåll
av kyrkor byggda 1800 och tidi-
gare.

Studiecirkelar med ledamöter i kyrkoråden i Hammenhögs, Vallby,
Östra Herrestads och Hannas församlingar lämnar följande syn-
punkter:

"Vi instämmer i att det är de små församlingarna som har de stora problemen och att det är problem som hänger nära samman med de tunga utgifterna för byggnader och tjänster. Men vi kan inte se att de problemen löses lättare i ett pastorat med 5 000 invånare än i ett pastorat med 2 000 invånare. Vi ser problemen ur landsbygdsperspektiv, där den pastoratsgräns diskussionsbetänkandet föreslår kan leda till att mindre pastorat med redan många församlingar får se dem fördubblade. Det skulle innebära en dubbling också av de tunga utgifterna för byggnader och tjänster. En total samfällighet i ett pastorat med 2 000 invånare ger visserligen inte mer pengar än nu, men en omplacering av pengarna kan ju med långsiktig planering leda till att den mycket lilla församlingen kan få hjälp med utgifterna för exempelvis en större reparation av kyrkan som

den annars inte skulle ha orkat med."

En SV-cirkel i Pelarne församling är kritisk:

"Vi vet att många stora namn inom kyrkan arbetar för vad kommit-
tén har lagt fram i sitt betänkande, men detta borgar inte för
någon vällovlighet, snarare ger det en skräckvision av vart
kyrkan är på väg. Vi anser att bildandet av stora svårhanter-
liga kyrkliga enheter tillsammans med sekularisering och de
samhällstillvända attityder som kyrkan mer och mer visar utgör
ett allvarligt hot mot kyrkans fortsatta existens som funk-
tionsdugligt kristet samfund. Det är alltid beklämmande att
stöta på krafter som arbetar emot såväl det kulturella arvet
(som kyrkobyggnader m.m. avser) som det allra viktigaste, det
kristna arvet, tron på en levande Gud, en trygghet i livets
skiften och inför döden. När dessa destruktiva krafter arbe-
tar från kyrkans egen insida, då är det rent ut upprörande.

Med stöd av dessa synpunkter vädjar vi - för våra förfäders
skull, som byggt upp vår kyrka och överlämnat det kristna bud-
skapet till eftervärlden, för vår skull och för våra efter-
kommandes skull, - för GUDS skull: KASTA HELA BETÄNKANDET I
PAPPERSKORGEN!"

En studiecirkel inom Getinge-Rävinge kyrkliga samfällighet
har erfarenhet av andra resurser än ekonomiska:

"Det finns en olycklig tendens i Svenska kyrkan att anställa
bort det personliga ansvaret. Kyrkofullmäktige och kyrkoråd
kan därvid komma att känna en oberättigad tillfredsställelse
genom att inrätta relativt välbetalda tjänster utan ordentlig
kontroll vid personalrekryteringen och utan en uppföljande
'produktkontroll'.

Man bortser därvid från de stora uppackumulerade krafter, som
finns i församlingsmedlemmarnas personliga engagemang, där
detta får bryta fram. Detta gäller både förtroendevalda och
andra inom församlingarna.

Vi har upplevt ett positivt exempel i våra församlingar, när

vi för 2 år sedan byggde vårt församlingshem. Under den 10 månader långa byggtiden gjorde församlingsbor i åldrarna från 82 till 10 år över 2 000 frivilliga arbetstimmar. Detta frivilliga engagemang har fortsatt efter färdigställandet.

Tillgång och efterfrågan

En kristen församling bör alltid leva i spänningsfältet mellan tillgång och efterfrågan och inte slå sig till ro i ett statiskt organisationsmönster, där budget, bokslut och penningfördelning - i och för sig mycket viktiga instrument - blir det huvudsakliga intresset.

Församlingarna kvar - gå in för ekonomiska samfälligheter!

Som antytts ovan bör en grundtanke vara, att utifrån nödvändiga ekonomiska överväganden begränsa de kyrkliga enheternas storlek så mycket som möjligt. Det är inte bara inom stålindustrin, som de små välskötta enheterna ger goda resultat.

Församlingarna bör därför vara kvar, som kyrkokommunala enheter med de fördelar av lokalt ansvar och engagemang som det medför.

De nuvarande pastoraten kan med fördel bilda totala ekonomiska samfälligheter."

"Att uppifrån komma med diktat om generella normer för de kyrkliga enheternas utseende är olämpligt. Det rekommenderade minimumet 5 000 bör därför utgå. Låt i stället den lokala ekonomiska nöden driva fram lokala lösningar efterhand som de är nödvändiga!

Då bygger förändringarna på enskilda människors övertygelse om deras oundviklighet. Då får man själv engagera sig i om man vill hära en höjd kyrkoskatt eller gå utöver de egna församlingsgränserna för att samverka. Den kalla verkligheten blir då ett verksamt instrument för strukturförvandling."

En studiecirkel med deltagare från Härnösands domkyrkoförsamling och Säbrå kyrkliga samfällighet lägger ett förslag till modell för församlingarna inom Härnösands kommun:

FÖRSAMLINGEN

Bevarad självständighet

Uppgifter: Församlingsverksamhet
Kyrka
Församlingshem
Kyrkogård

Avlastas: Alla personalkostnader, som läggs på kontraktet, vilket bildar samfällighet

Församlingar över 30 000 delas.

Församlingar under 1 000 inv. bereds möjlighet att ingå i församlingssamfällighet inom sitt pastorat.

PASTORATET

Uppgifter: Arbetsområde för tjänsteorganisationen
Reglerna för tilldelning av präster måste bestå
Pastoratets ekonomiska uppgifter övertas av kontraktet, som bildar samfällighet.

KONTRAKTET

Församlingarna bildar samfällighet

Uppgifter: Alla personalkostnader
Personaladministration
Pastoratsangelägenheter (prästgårdar, expediti-
oner, boställsförvaltning)
Avkastningen av boställen tillförs resp. pasto-
ratsförsamling

Fördelar: Flexibel personaldisposition. T.ex. där det finns en stor fritidsbefolkning, sjukhus, fängelse eller andra gemensamma institutioner.

Mer än hälften av kostnaderna avlyfts förs./pastorat och det är ändå kostnader, som förs. i dag inte kan påverka (löner o.dyl). Personaladministration är krånglig och svår att sköta för små enheter.

Kontraktets gränser kan behöva justeras och bör inte korsa kommungräns.

Biskop och domkapitel bör tillförsäkras inflytande vid förändringar i personalorganisationen."

En SV-cirkel i Bollnäs anför:

"Kyrkan står i de flestas ögon för tradition och kontinuitet. De stora och ständiga förändringar som sker på de flesta områden i samhällsorganisation och samhällsliv ger kyrkan som bärare av kultur och tradition en väsentlig uppgift. Kyrkan uppfattas av många - också långt utanför kyrkans aktiva kretsar - mer eller mindre medvetet som en balanserande och stabiliserande samhällsfaktor. Måhända är detta mera betonat på landsbygd och i glesbygd där samhällsförändringar i övrigt ofta har en mera påtaglig och näraliggande inverkan på betingelserna för den kvarboende befolkningen.

Dessa förhållanden måste vara en utgångspunkt när det gäller att välja formerna för den framtida kyrkliga lokala organisationen och verksamheten. Enligt vår mening finns mot bakgrunden härav mycket starka skäl för att bibehålla den nuvarande församlingsstrukturen. Den är nödvändig bas för en fortlöpande och utvecklad kyrkoverksamhet. Det är lätt att genom omdanande strukturella förändringar förlora kyrkans hittillsvarande status som den främsta bäraren av tradition och kontinuitet. Därmed försvagas också möjligheten till en målinriktad

kyrklig verksamhet i framtiden."

"En bestående församlingsstruktur kräver naturligtvis i många avseenden utvecklade samverkansformer mellan de kyrkliga enheterna. I stora delar måste samverkan bygga på frivilliga grunder för att inte låsas fast i stelbenta, centraldirigerade och allmängiltiga modeller med i långa loppet ineffektivitet och kostnadsfördyring som följd. Frivilliga uppläggningar kan i regel i stor utsträckning anpassas till de speciella förutsättningar som lokalt föreligger och formerna kan snabbt korrigeras så snart förändrade förutsättningar inträder.

En ökad frivillig samverkan över kyrkans hela arbetsfält kommer naturligtvis bättre till sin rätt och har större effekt om den stimuleras och byggs under genom lämpliga samhällsåtgärder. Ett konstruktivt idéskapande på området bör upprättas och ställas till församlingarnas förfogande.

Frivilliglinjen utesluter inte att de strukturmodeller som diskuteras i betänkandet här och var kan komma att väljas. Det finns sannolikt områden i landet där den ena eller andra modellen - liksom andra former eller mellanformer av modellerna - visar sig lämplig på grund av förutsättningarna och därför väljs. Det viktiga är att det ges utrymme för valfrihet i samverkansformerna och därmed anpassningsmöjligheter till de lokala förutsättningarna."

En studiecirkel i Skedevi församling har synpunkter på förhållandet mellan landsbygd och tätort:

"Vi har den uppfattningen att utredningen i sitt sökande efter en minsta gemensam nämnare har bortsett från den grundläggande skillnaden mellan storförsamlingarna i tätbygden och småförsamlingarna i glesbygden. Motsättningen stadsbygd/landsbygd har funnits alltsedan antiken, även om förbättrade kommunikationer - framför allt då radio och TV - bidragit till att minska skillnaderna i levnadsbetingelser. Vissa människor föredrar att bo i storsamhällen och finner där trygghet, men många före-

drar och kommer att föredra glesbygden. Det är inget självändamål och ingen naturlag att allt skall vara likartat. I det demokratiska begreppet ligger tvärtom individernas rätt att själva gestalta sitt liv. Den som väljer glesbygden har säkert inga stora krav på intensiv församlingsverksamhet."

En center-cirkel i Växjö sammanfattar sitt yttrande:

"Kristen gemenskap och när demokrati hör i högsta grad samman. Den folkkyrka vi vill utveckla och slå vakt om måste därtill bäras upp av idealitet och därmed vilja till uppoffringar. Så sker redan nu i hundratals och åter hundratals församlingar runt om i vårt land, något som vi hoppas på att kyrkokommittén i högsta grad beaktar i sitt viktiga värv."

En studiecirkel i Torshälla församling skriver:

"I vår tid ifrågasättes nästan allting - förändringar och så kallad utveckling diskuteras mer än någonsin. Vi måste vara progressiva. Vad blir egentligen resultatet av alla projekt och utredningar?"

Att gräsrötterna får ett ord med i laget är beaktansvärt.

Men till slut blir det politikerna som beslutar, skriver nya lagar och ser till att order fullföljs.

Kommunsammanslagningarna är ett typiskt exempel på hur opraktiskt och omänskligt förhållandet har blivit på många håll varför politikerna åter håller på att ändra och decentralisera. Men även detta är en halvmesyra och har endast fått en massproduktion av protokoll och pappersförsändelser till följd. De enskilda människorna har inte fått det bättre av detta i vår borgerliga kommun."

Hammaröcenterns studiecirkel bestod av deltagare med glesbygdsmiljö. Därför kunde de jämföra församlingslivet i brukssamhället med ca 12 000 invånare med glesbygdsmiljö.

lingar:

"De yttre förutsättningarna är goda, men tyvärr måste vi konstatera att församlingslivet i vår församling är svagt. Besöksfrekvensen vid gudstjänsterna är en av de lägsta i landet, offerviljan är låg, mycket få insatser från lekmän. Vi har ingen söndagsskola, ungdomsarbetet för ungdom över konfirmandåldern i ganska liten omfattning. På den positiva sidan vill vi notera flera barn-, ungdoms- och kyrkokörer samt en ganska omfattande barntimmeverksamhet.

Av deltagarna i cirkeln är ingen född i församlingen, flera av oss kommer från glesbygdsförsamlingar. Deras framtid inger oss bekymmer, om förslagen om sammanslagningar enligt de tre modellerna kommer att genomföras. I många små församlingar som vi känner till fungerar församlingslivet mycket fint. Det skulle det med säkerhet inte göra om prästtjänster och andra tjänster drogs in. Om sammanslagningar av ekonomiska skäl skall göras måste detta ske på frivillig väg."

En SV-cirkel i Ekshärad anför:

"Varje församling är unik. Det bör inte vara nödvändigt, att s.a.s. ha en och samma mall på alla pastorat. Problematiken vill vi betrakta nerifrån med utgångspunkt från kyrkans huvuduppgift, evangelisationen, och hur varje enskild församling ska klara den uppgiften och inte, som vi tycker man gör i Fif, där man ser det mesta uppifrån. Det riktiga tillvägagångssättet i förändringsarbetet måste därför vara, att starta med att varje stiftsledning tar initiativ till att gå igenom stiftens kontraktsvis, se efter vad som fungerar och vad de enskilda församlingarna behöver hjälp med. En möjlig, och som vi på det här stadiet ser det, framkomlig väg är att utvidga möjligheterna av olika former av samverkan i samfälligheter."

En SV-cirkel i Högsby menar, att "om vi begränsar självbestämmanderätten för de egna församlingarna, små som stora, rycker

vi undan det som genom sekler varit den bärande kraften för folkkyrkans fortbestånd nämligen församlingsbornas gemensamma vakthållning kring sin kyrka, präst och församling".

En SV-cirkel i Tranås menar, att en framkomlig väg vore att ge samtliga pastorat en begränsad tid, t.ex. 10 år, att inom sig eller tillsammans med andra pastorat, genomföra bildandet av totala ekonomiska samfälligheter.

En ABF-cirkel i Håsjö församling inom Bräcke kommun har lokala erfarenheter att delge:

"Bräcke kommun i Jämtlands län betraktas av många i vårt land som föredöme. Representanter för stat, landsting och kommuner besöker kommunen för att ta del av det reformarbete som påbörjats för att föra besluten närmare människor.

Det som väckt störst uppmärksamhet är att Bräcke kommun är en av de första kommunerna i vårt land som fick en kommundelsnämnd.

Från 1984 är storkommunen också uppdelad i tre småkommuner med en kommundelsnämnd i varje del av kommunen.

Politikerna i kommunen eftersträvar större engagemang från innevånarna - en större samhörighetskänsla mellan människor i kommunen.

Man tror också att de ekonomiska resurserna genom kommundelsnämnderna bättre skall kunna tillvaratas.

Misslyckande.....

Många kommuner har upptäckt det vi i församlingarna länge haft på känn - att storkommunsreformen på många sätt var ett misslyckande.

Storkommunsreformen genomfördes för att verksamheten skulle

kunna effektivieras - bli billigare och ge bättre service åt innevånarna.

Tyvärr blev nu resultatet inte så. De små kommunkontoren försvann, centralorten utvecklades på de mindre orternas bekostnad, politiker anställdes på heltid och de små byarna avfolkades.

Svenska kyrkan når ut.....

Det är på grund av dessa erfarenheter som Bräcke kommun och många andra kommuner återgår till det "gamla" och delar sig till mindre enheter, för att besluten skall komma närmare människor och därigenom ge större engagemang. Det är därför vi med stor oro tar del av utredningen "Församlingen i framtiden".

Svenska kyrkan är unik i vårt samhälle, och når långt ner och ut i de breda folklagen med sin nuvarande modell.

Kyrkans modell = närdemokrati.....

I kyrkan kan vi verkligen tala om närdemokrati - långt ut i de djupa folkleden.

Vi är övertygade om att det skulle vara förödande för vår kyrka om vi gör samma misstag som kommunerna gjorde när man genomförde storkommunreformen.

Sockenkyrkomodellen där ekonomi, beslut och ansvar smälter samman till en enhet måste få fortleva enligt nuvarande former.

Styrkan i vår nuvarande modell - det lokala självstyret - riskerar att gå under då våra nuvarande kyrkofullmäktige, enligt de skisserade modellerna, riskerar att ersättas av stora pastoratsfullmäktige - där intresset och engagemanget minskar med avstånd och långa resor.

Vi är övertygade om att större pastorat ger ökat främlingskap och byråkrati."

4. VISSA DELFRÅGOR MED ANKNYTNING TILL STRUKTURFRÅGAN

I nära anknytning till frågan om utformningen av de kyrkliga kommunernas framtida struktur har även vissa delfrågor tagits upp i åtskilliga remissvar. Dessa delfrågor behandlar huvudsakligen områdena begravningsverksamheten, utjämningsystemet, kyrkobyggnaderna och samverkan på stiftsplanet.

4.1 Begravningsverksamheten

Endast en mindre del av remissvaren behandlar uttryckligt frågor om begravningsverksamheten. Detta gäller i synnerhet det stora flertalet av alla de som är negativa till utredningens modeller. De som närmare utvecklar några tankar om den framtida begravningsverksamheten är sådana som i regel också mer eller mindre är positiva till utredningens tankar.

Svenska kyrkans församlings- och pastoratsförbunds styrelse tar inte slutlig ställning till alla diskussionsbetänkandets förslag utan menar att församlingarna och pastoraten själva först bör ge sin mening hörd. Styrelsen står fast att kommitté bör utgå från ett fortsatt kyrkligt huvudmannaskap för begravningsverksamheten. Vidare menar styrelsen "att problemet med hög utdebitering i de mindre församlingarna torde i övervägande antalet fall bero på att kostnaderna för kyrka och kyrkogård får slås ut på ett mindre antal skattebetalare än i en större församling. Ett effektivt sätt att bota ett sådant problem är att små församlingar bildar samfällighet med större församlingar där detta är möjligt och där den åsyftade effekten uppnås. Utredningens

strukturmodell III torde i vissa fall uppnå detta." Styrelsen menar dock att denna strukturmodell får genomföras endast "efter samtycke av det alldeles övervägande antalet församlingar i en sådan tilltänkt samfällighet". Styrelsen pekar bl.a. på beträffande modell I och II "att fastighetsförvaltningen av t.ex. en kyrka, kyrkogård och församlingshem kan utgöra ett tillräckligt förvaltningsunderlag. Samtidigt som en administrativ fördyring kan uppkomma om denna förvaltning flyttas till en högre strukturnivå".

ORGAN PÅ RIKS- OCH STIFTSNIVÅ

Vissa regionala kyrkliga instanser har särskilt berört begravningsfrågorna. Domkapitlet i Västerås är kritiskt till modellerna och tveksamt till samfällighetsbildningar. "De på kyrkans område genomförda samfällighetsbildningarna avseende administration och skötsel av kyrkobyggnader och begravningsplatser har i många fall inneburit, att de små församlingarna känner sig åsidosatta. Trots att de i allmänhet är representerade i samfälligheternas politiskt sammansatta styrelser, har de ofta svårigheter att få gehör för sina önskemål, främst av ekonomiska skäl. Som exempel från Västerås stift kan nämnas den skarpa kritik, som genom skrivelser, tidningsartiklar, uppvaktningar och överklaganden från ett flertal församlingar riktats mot centralt fattade beslut i kyrkliga samfälligheter.

De rationella skötselmetoder till exempel, som tillämpas på de centrala begravningsplatserna, med breda, asfalterade gångar och vägar går i de flesta fall inte att anpassa till de små landsortskyrkogårdarna med trånga stigluckor och smala grusgångar. Även här uppstår problem, när ansvaret ligger på en central förvaltning - ju större desto svårare."

Domkapitlet i Strängnäs menar att "samfällighetsbildningar torde bli erforderliga om man bildar pastorat på 3 000 - 3 500 personer då i sådant fall skattekraften ej påverkas i någon högre grad. Särskilt tunga poster som förvaltningen av kyrkor och begravningsplatser torde i framtiden tvinga

fram samfälligheter. Initiativet till bildande av sådana samfälligheter bör i första hand ligga på vederbörande församlingar och pastorat. Utvecklingen torde gå i riktning mot att de ekonomiska realiteterna tvingar fram samfällighetsbildningar i ökad utsträckning. Domkapitlet är ej främmande för att man genom stimulansbidrag - t.ex. ett utjämningsbidrag under viss tid - kunde underlätta samfällighetsbildningen. Härvidlag torde det vara viktigt att nya samfälligheter kommer till stånd inom ramen för den borgerliga kommunen. Dock bör uppmärksammas att en samhällighet ej behöver utgöra ett geografiskt sammanhängande område. Domkapitlet är medvetet om att möjligheten att på frivillig basis bilda samfälligheter hittills har utnyttjats i ganska liten omfattning. Skulle under en försöksperiod - med fakultativ lagstiftning och stimulansbidrag - denna trend hålla i sig torde en obligatorisk lagstiftning bli nödvändig för att tillskapa tillräckligt starka ekonomiska enheter."

Karlstads domkapitel säger "att det är helt klart att de små församlingarna i längden inte orkar med utgifterna för bl.a. kyrkogårdsutvidgningar men att det i de små församlingarna finns en offervillighet när de får besluta i egna ärenden och att domkapitlet vill fästa kommitténs uppmärksamhet på denna dolda förmåga."

Domkapitlet i Visby och stiftsnämnden i Visby pekar på den nyligen inrättade Gotlandssamfälligheten, vilken kan utgöra underlag för den vidare diskussionen om gemensamma arbetsformer för stiftet. Dock måste samfälligheten först stabiliseras och finna sina arbetsformer innan en utvidgning av dess kompetensområde kan komma till stånd. Man hänvisar till en bilaga där exempel ges på tunga kostnader, som skulle kunna överföras. Om begravningsverksamheten sägs i bilagan bl.a. följande.

" - I första hand uppgifter knutna till församlingarnas kyrkogårdsförvaltning, t.ex. vård och underhåll av hägnader, murar och byggnader, omläggningar av gravkvarter, utvidg-

ningar och nyanläggningar av begravningsplatser.

Kvar på församlingarna skulle ligga det löpande underhållet och vården av kyrkogården, gravöppningar och igenläggningar, gravunderhåll (mot särskild ersättning eller helt fritt), snöröjning och sandning av gångar etc.

På detta sätt skulle tunga kostnader avlyftas församlingarna men ansvaret för begravningsväsendet och den löpande vården av kyrkogårdarna ligger kvar på församlingarna (samma princip som betr. kyrkorna)."

Stiftsnämnden i Göteborg ansluter sig till modell I om gränsen 5 000 invånare slopas. Stiftsnämnden anför:

"Det mest positiva i den modellen är att församlingarna får leva kvar med en viss utdebiteringsrätt och med ansvar för gudstjänst- och församlingsliv. Att pastoratet för övrigt bildar en partiell samfällighet, som tar hand om det ekonomiska ansvaret för de anställda, kyrkogårdar och fastigheter borde vara en god och för alla acceptabel lösning."

Svenska kyrkans fria synod i Linköpings stift och Kyrklig förnyelse i Linköpings stift tar avstånd från kommitténs modeller men menar att det finns tunga ekonomiska angelägenheter som med fördel kan läggas utanför församlingen. Dit hör begravningsväsendet och folkbokföringen.

Vissa centrala organisationer och föreningar har även berört begravningsfrågorna. Av naturliga skäl har sålunda Sveriges kyrkogårds- och krematorieförbund mest utförligt utvecklat dessa frågor." Sammanfattningsvis konstaterar förbundet att nuvarande strukturorganisation inom begravningsverksamheten inte är tidsenlig med utgångspunkt från de olika krav som kan ställas upp bl.a. beträffande övergripande planering, rationell drift och en god service. De förekommande totala ekonomiska samfälligheter, som nu driver begravningsverksamheten för hela kommuner, bör utgöra kärnorna vid en omstrukturering.

I förekommande fall kan partiella samfälligheter vara ett bra alternativ för vissa förvaltningsorganisationer.

Ur planerings- och driftssynpunkt bör ansvaret för verksamheten anförtros en särskild kyrkokommunal nämnd - kyrkogårdsnämnden - som skall vara politiskt ansvarig för den övergripande planeringen av mark, byggnader, service, taxepolitik och utbyggnader samt driva verksamheten i övrigt. De lagändringar som är nödvändiga bör komma till stånd snarast möjligt i syfte att underlätta bl.a. bildandet av partiella samfälligheter tillsammans med nu existerande totala samfälligheter. Krematorier och särskilda anläggningar för vissa invandrare bör utan hinder kunna organiseras för hela regioner.

Med utgångspunkt från det anförda ber förbundet härmed få föreslå följande förändringar:

1. att begravningsverksamheten får en heltäckande organisation för varje kommun,
2. att verksamheten ledes av en kyrkokommunal nämnd benämnd kyrkogårdsnämnden,
3. att kyrkogårdsnämnden får det samlade ansvaret för hela verksamheten,
4. att organisationsstrukturen skall vara grundad på en total, partiell eller blandad ekonomisk samfällighet,
5. att sådana förändringar skall vidtas i gällande författningar att det blir möjligt att inrätta partiella samfälligheter parallellt vari även kan ingå mindre totala ekonomiska samfälligheter,
6. att en organiserad remissordning skall tillämpas med berörd församling från den centrala kyrkogårdsnämnden i alla viktiga frågor t.ex. ombyggnader, utvidgningar, anläggningar, bestämmelser om gravvårdar och liknande,
7. att sådana förändringar vidtas i gällande författningar att möjligheterna för ett överförande av kyrkogårdsförvaltningen till den borgerliga kommunen ytterligare förbättras i kommuner, där en sådan lösning anses ändamålsenlig,

8. att vissa anläggningar, t.ex. särskilda begravningsplatser för invandrare, krematorieanläggningar m.m., skall kunna drivas som regionala organisationer
9. samt att en utredning tillsättes i syfte att ordna kyrkogårdsfrågorna för främmande religioner och trossamfund."

Även Sveriges Kyrkokamerala förening, menar "att begravningsväsendet i ökad utsträckning kräver samfällighetsbildningar för att klara framtida investeringar. Det är inte ekonomiskt försvarbart att bygga ut småkyrkogårdar i för stor utsträckning. För att tillgodose olika minoriteters intressen krävs i framtiden särskilda investeringar. Dessa kan endast tillgodoses genom regionala lösningar. Partiella samfälligheter eller kommunalförbund är här en utväg."

Sveriges Kommunaltjänstemannaförbund "anser att de nya kyrkliga kommunerna bör omfatta samma område som nuvarande borgerliga kommuner. Härigenom uppnås bärkraftiga ekonomiska enheter. Skattesatsen blir lika i kommuner och förutsättningar för en likvärdig service i kyrkligt avseende skapas liksom i avseende på begravningsverksamheten och folkbokföringen."

FÖRSAMLINGAR M.FL.
KYRKLIGA KOMMUNER

Även i remissvaren från vissa av de kyrkliga kommunerna har framförts synpunkter på den framtida begravningsverksamheten.

Fagerhults kyrkoråd vill inte ha någon annan ändring av begravningsverksamheten än att ett clearingssystem bör införas.

Ölands församlingar anför: "Församlingarna bibehålles vid sin nuvarande ställning som kyrkans lokala arbetsområden. Församlingen ges fortsatt lagligt ansvar för sin pastoralvård och behåller härför sin utdebiteringsrätt. För vissa gemensamma församlings- och pastoratsuppgifter som exempelvis förvaltningen av kyrkobyggnader och begravningsväsende kan bildas samfälligheter i syfte att utjämna den kyrkliga utdebiteringen. Härför fordras dock ytterligare grundliga lokala utredningar."

Åtskilliga kyrkliga kommuner, som inte anser sig kunna ställa sig bakom modellerna som obligatorium utan endast om dessa sker i frivillighetens form, delar dock kommitténs tankar att samfällighetsbildningar kan innebära ekonomiska fördelar. Sålunda menar Bjurums, Norra Kedums, Gåsinge-Dillnäs, Helsingborgs-Kvistoftas församlingar och Norra Kyrketorps pastorat att frivilliga partiella samfälligheter bör bildas inom pastoratet för att bl.a. svara för begravningsverksamheten. Haurida, Algutstorps, Lommaryds och Grödinge församlingar samt Gamleby och Helsingborgs kyrkliga samfälligheter vill gå ett steg längre och menar att möjlighet bör ges för pastorat och totala samfälligheter att bilda frivilliga partiella samfälligheter för bl.a. begravningsverksamheten. Kristdala församling är inne på liknande tankar och förordar att personalkostnader och personaladministration liksom nuvarande ekonomiska pastoratsangelägenheter överförs till kontraktsamfälligheter.

Enköpings kyrkliga samfällighets kyrkonämnd menar att om modell I genomförs bör församlingarna genom sina kyrkoråd ha ett avgörande inflytande över kyrka och kyrkogård.

Kyrkorådet i Kumla församling, som inte avvisar modell I, anför bl.:

- "Det måste vara praktiskt och realistiskt att samma församlingskyrkoråd förvaltningsmässigt skall ansvara för Kyrka/kyrkogård och den verksamhet som skall bedrivas inom församlingen. Att skilja på dessa två ansvarsområden kan skapa konfliktriser mellan olika intressesfärer inom den totala kyrkliga verksamheten."

Rödöns församling ansluter sig inte helt till modellerna men anför bl.a.:

"att samfällighet av partiell natur skall vara obligatorisk. Sådan samfällighet skall inom pastoratet svara för nuvarande pastoratsuppgifter samt för all personal jämte kyrkogårdar,

församlingshem och ev. andra fastigheter som församlingen äger, dock inte sockenkyrkan."

Bankeryds församling anför bl.a.

"Föreslagna modeller är en form av entypsorganisation med få möjligheter till lokal anpassning. Kyrkorådet förordar därför en organisation, där förutsättningarna för bildande av kyrkliga samfälligheter underlättas. Dessa bör med fördel även kunna utformas som partiella samfälligheter för t.ex. begravningsväsende, administrativ service m.m."

Båstads församling, anför:

"En ytterligare möjlighet är att samverkan eller någon form av samfällighet skulle kunna bildas eller åläggas pastoraten inom en kommun beträffande folkbokföringen (om inte denna rent av överförs till den borgerliga kommunens försäkringskassor eller motsvarande), maskinanskaffningar till kyrkogårdarna (gravgrävningsmaskiner o. motsvarande), drift av krematorier, fritidskyrkoverksamhet, sjukhuskyrka etc."

Saxtorps och Annlövs församlingar anför:

"Av de i betänkandet framtagna strukturmodellerna är modell I att förorda. Som motivering härför kan framföras att de kostnader som enligt vår erfarenhet har störst tendens att öka är:

1. kyrkofastigheternas (kyrkor och församlingshem) driftskostnader för uppvärmning och vaktmästarettillsyn.
2. kyrkogårdsunderhållet och dess personalkostnader.

Att få dessa tyngre utgiftsgrupper överförda till pastoratskostnaderna innebär en väsentlig utjämning mellan de olika församlingarna i ett flerförsamlingspastorat."

Alfta och Piteå församlingar är inne på att bl.a. partiella samfälligheter för begravningsväsendet bör göras obligatoriska. Karlstads domkyrkoförsamlings, Norrstads församlings och Östra

Fågelviks församlingars kyrkliga samfällighet utesluter inte heller ett sådant obligatorium. Även Voxtorps församling framför liknande tankar men menar att en sådan partiell samfällighet bör omfatta hela den borgerliga kommunen.

Hedvig Eleonora församling tillstyrker en modifierad modell I och anför betr. begravningsverksamheten följande:

"Kyrkorådet tillstyrker i princip att detta i regel helt överföres till pastorat/samfällighet resp. borgerlig kommun.

Undantagsvis skall givetvis mindre kyrkogårdar som omger församlingskyrkorna, fortsättningsvis kunna vårdas av vederbörande församling. Det bör ankomma på församlingen att besluta om samarbete med pastorat/samfällighet resp. kommun i denna fråga.

Begravningsväsendet är i de större orterna i många/flertalet fall överlåtet till de borgerliga kommunerna.

En ytterligare utveckling i denna riktning tillstyrkes. Ange läget är dock att ett system för ett väl fungerande samarbete skapas, som på allt sätt underlättar församlingarnas och prästerskapets tillgång till begravningsplatserna.

Mindre kyrkogårdar, invid församlingskyrkorna, skall givetvis fortsättningsvis underhållas och vårdas av vederbörande församling.

Större kostnader för vården av dessa kyrkogårdar bör i de mindre församlingarna bestridas genom särskilda anslag från pastorat/samfällighet. Härmed avses exempelvis engångskostnader för vård av kulturhistoriska gravar, kostsamma inhägnader och dylikt.

Det skall ankomma på resp. församling att besluta om ev. samarbete med pastorat/samfällighet eller borgerlig kommun i dessa frågor."

Sillhövda församling anför bl.a.:

"Vi anser det viktigt, att begravningsväsendet på landet inte tas om hand av stora samfälligheter. Risken är då stor, att kyrkogårdarna i de små församlingarna i samfällighetens utkant inte blir utvidgade vid behov, utan att verksamheten i stället centraliseras efter hand, med långa och besvärliga avstånd för de avlidnas efterlevande som följd. Däremot kan partiella samfälligheter bildas för sjukhuskyrka, andlig vård vid fredsförband, krematorier och administrativ och ev. teknisk service till församlingarna."

Askersunds och Malmö kyrkliga samfälligheter, uttalar sig för att samfälligheten för begravningsväsendet ev. skall vara obligatoriska och omfatta hela den borgerliga kommunen.

Ystads församling önskar en partiell samfällighet för bl.a. drift av krematoriet. Denna bör omfatta hela den borgerliga kommunen.

Norrköpings kyrkliga samfällighet framhåller "att relativt stora ekonomiska, personella, maskinella och rationella fördelar totalt sett kan vinnas om begravningsverksamheten samordnas för samtliga församlingar inom kommunen. Detta förutsätts bl.a. den kyrkliga beredskapslagstiftningen".

Stockholms församlingsdelegerade går inte in på begravningsverksamheten eftersom denna "sorterar under ett väl fungerande primärkommunalt huvudmannaskap". Man pekar på att kostnaden härför motsvarar en utdebitering på 11 öre per skattekrona.

Spånga församling förordar "ett kommunaliserat begravningsväsende".

Tyresö församling förordar i likhet med flertalet andra kyrkliga kommuner ett fortsatt kyrkokommunalt begravningsväsende. Församlingen pekar dock på att bättre samarbete med de borger-

liga kommunerna behövs för att mera långsiktigt tillgodose behovet av mark för begravningsändamål.

Falu kyrkliga samfällighet pekar bl.a. på vikten av bestämmelser om nedläggning av kyrkogårdar inte kommer att luckras upp i framtiden.

Augerums, Lösens och Flymens församlingars kyrkliga samfällighet anför bl.a.:

"Genom civilrättsliga avtal kan församlingar träffa överenskommelser om t.ex. mark för gravsättningar eller samverka för utnyttjande av större investeringar.

Sådana avtal har träffats för utnyttjande av större begravningsplats inom annan förvaltning samt för grävning av gravar med maskin."

Bollerup, Tosterup, Övraby och Östra Ingelstads församlingar och Stora Köpinge, Stora Herrestad, Öja och Borrie församlingars pastorat menar att begravningsväsendet inte längre är en församlingsangelägenhet. De förstnämnda församlingarna anför därvid bl.a. följande.

"Begravningsväsendet är inte längre bara en församlingsangelägenhet. I många fall utnyttjar anförvanter till äldre församlingsbor möjligheten att bli begravda i sin forna hemförsamling. De små församlingarna är tvungna att hålla mark, skötsel, utrustning till begravingar, personal till förfogande till en större begravningsplats än som egentligen skulle vara nödvändigt, eftersom stadsförsamlingarna avlastas dessa arbetsuppgifter. Från att ha varit en ren församlingsangelägenhet har begravningsväsendet blivit en statlig, kommunal eller annan samfundsangelägenhet. Därför bör kostnaden för denna verksamhet även bekostas av stat eller kommun och då lämpligen genom utjämningsfonderna. Om församlingarna och pastoraten får ökade medel för de utgifter som kulturminnesvård, turistnäring och begravningsväsende erfordrar, då har

även de små församlingarna möjlighet att verka, till allas glädje, utan att den enskilde församlingsbon skall tyngas av alltför stor skattebörd. Även den utjämning som sker i dag mellan församlingarna skall fortsätta, men naturligtvis justeras efter nya beräkningsgrunder."

POLITISKA
ORGANISATIONER

Av de politiska partiernas svar framgår bl.a. följande. KDS är kritisk till utredningens modeller och kan inte ansluta sig till någon av dessa. Beträffande modell I anför KDS bl.a.: "Modell I banar likväl som någon annan av de föreslagna modellerna väg för att kyrkorna, tvångsvis, efter beslut av den övre hierarkien, läggs ner och att kyrkogårdarna upphör och ersätts av en centraliserad begravningsplats i tätorten, och detta även om församlingarna redan har ekonomisk bärkraft för egen kyrka och kyrkogård eller är beredda att påtaga sig ytterligare utgifter härför."

Även Åkerlänna centerkvinnor är kritiska. De förordar dock modell I men anför betr. begravningsväsendet följande. "Det är viktigt att det behålles på det lokalplanet. Det är alldeles för väsentligt för människor, att när de drabbas av ett dödsfall, att de praktiska detaljerna sköts av människor som känner de lokala förhållandena. Det får inte bli någon kyrklig variant typ "gatukontoret åker ut och gräver en grop".

Lunds centeravdelning och centerkvinnor vill att totala samsälligheter bör ges möjlighet att ingå i större partiella samsälligheter. "Möjligheten bör finnas-stimuleras- som ett komplement till det frivilliga samgående, som ovan förordas, i de fall det är önskvärt med större underlag för vissa angelägenheter, t.ex. begravningsväsendet och kyrkobyggnaderna. Den socialdemokratiska kyrkogruppen i Sundbyberg förordar modell III men säger bl.a. följande. "När det gäller folkbokföring och begravningsväsendet anser vi att nuvarande ordning med församlingen som huvudman bör bestå även framdeles. De utredningar som verkstälts har inte övertygande lyckats få fram skäl till annan ordning. Detta vare sig av rationella eller andra grunder."

Socialdemokratiska kyrkofullmäktigegruppen i Huddinge kyrkliga samfällighet kan tänka sig att dela Huddinge församling (52 000 inv.) i tre församlingar men behåller samfälligheten för bl.a. kyrkogårdsväsendet, byggnader och personal.

Centerns kyrkopolitiska grupp i Genarp-Ljungby-Gärdelöv anför bl.a.: "Vi ser det som naturligt att man inom vissa områden kan göra partiella obligatoriska samfällighetsbildningar. Som exempel på en sådan partiell samfällighet är begravningsverksamheten och folkbokföringen. Denna samfällighet skulle kunna omfatta nuvarande borgerliga kommunen."

Folkpartiets kristet sociala råd tar modellerna som utgångspunkt för en diskussion om framtida flexibel organisation och säger bl.a. "I fråga om begravningsväsendet förordar vi således samfälligheter med normalt primärkommunen som geografisk bas. Därvid bör givetvis eftersträvas att den lokala kyrkans kyrkogård vårdas, och bevaras som begravningsplatser. Nya begravningsplatser kan anläggas där kommunikationsmöjligheter för besökande anhöriga och andra rationella skäl avgör lokaliseringen. I glesbygd bör en flexibel tjänsteorganisation medverka till att kyrkogårdsuppgifter kan förenas med andra arbeten.

När det gäller samverkan om kremationsanläggningar måste större enheter än kommunbaserade rekommenderas. Även här avgör naturligtvis lokala frågor som avstånd och begravningsstraditioner."

Vissa studiecirkelar och samtalsgrupper har särskilt berört begravningsfrågorna.

En studiecirkel i Hjulsjö menar att Hjulsjö församlings ekonomi stabiliserats sedan denna (600 inv.) bildat samfällighet med Hällefors församling (9 000 inv.) Den största utgiftsposten var tidigare begravningsverksamheten. En samtalsgrupp i Sölvesborgs församling vill inte ha någon annan förändring än att de tre pastoraten i kommunen kan bilda en partiell

STUDIECIRKLAR
OCH ENSKILDA

samfällighet för fastighetsförvaltning, kyrkogårdsrörelse och folkbokföring. Ett gemensamt ekonomikontor för budgetarbete och löner kan vidare inrättas.

Vuxenskolans studiegrupp i Ekshärad och en studiecirkel i Boda församling vill att förändringar skall ske genom samfällighetsbildningar och att kostnaderna för begravningsverksamheten skall utjämnas genom dessa.

En studiegrupp inom Södra Åsums, Ilstorp och Bjästa pastorats kyrkoråd önskar en mera utbyggd utjämning och en rationalisering av förvaltningen, kyrkobokföringen och begravningsväsendet. Möjligheten att utnyttja datateknik bör utredas.

En studiecirkel i Lebro, Gnesta menar att församlingen bör behålla sina nuvarande uppgifter såsom församlingsverksamhet, kyrka och församlingshem samt kyrkogård medan pastoratet svarar för alla personalkostnader inklusive personaladministrationen.

En studiecirkel i Härnösand framför liknande tankar men vill lägga alla personalkostnader och all personaladministration samt pastoratets nuvarande ekonomiska uppgifter på nybildade kontraktssamfälligheter.

4.2 Utjämningsystemet

ORGAN PÅ RIKS-
OCH STIFTSNIVA

I åtskilliga av remissvaren har särskilt behandlats frågor om utjämningsystemet. Av de statliga centrala verken kan nämnas kammarkollegiet, som bl.a. anför:

"Enligt kollegiets mening behövs en djupare analys av de kyrkliga kommunernas kostnader för att strukturfrågan skall kunna bedömas. En sådan utredning bör ta sin utgångspunkt i de uppgifter som kyrkliga kommuner är ålagda i olika författningar. Även sådana merkostnader bör beaktas som kan föranledas av exempelvis påbjudna eller beräknade hänsynstaganden till naturvård och kulturminnesvård av typ 14 § lagen (1970:939) om förvaltning av kyrklig jord. Med en sådan kostnadsutredning som grund skulle det kanske vara möjligt att konstruera ett utjämningsystem som anknyter till en schabloniserad lönekostnad i relation till den egna skattekraften jämförd med medel-
skattekraften i riket. Det nuvarande särskilda utjämningsbidraget till alla pastorat i förhållande till antalet präst-tjänster skulle då kunna avvecklas.

Under den korta tid som utjämningsystemet har tillämpats kan det inte anses ha haft någon inverkan på strukturfrågan. Kollegiet har tagit del av ett diskussionsunderlag som kyrkofondens styrelse överlämnat till kyrkokommittén för dess fortsatta arbete. Därav framgår bl.a. att systemet inuburet möjligheter för ett stort antal kyrkliga kommuner att sänka sin utdebitering men att detta ändå uraktlåtits i flertalet fall. Skatten sänktes i ett fåtal fall men höjdes i många. En sådan utveckling är emellertid knappast ägnad att förvåna. Ett skatteutjämningsystem torde av psykologiska och politiska skäl alltid vara ägnat att höja den totala och därmed den genomsnittliga utdebiteringen.

De stora befolkningsmässiga och ekonomiska skillnaderna mellan landets olika regioner torde innebära att strukturförändringar på lokalplanet är av närmast marginell betydelse för utjämningsystemet som en helhet. Lokala utdebiteringsskillnader kan sålunda elimineras, men behovet av utjämning i stort

kommer att i huvudsak stå kvar. Tabell 6 på s. 128 - 129 i betänkandet visar att det av rikets tretton stift är sex som 'står på minus' i förhållande till kyrkofonden. Det största överskottet levereras från kyrkokommunerna i Stockholms stift."

Vissa regionala kyrkliga instanser har särskilt berört frågor rörande utjämningen. Ärkestiftets stiftsråd tar inte direkt ställning men anför:

"I den för hela strukturproblemet viktiga frågan om de små församlingarnas ställning har inom stiftsrådet å ena sidan hävdats att dessas fortsatta status som egna kyrkliga kommuner är betydelsefull, å andra sidan framhållits att de förslag till omfördelning av de växande kostnaderna som diskuterats, ökad samfällighetsbildning och höjd skattekraftsgaranti, inte berör den grundläggande frågan om en reell begränsning av kostnaderna. En sådan avses ju av Kyrkofondsutredningen när den skriver att vid ökade krav på solidaritet från de stora och bärkraftiga enheterna 'rationaliseringar inom organisationen kan ses som en motsvarande åtgärd av solidaritet från de mindre enheternas sida', SOU 1981:88 s. 61. I dessa frågor har stiftsrådet inte kommit till något bestämt ställningstagande."

Domkapitlet i Skara pekar på utjämningssystemets betydelse och anför bl.a.:

"Skillnaden mellan 'rika och fattiga' församlingar torde inte i och för sig uppfattas som orimlig, eftersom ett procentuellt sett större antal församlingsmedlemmar nås av kyrkan i den lilla och därmed ofta fattiga församlingen. På grund av närheten till kyrkans verksamhet i en sådan församling är dess motstånd mot skattehöjningar mindre än i större församlingar. Men utan det nuvarande utjämningssystemet skulle många sådana församlingar få en omöjligt hög skattesats. Frågan om smärtgränsen för utdebitering är nådd måste enligt domkapitlet i stort sett därför besvaras jakande, men man får inte bortse från relationen till den borgerliga kommunens skattesats."

Stockholms domkapitel och stiftsrådet i Stockholms stift

"hyser förståelse för att Stockholms stift, som för närvarande bidrar med ca 90 miljoner kr. genom kyrkofonden, även i fortsättningen visar solidaritet med ekonomiskt mindre bärkraftiga pastorat i riket. Detta särskilt som den genomsnittliga utdebiteringen för Stockholms del är relativt låg i förhållande till riksgenomsnittet. Det får då hållas i minne att denna relativt låga genomsnittliga utdebitering även sammanhänger med att stiftet har stora ekonomiska enheter. Elva av 19 kommuner sammanfaller med församlingar eller kyrkliga samfälligheter". Utifrån det sagda kan det inte rimligen försvaras att åtskilliga kyrkokommuner i landet inte söker samma väg utan på andras bekostnad behåller föråldrade och oekonomiska strukturer. Domkapitlet och stiftsrådet påyrkar alltså reformer som eliminerar sådana förhållanden som får anses oacceptabla.

Domkapitlet i Strängnäs vill stimulera samfällighetsbildningar och förklarar sig inte vara främmande för att man genom t.ex. ett utjämningsbidrag under viss tid kunde underlätta samfällighetsbildningar. Domkapitlet och stiftsnämnden i Visby pekar på att en samhällighet bildad av fattiga församlingar blir en fattig samfällighet. Varje möjlighet att genom utjämningsystemet eller på annat sätt ekonomiskt gynna samfällighetsbildningar i glesbygd bör därför utnyttjas.

Strängnäs stiftsnämnd anför å sin sida bl.a.:

"Stiftsnämnden får först konstatera att de nya avkastningskraven redan börjat ge utslag i en ökad benägenhet hos pastoraten att vilja sälja kyrkliga fastigheter. Uppsatta lönsamhetskriterier går ej att följa och ett ökat utbud av fastigheter blir en konsekvens härav. Detta leder till ett prisfall på ecklesiastika fastigheter och en uttunning av kyrkans realkapital. Mot denna bakgrund är det nödvändigt att sturkturreformen får en reell förankring bland pastoraten. Stiftsnämnden menar att detta är möjligt om man underlättar för de små pastoraten - 3 500 invånare - att bilda samfälligheter inom det geografiska område, som utgör en borgerlig kommun men utan

krav på att pastoraten ovillkorligen skall gränsa intill varandra. Om man därvid kunde ge en sådan samfällighet ett stimulansbidrag - ett extra utjämningsbidrag under de fem första åren e.d. - kanske ökade samfällighetsbildningar skulle komma till stånd i den utsträckning som är erforderlig. Stiftsnämnden vill dessutom påpeka att en centraliserad förvaltning torde medföra ökade möjligheter att höja lönsamheten på boställsjorden."

Svenska kyrkans församlings- och pastoratsförbund anför bl.a. följande:

"Eftersom strukturmodell III inte kan anses genomförbar i hela landet måste den inomkyrkliga utjämnningen även i fortsättningen ske över kyrkofonden. Såsom tidigare anförts har förbundsstyrelsen förutsatt att den särskilda kostnadsfaktorn 'inrättad prästtjänst' bortfaller vid en pastoratsreglering. Annan eller andra kostnadsfaktorer måste därför konstrueras. Förbundsstyrelsen förordar att kostnadsfaktorn 'kyrka eller annan gudstjänstlokal' särskilt utreds (SOU 1981:88 s. 66). Samtidigt vill emellertid förbundsstyrelsen framhålla att en förändring av kostnadsfaktorena inte får medföra att utdebiteringen till kyrkofonden av denna anledning behöver höjas. Alternativet bör i sådant fall i stället vara att den garanterade skattekraften sänkes."

YTTRANDEN FRÅN
FÖRSAMLINGAR
M.FL. KYRKLIGA
KOMMUNER

Frågor rörande utjämningsystemet har även berörts i åtskilliga av de kyrkliga kommunernas remissvar. Därvid kan i stort två huvudlinjer urskiljas. Mindre kyrkokommuner - som i allmänhet inte önskar någon mera långtgående förändring av dagens struktur - sätter sitt hopp till att nuvarande utjämningsystem skall utvecklas ytterligare så att ytterligare bidrag kommer de mindre kyrkokommunerna till del. Större enheter - som redan i dag betalar en hög allmän kyrkoavgift - menar att smärtgränsen är nådd och att då de mindre kyrkokommunerna inte kan räkna med högre bidrag via kyrkofonden bör dessa i stället söka skapa större enheter med mindre ekonomisk sårbarhet.

Sålunda anser t.ex. Regna församlings kyrkoråd, Frustuna-Katt-
näs församlings kyrkoråd, Jonsbergs församlings kyrkoråd, Ten-
gene församlings kyrkoråd och Fagerhults församlings kyrkoråd
att nuvarande utjämningsystem via kyrkofonden bör bestå.

Även Hedvig Eleonora församling i Stockholm talar för ett ut-
jämningsystem såsom det nuvarande.

Burträsk-Kalvträsk församlingars kyrkliga samfällighet fram-
för liknande tankar och säger:

"För att alla i Sverige ska få tillgång till Svenska kyrkans
förkunnelse och tjänster krävs ett utjämningsystem via kyr-
kofonden grundat på solidaritet."

Bunge pastorat anför bl.a.:

"Det kan emellertid tas för givet, att utjämningsystemet kom-
mer att förbli av stor betydelse för ekonomin i de gotländska
pastoraten. Den gräns på 5 000 invånare, som anges som ett mi-
nimum för en bärkraftig enhet, kan som tidigare anförts svår-
ligen tillämpas på Gotland. Därför behövs ett generöst och
effektivt utjämningsystem, för att skapa praktiskt hanterba-
ra pastorat samt möjliggöra förekomsten av ett arbetslag med
tre tjänster."

Djurö och Nämndö församlingar och Djurö och Nämndö pastorat
anför:

"Det nya utjämningsystemet bör behållas. Utjämningsystemets
kostnader måste anses vara något ganska marginellt för ekono-
min i en stor och bärkraftig enhet. Man bör här titta på ri-
ket som helhet. Hur stora enheter man än skapar, t.ex. i Väs-
tergötland och på Gotland kan den sammantagna ekonomin ändå
ha stora svårigheter. Solidariteten mellan församlingar och
regioner med hög respektive låg skattekraft borde vara något
väsentligt för en kristen kyrka. Varför de rika församlingarna
med de låga skattesatserna gärna knorrar över höga skattesat-

ser och 'smärtgränser' är obegripligt. Det är ju inte de som i närheten av de s.k. smärtgränserna ".

Fole och Bäls församlingar anför bl.a. följande:

"För de små församlingarna på Gotland är det nuvarande utjämningsystemet av stor betydelse. Vi tror att detta system är bättre än att slå samman små församlingar till alltför stora pastorat. Vi tror också att storstadsbor gärna betalar över skattsedeln för att det skall finnas en fungerande kyrka på landet. På Gotland finns bara en tätort (Visby) som skulle kunna påverka det ekonomiska förhållande i nämnvärd grad. Genom den för Visby stift nyligen bildade ekonomiska samfällighet för kyrkobyggnaderna, har ett viktigt ekonomiskt bekymmer lastats av de små församlingarna. De övriga går att lösa inom ramen för pastoraten som frivilliga samfälligheter."

Träne och Djurröds församlingar menar att man i dag har ett på solidaritet byggt system för utjämning mellan svagare och ekonomiskt starkare församlingar. Systemet är bra när det fungerar som nu utan att inkräkta på de svagare församlingarnas självbestämmanderätt. Ett motsatt förhållande där stödet - hjälpen - vore förenad med direktiv skulle inte fungera.

Enköpings kyrkliga samfällighet anför:

"Vi motsätter oss bestämt att skatteutjämningen mellan församlingar bortfaller, särskilt som vi förutsätter att församlingen i fortsättningen skall ansvara för församlingskyrkans underhåll samt för vissa tjänster."

Sillhövda församling anför bl.a.:

"Vi vill också påpeka, att det ur rättvisesynpunkt knappast är tillfredsställande att föra över ekonomiska bördor från storstädernas rika församlingar, som ligger granne med andra rika församlingar, till de mindre tätorternas församlingar (t.ex. Karlskrona, Kristianstad, Kalmar), som skulle få ta

hand om fattiga grannar. Kyrkofondens utjämnande funktion får inte urholkas.

Rätans församling vill ha en ökad utjämning och anför:

"Beskattningsrätten skall enligt vår mening behållas i nuvarande form både på församlingsplanet- och pastoratsplanet. De ekonomiska problemen bör lösas via bidrag från kyrkofonden, där de rika församlingarna och pastoraten i ännu högre grad än nu delar ansvaret med de mindre och svagare enheterna genom en successiv skatteutjämning."

Timmele församling, Teda församling, Nye och Skirö församlingar, Saxtorps och Annelövs församlingar, Dala församling och Önnarps församling pläderar också för en ökad utjämning via kyrkofonden.

Sängö församling säger:

"Dessutom bör kyrkofonden kunna fungera som utjämning mellan rika och fattiga församlingar och pastorat, icke blott vad beträffar löner till präster och kyrkomusiker utan också vid andra utjämningsproblem. Vanlig mänsklig kristen solidaritet och grundprinciperna i vårt demokratiska statskick talar för detta."

Säfsnäs församling anför följande.

"Ett av de större problemen som vi ser det är i dag ekonomin. Där borde en mera ekonomisk utjämning till, möjligheterna till samfälligheter av ekonomisk utjämning måste undersökas ordentligt och genomföras. Kyrkofonden måste i än högre utsträckning verka för en utjämning mellan mindre och större församlingar. Därför måste den ges ordentliga resurser för detta."

Stora Köpinge, Stora Herrestad, Öja och Borrie pastorat

menar att det är angeläget att de mindre församlingarna får lägre skattetryck än de har nu. Därför bör utjämningseffekt uppnås genom ett utökat utjämningsbidragssystem. Ett av de mest kostnadskrävande objekten i en liten församling är kyrkan

och begravningsväsendet.

Bollerup, Tosterup, Övraby och Ö. Ingelstads församlingar anser att "det är angeläget att de mindre församlingarna får lägre skattetryck än de har i dag. Med pastoratsbildningar med enbart små församlingar uppnår man inte denna effekt. Vi anser dock att samgående med tätortsförsamlingar inte kan ifrågakomma. Därför är det synnerligen viktigt att utjämnings-effekt uppnås genom ett utökat utjämningsbidragssystem. Ett av de mest kostnadskrävande objekten i en liten församling är kyrkan och begravningsväsendet. Delar av kyrkans ekonomiska problem kunde undanröjas om t.ex. kyrkans skogs- och jordegendomar utarrenderades till marknadsmässiga priser och denna vinst gick till kyrkofonden."

Bergs pastorat berör "den solidaritet som utjämningsbidragen innebär". Dock anser pastoratet "att - vårt fall - ett bortfall av detta bidrag inte är ett skäl starkt nog för en större pastoratsbildning".

Även Saleby kyrkoråd och Ölands pastoratskommitté kommer in med frågor om solidaritet, Saleby kyrkoråd anför bl.a.:

"Det synes kyrkorådet, som om de ekonomiska synpunkterna vore viktigast för utredningen. Och som om man utgick ifrån, att de mera ekonomiskt bärkraftiga enheterna måste vara ovilliga att visa solidaritet med de mindre bärkraftiga - det görs stor sak av det förhållandet, att Stockholms stift med sitt starka skatteunderlag får leverera in cirka 100 miljoner kr. till kyrkofonden och för egen del få tillbaka endast cirka 10 miljoner kr. i skatteutjämningsbidrag. Men borde det inte vara självklart med solidaritet enligt apostelns ord i 2 Kor.8:13-14 'en utjämning skall ske, så att edert överflöd denna gång kommer deras brist till hjälp'. Man skall här inte heller glömma, att även de små pastoraten levererar in medel till kyrkofonden. Det borde också stå klart, att det ligger i småförsamlingarnas intresse att hålla utdebiteringen nere och att där ingalunda sker något slöseri med medel."

Ölands pastoratskommitté anför:

"I kyrkokommitténs direktiv sägs: 'Det är inte rimligt att en del kyrkliga kommuner behåller föråldrade kyrkliga strukturer på andra kyrkliga kommuners bekostnad.' Uttalandet motiveras med resursknappheten. I den mån 'föråldrade strukturer' syftar på småförsamlingar och kyrkorna på landsbygden är uttalandet oförståeligt. De stora församlingarna sitter inne med en rad resurser som småförsamlingarna inte ens kan drömma om, resurser till ett mångförgrenat församlingsarbete med ekonomiska möjligheter att hålla medarbetare, utveckla ett rikt kyrkomusikaliskt liv, utge församlingsblad etc. etc... allt med en kyrklig utdebitering som oftast ligger långt under småförsamlingarnas genomsnittsnivå. Det enda som är ojämnt i dessa församlingar i jämförelse med landsförsamlingarna är de senares större prästtätthet. Skall den ojämnheten verkligen utjämnas genom inskränkningar i småförsamlingarnas tjänsteorganisation?"

Södertälje församling anför bl.a.:

"Utjämningsystemet via kyrkofonden bör ändras så att bildandet av totala eller partiella samfällighetsbildningar gynnas i högre grad än med nuvarande regler. Ändringar kan ske på så sätt att krav ställs på totala skattekraftens nivå innan fullt utjämningsbidrag kommer att utgå. Detta sätt att påverka bildandet av bärkraftiga enheter kan vara ett alternativ till de befolkningstal som anges i strukturmodell I. Båda alternativen måste dock ta hänsyn till praktiska omständigheter och några värden som gäller generellt är svåra att fastställa. Några 'påtryckningsmedel', t.ex. via utjämningsystemet, måste varsamt byggas in i den framtida kyrkliga strukturen för att er hålla en del nödvändiga sammanslagningar. Det är dock i de små församlingarna kyrkan varit framgångsrikast så därför måste styrningen ske med varsamhet.

Trässbergs församling menar att om utjämningsystemet försämrars kan församlingen tänka sig att bilda en total ekonomisk samfällighet med pastoratets övriga församlingar.

Ovanåkers församling menar att det är nödvändigt att pastora-
ten utökas till bärkraftiga förvaltningsenheter och blir den
minsta kyrkokommunala enheten. Medlemsantalet 5 000 bör vara
målsättningen. "Det ekonomiska utjämningsystemet bör klart ge
uttryck för denna vilja - således ett indirekt tvång."

Österhaninge, Dalarö, Ornö och Utö kyrkliga samfällighet vill
inte ha en högre allmän kyrkoavgift än i dag och anför bl.a.
följande.

"Det synes oss vara angeläget att samtliga församlingar i lan-
det gives ekonomiska resurser, via kyrkofonden, för att kunna
genomföra ett meningsfullt församlingsarbete. Kyrkofondsavgif-
ten blir dock en betungande utgift för stora och medelstora
församlingar. Av den anledningen anser vi att fondavgiften ej
får bli större än den är i dag då detta kan medföra en stan-
dardförsämring i församlingsarbetet för dessa, framför allt i
församlingar i stora förorter som vår, där vi har många stora
sanhällen spridda på ett stort geografiskt område.

I den fortsatta utredningen måste man taga hänsyn till detta
och finna andra, eller flera vägar för att hjälpa de små och
ekonomiskt svaga församlingarna."

Brämhults kyrkoråd och Borås kyrkliga samfällighet anför å
sin sida:

"Nuvarande kyrkokommunala struktur är inte anpassad till da-
gens förhållanden. En strukturreform är därför ofrånkomlig.
Kyrkofondsreformen genomfördes under stor brådska utan att en
nödvändig strukturreform först utreddes och genomfördes. De
ekonomiskt bärkraftiga enheterna fick därför en onödigt stor
ekonomisk belastning. Vad gäller Borås kyrkliga samfällighet
ökade kostnaderna för den inomkyrkliga skatteutjämnings via
kyrkofonden från 2,4 miljoner kronor 1982 till 3,8 miljoner
kronor 1983.

En solidaritet mellan ekonomiskt starka och svaga enheter inom

svenska kyrkan är naturligt. Detta utesluter dock inte att det finns gränser för hur långt denna solidaritet kan sträcka sig. Som framgår av ovan måste en av de viktigaste förutsättningarna i dagsläget vara att få bärkraftiga ekonomiska enheter inom svenska kyrkans organisation på lokalplanet."

Holmedals pastorat anför bl.a. följande:

"I stora församlingar med låg utdebitering men med höga bidrag till kyrkofonden torde smärtgränsen ligga mycket lågt, och vi håller inte alls för otroligt att varje höjning av den kyrkliga utdebiteringen omedelbart bleve en komponent i hotet mot folkkyrkan. I de små församlingarna, dit vi hör, där man trots stora bidrag från kyrkofonden har en mycket hög utdebitering, där ligger smärtgränsen mycket högt. Vi har bara hört en av de nio församlingarna i vårt kontrakt överhuvudtaget nämna kyrkoskatten, och då har det varit i reaktion mot stiftsnämndens övertagande av församlingens stora skogar. I andra församlingar, med utdebiteringar som närmar sig 3 kronor talar man inte alls om utdebiteringen. Kommenteras den någon gång, då är det med den anmärkningen att det betalar man mer än gärna för att få vara sin egen."

Kyrkorådet i Kristianstads Heliga Trefaldighets och Norra Åsums församlingars kyrkliga samhällighet anför bl.a.:

"Mot bakgrund av de alltmer stigande avgifterna till kyrkofonden finner man det fullt naturligt att de givande enheterna måste ha rätt att ställa krav på att kyrkans lokala organisation ses över för att undvika kostnader, som ej behöver uppkomma om samverkan sker i större utsträckning än vad som är fallet."

Västerås kyrkliga samfällighet menar att "en avsevärd del av såväl kyrkans medlemmar som resurserna för den inomkyrkliga skatteutjämningen via kyrkofonden representeras av de större samfälligheterna i Sverige. Innebörden har blivit att de ekonomiskt bärkraftiga enheterna har fått en alltför stor ekono-

misk belastning; förutom utjämning inom den egna samfälligheten innebär nuvarande system bland annat en skattemässig utjämning via kyrkofonden. En alltför stor ekonomisk belastning kan innebära att den ekonomiska utjämningen till de mindre församlingarna i den egna samfälligheten sätts på hårda prov och kanske rent av äventyras. Dessutom har förutsättningarna ändrats genom statsmakternas beslut om borttagande av statsbidrag till kyrkofonden och aviseringen om en förändring av juridiska personers skattskyldighet till kyrkan."

Lidingö kyrkofullmäktige anför:

"Församlingar med hög skattekraft lämnar betydande bidrag till kyrkofonden. Bidragen slussas vidare till små församlingar med låg skattekraft och hög utdebitering. Vi anser det vara rimligt att förändringar sker för att skapa effektiva lokala enheter administrativt och ekonomiskt. Det är viktigt att ett sammanförande av små församlingar sker med hänsyn till befolkningsstruktur, kyrkobelägenhet samt lokala geografiska och kommunikationstekniska faktorer. Sammanförandet bör helst ske på frivillighetens grund. Efter ytterligare ett par års erfarenhet av nuvarande kyrkofondsregler bör dessa f.ö. bli föremål för översyn."

Farsta församling och Solna-Råsunda samfällda kyrkoråd anför bl.a. följande:

"Kyrkokommitténs utredning är en naturlig följd av det omlagda skatteutjämningsystem som infördes från år 1983. I samband med denna reform, som ökade utdebiteringen till kyrkofonden från församlingar, pastorat och samfälligheter från 10 till 16 öre, uttalades med stor skärpa från de kyrkliga enheter som är givande i utjämningsystemet, att en förutsättning för denna kraftiga höjning måste vara att kyrkans lokala organisation ses över, för att i möjligaste mån undvika kostnader, som inte behöver uppkomma, om samverkan sker i högre utsträckning än som fallet är i dag. Såväl 1982 års allmänna kyrkomöte som Svenska kyrkans församlings- och pastoratsförbund instämde

i detta krav.

När det i budgetarbetet för kyrkofonden nu konstateras att 16 öre inte kommer att räcka, utan att utdebiteringen troligen behöver höjas till 20 öre, är det synnerligen önskvärt att kommittén lägger fram förslag, som får till följd att kostnaderna för utdebiteringssystemet kan hållas nere.

En omstrukturering på det lokala planet framstår därför som ofrånkomlig."

Hässleholms församling förordar strukturmodell III eller i vissa fall en kombination av modell II och III. Genomförs detta tror församlingen att utjämningsbehovet minskar "dvs. inbesparing av administrationskostnader för kyrkofondsavgiften".

Trollhättans församling anför bl.a. följande:

"De nuvarande bestämmelserna om kyrkofonden och ekonomisk utjämning inom svenska kyrkan har medfört stora utgifter för de större församlingarna och ett icke oväsentligt tillskott för de små församlingarna. Stora församlingar står därför inför uppgiften att antingen höja skatten eller minska verksamheten. Tillskotten för de små församlingarna medför ändå inte att de får de miljoner som behövs för byggnader och begravningsverksamhet."

Norrköpings kyrkliga samfällighet menar att de ekonomiska problemen berör samfälligheten på ett påtagligt sätt "genom den totala samfällighet som bildats och berör huvuddelen av befolkningen inom denna kommun är problemen förmodligen mindre än vad som annars skulle varit fallet. Indirekt berör dock den orationella strukturen på andra håll även vår samfällighet bl.a. genom hög avgift till kyrkofonden. Lokalt finns givetvis problemen med ökade kostnader för byggnader av olika slag. Nämnden menar att byggnader aldrig får bli ett självändamål på så sätt att desamma till varje pris skall bevaras. Verksamheten måste prioriteras i första hand. Detta innebär att såväl kyrkor som andra byggnader principiellt icke bör

belasta samfällighetens eller församlingens ekonomi om de icke längre erfordras för verksamheten. I sådant läge bör ifrågasvarande byggnader omdisponeras till annat ändamål. I detta sammanhang må även framföras det orimliga i att riksantikvarieämbetet genom olika beslut ofta åsamkar kyrkokommunen omfattande kostnader för byggnader som saknar praktisk nytta för den direkta verksamheten. En förutsättningslös utredning borde ske om ämbetets ansvar och befogenheter gentemot den betalande kyrkokommunen.

Ett annat ekonomiskt problem för kommunmedlemmarna är den olikhet som förekommer i skattesatsen beroende på att vissa församlingar står utanför samfälligheten. Inom denna kommun ligger skillnaden mellan 1:15 - 2:25/skattekrona. På en årsinkomst om 90 000 kronor innebär skillnaden cirka 1 000 kr/år och person. Detta kan inte anses solidariskt och rättvist särskilt med tanke på att de ekonomiska resurserna till församlingsverksamhet oftast är lägst där skatten är högst."

Malmö kyrkliga samfällighet anför beträffande skattekraftspolitiken följande:

"Systemet finns ju redan, men det är de stora företagen som får stå för kostnaderna. Det är i och för sig riktigt med solidaritet inom rimliga gränser, men då skall också visas solidaritet från de små församlingarnas sida. Samfälligheten är införstådd med småförsamlingarnas vilja att leva vidare. Dessa måste emellertid se till att bli rationella och effektiva. Ett sådant krav måste helt enkelt ställas. Vill de små församlingarna bibehålla sina orationella strukturer, så får de också finna sig i att avstå från utjämningsbidrag.

Det bör påpekas, att man inte löser problematiken genom att slå samman ett antal ekonomiskt svaga församlingar till en. De blir därigenom icke ekonomiskt mera bärkraftiga; enda vinsten kan måhända vara att man ej behöver värma upp alla kyrkor, att inte ha dubbla vaktmästare osv. En påtaglig vinst vore dock att prästen fick färre kyrkoråd och därmed mindre skrivbordsarbete i form av protokoll o.d. Det är naturligtvis icke

lätt att svara på frågan, hur de små församlingarna skall rationaliseras. De har ju sina baskostnader - man måste ha präst och vaktmästare m.m. Måhända kan man lägga fem av tio kyrkor i 'malpåse' och därefter ha sammanlysning. Man måste också kunna finna vinster på begravningsväsendets område med bättre maskiner, bättre utnyttjande av arbetskraft osv. Även samarbete med den borgerliga kommunen bör kunna leda till ekonomisk vinst. Att lägga kyrkan i malpåse kan måhända vara orealistiskt med hänsyn till orglar och andra inventarier, som tarvar vård. I sådana fall är det måhända mer realistiskt att helt enkelt riva kyrkobyggnaden. Man måste också föra fram människorna i församlingen som mera angelägna än själva kyrkobyggnaden. Många tänker måhända så, att 'jag är inte sämre kristen om jag utträder' ur statskyrkan. Många som är engagerade i frikyrkan torde hysa sådana tankar. Även den 'nya' generationen måste antagas tänka i sådana banor; man bör i det sammanhanget också beakta den sjunkande dopfrekvensen, i vilken i sin tur torde komma att leda till att den 'ny-nya' generationen kommer att underlåta att föra fram sina barn till dop."

Helsingborgs kyrkliga samfällighet anför å sin sida bl.a. följande:

"Beträffande omfördelningen av resurser via kyrkofonden har av senare års verksamhet framgått att detta inte är tillräckligt. Helsingborgs Kyrkliga Samfällighet måste dock som representerande en samfällighetsbildning där ekonomiskt försvarbara åtgärder hela tiden eftersträvas, betona att avgiften till kyrkofonden inte kan höjas ytterligare utan att de ekonomiskt svaga församlingensheterna garanteras ett mer effektivt resursutnyttjande."

Uppsala domkyrkoförsamling vill ha en närmare utredning om bl.a. kyrkofondens framtida ekonomiska ställning och anför:

"Sedan 1910 finns Kyrkofonden - ett statligt organ tillkommet för att reglera prästerskapets löner m.m. Penningströmmarna genom kyrkofonden finns redovisade (på s. 27 i utredningen)

varvid är att märka att det "statliga bidraget (ca 40 mkr) avskaffats och att fonden i dag belastas med rikskyrkliga ändamål (ca 80 mkr).

För många mindre - fattiga - församlingar är bidrag från kyrkofonden av stor betydelse. Å andra sidan anses bidrag till kyrkofonden som en tung börda för de större - rika - församlingarna. Redan i dag kan fastslås, att ovannämnda statliga bidrag upphört och att bolagsskatten, som är en viktig inkomstkälla för många församlingar, försvinner 1985. Enbart av dessa två orsaker kommer sv. kyrkan - sedd som en helhet - att ha fått sina ekonomiska resurser reducerade.

Enligt vårt förmenande är det angeläget precisera de ekonomiska konsekvenserna för kyrkofonden, de enskilda församlingarna och sv. kyrkan som helhet av bortfallet av det statliga bidraget och bolagsskatten och möjligheterna kompensera detta.

Avsaknaden av sifferunderlag omöjliggör detaljpenetrering av ekonomiska konsekvenserna för olika typer av församlingar."

Laxarby och Vårviks församlingar menar att staten bör ta över kostnaderna för kyrkogårdar och kyrkovaktmästare och kostnaderna skall ersättas genom avräkning över kyrkofonden. Kumla församling vill inskränka rätten till bidrag från kyrkofonden och anför:

"Betr. utjämningen genom kyrkofonden, som vi anser skall finnas kvar, anför vi följande : I vårt samhälle i stort är solidaritet mot de små och särskilt behövande ett honnörsord och en verklighet. Det vore anmärkningsvärt att en liknande solidaritet mot de skattesvaga mindre församlingarna då inte skulle råda inom vår Svenska Kyrka. Nuvarande bidragsregler för utjämningsbidrag från kyrkofonden bör ses över. Endast de verkligt skattesvaga församlingarna bör få bidrag och de större skattestarka församlingarna och samfälligheterna därigenom få mindre utskylder till kyrkofonden."

Stockholms församlingsdelegerade vill utöver utjämningen över kyrkofonden även ha en lokal utjämning genom att en partiell samfällighet kan ge anslag till enskilda församlingars verksamhet inom samfälligheten.

Bl.a. Frösve församling framför även liknande åsikter.

Hagby församling och Kjula församling vill ha det allmänna utjämningsbidraget mera differentierat så det beaktar antalet kyrkobyggnader i förhållande till invånarantalet. Även Björklinge församling och Skepplanda församling framför tankar i denna riktning.

Mulseryds församling vill bl.a. ha "- ett rättvisare och fin-känsligare fördelningssystem."

Högalids församling vill ändra kyrkofonden till "en aktiv skatteutjämningsfond".

Leksands församling ifrågasätter om inte kyrkofonden i större utsträckning än nu kan bli ett utjämningsorgan.

Norra Vings församling menar att "alla ansträngningar bör göras - att med statlig hjälp - skapa en stark kyrkofond och ett vettigt, enkelt och väl fungerande utjämningsystem. Omsorgen om såväl kyrkobyggnader som församlingsliv torde bäst stimuleras på detta sätt. Svenska Kyrkans centrala organ tycks oss onödigt stora - personalkrävande och kostsamma. En nedskärning - främst av SKC och SKM bör kunna ske utan något som helst men för församlingslivet."

Även Vaxholms församling anser att den rikskyrkliga organisationen måste hindras "från att bli övertung för att inte belastade de lokala kyrkokommunernas ekonomi."

Örebro Nikolai församling förespråkar att en "så rättvis utdebitering som möjligt införes i Svenska kyrkan. I dag är skatteuttaget alltför ojämnt. Om stiftet eller rikskyrkan på något

sätt kunde fastställa en gemensam skattesats med en ny bidrags-utjämningsverksamhet som följd skulle de ekonomiskt svaga enheterna bäras av de starkas 'överskottsbidrag'. Detta är en utjämningsstanke som har en klar biblisk, apostolisk förankring. (2 Kor.8:13-15)

Detta skulle innebära en ny möjlighet att via rikskyrkliga medel ge glesbygdspastorat osv. större ekonomiska resurser."

Hammarlunda församling vill bl.a. att "utjämningsbidrag till församlingar endast utgår efter församlingens skattekraft och inte efter skattekraft + utdebitering".

Lekeryds pastorat är kritisk till den särskilda kyrkoavgiften. Pastoratet anför:

"Vi gör alltså det konstaterandet att pastoratet eller rättare sagt församlingarnas medlemmar får bidra till det ekonomiska utjämningsystemet med utgångspunkt från helt felaktiga föreställningar hos statsmakterna om löneboställets lönsamhet. Vi drar härav inte slutsatsen att lönsamheten skulle vara bättre inom det privatägda eller bolagsägda jordbruks- och skogsbruket. Den särskilda kyrkoavgiften utgår med 2 % av fastighetens taxeringsvärde 1980 (för fastighet med skogsbruksvärde 6 %).

Såvitt gäller bidraget enligt 2-procentsregeln kan hävdas att det redan i nuläget måste uttaxeras via församlingsskatten eftersom förräntningen av fastighetskapitalet är negativ. Redan i nuläget borde alltså pastoratet avlastas en avgift som för 1984 beräknats till ca 24 000 kronor. Om den avtagande lönsamheten inom skogsbruket kommer att fortsätta måste också avgiften med 6 % på skogsfastigheter bestridas med uttaxerade medel.

Vidare är det nödvändigt att den allmänna kyrkoavgiften för framtiden relateras till församlingarnas andel av medelskatte-kraften, dvs. att pastorat vars skattekraft överstiger medel-skatte-kraften får bidra till utjämningsystemet på sådant sätt

att en verklig utjämning uppnås. En sådan utformning av kyrkoavgiften skulle tillföra utjämningsystemet ytterligare ca 150 miljoner kronor. Vid proportionell fördelning skulle pastoratet tillföras 50 000 - 75 000 kronor årligen. I sammanhanget vill vi uttala den meningen utjämningsystemet som sådant inte motiverar några som helst motprestationer av församlingar och pastorat med låg skattekraft. Vi ser den ekonomiska utjämningen som en rättighet eftersom rikets samlade skatteunderlag är produkten av alla medborgares produktionsinsats. Att skatteunderlaget hopats till vissa regioner och områden av landet, främst Stockholms stift, är en följd av olika samverkande administrativa och ekonomiska beslut. Så länge som de enskilda församlingarna och pastoraten kan klara sin ekonomi med utgångspunkt i en jämlik fördelning av skatteunderlaget utgör deras existens ingen ekonomisk belastning för någon annan församling eller något annat pastorat.

En total utjämning av skatteunderlaget uttryckt i skattekronor per invånare är en nödvändig förutsättning för en meningsfull diskussion om de kyrkoekonomiska frågorna. Denna debatt kan och skall föras utan att de 'fattiga' församlingarna och pastoraten skall behöva känna sig stå i tacksamhetsskuld till de 'rika'. Frågan gäller enbart och specifikt en jämlik fördelning av en gemensam resurs. Utjämning av skatteunderlaget är alltså en målsättning. Däremot får inte frågan om en utjämning av skatteuttaget/utdebiteringen upphöjas till målsättning. Vid lika skattekraft och inte allt för olika arbetsförutsättningar i övrigt får variationerna i fråga om skatteuttaget ses som ett uttryck för den kyrkokommunala självstyrelsen. Medan man i vissa församlingar är beredd att påta sig extra kostnader för en viss församlingsverksamhet finns kanske inte denna ambition i andra församlingar."

Drevs och Hornaryds församlingar menar - liksom ett mindre antal andra församlingar - att församlingarna bör återfå äganderätten och rätten till avkastningen av realtillgångar främst skogsfastigheter.

Frustuna-Kattnäs och Lästringe församlingars samfälllda kyrkoråd menar att församlingarna bör befrias från kostnader som uppstår för olönsamma löneboställen och övriga fastigheter.

POLITISKA
ORGANISATIONER

Fler av de politiska organisationerna menar att de rika kyrkokommunerna även fortsättningsvis bör stödja de fattiga. Sålunda säger de socialdemokratiska ledamöterna i Särna kyrkofullmäktige följande:

"Solidaritet och intresse för församlingarnas fortsatta vara och verksamhet med stöd från de stora(rika) församlingarna tror vi finns inom flertalet kristna församlingar." Även de socialdemokratiska ledamöterna i Adolf Fredriks församling i Stockholm menar att "skatteutjämning av kyrkoskatten bör ske så att de rika församlingarna stödjer de fattiga."

Centerns kommunorganisation i Strömstad anför bl.a. följande "Församlingarna som i dag finns bör finnas kvar med beskattningsrätt, men det bör inte hindra att man gör nödvändiga förändringar vad det gäller fördelningen av pastoratets ekonomi. De stora kostnader som de små församlingarna kan ha bör kunna nedbringas genom bidrag från kyrkofonden."

Centerpartiet i Svarttorp, som lämnar en detaljerad ekonomisk redovisning för pastoratets tre församlingar, har följande kommentar om utjämningsystemet:

I sammanhanget vill vi uttala den meningen utjämningsystemet som sådant inte motiverar några som helst motprestationer av församlingar och pastorat med låg skattekraft. Vi ser den ekonomiska utjämnningen som en rättighet eftersom rikets samlade skatteunderlag är produkten av alla medborgares produktionsinsats. Att skatteunderlaget hopats till vissa regioner och områden av landet, främst Stockholms stift, är en följd av olika samverkande administrativa och ekonomiska beslut. Så länge som de enskilda församlingarna och pastoraten kan klara sin ekonomi med utgångspunkt i en jämlik fördelning av skatteunderlaget utgör deras existens ingen ekonomisk belastning för någon annan församling eller något annat pastorat.

Moderata samlingspartiet i Hallands län anför å sin sida:

"Partiella samfälligheter av ekonomisk art för att klara de tunga kostnaderna för underhåll av byggnader och tjänster bör eftersträvas. Denna utveckling bör stimuleras bl.a. genom ett via kyrkofonden väl avvägt skatteutjämningsystem."

Folkpartiets kristet sociala råd och kyrkopolitiska råd anför:

"Som vi ser det bör skatteutjämningsen i fortsättningen ske mellan pastorat och andra samfälligheter. Församlingarna bör således tas ur utjämningsystemet. Församlingens egen utdebiteringsrätt anser vi bör bibehållas även det kan ifrågasättas om den behövs när de tunga ekonomiska ansvarsuppgifterna lyfts bort. Beskattningsrätten kan dock anses stimulera ett ökat lokalt engagemang även om den endast skall kunna användas för lokala kostnader."

Socialdemokratiska kyrkofullmäktigegruppen i Sundbyberg är kritisk till nuvarande ordning och anför bl.a. följande:

"Vi delar därför den grundläggande uppfattningen om en utjämningsen via kyrkofonden, som bygger på att mer bärkraftiga församlingar är solidariska gentemot mindre, sämre lottade enheter. Det är dock viktigt, att mottagarna av stöd följer med i utvecklingen och inte behåller föråldrad oekonomisk struktur utan i stället genom samfälligheter i pastorat själva kan skapa bättre ekonomiska förutsättningar. Detta behöver inte gå ut över verksamheten i de mindre församlingarna men i många fall måste ett nytänkande till."

Den nuvarande ordningen, där en alltför stor del av församlingarnas skatteintäkter via kyrkofonden slussas ut i solidaritetens anda men då samtidigt minskar egna möjligheter till utveckling av verksamheter, kan inte fortsätta."

Även vissa studiecirkelar och enskilda personer behandlar frågor rörande utjämningsystemet i sina remissvar.

STUDIECIRKLAR
OCH ENSKILDA

En studiecirkel i Lebro, Gnesta, en i Tengene pastorat och en i Levene pastorat anser att kyrkofondens stödjande och reglerande verksamhet bör bibehållas i nuvarande omfattning.

Även deltagare i en studiecirkel i Särestads pastorat yrkar på "en fortsatt utjämning inom kyrkofonden. Solidariteten inom kyrkan borde vara en självklarhet".

En studiegrupp i Östra Ed anser "det möjligt redan i nuläget att de mer befolkningstäta församlingarna genom skatteutjämning eller någon form av samfällighet delar ansvar med de mindre".

Även Hammaröcenterns studiecirkel menar att "den ekonomiska utjämning som måste till bör ske via kyrkofonden samt genom en översyn av avkastningen från de tillgångar som församlingar och pastorat nu förfogar över.

En studiegrupp inom Södra Åsums, Ilstorp och Björkö pastorats kyrkoråd vill ha "en mera utbyggd utjämning av de ekonomiska resurserna".

Vuxenskolans studiegrupp i Ekshärad vill ha en ökad utjämning och anför:

"Här menar vi, bör det undersökas, om inte kyrkofonden borde kunna användas på ett fördelningsmässigt annat sätt än nu. Genom att ta ut en betydligt högre allmän kyrkoavgift skulle det bli möjligt, att med kyrkofondens stöd, hjälpa till att finansiera tjänster, verksamheter och projekt som i dag ligger på församlingar och pastorat. (Jfr statsbidragssystemet till borgerliga kommuner för de ska klara skolväsende, barnomsorg m.m.) Små ekonomiskt svaga pastorat och församlingar får större bidrag, stora församlingar, pastorat mindre. Ett sådant system, det är vi medvetna om, kommer att ställa stora krav på solidaritet på de större ekonomiskt bärkraftigare församlingarna. De kraven tycker vi det finns skäl att ställa i en kristen kyrka."

I remissvar från vissa enskilda personer berörs också frågor om utjämningsystemet. En präst, S:t Görans församling i Stockholm, menar att nuvarande system av skatteutjämning via kyrkofonden bör bibehållas.

En annan präst menar å sin sida att "en bibehållen och helst utökad solidarisk utjämning via kyrkofonden är en förutsättning för bevarandet av en folkkyrka för hela vårt land. Medlemmar av svenska kyrkan, som är bosatta i Norrköping, lägger fram följande modell för genomförande av en översyn av den lokala organisationens kostnadsfrågor.

"1) Man arbetar fram vissa normalvärden för vad kyrkans verksamhet kan få kosta i olika områden, såsom landsbygd (glesbygd), tätort, stad, storstad i dels Götaland, dels Svealand och Norrland.

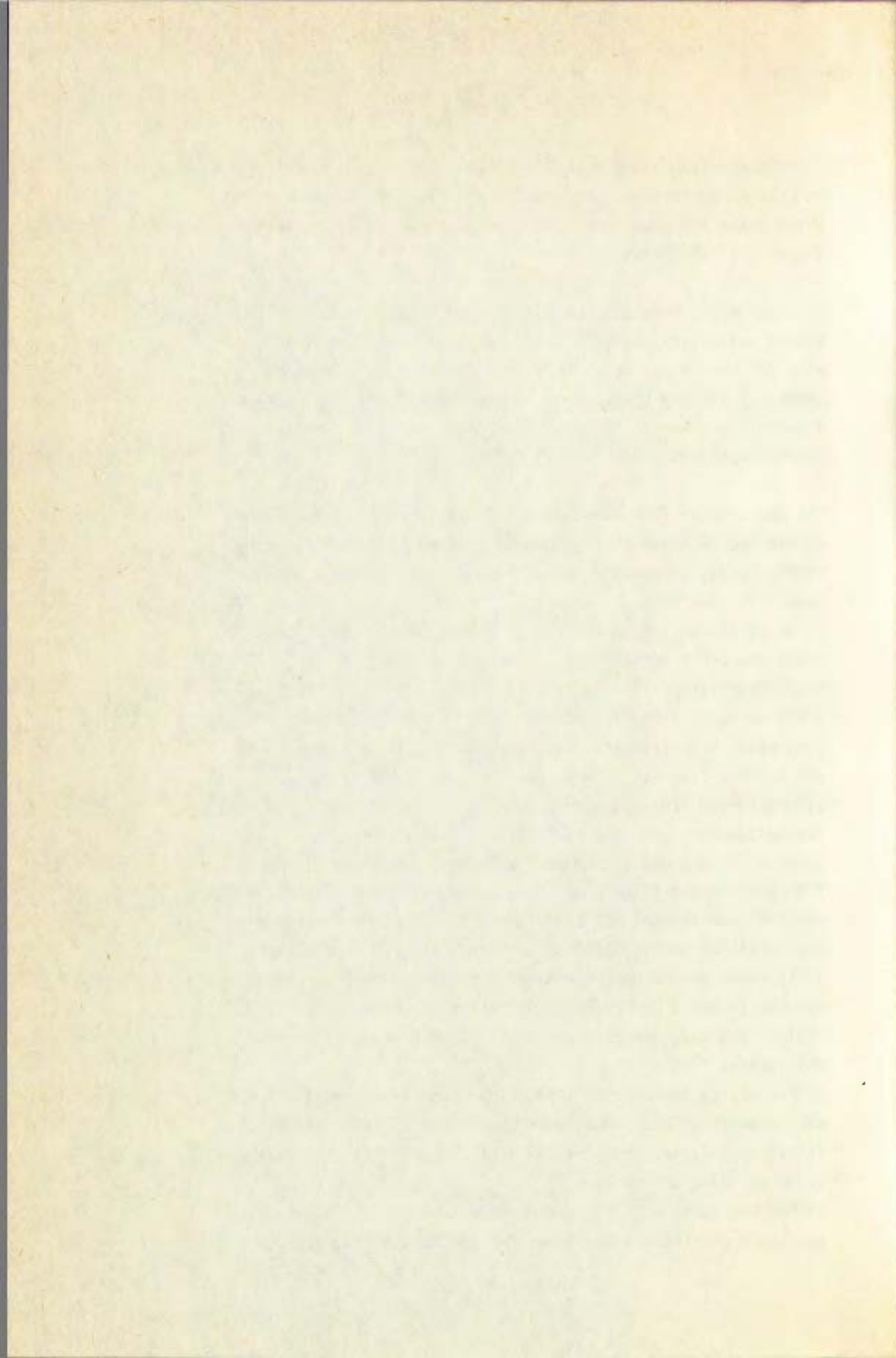
2) Om en församling/pastorat inte förmår bära dessa kostnader, skall man genom förhandling mellan församlingen och en särskild expertgrupp söka nå fram till hur mycket stöd som skall kunna påräknas från kyrkofonden. I en sådan förhandlingssituation skall även församlingssidan kunna påräkna råd av expertis, som hjälper till att bevaka församlingens intressen.

3) Den förhandling som nämnes ovan är frivillig, men om en församling/pastorat inte vill förhandla eller inte anser sig kunna acceptera det framkomna resultatet, begränsas bidraget från kyrkofonden till en nivå som motsvarar normalvärdet för denna typ av församling. Ytterligare kyrkofondsbidrag kan endast erhållas som resultat av en förhandling. Överprövning skall kunna ske av en för ändamålet tillsatt opartisk nämnd.

4) Variationer i den kyrkliga utdebiteringen bör hållas inom rimliga gränser, exempelvis + 50 % från ett medelvärde för hela riket.

5) Frivilliga insatser av församlingsborna skall i möjligaste mån uppmuntras. Härigenom kan verksamheten i många småförsamlingar uppehållas. Det egna ansvaret för den lilla församlingen är en tillgång att ta vara på.

6) Man kan tänka sig att verksamheten i många fall i glesbygder kan upprätthållas genom präster som arbetar på deltid."

4.3 Kyrkobyggnaderna

Av de statliga verken har riksantikvarieämbetet av naturliga skäl närmare utvecklat sin syn på den framtida behandlingen av kyrkobyggnader. Ämbetet anför bl.a. följande.

ORGAN PÅ RIKS-
OCH STIFTSNIVA

"I avsnitt 4:2 berörs de betungande kostnaderna för kyrkornas drift och underhåll i församlingar med liten folkmängd och skattekraft. Kommittén anser det väsentligt understryka att problemen med de många kyrkorna i glest befolkade bygder finns redan i dag och att de inte skapas av en strukturreform. Det kan dock enligt vår mening finnas risk för att problemen förvärras om en organisationsförändring påtvingas församlingarna. Vi vill peka på att många små församlingar har ett starkt engagemang i den egna kyrkan och tar ett mycket stort ekonomiskt ansvar för dess vård. De ansvariga organens närkontakt med kyrkan möjliggör dessutom en löpande tillsyn som kan begränsa skador och nedbringa kostnaderna. Centralisering av kompetens och ansvar kan medföra att det lokala intresset och viljan till uppoffringar minskar och att beslutande organ ger rationalitetskravet sådan tyngd att vissa kyrkor i den stora kyrkokommunala enheten utpekade som överflödiga, kanske tas ur bruk och hotas av förfall och rivning.

Att vi gör dessa påpekanden innebär inte att vi är negativa till samverkan eller samfälligheter med syfte att bemästra det ekonomiska problemet med de små församlingarnas kyrkunderhåll. Riksantikvarieämbetet har goda erfarenheter av samfällighetsbildningar och har gett sitt stöd åt nya initiativ härtill, t.ex. den partiella samfälligheten för gotlandskyrkornas vård. Av betydelse är givetvis om den större enheten i realiteten får en högre skattekraft. Kommittén uttrycker detta så att kyrkokommuner av glesbygds- och tätortstyp bör räknas samman om en lösning eller utjämning av skattekraft skall åstadkommas genom strukturförändringar. Vi anser att samfälligheter som bildats i större tätortskommuner har varit till gagn för vården av kyrkorna också inom de inkorporerade landsbygdssocknarna men har svårare att se fördelarna med

sammanläggning av befintliga kyrkokommuner inom utpräglade, oftast vidsträckta landsbygdsregioner. Bärkraften ökar endast marginellt, det lokala inflytandet och engagemanget tenderar att minska i takt med det ökade avståndet till beslutsnivån och riskerna för 'kyrkdöd' blir större.

I en diskussion av problemet 'övertaliga' kyrkor skulle man enligt betänkandet utgå från att kyrkobyggnaderna kan klassificeras dels i sådana som används eller inte används, dels i sådana som har kulturhistoriskt värde eller som saknar sådant värde. Att bevara kyrkor som används är en församlingsangelägenhet, att bevara kulturhistoriskt värdefulla kyrkor är en samhällsangelägenhet. Problemen gäller de kyrkor som varken används eller har kulturhistoriskt värde.

Vi finner denna beskrivning alltför schematisk. Kulturhistoriskt värde är inget entydigt begrepp som möjliggör klara avgränsningar. Varje kyrka kan berätta något väsentligt om sin tillkomsttid och senare utveckling, om ekonomiska och sociala förutsättningar, befolkningssituationen, kyrkans lära och liturgi, människors ansträngningar och vilja att underhålla och pryda gudstjänstrummet, kontakterna med omvärlden, om tekniska innovationer och estetiska ideal. Värderingarna kan vara olika beroende på kunskapsbakgrund och attityd, eller sett i riksperspektiv, i regionalt eller lokalt perspektiv. Av betydelse är givetvis kyrkobyggnadens roll i sin landskaps- eller bebyggelsemiljö och dess plats i ett större, historiskt-geografiskt mönster. De objektiva kulturhistoriska värdena kan knappast heller säras från sådana värden som hör samman med människors upplevelse, hemortskänsla och förankring - eller med det förhållandet att kyrkan får kontinuerlig vård, används och står öppen för alla och envar.

Vi menar att det måste vara ett gemensamt församlings- och samhällsintresse att våra kyrkor används, får tillsyn och underhåll. Knappa resurser kan dock göra det nödvändigt att begränsa underhållet till de angelägnaste åtgärderna och att minska

på komfortkraven eller förlägga gudstjänsterna till annan lokal under den kallaste tiden på året. Att lägga kyrkan i 'malpåse' är inte ett egentligt alternativ utan enbart en temporär åtgärd i väntan på andra lösningar. Både från kyrkans och kulturminnesvårdens sida bör man vara öppen för att kyrkobyggnader i speciella fall skall kunna användas för andra ändamål. Rivning bör inte få ske enbart som en följd av strukturrationalisering eller av sådant skäl att kyrkan 'ligger fel' i förhållande till befolkningscentra; alternativet bör övervägas endast i sådant fall då byggnaden icke av kulturvårdande myndighet förklarats värd att bevara eller då den fått skador som är ohjälpliga eller medför orimligt höga istandsättningskostnader."

Domkapitlet i Göteborg anser "det vara betydelsefullt att församlingen har kvar inte bara de församlingsvårdande uppgifterna utan också vården av och ansvaret för församlingens byggnader och då främst kyrkobyggnaden." Domkapitlet anför dock även följande. "För att skapa ekonomiska möjligheter för mindre församlingar och ekonomiska svaga pastorat att fortleva bör förutsättningarna för samfällighetsbildningar över pastoratgränserna närmare utredas. För vissa församlingar skulle en samfällighetsbildning beträffande exempelvis underhåll av kyrkobyggnaderna vara värdefull om samfällighetsbildningen gjordes så stor, att den omfattade en hel kommun eller kanske ett helt län."

Lunds domkapitel anför å sin sida:

"Att bevara kulturhistoriskt värdefulla kyrkor kan aldrig vara blott ett samhällsintresse; det är också ett kyrkligt intresse och vittnesbörden om de lokala uppslutningarna är många. Vård om kulturhistoriskt värdefulla kyrkor kan aldrig ske på ett riktigt och framgångsrikt sätt om där inte förekommer verksamhet i enlighet med varje kyrkas egentliga ändamål och det sker under medverkan av den lokala befolkningen - församlingen. Det bör här även beaktas att med kyrka sammanhänger kyrkogård, som är kyrkans tomt och hör till den miljö som inte får splittras; kyrkogården ägs av kyrkan och kan aldrig ut-

formas eller användas på sätt som inte är helt förenligt med kyrkans ändamål."

Domkapitlet i Visby och stiftsnämnden i Visby menar att en väg för att klara de tunga kostnaderna för kyrkobyggnader är att bilda samfälligheter något som redan skett på Gotland.

Strängnäs stiftsråd anför:

"Vad gör man med de kyrkobyggnader som egentligen inte behövs? Betänkandet lyfter fram en väsentlig fråga; lokalbristen inom tätorten är ofta besvärande medan lokaltillgången på landsbygden kan vara alltför stor. Kyrkobyggnader, som inte fyller någon väsentlig funktion ur gudstjänstsynpunkt, vårdas av församlingarna till ofta mycket stora kostnader. Vissa kyrkor, vilka icke har vare sig något berättigande som gudstjänstrum eller som kulturellt värdefulla byggnader, torde kunna brukas till andra ändamål eller rivas. Kostnaderna för de kyrkor som icke lämpligen används som gudstjänstrum, men är värdefulla ur kulturhistoriska synpunkter, torde icke böra belasta den enskilda kyrkokommunen."

FÖRSAMLINGAR
M.FL. KYRKLIGA
KOMMUNER

Vissa kyrkliga kommuner menar att det är viktigt att ansvaret för bl.a. kyrkobyggnaderna ligger kvar hos församlingen. Sunne, Näs, Hackås och Norderö församlingars pastorat anför bl.a.:

"- den gemenskap, samhörighet och stora ansvarskännande som medlemmar i en liten församling känner för församlingsverksamheten, kyrkan, församlingshem och kyrkogård och som bl.a. visar sig i ett omfattande ideellt arbete, kommer säkerligen att starkt avta, om ansvaret flyttas över till ett stort pastorat,

- i en landsbygdsförsamling är församlingskyrkan, församlingshemmet och kyrkogården så starkt förknippat med gudstjänstlivet och församlingsverksamheten i övrigt, att det skulle vara ett dråpslag för församlingen att bli fräntagen ansvaret för detta."

Kyrkoråden i Algutstorps, Kullings-Skövde, Tumbergs och Landa församlingar anför:

"Det syns olyckligt att lägga kyrka på den större enheten, då den är grunden för församlingens liv. Byggnaden måste påverkas av gudstjänstlivet. Ett skäl att vi förordat modell II är just att man genom att utdebiteringen förs till pastorat, får utjämning, men initiativ och ansvar kan ligga kvar på församlingen. Den psykologiska bindningen mot att föra kyrka bort från den primära enheten skall man inte underskatta." Även Tranemo församling menar att ansvaret för kyrkan bör ligga kvar hos församlingen.

Ovikens församling menar att "ansvaret för och omvårdnaden av kyrkor och församlingshem har under mycket lång tid varit en församlingsangelägenhet. Så bör det även i fortsättningen vara. Ansvaret för ekonomi, administration och församlingsverksamhet skall inte delas upp. Ingenting talar för att större förvaltningsenheter kommer att kosta mindre och fungera bättre än nuvarande ordning. Risk finns för slitningar mellan olika delar av allt för stora pastorat."

De kyrkliga kommunerna synes dela kommitténs uppfattning att bl.a. kyrkobyggnaderna medför tunga utgifter. Flera, t.ex. Ölands pastoratskommitté, Norra Kedums och Bjurums församlingars kyrkoråd anser att partiella samfälligheter kan bildas för bl.a. kyrkornas underhåll.

Ystads församling menar att i vissa fall kan man diskutera en annan huvudman för en kyrka. Församlingen anför:

"Modell II förutsätter som sagt en pastoratsreglering. Om man vid en sådan reglering kommer i det läget, att ett pastorat får alltför många kyrkor och dessa blir alltför kostnadskrävande, måste en prioritering ske. I längden blir det ohållbart, att församlingens verksamhet bestäms av kyrkobyggnadernas antal och placering. I första hand måste man då söka få någon annan huvudman för kyrkobyggnaden, för att den skall komma

till användning på ett sådant sätt, som inte strider mot rummets helgd.

Ett exempel på detta är S:t Petri klosterkyrka i Ystad. På 1950-talet beslöt Ystads stadsfullmäktige att renovera klostret och dess kyrka, som då var i stort behov av reparation. Församlingen hade inte medel till detta. Stad övertog därmed klostret och klosterkyrkan. Man beslöt då, att kyrkan fritt skulle få användas av församlingen eller av annat samfund eller förening, om bara användningen skedde pietetsfullt och i överensstämmelse med rummets helgd. Kulturnämnden fick - och har fortfarande - uppdraget att se till att dessa bestämmelser följdes. Kyrkan används i dag till gudstjänster och till konserter och annan kulturell verksamhet.

Om en kyrkobyggnad alltså inte längre kommer till användning som gudstjänstlokal och pastoratet inte har ekonomiska möjligheter att hålla den i skick, måste man som sagt i första hand söka efter annan huvudman för byggnaden. Om kyrkan har ett kulturhistoriskt värde, bör staten ta över underhållet. En fond för underhåll av kulturhistoriskt värdefulla kyrkor bör inrättas med medel ur statskassan.

Om staten inte kan förmås att ta över en kyrkobyggnad, som ett pastorat inte längre kan underhålla och det inte heller går att finna någon annan huvudman för den, måste den överges. Tidigare generationer övergav kyrkor. Det vittnar de s.k. ödekyrkorna om på många håll i vårt land."

Bjärshögs församling menar "att en kyrka vars rum har helgats åt särskilt ändamål inte kan användas för någonting annat.

Det är alltför snävt att avgöra en kyrkas öde genom att s.k. experter avgör om den har ett kulturhistoriskt värde eller ej. Det finns så många andra värden i en kyrka som inte kan mätas på detta sätt.

Det är för oss också helt otänkbart att riva en kyrka som

fortfarande fungerar och som med normala underhållsarbeten kan hållas i stånd.

Om en kyrka skulle kunna placeras i malpåse för att om möjligt bara tidvis användas är en så pass komplicerad teknisk fråga att vi för närvarande ej kan uttala oss om detta."

Grödinge kyrkoråd anför bl.a. följande.

"Ett viktigt, men i utredningen översiktligt behandlat problem rör kyrkobyggnader, som ofta är för stora i förhållande till församlingarnas folkmängd. Kyrkobyggnadernas drift och underhåll är en tung post för många församlingar. Grödinge församling anser det angeläget att bevara kyrkobyggnader av kulturhistoriskt intresse. Detta är emellertid ingen exklusiv uppgift för svenska kyrkan. Grödinge församling delar utredningens uppfattning att det är ett samhälleligt intresse. En finansiering med statsbidrag bör övervägas men även partiella samfälligheter på t.ex. stiftsnivå och med statsbidrag kan vara ett sätt att lösa en del av problematiken. Det är dock ofrånkomligt att ett antal kyrkor utan kulturhistoriskt värde kommer att bli överflödiga. Alternativ användning av sådana bör därför utredas." Även Perstorps kyrkoråd kommer med liknande tankar. "Självklart kommer kyrkobyggnader att bli onödiga, för stora eller för små eller på annat sätt olämpliga som gudstjänstrum. Erfarenheter från tidigare generationers arbete med kyrkobyggnader säger oss dels att det krävs stor känslighet dels att förändringar alltid har måst göras. Ju mer en kyrkobyggnad används desto mindre svårigheter är det att hålla den i stånd och omvänt.

I de fall det inte längre är motiverat att hålla en kyrka öppen anser Perstorps kyrkoråd att den bör underhållas och få tillsyn i sådan omfattning att den inte förfaller."

Hammarlövs kyrkoråd ställer sig inte främmande till tanken att vissa kyrkor skulle kunna rivas. Kyrkorådet anför:

"Kyrkor, som ej används, kyrkor utan kulturhistoriskt värde bör kunna rivas. Något annat användningsändamål för en kyrka omgiven av en kyrkogård är svårt att tänka sig. Inom vårt pastorat har vi en sådan kyrka som stått oanvänd i 10 år p.g.a. att församlingens "gamla" kyrka, av kulturhistoriskt värde, efter restaurering åter tagits i bruk. Den bästa lösningen vore att den s.k. "nya" kyrkan rivs, men ekonomin tillåter det inte. Tiden är kanske heller, ur församlingens bornas synpunkt, inte mogen än."

Många av de kyrkliga kommunerna menar att det inte är de kyrkliga kommunerna som ensamma skall ha kostnadsansvaret för landets kyrkor.

Lommaryds församling anför:

"Ansvar för underhåll och vård av kyrkor, samt vård av kyrkliga textilier och andra inventarier måste särskilt utredas. Det är med hänsyn till kostnadsutvecklingen icke möjligt för små glesbygd-församlingar att ensamma bära kostnaderna för bevarandet av klenoder.

Ett ställningstagande i denna fråga brådskar. Eftersatt underhåll kan åstadkomma obotlig skada eller medföra mycket kostsamma reoveringsarbeten. Detta ansvar torde kunna vara lämpligt - efter erfarenheter i Visby stift - att föras samman till ett gemensamt ekonomiskt ansvar i varje stift."

Liknande tankar framför Haurida församling.

Bollerup, Tosterup, Övraby och Ö. Ingelstads församlingar anför följande.

"Kyrkobyggnaden är för det mesta kulturhistoriskt värdefull samt intressanta ur turistnäringssynpunkt. Det är inte försvarbart att församlingen ensam skall bekosta det stora underhåll som en kyrka kräver, därför att statliga myndigheter, som riksantikvarieämbetet, kräver att byggnaden skall bevaras. Turistnäringen har också krav på församlingen att kyrkan skall

vara öppen för allmänheten under turistsäsongen. Staten måste ta sitt ansvar för sin del av verksamheten som grundar sig på turistnäring och kulturminnesvård. Detta kan ske genom bidrag till kyrkofonden som sedan ställer medel till förfogande för kyrkornas bevarande."

Kvistdala och Tuna församlingar anser att församlingar som har under 1 000 invånare bör tillförsäkras statsbidrag för underhåll av kulturhistoriskt värdefulla kyrkor.

Katrineholms församling och Katrineholms kyrkliga samfällighet anför:

"Problemet med de övertaliga kyrkobyggnader, som uppkommer i samtliga strukturmodeller och som huvudsakligast drabbar församlingstäta gamla kulturområden, bör behandlas ytterst grannlaga. För en nödvändig minskning av driftkostnaderna bör en ökad sammanlysning äga rum och vissa kyrkor användas endast sommartid. I vissa fall, när det gäller nyare kyrkobyggnader utan sammanhängande kyrkogård torde ett upplåtande med åtföljande underhållsansvar till andra kyrkosamfund vara ett alternativ. Det är dock ofrånkomligt, att ett ökat samhällsstöd behövs för att bevara den kulturbyggnadsskatt som de flesta gamla kyrkobyggnader utgör.

Församlingen och samfälligheten är helt emot rivning av kyrkobyggnader."

Södertälje kyrkliga samfällighet anför bl.a. följande:

"Ett viktigt problemområde, som översiktligt diskuteras i utredningen rör kyrkobyggnader. Påpekas i utredningen att de små församlingarnas kyrkobyggnader ofta är för stora i förhållande till församlingarnas folkmängd.

Kyrkobyggnadernas drift och underhåll är en tung post för många församlingar. Södertälje Kyrkliga Samfällighet anser att det är angeläget att bevara kyrkobyggnader av kulturhis-

toriskt intresse. Detta är emellertid ingen exklusiv uppgift för Svenska Kyrkan, utan - som utredningen anför - ett samhälleligt intresse. En finansiering med statsbidrag (med de villkor som kan vara förknippade härmed) bör övervägas."

Filborna församling anför:

"Kyrkobyggnadernas underhåll måste i detta sammanhang också penetreras. Detta underhåll måste i framtiden mer belasta centrala kulturvårdande myndigheter än vad nu är fallet. I dagsläget är detta en mycket betungande kostnad för enskilda församlingar och samfälligheter. En medelstilldelning får naturligtvis byggas på rent kulturhistoriska värden. Vi har nog klart för oss vilka byggnader som i dag har ett kulturhistoriskt värde. Problematiken infinner sig när framtiden förs på tal. I dag bestämmer Riksantikvarieämbetet vilka byggnader som skall restaureras, repareras och underhållas för att inte kulturhistoriska värden skall gå till spillo. Man beaktar då inte de konsekvenser detta kan få för församlingens verksamhet. I de fall då församlingens intressen och kulturminnesvärden går hand i hand är det rimligt med ett delat ansvar för kostnaderna."

Åtskilliga av de kyrkliga kommunerna menar att kostnader för underhåll och renovering av kyrkor bör ersättas av kyrkofonden men även andra lösningar diskuteras.

Domkyrkoförsamlingen i Göteborg anför:

"När det gäller de ekonomiska problemen är naturligtvis underhållet av kyrkobyggnaderna en viktig fråga, men viktig endast i det avseendet, hur kostnaderna för detta underhåll skall fördelas. Att Svenska kyrkan har råd att underhålla alla sina kyrkor, måste vara ställt utom allt tvivel. Men någon generell lösning på detta ekonomiska problem kan knappast anvisas. I vissa fall kan en ekonomisk samfällighet vara en utväg, men den enda hållbara lösningen torde vara att Svenska kyrkan genom t.ex. kyrkofonden tar på sig det över-

gripande ansvaret för att inga kyrkor får förfalla på grund av bristande underhåll."

Bankeryds kyrkoråd anför:

"En av de bärande motiveringarna till sammanförande i större enheter är svårigheterna för ekonomiskt svaga församlingar att bära tunga kostnader för byggnader. Problemställningarna är inte nya för kyrkan, vilket åtskilliga kyrkoruiner bär vittnesbörd om. En möjlighet är att kyrkofonden tillförs medel för underhåll av bl.a. kulturellt värdefulla byggnader. Visst ansvar för sådana underhålls- och driftskostnader bör även kunna åläggas stift, kontrakt och pastorat."

Sandhults församling anför:

"Vad underhåll av stora kyrkobyggnader beträffar kunde med fördel Kyrkofonden (om inte rena statsbidrag skulle utgå) tillföras t.ex. 2 öre/skattekrona till en underhållsfond varifrån hjälp kunde utgå till församlingar som nödgas utdebitera 1:50 eller mer och trots det har svårt att klara reparations- och underhållskostnader. Alla kyrkor har inte kulturhistoriskt värde, men många har det, varför utredningen borde ha kommit med ett sådant här förslag."

Gryta pastorat anför:

"En mycket stor kostnad för flerförsamlingspastorat i glesbygd med många kyrkor är underhåll och renovering av kyrkorna. Denna kostnad kan uppgå till 25 % eller mer av den årliga budgeten.

För att avlasta flerförsamlingspastorat i glesbygd denna tunga börda föreslår Gryta pastorat att alla kostnader för underhåll och renovering av (de blivande) samfälligheternas kyrkor bekostas av en särskild fond (Fond för underhåll av kyrkor) under kyrkofonden. Inkomsterna till fonden för underhåll av kyrkor föreslås bli dels en höjning av den allmänna kyrkoavgiften

dels ett väsentligt tillskott från statsbudgeten. Motivet för detta är dels att kyrkorna utgör en kulturell tillgång av allmänt intresse dels att staten genom olika bestämmelser styr omfattningen av kyrkoreoveringar."

Saltsjöbadens församling anför:

"Det problem, som kan finnas hos många små församlingar med en kyrkobyggnad av i många fall kulturhistoriskt intresse och vars underhåll är en tung börda för församlingarna, löses knappast genom ett uppgående i en större enhet. Eftersom det måste vara en riksangelägenhet att bevara dessa byggnader, kan det t.ex. istället bildas en speciell fond för att restaurera och underhålla dessa dyrbara kyrkobyggnader."

Alingsås församling anför bl.a. följande:

"Beträffande kyrkobyggnader föreslås en gemensam fond för hela Sv.Kyrkan, varför en noggrann inventering av befintliga kyrkobyggnader rekommenderas. Vad beträffar pålagor i olika former förorsakade av Riksantikvarieämb. eller annan statlig myndighet bör staten ta sitt ansvar och total ersättning utgå."

Värnems församling utvecklar närmare ett förslag till en restaureringsfond:

"Den del av kyrkoskatten som avser byggnader bör man dela upp i två delar. Den lokala församlingen bör kunna få disponera den ena delen. Den andra delen - t.ex. 25 statteöre - bör samlas för hela landet i en för riket central fond, Restaureringsfonden. Även staten bör bidra med medel till denna fond.

Alla kyrkobyggnader skulle kunna få stöd ur fonden för ombyggnader och reoveringar. Undantag skulle dock vara om åtgärderna endast avsåg löpande underhåll. Fonden fördelar stödet efter den dag ansökan kommer in till densamma.

Stödets storlek:

I normalfall: 50 % av godkänd kostnad som bidrag för alla kyrkor. I undantagsfall för kulturhistoriskt värdefulla kyrkor, där församlingen inte klarar av finansieringen av renoveringen skulle fonden kunna lämna t.ex. 75-80% av godkänd kostnad. I inget fall skulle fonden ge bidrag med 100 %. Det är nämligen viktigt, att det lokala engagemanget och ansvaret härvidlag inte faller bort. Församlingarna har dessutom sin del av skattemedlen för att täcka sin del.

I fonden skulle ingå representanter för staten, riksantikvarieämbetet samt för stiftet. Organisation och kansli kan utformas efter modell från t.ex. Sv. Frikyrkorådet eller samlingslokaldelegationen.

Även de politiska organisationerna har berört frågor rörande kyrkorna.

POLITISKA
ORGANISATIONER

Kristen Demokratisk samling anför:

"Vad man kan böra överväga är om de ekonomiska möjligheterna räcker till väckelsetidernas stora kyrkor, nu dyra i underhåll och uppvärmning, eller om tro och gemenskap bör odlas på annat sätt. Till och med 'samarbetskyrkor', med hus som tiden har råd till - bönehus, folkets hus, idrottshus - kan vara att förorda fram för att minska antalet präster och andra med möjlighet till avlönad heltidsinsats.

Centerns Kvinnoförbund anför:

"För många församlingar - små som stora - är underhåll av kyrkobyggnader en tung ekonomisk uppgift. I utredningen ställs - lite tillspetsat - frågorna om vi kan riva kyrkorna, lägga dem i 'malpåse' eller hitta andra användningsområden för dem. Detta problem får dock inte tas till intäkt för sammanslagningar. CFK vill i detta sammanhang plädera för en solidarisk samverkan i t.ex. en gemensam fond för renovering av kyrkobyggnader."

Hycklinge Center och CKF avdelningar anser "att pastoraten bör övertaga de tyngre kostnaderna för kyrkan och kyrkogården. Skulle någon av de andra modellerna bli verklighet så försvinner beskattningsrätten helt för de nuvarande församlingarna och detta är vi helt emot."

Sollentuna centern anför:

"Ansvaret för vården av kyrkliga byggnader bör bibehållas inom församlingarna. Detta bidrar till känslan av gemenskap kring ortens kyrka och i hög grad till att hålla församlingsarbetet levande. Våra kyrkor är av mycket stort kulturhistoriskt värde och skall givetvis bevaras. En speciell kyrkorestereringsfond borde bildas med en generös tilldelning av statliga medel."

Drotea socialdemokratiska kvinnoklubb anför:

"Använd kyrkorna så långt som möjligt till lokaler för olika aktiviteter. Om man som liten vänjer sig vid kyrkan blir det naturligt att som vuxen gå till kyrkan. Därför kan kyrkorna mer än vad som är fallet användas till samlingar och aktiviteter med barn och ungdomar.

Naturligtvis kan man inte använda kyrkan som samlingshall om det är orealistiskt beträffande avstånd.

Kyrkor med kulturhistoriskt värde är det samhällets sak att se till att de bevaras.

Vi tror inte att man skall lägga kyrkor i malpåse eller riva dem. Använd till samlingslokaler eller dylikt så långt det är möjligt."

Några socialdemokrater i Västerås anför bl.a. följande:

"Hur skall kyrkorna användas som ej har några eller ringa antal gudstjänstbesökare? Ett stort problem. Mässfall har även förekommit inom samfälligheten. Om inte kyrkobyggnaden har ett kulturhistoriskt värde - annars får staten ta sitt ansvar -

får man väl 'lägga den i malpåse' eller hyra ut för något annat ändamål. I yttersta nödfall får man kanske riva den; det har hänt förr i historien. Alternativet är att höja utdebiteringen kraftigt, men hur realistiskt är detta? För småförsamlingarna i landet med många kyrkor får man nog i första hand genomföra ekonomiska samfälligheter för att se vad som sedan kan göras."

Frågor rörande kyrkobyggnaderna har även tagits upp av vissa organisationer m.fl.

Sveriges Kommunal tjänstemannaförbund anför:

ORGANISATIONER
M.FL. STUDIECIRK-
LAR OCH ENSKILDA

"Kyrkobyggnaderna är ett problemområde som översiktligt berörs i utredningen. Dess drift och underhåll är en tung post i många församlingar. I takt med minskade ekonomiska ramar torde för många kyrkoråd den väsentliga uppgiften vara att pröva takten i kyrkobyggnadernas förfall.

De kulturhistoriskt värdefulla kyrkobyggnaderna bör självklart bevaras. Detta ansvar kan dock inte exklusivt vara en kyrkans angelägenhet utan får - som utredningen anför - anses vara ett samhälleligt ansvar.

I det fortsatta utredningsarbetet bör frågan om statsbidragsfinansiering i detta avseende prövas. Härvid bör även frågan om förvaltningen av löneboställen och övriga byggnader prövas."

Föreningen Sveriges Landsantikvarier anför:

"Särskilda problem uppstår beträffande kyrkobyggnaderna. Kostnaderna för vård och underhåll blir inte mindre om ansvaret läggs på större enheter. De blir minst oförändrade. Besparingar antyder att det kan bli fråga om rivning eller placering i 'malpåse'. Därmed skulle vi vara tillbaka till 1800-talets hantering av det kulturarv som våra kyrkor och deras inventarier utgör.

I vissa fall skulle en större enhet medföra att en befolkningsmässigt stark församling skulle kunna dela ansvaret för en ekonomisk svagare grannförsamlings kyrka. Detta kanske skulle underlätta underhållet. Men i flertalet fall skulle resultatet endast bli att den nya kyrkokommunen fick flera kyrkor i stället för en att svara för, med ett oförändrat befolkningsunderlag per kyrka. Man har då försvårat underhållet - i en sådan storförsamling skulle snart resas krav på ekonomisk rationalisering och minskning av antalet byggnader.

Kanske förutsätter man att kulturminnesvården träder in och i en sådan situation tillskjuter medel för kyrkornas underhåll. Landsantikvarieföreningen vill varna för en sådan uppfattning. Uppgiften är så omfattande att den både nu och i framtiden ligger långt utanför kulturminnesvårdens möjligheter. Bevarandet av kyrkorna måste till väsentlig del ske genom insatser inom kyrkan själv.

Det är därför viktigt att de nuvarande enheterna bevaras och att församlingarna behåller beskattningsrätten och ansvaret för byggnadsunderhållet. Genom att bevara och stärka församlingsgemenskapen inom de gamla socknarna får man den bästa garantin för att kyrkan bevaras: genom att den nyttjas och ingår i bygdens liv blir underhållet självklart. Omvänt bidrar bygdekyrkan till att bevara sambandet mellan invånarna och församlingen - det skulle inte alls vara lika självklart att delta i den kyrkliga verksamheten om denna bedrevs från grannsocknen eller i lokaler utan den tradition och högtidsstämning som den gamla kyrkan ger.

Också med tanke på villigheten att göra ekonomiska uppoffringar för bevarande av kyrkorna är det viktigt att enheten kyrka-församling inte bryts. Det är psykologiskt lättare att motivera kyrkoskatt eller andra avgifter till hembygdens kyrka än för bevarande av andra socknars kyrkor."

Sveriges kyrkokamerala förening anför:

"Vården av våra kyrkobyggnader är en betungande post i den samlade budgeten för Svenska kyrkans församlingar och pastorat. Inom vissa stift finns ett oproportionerligt stort antal kyrkor. Om en kyrka inte längre fyller ett behov ur verksamhetssynpunkt bör inte riksantikvarieämbetet kunna ålägga kyrkokommunen att underhålla kyrkan med mindre än att statsbidrag härför utgår. En allmän prövning av behovet av kyrkolokaler bör göras inom kyrkan. Eftersom fastighetsunderhållskostnader är en stor post är det inte rimligt att kyrkokommuner med onormalt stort antal kyrkor erhåller utjämningsbidrag utan en ordentlig behovsprövning. Om behov inte kan påvisas är det inte längre en solidaritetsfråga för de bärkraftiga enheterna inom kyrkan att bidra till dessa kostnader via kyrkofonden.

Bidrag föreslås utgå till samtliga domkyrkor och inte som nu bara till vissa av dem. Ett alternativ härtill kan vara att finansiera domkyrkornas stiftsangelägenheter via partiella stiftssamfälligheter."

Husmodersförbundet Hem och Samhälle anför bl.a. följande:

"Svenska kyrkan har i dag ett utjämningsystem över kyrkofonden. Det innebär att de ekonomiskt svaga församlingarna får hjälp av starkare ekonomiska enheter, främst de stora i de större kommunerna. Denna solidaritetstanke bör man bygga vidare på. De små enheternas villighet att söka sig fram till en effektiv egen organisation kommer att underlätta arbetet. Men det är frivilligheten som måste uppmuntras. Våra gamla kyrkobyggnader har ett kulturhistoriskt värde. Utan tillskott av medel från staten eller befolkningsstarka tätortsförsamlingar kan inte en tänkt samfällighetsbildning inom en stor kommun klara finansieringen av kyrkans underhåll. Problemen kommer att öka om en nybildad storkyrkokommun får flera kyrkor på sin lott, kyrkor som man inte känner någon samhörighet med sedan länge. På sikt skulle resultatet inte undgå att bli

det som utredningen antyder nämligen rivning - min eller din kyrka? Därför behövs kyrkobyggnadsfonden. En gemensam fond för renovering av dyrbara kyrkobyggnader borde bildas."

Även studiecirkelar och enskilda personer tar upp frågor om kyrkorna. En studiecirkel i Boda församling anför:

"Församlingarna bör kunna erhålla ett ekonomiskt stöd då det gäller att vårda kyrkor, som är kulturbyggnader. Riksantikvariska synpunkter, som i många fall hindrat församlingarna till åtgärder, måste borga för ekonomiskt stöd i stället. Slutligen anser vi att allt tal om rivning av kyrkor är helt orealistiskt. En ekumenisk samverkan och nyttjande av kyrkorna är mer realistiskt."

En studiecirkel i Larvs pastorat anser att det bör utgå statligt stöd till vården av kyrkobyggnader.

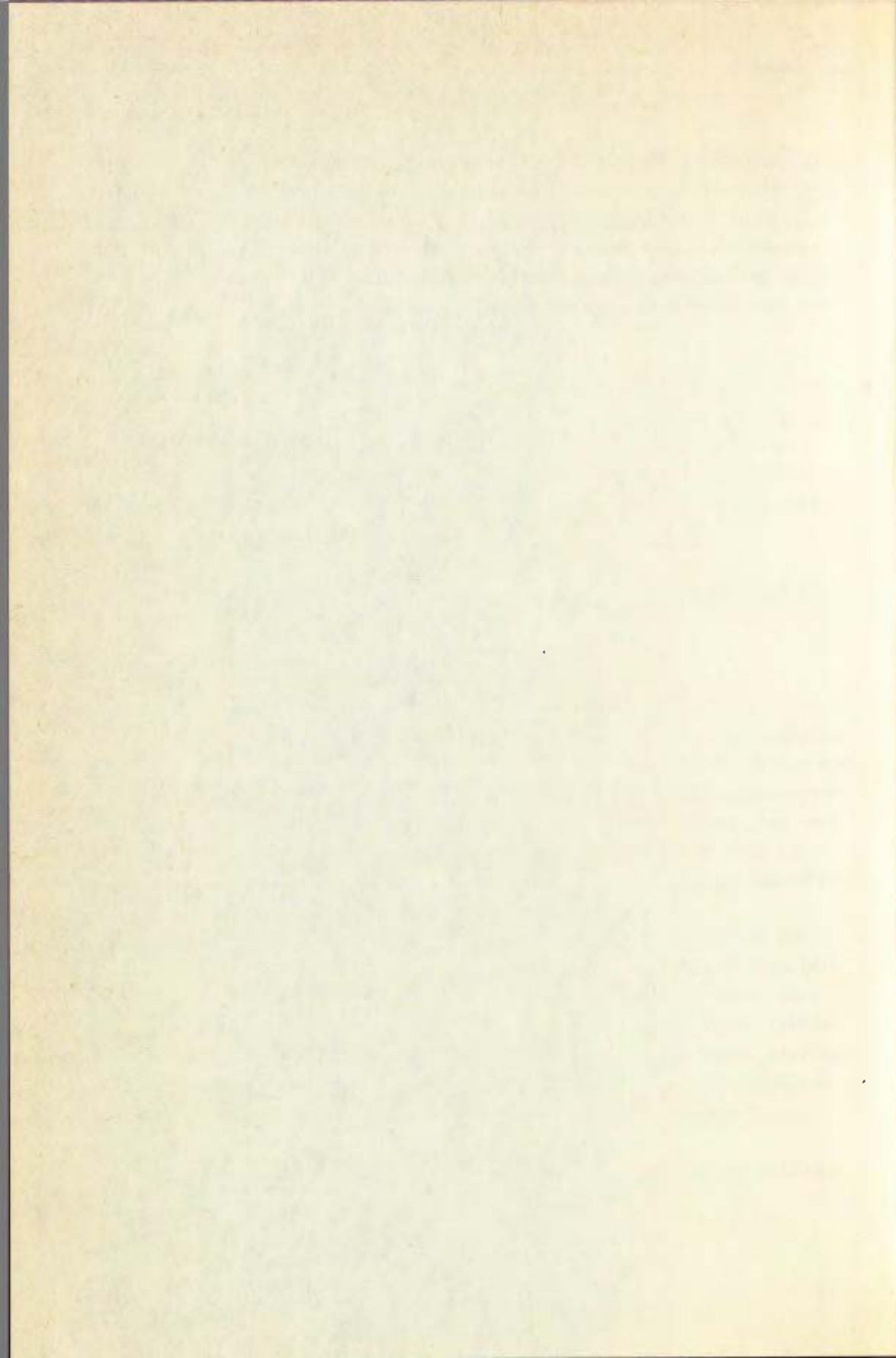
En ABF-cirkel i Storuman anför:

"Kyrkans verksamhet skall ej bestämmas av kyrkornas placering. Verksamheten skall bedrivas där människorna finns. Kyrkor som ej används för församlingsändamål, eller har kulturhistoriskt värde, kan i vissa fall användas till andra ändamål, ex. museibyggnader. Övriga ej utnyttjade kyrkor får ej vara en ekonomisk belastning för övrig kyrklig församlingsverksamhet."

En studiegrupp i Härnösand menar att en särskild fond för byggnader borde inrättas. "Eftersom kyrkoskatten för juridiska personer indrages till staten kan en tänkbar utväg vara, att riksdag och regering använder dessa medel till särskilda kulturminnesanslag för kyrkliga byggnader. Om sådana statliga kulturminnesanslag inte tillskapas, anser vi, att riksantikvarieämbetets direktivrätt kraftigt bör inskränkas."

Församlingsmedlemmar i Stora Kopparbergs församling vill ogärna att kyrkor skall rivas och anför:

"Det ekonomiska ansvaret för befintliga kyrkobyggnader kan bli för tungt för en liten församling eller ett litet pastorat och bör kunna läggas högre upp, så att inte församlingsverksamheten blir lidande. I möjligaste mån bör man också behålla det som generationer byggt och som är helgat till Gud. Riv inte av rationaliserings-raseri!"

4.4 Samverkan på stiftsplanet

I flertalet av remissvaren har inte direkt berörts behovet av en ev. ökad samverkan på stiftsplanet. Indirekt torde dock många, som pekat på vikten av lagändring så att nuvarande totala samfälligheten kan ingå i partiella samfälligheten, vilja bana väg för tillkomsten av sådana. Vidare torde alla de som pläderat för att all samfällighetsbildning skall vara frivillig också vara motståndare till att stiftssamfälligheter införs som obligatorium.

I åtskilliga svar har dock även frågor kring ev. stiftssamfälligheter behandlats.

Av de kyrkliga riksorganen har t.ex. Svenska kyrkans diakoninämnd anfört följande.

"Nämnden vill till sist aktualisera de särskilda behov som föreligger beträffande de olika specialisttjänster som f.n. finns inrättade på lokalplanet för bl.a. sjukhuskyrkan, den kyrkliga familjerådgivningen och den andliga vården på kriminalvårdsanstalterna.

ORGAN PÅ RIKS-
OGH STIFTSNIVA

Samverkan i partiella stiftssamfälligheter behövs för dessa särskilda verksamheter."

Utbildningsnämnden anför bl.a.:

"Ur utbildningssynpunkt och då det gäller att få en fungerande tjänstestruktur, är modell två att föredra. I beskrivningen av modellen nämns också att pastoratet skulle kunna ingå i en obligatorisk stiftssamfällighet för frågor som rör stiftsarbete, vissa frågor rörande andlig vård på sjukhus etc. Bildandet av sådana stiftssamfälligheter aktualiserar behovet av en översyn av stiftsorganisation och stiftsindelning."

Rikskommittén för stiftstingen anför bl.a. följande:

"Enligt rikskommitténs mening har stiftstingsorganisationen sedan länge fått en sådan ställning inom svenska kyrkan att den bör inordnas bland kyrkans 'legala' organ i den meningen att den församlingskommunala lagstiftningen görs tillämplig på denna del av stiftens verksamhet. Härvid bör dock t.ex. när det gäller stiftstingets storlek och valkretsindelning stor hänsyn tas till de enskilda stiftens olika struktur. Av avgörande vikt i detta sammanhang är att lagstiftningen måste vara tvingande i den meningen att de nya 'stiftssamfälligheterna' skall omfatta samtliga församlingar och kyrkliga samfälligheter i stiftet. Kompetensområdet för stiftstingen bör enligt stiftstingskommitténs mening kunna omfatta såväl sådana för stiftet gemensamma angelägenheter som ansluter till LFKS 2 § 3 ('främjande av gudstjänstliv och kyrklig förkunnelse i övrigt samt kristen verksamhet bland barn och ungdom, äldre, sjuka och andra') som speciella uppgifter avseende andlig vård vid sjukhus, inom försvaret, kriminalvården, högskolan eller liknande."

Svenska kyrkans församlings- och pastoratsförbund anför:

"Vissa kyrkliga angelägenheter är av sådan natur att de behöver handhas på en högre strukturnivå än församling/pastorat/samfällighet inom kommunen. Exempel härpå är begravningsplatser för invandrare och stiftstingens verksamhetsområde."

Även regionala kyrkliga organ har behandlat dessa frågor.

Karlstads domkapitel pekar på vikten av att ha ett starkt stiftsplan.

Strängnäs stiftsråd vill att frågor om stiftens organisation, uppgifter och ekonomi skyndsamt utredes.

Domkapitlet i Linköping menar att det bör finnas möjlighet att både partiella stifts- och kontraktssamfälligheten får uppgifter som avser stift respektive kontrakt.

Stiftsrådet i Stockholms stift anser förslaget om en partiell stiftssamfällighet värd beaktande och uppmanar kommittén till att i slutbetänkandet lägga förslag om stiftssamfälligheter.

Stockholms domkapitel anför bl.a.:

"Med tanke på den speciella situationen som Stockholms stift befinner sig i, bl.a. av att människor bor, arbetar och tillbringar sin fritid i olika församlingar, så kommer stiftet i framtiden att behöva ytterligare tjänster på regional- och stiftsplan. Tjänster kommer att behövas t.ex. för jourarbetet, finsktalande, cityarbetet, fritidskyrkan, studentarbetet, utbildningsfrågor, personalfrågor, sjukhusarbetet osv.

I det sammanhanget är förslaget om en partiell stiftssamfällighet värt beaktande. Som exempel kan nämnas att en sådan samfällighet på ett verksamt sätt skulle vara till hjälp för en församling som Botkyrka där en tredjedel av de boende är invandrare som inte tillhör svenska kyrkan."

Skara domkapitel anför:

"I den utsträckning för stiftsövergripande verksamhet, oavsett om prästerligt ansvarsområde eller annan kyrkans verksamhet med stiftet som lämplig minsta enhet avses, bedöms ske genom samfällighetsbildning för hela stiftet, anser domkapitlet det nödvändigt att frågan härom kopplas till frågan om stiftstingens legalisering för att undvika uppbyggnad administrativt av parallellorganisationer. Verksamheter som kan vara motiverade med stiftet som basenhet - om inte samfällighetsbildning mellan två eller flera pastorat i vissa fall visar sig vara en bättre lösning - är exempelvis skol- eller studentprästverksamhet och därmed sammanhängande funktioner, fritidskyrkoverksamhet. För verksamhet i kyrkor som stiftet får sägas ha ett speciellt ansvar för, därför att de från såväl kyrklig som kulturhistorisk synpunkt har ett särskilt värde, som gör att de attraherar besökande långt utanför pastoratens gränser och där speciella kyrkliga insatser

av den anledningen är motiverade, bör också övervägas att finna en form för stiftsansvaret."

Linköpings stiftsråd anför bl.a. följande:

"Det pågående reformarbetet inom Svenska kyrkan har hittills endast till en mycket liten del berört stiftet och dess organ. Den legala verksamheten genom domkapitel och stiftsnämnd måste i hög grad kompletteras med det fria och frivilliga arbetet genom Stiftsting och Stiftsråd, Kyrkans Ungdom, Ansgarsförbundet, Församlings- och Pastoratsförbundets stiftsavdelningar och andra regionala organ. En ökad samverkan behövs mellan främst domkapitel och stiftsråd och de organisatoriska formerna härför behöver snarast åstadkommas. Den frivilliga stiftstingsorganisationen behöver få en fastare förankring inom Svenska kyrkan. Organisationen har nu fått en sådan ställning att den på lämpligt sätt bör inordnas i kyrkans legala organ och få en säkrare ekonomisk grundval. Finansieringen av stiftsarbetet bygger alltjämt på främst solidariteten mellan församlingarna och i ekonomiska kristider beskäres eller bortfaller den frivilliga stiftstingsavgiften. Detta medför en svår - stundom prekär - situation för stiftsting och stiftsråd, som har ansvar för såväl personal, kansli, stiftsgårdar och andra anläggningar som verksamheten i stort. De i betänkandet föreslagna stiftssamfälligheterna - eller annan ekonomisk förening - måste omfatta alla församlingar och kyrkliga samfälligheter och kompetensområdet vara så brett, att där inrymmer alla frågor rörande evangelisation, information och utbildning liksom speciella uppgifter enligt stiftstingets och stiftsrådets bedömning. På grund av stiftsarbetets rörlighet och behov av flexibilitet bör icke alltför snäva ramar fastlåsas vid tillskapandet av det gemensamma finansiella organet."

Härnösands stiftsråd anför:

"Stiftstingen kan numera anses vara fast etablerade organ och ingår som en naturlig del i kyrkans regionala organisation.

Principiellt är dock stiftstingen frivilliga organisationer med frivillig anslutning.

Stiftsrådet beklagar att betänkandet inte har behandlat stifts-
tingsorganisationens ställning i Svenska kyrkan. Stiftsrådets
uppfattning är att en legalisering är det rätta. Är legali-
sering inte möjlig föreslår stiftsrådet att församlingar/pas-
torat bildar en obligatorisk partiell samfällighet för de
stiftsangelägenheter, som nu åvilar stiftstingen."

Vissa av de regionala kyrkliga organen uttalar sig klart för
ett inrättande av obligatoriska partiella stiftssamfälligheter.

Luleå domkapitel anför:

"Kyrkokommittén berör även behovet av bärkraftiga strukturer
på stiftsnivå för vissa gemensamma angelägenheter, exempel-
vis sjukhuskyrkan, den andliga vården vid militärförband och
regionala kriminalvårdsanstalter m.m.

Denna för kyrkans verksamhet viktiga problematik måste enligt
domkapitlet bli föremål för uppmärksamhet på ett mycket tyd-
ligare och mer utvecklat sätt än vad som framgår av kyrkokom-
mitténs betänkande. Stiftet som arbetsenhet för gemensamma
angelägenheter har en självklar och viktig ställning i dag,
samtidigt som den organisatoriska och ekonomiska basen för
detta arbetet är utomordentligt svag och osäker. Nu pågående
arbete med rikskyrkans organisation aktualiserar även en rad
frågeställningar vad beträffar stiftsorganisationen.

Kyrkokommittén antyder att stiftssamfälligheter kan vara nöd-
vändiga men behandlar endast i förbigående dessa samfällig-
heters ansvarsområden och organisatoriska bas.

Domkapitlet konstaterar att bland de exempel som ges beträf-
fande verksamheter som kan handläggas genom stiftssamfällig-
heter, saknas många viktiga verksamhetsområden som sedan län-
ge av församlingarna genom stiftsorganisationen ansetts vara

gemensamma angelägenheter: utbildnings- och fortbildningsfrågor, barn- och familjearbete, ungdomsarbete, evangelisationsfrågor, rekryteringsfrågor, informationsverksamhet och diakonala ärenden.

Det är oklart hur kyrkokommittén tänker sig förhållandet mellan nu existerande stiftsting och de tänkta stiftssamfälligheterna. Menar man att en stiftssamfällighet ersätter behovet av stiftsting eller tänker man sig samfällighetsbildningar som från stiftsting övertar en del men inte all verksamhet och ansvar?

Ett väsentligt problem i stiftsverksamheten i dag utgöres av den osäkerhet som stiftstingsorganisationens princip om frivillig anslutning innebär. Detta medför att väsentlig verksamhet ofta inte kan komma till stånd på grund av att den ekonomiska grunden för denna inte kan tryggas.

Det är därför enligt domkapitlets mening ytterst angeläget att pastoratens obligatoriska tillhörighet till stiftsorganisationen blir en viktig målsättning vid fortsatta överväganden beträffande svenska kyrkans struktur.

Domkapitlet vill alltså förordna att kyrkokommittén i sitt fortsatta arbete överväger legalisering av dagens stiftstingsorganisation som den lämpligaste vägen att gå när det gäller bildandet av den nödvändiga bärkraftiga strukturen på stiftsnivå. Det är då angeläget att det legaliserade stiftstinget - i form av en obligatorisk partiell stiftssamfällighet - får ansvar för såväl de verksamheter som i dag ingår i stiftstingsorganisationen som den typ av ansvarsområden som kyrkokommittén lämnat exempel på vid sitt resonemang om stiftssamfälligheter.

Med tanke på dels stiftstingets uppbyggnad på den representativa demokratins grund, dels ock stiftstingets uppgift att svara för de verksamheter som är av gemensam natur för stiftets församlingar, samt den möjlighet som torde föreligga

till nära samverkan mellan den legala sektorn genom domkapitlet och den fria och frivilliga sektorn genom stiftsrådet, är en sådan lösning enligt domkapitlets uppfattning väl motiverad och för stiftsarbetet utomordentligt angelägen." Samma tankar framförs även av Luleå stiftsråd.

Luleå stiftsnämnd anför:

"För kyrklig samverkan på stiftsplanet bör enligt stiftsnämndens mening stiftstingsorganisationen eller motsvarande framtida samsarbetsorgan ges en fastare form med obligatorisk anslutning för pastoraten inom stiftet. Nuvarande ordning med frivillig anslutning måste innebära stora problem med planeringen av verksamheten både på kort och lång sikt. En angelägen ändring av verksamheten som kräver större ekonomiska resurser kan med den frivilliga anslutningen resultera i att pastorat begär sitt utträde ur organisationen med ytterligare försämrad ekonomi som följd."

Domkapitlet i Visby och stiftsnämnden i Visby anför:

"Som ovan anförts omfattar stiftstinget i Visby stifts samtliga församlingar i stiftet. Stiftstingsorganisationens snabba införande i samtliga rikets stift visar utan tvivel på att den på ett enkelt och ändamålsenligt sätt kommit att fylla en lucka i den kyrkliga organisationen. Enligt stiftsmyndighetens mening bör stiftstingen göras obligatoriska för församlingarna och ges en i lagen om församlingar och kyrkliga samfälligheter klart fixerad status motsvarande pastoratens. Därvid bör man inte på något sätt ställa sig negativ till att dessa samfälligheter kommer att omfatta t.ex sjukhuskyrkan, den andliga vården vid kriminalvårdsanstalterna eller kyrkans högskolearbete, men grundläggande bör vara de gemensamma uppgifter för stiftets församlingar som motsvarar 3 § andra stycket 3 i lagen, dvs gudstjänstliv, förkunnelse, diakoni och evangelisation."

Av de kyrkliga kommunerna, som behandlat frågor om stifts-

FÖRSAMLINGAR
M.FL. KYRKLIGA
KOMMUNER

samfälligheter är främst vissa större samfälligheter tveksamma till framför allt inrättande av obligatoriska stiftssamfälligheter. Sålunda anför Borås kyrkliga samfällighet följande:

"Samfällda kyrkorådet vill på det bestämdaste framföra att inte några obligatoriska stiftssamfälligheter inrättas. Stiftsarbetet bör ske på frivillig väg. Den nuvarande organisationsmodellen bygger på frivillighet och det stämmer väl överens med decentraliseringsidéerna. Det bör vara en fråga för varje stift att själva avgöra i vilken form en samverkan skall ske på stiftsplanet." Samma tankar framför Bränhults kyrkoråd.

Göteborgs kyrkliga samfällighet anför:

Göteborgs stift är det enda stift där stiftstinget inte är gemensamt för alla församlingar. Göteborgs kyrkliga samfällighet samverkar med stiftstinget. Stiftstinget och kyrkofullmäktige i Göteborg tillsätter hälften var av platserna i stiftsrådet varjämte biskopen är självskriven ordförande. Diskussioner pågår om förändringar i samverkansavtalet.

Kyrkonämnden kan i nuläget inte inse fördelarna med obligatoriska stiftssamfälligheter. Den nuvarande organisationsmodellen bygger på frivillighet och det stämmer väl överens med decentraliseringsidéerna. Det bör vara en fråga för varje stift att själva avgöra i vilken form en samverkan skall ske på stiftsplanet.

Kyrkonämnden kan inte överblicka i vilken mån planer finns att försöka överföra den rikskyrkliga nämndorganisationen till stiftsnivå. Eftersom Svenska kyrkan inte skall vara en rikskyrka utan en församlingskyrka förutsätter kyrkonämnden att kyrkomötet endast ger rekommendationer men inte framtvingar en viss organisation för stiftet.

Kommittén bör fortsätta sitt utredningsarbete om eventuella stiftssamfälligheter men inrikta arbetet på modellskapande

och inte på lagstiftning."

Ängelholms församling menar att "huvudansvaret för fritidskyrkan bör ligga hos församlingarna ävensom kyrklig verksamhet på sjukhus, vårdhem m.m." Liknande synsätt framförs av Norrköpings kyrkliga samfällighet som anför:

"Till strukturfrågorna hör även stiftsorganisationen. Utredningen antyder att en möjlig väg är bildande av partiella samfälligheter för handhavande av vissa gemensamma och övergripande uppgifter inom stiftet. Med den läsning som ovan skisserats menar nämnden att många av de uppgifter som i dag åvilar stiftet istället kan övertas av kyrkokommunen. Vissa reducerade uppgifter bör dock samordnas stiftsvis, ex. stiftsgårdarnas drift, viss konsulentverksamhet m.m. Denna samordning kan ske antingen genom frivillig sammanslutning som nu eller genom bildande av partiell samfällighet. Nämnden förordar för sin del i första hand ett bibehållande av nuvarande system och i andra hand partiell samfällighet. Däremot avvisas helt finansiering av stiftsverksamheten via kyrkofonden."

Hedvig Eleonoras församling anför:

"Pastorat eller samfällighet bör bildas för förut nämnda större åtaganden (begravningsväsendet, byggnadsverksamhet). I övrigt bör man undvika att därutöver bilda samfälligheter.

Utöver dessa organisationer finns stiftsorganisationer (stifts-ting, stiftsråd och nämnder och deras verksamhet). En del udda verksamhet kan kanske inordnas under stifts- eller kontraktsorganisationen.

Fritidskyrka, sjukhuskyrka, den andliga vården inom Försvaret och Kriminalvården m.m. bör inordnas i den ordinarie församlingsverksamheten där resp. institution är belägen, varvid församlingen bör få härför erforderliga extra resurser genom t.ex. kyrkofonden."

Sala församlings kyrkoråd är inte främmande för "samfällighetsbildning på stiftsplanet eller ökade åtaganden på ett lagstadgat stiftsting".

Angerums, Lösens och Flymens församlingars kyrkliga samfällighet menar att det bör finnas möjlighet att bilda stiftssamfälligheter för exempelvis utbildning, personalpool, sjukhuskyrka, sommarkyröverksamhet m.m.

Tyresö församling vill ge stiftstingen ökade arbetsuppgifter och anför:

"Inom storstadsområdena, vi tänker nu närmast på Stor-Stockholm, finns en rad behov, när det gäller verksamheter, som svårligen kan läggas på enskilda församlingar utan att alltför hårt ekonomiskt belasta dem.

Det gäller exempelvis sådana verksamheter som cityverksamhet, sjukhus- och fängelseprästernas verksamhet, invandrarpräster, skärgårdskommunernas ökade verksamhet sommartid etc. Ansvaret för dessa verksamheter- även ekonomiskt- bör enligt vår mening läggas på stiftstingen.

Det finns vidare ett behov av personalpool för präster inom stiftet. Denna pool bör ligga på stiftsnivå på stiftstinget. När någon präst insjuknar och församlingen ej har ersättare, bör stiftspoolen träda in. Vi föreslår, att denna fråga blir föremål för en utredning."

Helsingborgs kyrkliga samfällighet anför:

"Tanken på stiftsvisa samfälligheter verkar i vissa typer av ärenden konstruktiv. Det spontana samarbetet via de nuvarande stiftstingen är positivt men bör kanske ersättas av stiftsvisa partiella samfälligheter inte minst mot bakgrund av det ökade kravet på regionalt samarbete."

Stockholms församlingsdelegerade anför bl.a.:

"För att ytterligare utvinna fördelar genom ekonomisk samverkan anser FD vidare att ännu en lagändring snarast bör komma till stånd som möjliggör för samfälligheten att ingå i annan samfällighet.

Stockholmssystemet med partiell samfällighet torde med fördel kunna utbyggas till stiftssamfällighet med större territoriellt omfång än själva primärkommunen. Redan 1974 beslöt FD att hemställa till regeringen att en utredning måtte tillsättas för att undersöka möjligheten att bilda en partiell kyrklig samfällighet för gemensamma angelägenheter i hela Stockholms stift. I konsekvens härmed hävdar FD fortfarande att denna utredning snarast bör genomföras. FD välkomnar således ett fortsatt kommittéarbete på denna punkt och förväntar förslag om stiftssamfälligheter i slutbetänkandet."

Kungsholms församling, som vill inrätta en obligatorisk stiftssamfällighet, anför:

"Dessutom bör för speciella gemensamma uppgifter inrättas en obligatorisk stiftssamfällighet avseende sådana frågor som stiftsarbete, cityverksamhet, fritidskyrko- och fritidsskolverksamhet, andlig vård på sjukhus, telefonjour och studentarbete. Detta förutsätter att stiftstingen blir obligatoriska och erhåller utdebiteringsrätt." Samma tankar framför Laxarby och Vårviks församlingar, som anför:

"Om stiftstingsorganisationen gjordes obligatorisk och därmed fick utökad ekonomi, kunde en hel lång rad av uppgifter av gemensamt intresse för församlingarna ombesörjas av nämnderna och stiftsrådet. Ex. att möta skolans behov av kyrkan, andliga vården vid sjukhus, vårdhem och servicehus för äldre och militären.

Här kan diakonin kopplas in med alla sina rika möjligheter till pedagogisk evangelisatorisk och social kompletterande tjänst. En utvidgning av stiftsrådets verksamhet borde på lokalplanet mötas av samordning av gemensamma angelägenheter

som handläggs av kontrakten."

Farsta församling vill ha "en reform som möjliggör ett naturligt samarbete mellan svenska kyrkans fria verksamhet på stiftsnivå i form av stiftsting, stiftsråd och stiftsbyråer och den statligt reglerade verksamheten i domkapitel och stiftsnämnder".

POLITISKA ORGANISATIONER OCH STUDIEGRUPPER

De politiska organisationer och studiegrupper som även behandlat frågor om ev. stiftssamfälligheter är som regel för att sådana inrättas.

Folkpartiets kristet sociala råd och kyrkopolitiska råd anför:

Församling, pastorat och större samfälligheter skall vara skyldiga att ingå i partiella stiftssamfälligheter för gemensamma ändamål. Dessa kan variera från stift till stift, men en grundläggande regel om ett minimiarbete på stiftsnivå måste finnas exempelvis för utbildning, stöd till ungdoms- och skolarbetet, fritidskyrkan och för sjukhuskyrkverksamheten. Församlingarna bör dock kunna samverka på stiftsnivå i många andra frågor.

I detta sammanhang vill vi påpeka att en reform som möjliggör ett naturligt samarbete mellan Svenska kyrkans fria verksamhet på stiftsnivå i form av stiftsting, stiftsråd och stiftsbyråer med den statligt reglerade verksamheten i domkapitel och stiftsnämnder är mycket angelägen.

Moderata samlingspartiets kyrkopolitiska råd i Hallands län anför:

"Vi är också överens med utredningen att vissa uppgifter inom den kyrkokommunala verksamheten lämpligen bör ske inom ramen för samfällighetsbildningar. För frågor som rör stiftsarbete såsom andlig vård på sjukhus, vid militära förband, vid kriminalvårdsanstalter, fritidskyrkoverksamhet, studentarbete med flera uppgifter inom stiftet torde partiella samfällig-

heter vara ändamålsenliga."

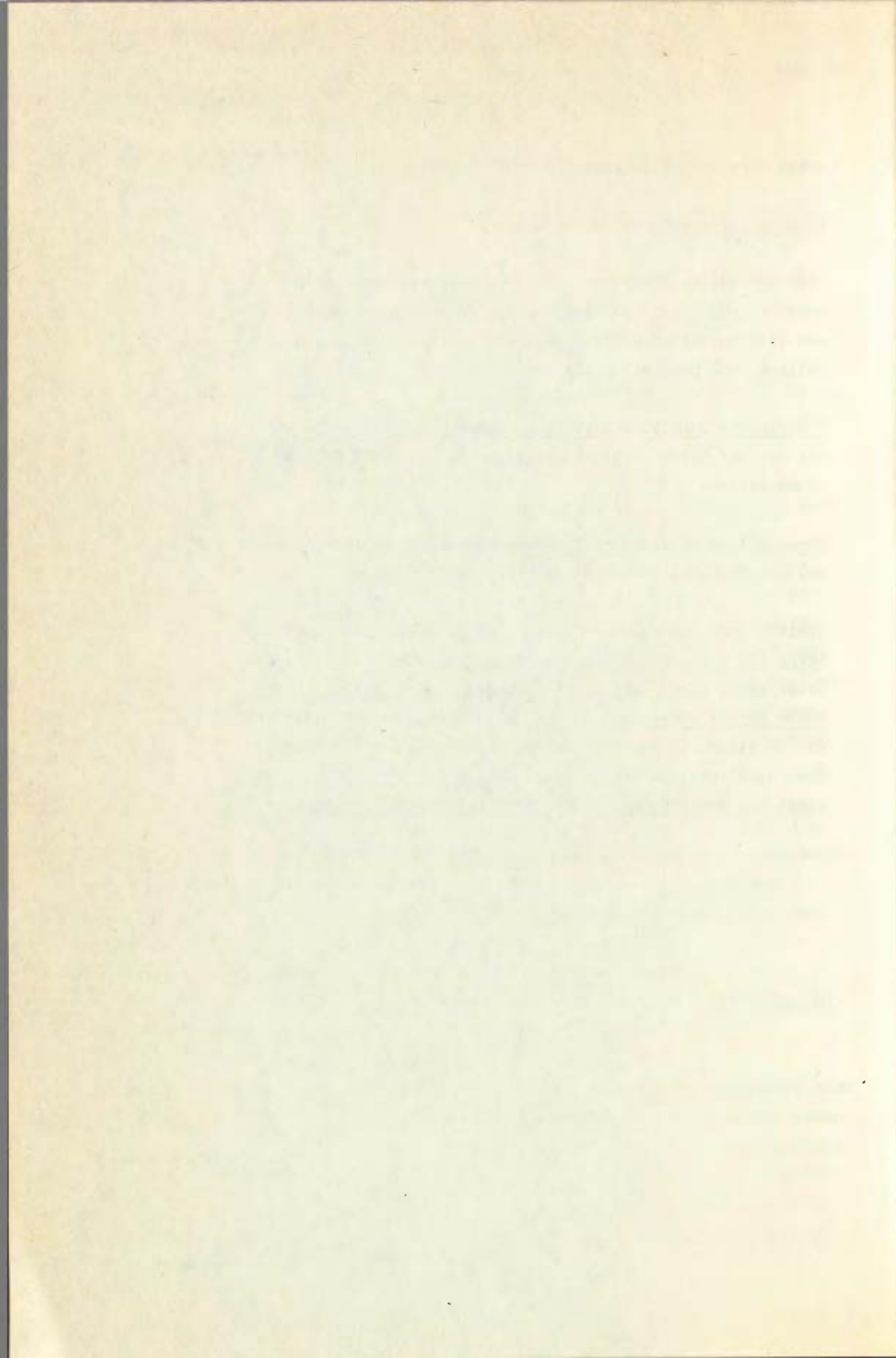
Ljungby CKF avdelning anför:

"När det gäller frågor som rör stiftsarbete, vissa frågor rörande andlig vård på sjukhus, själavård vid vissa förband och kriminalvårdsanstalter skulle pastoraten kunna ingå i en obligatorisk partiell stiftssamfällighet."

Centerns kyrkopolitiska grupp i Genarp-Ljungby-Gödelöv anser att det bör bildas stiftssamfälligheter för i första hand sjukhuskyrkan.

Vuxenskolans studiegrupp i Tanums församling är tveksam till obligatoriska stiftssamfälligheter. Gruppen anför:

"Beträffande utredningens förslag om obligatoriska samfälligheter för vissa regionala angelägenheter och stiftsangelägenheter måste sägas, att dessa engagemang har visat sig fungera redan enligt nuvarande ordning. Fortlöpande tas nya initiativ, där de visar sig behövas. Man måste befara, att tvång medför ökad byråkrati och mindre idealitet. Där en verksamhet i dag visat sig behövas, har medel för verksamheten inte saknats."

4.5 Specialfråga: Cityförsamlingarna i Stockholm

I direktiven (Dir. 1982:95) nämns särskilt de problem som orsakas av den större rörligheten i samhället och som kan vara svåra att möta inom ramen för den territoriella församlingsorganisationen. Så har cityförsamlingarna i storstäderna, fr. a. i Stockholm, en omfattande dagbefolkning, medan allt färre människor bor inom dessa församlingars geografiska gränser. I Stockholms två mest utpräglade cityförsamlingar bodde 1983-01-01 i Klara 631 personer och i Jakob 295. Storkyrkoförsamlingen hade vid samma tidpunkt 2 567 inv. och Adolf Fredriks församling 5 659 inv. De ekonomiska problem som accentueras av de låga invånarsiffrorna, förstärks ytterligare genom beslutet att avskaffa den kommunala och kyrkliga beskattningen av juridiska personer.

Följande synpunkter på cityproblematiken i Stockholm föreligger:

Stockholms församlingsdelegerade menar att en framkomlig väg vore att bilda ett citypastorat (domkyrkopastorat) av tre eller fyra pastorat. Stockholms ekonomiska samfällighet består i dag av enbart enförsamlingspastorat. I city skulle sålunda ett flerförsamlingspastorat bildas, medan de övriga enförsamlingspastoraten skulle bestå.

Församlingsdelegerade pekar också på en annan faktor av betydelse för cityförsamlingarnas ekonomi. I dag kan församlingsdelegerade enbart bevilja anslag till för de ingående församlingarna gemensamma angelägenheter. Ett nytt regelsystem bör göra det möjligt, att ge anslag till enskilda församlingars särskilda verksamhet inom samfälligheten, t.ex. cityförsamlingarnas speciella cityverksamhet.

Stiftsrådet i Stockholms stift ansluter sig i denna fråga till vad Församlingsdelegerade anfört.

Klara församlings kyrkoråd framhåller, att de ekonomiska in-

täkterna till 85 % består av skatt från juridiska personer. Folkmängden inom Klara uppgick 1938 till 7 403 personer, år 1962 till 2 482 och år 1983 till 641 personer. Trots vikande befolkningsunderlag har verksamheten i kyrkan vidmakthållits och även utökats. Svårigheter finns dock att finna kyrkligt intresserade personer beredda att medverka i kyrkoråd och kyrkofullmäktige.

Kyrkorådets uppfattning är att Klara och Jakobs församlingar borde sammanläggas till en församling. Därtill borde personer som tidigare varit kyrkobokförda i Klara församling men varit tvungna att flytta på grund av kontoriserings- eller personer som var yrkesverksamma i församlingen, få möjlighet att efter särskild ansökan kyrkobokföras i församlingen (folkbokföringsförordningens 11 § och 62 §). I skrivelse till regeringen 1984-03-09 har kyrkorådet hemställt om åtgärd i detta syfte.

Om Klara och Jakobs församlingar bildade en församling skulle denna dessutom kunna betjäna en grannförsamling, t.ex. Storkyrkoförsamlingen med dess kyrkobokföring.

Ekonomiskt är församlingen beroende av att församlingsdelegerade svarar för 4/5 av kostnaderna för kyrka och andra församlingslokaler, men därtill kommer att församlingsdelegerade bör få möjlighet att direkt stödja cityförsamlingarnas verksamhet. Då skulle samtliga församlingars i Stockholm skattekraft tagas i anspråk för ändamål, som genom cityförsamlingarnas speciella situation är gemensamma för hela Stockholm.

Kyrkorådet ser ett inspirerande missionsfält inom Statens Järnvägar, Ährléns, S-E banken, PUB m.fl. inom Klara församling belägna arbetsplatser.

Jakobs församlings kyrkoråd ansluter sig till de synpunkter i diskussionsbetänkandet som handlar om "att söka strukturer som kan komplettera den territoriella strukturen" och relaterar dessa till cityförsamlingarnas speciella problematik.

Man prioriterar enligt följande:

- 1 Jakobs församling består och verkar som särpräglad cityförsamling.
- 2 Jakobs församling behåller sin organisation med kyrkoråd och fullmäktige, under förutsättning att personer som tidigare varit kyrkobokförda i Jakobs församling i fortsättningen skulle kunna begära kyrkobokföring där trots boende inom annan territoriell församling. Jakob skulle alltså bli ett slags "valgmenighet".
- 3 Jakobs församling bedriver sin verksamhet som en stiftelse, dels ekonomiserad med egna medel, dels med stöd av stift, församlingsdelegerade eller kyrkofond. Denna ordning är ett alternativ till p.1 och 2.
- 4 Ett sammanförande av Jakobs församling med andra församlingar bör ske först efter noggramprövning.

Kyrkorådet i Adolf Fredriks församling beskriver sin församling som en typisk cityförsamling. 58 % av församlingsskatten kommer från juridiska personer, hög medelålder, instabilitet i befolkningen. Ca. 20 000 arbetar inom församlingens gränser. Av gudstjänstbesökarna beräknas ca hälften komma från församlingen medan hälften är personer som känner samhörighet med Adolf Fredrik samtidigt som de bor inom en annan territoriell församling. Församlingen som "arbetsgemenskap" bedöms som "lagom" och det finns inget intresse av att ändra församlingsgränserna i dag inför en osäker framtidsutveckling. Ett förslag 1981 om sammanslagning av Adolf Fredrik, Klara och Jakob hade inom församlingen avvisats med motiveringen att det innebär fler nackdelar än fördelar. Samverkan mellan församlingarna, utan lagändringar, är nödvändig.

Kyrkorådet påpekar, att man måste erkänna "diskrepansen mellan den gamla sockentanken och dagens verklighet sådan den i varje fall avtecknar sig i Stockholms innerstad i dag". Ett sätt att komma åt denna "diskrepans" är att arbeta med icke-territoriella församlingar eller "valgmenigheter" parallellt med de territoriella församlingarna. Så kunde t.ex. Klara och Jakob vara

endera av de nämnda alternativa formerna medan Adolf Fredrik som territoriell församling samverkade med dessa. Det behövs erfarenheter av liknande arrangemang, varför ett "prov" kunde genomföras i Stockholms city.

5. TJANSTEORGANISATIONEN

Tjänsternas plats i kyrkans organisation

KYRKLIGA ORGAN
M.FL. PÅ RIKS-
OCH STIFTSNIVA

Arkebiskopen önskar en ytterligare analys av prästens särskilda uppgifter och särskilda plats i församlingens verksamhet och beslutande organ liksom också av prästens, diakonens och kyrkomusikernas anknytning till biskop och stiftsledning.

Svenska kyrkans centralråd menar att domkapitlens nuvarande funktioner och kompetenser inte får åsidosättas eller genomgripande förändras.

Linköpings domkapitel finner det obestridligt att domkapitlet skall ha huvudmannskapet och arbetsgivaransvaret för prästerskapet. Skara domkapitel förkastar tjänstemodell C inte minst på grund av att domkapitlets ställning där starkt försvagas. Vad gäller domkapitlets funktioner i förhållande till andra vigningstjänster än präster kan en mellanform med komponenter från modellerna A och B tänkas: "hos domkapitlet skulle beträffande diakonitjänster ligga läroansvaret, dispensgivning från fastställda behörighetskrav och rekommendationer avseende tjänsteorganisationen." En förstärkning krävs av domkapitlets resurser.

Domkapitlet i Strängnäs anser att tillsättning av tjänster som hittills bör åvila domkapitlet vad gäller präster och församling/samfällighet beträffande övriga tjänster.

Växjö domkapitel skymtar bakom de olika modellerna en kongregationalistisk kyrka. Detta gäller särskilt modell C och i viss mån modell B. I förlängningen av modell C ligger enligt domkapitlet biskopsämbetets avskaffande.

Lunds domkapitel understryker att domkapitlets ställning inte får försvagas. Detta kan inte ske utan att samtidigt den episkopala strukturen försvagas. Det är viktigt att prästerskapet utan att behöva riskera något vågar predika Guds ord oförfalskat. Att domkapitlet i de flesta avseenden är arbetsgivare för prästerna är därvid en fördel. "Domkapitlet anser det också självklart att domkapitlet i framtiden får ett övergripande ansvar för tjänsteorganisationen i stiftet. Någon myndighet centralt eller regionalt måste tillse att kyrkan har en organisation som gör att hela riket täcks med kyrklig verksamhet."

Domkapitlet menar vidare att tjänsteorganisationens anknnytning enbart till pastoraten gör det svårt att råda bot på de problem utredningen konstaterat finns. En framkomlig väg är att i stället knyta ett antal präster till kontraktet. "Kontraktsposten ges därvid en möjlighet att disponera dessa tjänster så att lokala och regionala behov blir tillgodosedda. Det kan gälla ett sjukhus eller en militärförläggning, men också behov av präst för ungdomsarbete eller gudstjänster." Domkapitlet menar att detta skulle innebära en väsentlig ökad flexibilitet. De präster som anställs direkt i pastoratet kan med detta förslag bli något färre.

Karlstads domkapitel motiverar ett bestämt avvisande av modell C med att denna leder till en kongregationalistisk kyrkosyn där de uppgifter domkapitlet får knappast motiverar deras existens. Domkapitlet menar, att tanken att tjänsteorganisationens storlek och inriktning föreslås av pastoraten och fastställs av domkapitlet kan vara en god ordning.

Härnösands domkapitel anser, att en modell där domkapitlet inte medverkar vid prästtillsättning inte kan accepteras. "Samverkan mellan den överordnade myndigheten och den lokala församlingen när det gäller tillsättning av präster är utmärkande och historiskt sett också unik för Svenska kyrkan. Denna samverkan har för prästerna inneburit garantier för en rättvis meritbedömning samtidigt som den gett utrymme för församlingen att själva välja." Inget hindrar att man finner andra former för samverkan vid tjänstetillsättningar. Luleå domkapitel menar, att nuvarande koppling präst - domkapitel bör bibehållas beträffande alla

prästtjänster. Då det gäller diakonitjänsterna prövar domkapitlet behörigheten medan pastoraten anställer och utövar alla arbetsgivarfunktioner.

Stockholms domkapitel vill slå vakt om prästens fria och oberoende ställning i förhållande till församlingen, vilken tillförsäkrat svenska kyrkan en nyttig balans mellan predikoämbetet och församlingsstyrelsen. "Utan inflytande vid prästtillsättningarna skulle domkapitlens tillsyn i lärofrågor bli av närmast illusorisk betydelse. Erfarenheten visar att avvikelser av läromässig art endast i mycket flagranta fall kan bli föremål för sanktioner från domkapitlets sida. Om tillsynen skall kunna fungera måste den ha andra styrmedel. Med nuvarande ordning kan domkapitlet verksamt bidra till att såväl den läromässiga som den kunskaps-teoretiska kvaliteten kan upprätthållas och förstärkas".

Svenska rådet för telefonsjälavård vill fästa uppmärksamheten på att präster i församlingstjänst sköter en rad uppgifter på kontrakts-, stifts-, och understundom även rikspan. Jourtjänsten brottas med svårigheter sammanhängande med att denna verksamhet hittills inte vunnit arbetsrättsliet erkännande inom kyrkan. Omfattningen - bortåt 90 000 anrop årligen - gör det motiverat att ägna denna verksamhet viss uppmärksamhet.

Svenska kyrkans arbetsgrupp för högskolearbetet hoppas att de särskilda funktioner som delegerats till specialtjänster får en fastare knytning till tjänsteorganisationen i framtiden. Arbetsgruppen menar att högskolearbetet kräver särskild noggrannhet vid tjänstetillsättning och kvalificerad utbildning för tjänsteinnehavarna. Organisationen för studentprästtjänster är i dag otillfredsställande. "Vi ser två framkomliga vägar, dels att man knyter tjänsterna till församlingar och gör dem till komministerurer, dels att tjänsterna betraktas som en kontraktsangelägenhet och görs till kontraktsadjunkter."

Diakonistiftelsen Samariterhemmet anser tjänstemodell C ointressant därför att den helt bortser från den i betänkandet fastslagna episkopala strukturen. Stiftelsen Stora Sköndal anser att

många skäl talar för att samtliga församlingsvårdande tjänster i arbetslaget anställas av pastoratet med enhetliga anställningsvillkor.

Pastoralinstitutet i Lund ser som en viktig markering i betänkandet förslaget att domkapitlet har uppsikt över de anställdas läroansvar. Inför tanken att pastoratet skulle bli arbetsgivare för samtlig personal ställs frågan hur långt man kan gå utan att förändra kyrkans episkopala struktur och övergå till en rent kongregationalistisk ordning. Pastoralinstitutet förordar domkapitlet som gemensam arbetsgivare för de församlingsvårdande tjänsterna.

Med hänvisning till diskussionsbetänkandets princip att Svenska kyrkan efter en reform skall vara samma kyrka som i dag måste enligt Svenska Kyrkans Personalförbund det statliga inflytandet över tillsättning av prästtjänster och över prästernas löne- och anställningsvillkor behållas. Förbundet framför förslaget att kontraktsprostfunktionen knyts till en bestämd kyrkoherdetjänst i kontraktet på samma sätt som domprosttjänsten.

Sveriges Kommunaltjänstemannaförbund anser att prästtjänsterna i fortsättningen bör vara kommunalt reglerade och inrättas och tillsättas av de nya kyrkokommunerna.

Sveriges kyrkokamerala förening avstyrker utredningens tankar att överföra uppgifter från kyrkokommunerna till domkapitlet. Dessa har bristande resurser och det strider mot den allmänna samhällsutvecklingen att minska de lokala organens inflytande. Föreningen berör också frågan om vem som är chef i församlingen och anser att t.ex. en kanslichef skall vara direkt underställd kyrkorådet och ej kyrkoherden.

1968 års kyrkohandbokskommitté delar uppfattningen att alla typer av tjänster som behandlas i diskussionsbetänkandets kap. 5.4 skall ha domkapitlet som tillsynsmyndighet. "Som skäl för uppfattningen hänvisar vi till tanken på församlingen såsom den lokala manifestationen av Kristi kyrka. Till den grundsynen hör att församlingen tillhör en större enhet, närmast stiftet."

Teologiska fakultetsnämnden i Lund efterlyser en rejäl diskussion av frågan hur principen, att församlingen inte är autonom utan även organisatoriskt är insatt i ett vidare sammanhang, kan tillämpas vad gäller tjänster.

Linköpings stiftsråd finner det principiellt oriktigt att överföra prästerskapet till den kyrkokommunala sektorn.

Strängnäs stiftsråd vill bibehålla den uppdelning som finns i ansvar för tjänsteorganisationen mellan kyrkokommunala organ och stiftsorgan.

Stockholms stiftsråd förordar en modifierad form av tjänstemodell B med pastoratet som arbetsgivare för samtliga tjänster. Domkapitlet fastställer behörighet för sökande till prästtjänster och har tillsyn i lärofrågor.

Karlstads stifts Församlings- och pastoratsförbund anser att domkapitlet bör ha kvar vissa arbetsgivarfunktioner och uppgifter i samband med prästtillsättningar etc. "Den ställning prästen har genom sitt ämbetsansvar och vigning bör finnas kvar i Svenska kyrkan och prästerna även i fortsättningen vara Kyrkans ryggrad."

Förbundet för Kristen Enhet menar att om Svenska kyrkans episkopala struktur skall bevaras måste det innebära att de ordinerade ämbetsbärarna i anställningshänseende underställs biskop och domkapitel. Att Svenska kyrkan bevarar sin episkopala struktur har enligt förbundet en avgörande ekumenisk innebörd.

Kyrklig förnyelse i Linköpings stift och Svenska kyrkans fria synod i Linköpings stift anser det vara en god tanke att föra in diakonitjänsterna i stiftsorganisationen och att det vore direkt bakvänt att istället föra över prästerna till församlingsorganen.

Beräkning och fördelning av tjänster

Svenska kyrkans centralstyrelse anger som en grundläggande frågeställning hur många församlingstillhöriga en präst kan ha menings-

full kontakt med. Centralstyrelsen konstaterar att det för närvarande går i genomsnitt ca 2 800 församlingsbor per församlingsverksam präst. Mot bakgrund av befolkningsutvecklingen och de utökade ledigheterna ställs frågan om inte antalet präster är för lågt. Särskilt i tätortsförsamlingarna är behovet av fler präster påtagligt. Svenska kyrkans centralråd anser att utredningen skall vara beredd att föreslå ett ökat antal prästtjänster. Med hänsyn till de villkor som kommer att diktera kyrkans arbete under kommande år pekar centralrådet på möjligheterna med "assistentpräster", varmed avses personer som prästvigs och biträder i församlingsvården utan att lämna sina borgerliga yrken. Svenska kyrkans utbildningsnämnd framför liknande tankar om s.k. tältmakarpräster.

Till Svenska kyrkans diakoninämnds remissvar finns fogat ett särskilt yttrande från dess Delegation för institutionssjälavård i vilket särskilda frågor kring sjukhuskyrkan behandlas. "Vid arbetet med utredningen har inom stiftsgrupperna för andlig vård på sjukhus en ny princip diskuterats och lanserats för att bestämma dimensioneringen av personal inom sjukhuskyrkan. Man ser här sjukhuset som ett socialt system inom ett begränsat territorium där Svenska kyrkan har att göra tjänst med sina basfunktioner: gudstjänst, själavård, diakonalt arbete. De som vårdas och arbetar på sjukhuset är i ett område med hög befolkningstäthet men annars i princip av samma karaktär som varje annat distrikt inom den församling där det är beläget. Samma regler bör därför gälla vid tilldelning av arbetskraft som för andra arbetslagsområden i församlingen." Sjukhuset med patienter och personal är ett socialt system och Svenska kyrkan skall betjäna hela systemet. Därför bör patienter, personal och elever räknas in i underlaget för beräkning av tjänster. Delegationen menar att erfarenheterna visar, att där sjukhuskyrkan ges möjligheter att fungera efterfrågas också dess tjänster av patienter och personal. Man finner det ekumeniska samarbetet inom sjukhuskyrkan glädjande, men menar att när det gäller tjänstetilldelningen har det ej blivit såsom förutsatts. De frikyrkliga samfunden har ej kunnat inrätta tillräckligt antal tjänster. Enligt delegationen bör beträffande sjukhuskyrkan

gälla samma regler som i övrigt. "Lika litet som man i distriktsarbetet gör avdrag för frikyrkligt arbete där sådant förekommer vid beräkningen av arbetslagets storlek inom Svenska kyrkan lika litet bör man göra det inom sjukhuskyrkan." Delegationen vill slå vakt om den anknytning till lokalförsamlingen som de anställda inom sjukhuskyrkan nu har. Man pekar också på behovet av tjänster för den sektoriserade psykiatriska vården och hemsjukvården. Kommittén kyrkan i fritidssamhället föreslår att möjligheter skapas inom varje stift för präster och övriga anställda att arbeta även utanför den egna samfälligheten eller församlingen. Detta behövs för att fritidskyrkans olika arbetsformer skall kunna utvecklas. Vissa rörliga tjänster behöver tillskapas vilka - med lön ur kyrkofonden - kan sättas in på ställen där domkapitel/evangelisationsnämnder i stiftet finner det bäst att de placeras.

Uppsala domkapitel framhåller att utredningens basförslag till bemanningsorganisation skulle ha betydande verkningar i stiftet, ca en fjärdedel färre församlingspräster. Landsbygdspastoraten skulle drabbas hårdast medan tätorterna i allmänhet ej, eller i mindre grad berörs. "Inte heller den skisserade arbetslagsmodellen borgar för en gudstjänsthållning i glesbygderna som svarar mot elementära krav, då diakonerna icke förutsätts ha några gudstjänstledande uppgifter." Även domkapitlet i Linköping är kritiskt till bemanningsplanerna och förordar en "rullande" översyn av bl.a. organisationen beträffande präst- och kyrkomusikertjänster. Det bör tillkomma domkapitlet att i fortsättningen besluta i tjänsteorganisationsärenden. Det behövs ett mer flexibelt system även om man kan tänka sig att fasta församlingsprästtjänster inrättas enligt viss mall och att domkapitlet får inrätta pastoratsadjunktjänster där det behövs. Domkapitlet föreslår följande mall: 3 000 invånare - 2 präster; 7 000-8 000 invånare - 3 präster; 12 000-13 000 invånare 4 präster; 18 000-20 000 invånare - 5 präster. Antalet präster måste ökas, främst i de mindre pastoraten.

Skara domkapitel accepterar, med påpekandet att kyrkomusikertjänsterna behöver delas upp på flera innehavare, schablontum-

regeln om procentuell fördelning av olika tjänster inom arbetslag. Vad gäller den prästerliga tjänsteorganisationen menar domkapitlet att gällande normer visat sig hållbarare än vad som framkommit i den allmänna debatten. En indelning i två tätortsklasser är motiverad. Domkapitlet anser, att mer hänsyn måste tas till invånarantal än till kyrkor - predikoställen, som ofta ligger nära varandra. "Det betydelsefulla är de predikoställen där det är angeläget från kyrklig synpunkt att gudstjänst hålls." Domkyrkan som centrum för stiftet borde utnyttjas som instrument för att ge impulser till ett rikare kyrkligt liv i stiftet, bl.a. via fortbildningsarbete. Därför behövs särskilda regler när det gäller domkyrkoförsamlingarnas bemanning. Domkapitlet anser att domkyrkoförsamlingarna behöver få extra tilldelning av särskilt kvalificerade präster.

Strängnäs domkapitel påpekar att med hänsyn till arbetsrättsreformer och ändrad sociallagstiftning torde en anpassning av det totala antalet präster till 1957 års normer innebära en icke oväsentlig ökning av nuvarande antal.

Västerås och Växjö domkapitel efterlyser en kartläggning av utvecklingen beträffande antalet prästtjänster. Bland annat befolkningsökningen och tillkomsten av nya sociala förmåner motiverar en utökning av antalet prästtjänster enligt domkapitlen i Växjö, Lund, Karlstad och Härnösand.

Göteborgs domkapitel menar, att den prästerliga organisationen sannolikt skulle anpassa sig bättre efter förändringar i rådande behov av präster om ökade möjligheter gavs åt domkapitlen att dra in tjänster samt inrätta nya tjänster.

Luleå domkapitel anser att antalet prästtjänster i en obligatorisk minimiorganisation skall fastställas av domkapitlet utifrån centralt antagna normer. Dessa skall ta hänsyn till invånarantal och särskilda geografiska eller andra speciella behov. Dessa tjänster ingår i det ekonomiska utjämningsystemet och det skall stå pastoraten fritt att därutöver inrätta prästtjänster på egen bekostnad. Beträffande övriga församlings-

vårdande tjänster anser domkapitlet, som i fråga om dessa ansluter sig till tanken på det utvidgade diakonatet, att även de inom ramen för centrala normer skall ingå i det ekonomiska utjämningsystemet. Domkapitlet fastställer, på förslag av pastoratet, en minimiorganisation för dessa diakonitjänster. Därutöver kan pastoraten fritt inrätta diakonitjänster eller andra församlingsvårdande tjänster.

Visby domkapitel och stiftsnämnd tar i ett avsnitt upp speciella gotlandsfrågor och framför där att varje minskning av antalet tjänster på Gotland skulle innebära påtagligt ökade problem. På Gotland bör ej beräknas mer än fyra församlingar för varje prästtjänst. "I stället för en territoriell delning av vissa prästtjänster mellan olika pastorat vill domkapitlet förordna en funktionell uppdelning. Detta skulle innebära att det vore möjligt att inom en tjänst förena dels församlingsvårdande uppgifter, dels specialuppgifter inom kontraktet eller stiftet. Steg i denna riktning har redan tagits genom att en tjänst som halvtids kontraktsadjunkt förenats med en kyrkoadjunktstjänst. Därutöver har en komminister beviljats partiell tjänstledighet för tjänstgöring som pastorsadjunkt med inriktning på familjerådgivningsfrågor." Stiftsmyndigheterna anser, att åtminstone i utpräglad turistintensiva områden fritidskyrkan bör räknas in i underlaget vid bestämmande av antalet församlingspräster.

Ersta diakonisällskap anser att betänkangets basberäkning för församlingsvårdande tjänster behöver bearbetas. "Genom våra vidsträckta kontakter med församlingar runt om i landet, vet vi att antalet diakonitjänster i en församling i den mer vidgade bemärkelse vi och alternativ B pläderar för, ofta är fler än antalet prästtjänster i samma församling och i varje fall i större församlingar ytterligt sällan förhåller sig till varandra som 1 till 4. En större andel diakonitjänstemän än kyrkomusiker torde i de flesta större församlingar vara en nödvändighet." Vårsta diakonigård föreslår fördelningen 40 % präster, 40 % diakonitjänster och 20 % kyrkomusikertjänster i arbetslaget.

Svenska Kyrkans Personalförbund ser en reform av tjänsteorganisationen och dess anpassning till verksamhetsvolym och arbetsformer som minst lika angelägen som förändringar av lokala organisationsstrukturer. Förbundet anser att den prästerliga tjänsteorganisationen bör vila på centrala normer och fastställas genom beslut på domkapitelsnivå. För de kyrkokommunala tjänsterna bör på samma sätt fastställas en minimiorganisation, vilken fritt kan överskridas.

Sveriges kyrkokamerala förening menar att det måste ske en omfördelning av prästtjänster från landsbygdspastorat till tätorter eftersom det finns en begränsad tillgång på präster. Det bör åvila domkapitlen att göra omfördelningen.

Strängnäs stiftsråd framhåller att det finns stora risker att kyrkans verksamhet minskar om det blir en radikal personalomflyttning från landsbygd till tätort. Karlstads stiftsråd påpekar att stor hänsyn måste tas till lokala förhållanden vid fördelningen av prästtjänster. Det som i betänkandet kallas "tilläggsberäkning" måste få stor betydelse. Om man ser enbart till basberäkningen skulle prästtjänsterna i Karlstads stift minska med ca 1/3. Stiftsrådet vill också "peka på möjligheten att bygga upp ett slags "Stifts-pool". Den skulle bestå av välmeriterade stiftsarbetare, vilka för begränsad tid kunde ställas till en församlings/pastorats förfogande för särskilda ändamål, exempelvis vid igångsättandet av ny verksamhet i nybyggda bostadsområden, vid uppbyggnad av barn- och ungdomsverksamhet, vid omstrukturering av ett redan pågående församlingsarbete, vid etablering av kyrklig verksamhet bland sommargäster etc."

Luleå stiftsråd anser att en minimiorganisation för prästtjänsterna, vilken kan överskridas, skall fastställas av domkapitlet.

Stockholms stiftsråd pekar på att människor i stiftet ofta bor, arbetar och tillbringar sin fritid i olika församlingar och menar att detta innebär ett ökat behov av specialtjänster på regional- och stiftsplan.

Karlstads stifts Församlings- och pastoratsförbund ser det som ett livsvillkor för kyrkan att uttunningen av präster inte blir för stor. Kyrkan skulle då inte längre kunna förbli densamma som tidigare. "En tillgång, som funnits alltsedan 1500-talet, nämligen en rikstäckande Kyrka, skulle finnas i territoriell bemärkelse, men inte i sociologisk mening och som en levande Kyrka."

Luleå stifts församlings- och pastoratsförbund anser att tjänsteorganisationens omfattning, dvs. de församlingstvårdande tjänster som skall ingå i ett pastorat, bör regleras enligt centralt fattade beslut. Stor hänsyn måste tas till andra faktorer än folkmängd.

Jönköpings läns dekanat av Svenska kyrkans fria synod menar att antalet präster kraftigt bör ökas, förslagsvis med 1 000. "Att som betänkanudet föreslå färre präster och då ersätta dessa med andra typer av tjänster visar utredningens omedvetenhet om människors önskemål."

Övriga församlingstvårdande tjänster

Svenska kyrkans centralstyrelse vill ge en klarare identitet åt såväl prästerna som åt övriga tjänster. "Den tjänstemodell (B) som förespråkar ett utvidgat diakonat synes erbjuda en god möjlighet att, vid sidan av prästkåren, skapa en annan bas- och volymtjänst. Tjänsten som diakon skulle kunna bli en bastjänst i den meningen att den finns i varje pastorat och en volymtjänst i den meningen att den rymmer tillräckligt många tjänsteinnehavare för att kunna hävda sin egenart. Härigenom skulle också skapas en bättre balans mellan de båda sidorna i kyrkans väsen: förkunnelsen och den kristna kärleksgärningen. Centralstyrelsen vill för sin del inte utesluta att det också vore värdefullt att i anslutning härtill överväga möjligheten att rekrytera arbetsledare bland både präster och diakoner."

Svenska kyrkans centralråd anser det vara ett stort framsteg att diakonater i modellerna A och B får en fast plats. Centralrådet ifrågasätter dock om gränsen för ett obligatoriskt diakonat bör sättas så högt som i modell A och menar att modell B bjuder fler

oklarheter. Frågan om det utvidgade diakonatet behöver bearbetas vidare med sikte på att den diakonala profilen bevaras och ett allmänt biträdestänkande i detta sammanhang undviks. Vidare önskas en fortsatt bearbetning av frågan om vigningen och att därvid en klar distinktion görs mellan ämbete och tjänst liksom mellan vigning och installation.

Svenska kyrkans diakoninämnd hänvisar till sin utredning "Vigd till tjänst". Denna remissbehandlas under våren 1984 och resultatet kommer att stå till förfogande för att beaktas i det fortsatta utredningsarbetet. Diakoninämnden vill ha en tjänsteorganisation i huvudsak i enlighet med modell B. Som skäl för att hålla samman tjänsterna i samma tjänsteorganisation anför:

- ** därigenom skapar man bättre möjligheter i arbetslag
- * de olika personalkategorierna behöver gemensam fortbildning
- * det blir möjligt med bättre personalsociala insatser
- * enhetliga behörighetskrav för de olika tjänsterna behöver fastställas och tillämpas vid tjänstetillsättning
- * en sammanhållen tjänsteorganisation gör det möjligt att vid rekrytering till lediga tjänster pröva vilken typ av tjänst som bäst behövs."

Även Svenska kyrkans utbildningsnämnd pläderar för en sammanhållen tjänsteorganisation. Nämnden anser det viktigt att de olika församlingsvårdande tjänsterna ges ett självständigt ansvar relaterat i första hand till församlingen och dess uppdrag. Det finns en tradition att se dessa tjänster som "prästens förlängda arm". Utbildningsnämnden ansluter sig i allt väsentligt till modell B, men redovisar att inom nämnden finns skilda meningar beträffande vigningsfrågan. Man ser också en risk för att det vid sidan av ett utvidgat diakonat efterhand utbildas en ny kategori mindre erkända tjänster av assistentkaraktär.

Svenska kyrkans personalrekryteringsnämnd önskar att man ytterligare tänker igenom vilka effekterna skulle bli för rekryteringen om alla församlingsvårdande tjänster blir vigningstjänster.

Svenska kyrkans församlings- och pastoratsförbund finner inga bärande skäl föreligga för en utvidgning av området för vigningstjänster.

Linköpings domkapitel ställer sig synnerligen tveksamt till vigning av andra kategorier än präster och diakoner. "Vigning till tjänst synes då blott kunna bli ett högtidligt bekräftande av tjänsteinnehavarens behörighet. En sådan vidgning av begreppet vigning innebär givetvis, att vigningen i själva verket förlorar sin bibliska förankring och traditionella betydelse. Som konsekvens härav skulle det kyrkliga ämbetet förlora mycket av sin egentliga karaktär och validitet. Det allvarliga i en sådan förändring gäller då inte bara den nivellering det skulle innebära för det kyrkliga ämbetet som sådant. Det skulle också återverka på uppfattningen av Kyrkan i dess innersta dimension, dvs. i Ordets förkunnelse och sakramentens förvaltning. Det är Kyrkans integritet i detta avseende som skulle äventyras." Domkapitlet anser vidare att diakontjänster endast bör inrättas i större pastorat och ej i landsbygdspastorat där de diakonala uppgifterna handhas av lekmännen. Strängnäs domkapitel avvisar tanken på ett utvidgat diakonat, vilken man finner bygger på en oklar ämbetssyn. "Vigningen avser livsvaraktig tjänst och kan endast ske för dem som går in i ett ämbete."

Västerås domkapitel ser det som positivt att utredningen lyft fram diakonatets betydelse. Däremot vill domkapitlet inte medverka till ett permanentande av församlingssekreterartjänsterna, "vilka i en tidigare epok tillkommit som något av en nödlösning."

Växjö domkapitel noterar som positivt tankarna om diakonatets inordnande i kyrkan. Domkapitlet anser det också värdefullt, att utredningen tagit upp frågan om läroförpliktelse för församlingssekreterare och församlingsassistenter. Då det ej är klart vad diakon- och diakonissvigningen innebär blir det enligt domkapitlet vanskligt att föreskriva vigning för alla ordinarie församlingsvårdande tjänster.

Lunds domkapitel anser det vara ett akut problem att de många kyrkokommunalt anställda inom församlingsvården inte står under något läroansvar, men menar att det snarast är att skapa fler nya problem att låta nya delar av arbetslaget få behörighet till sina tjänster genom vigning. "Bättre vore att försöka få ordningar för installationsakter för olika befattningar i församlingen. En sådan akt markerar att församlingen delegerar församlingsuppdrag till enskilda. Här kommer läroförpliktelsen naturligt in."

Göteborgs domkapitel anser att någon central reglering av tjänster som diakoner, församlingsassistenter osv. ej bör komma till stånd.

Härnösands domkapitel önskar att frågan om vigning ytterligare utreds. Domkapitlet delar uppfattningen att pastorat med visst befolkningstal skall vara skyldigt att inom ramen för sin tjänsteorganisation inrätta även någon form av diakonitjänst.

Luleå domkapitel menar att det utvidgade diakonatet, såsom det beskrivs i tjänstemodell B, bör vara grundstommen vad gäller de församlingsvårdande tjänster som ej är prästtjänster.

Visby domkapitel och stiftsnämnd ser det som ett stort framsteg att diakonatet i modellerna A och B får en fast plats inom kyrkan. Tanken på ett "utvidgat diakonat" synes stiftsmyndigheter-na innehålla oklarheter som bör ytterligare utredas.

Ersta diakonisällskap förordar tjänstemodell B och menar att det enbart karitativt inriktade diakonatet tillhör en förfluten epok i Svenska kyrkan. Diakonats relation till biskop och domkapitel i det stift, där man tjänstgör, behöver stärkas. Med skärpa betonas att diakonatet inte får förvandlas till ett lägre prästerskap, en veniaresurs ute i stiftet.

Diakonistiftelsen Samariterhemmet konstaterar att det utvidgade diakonatet inte är någon nyhet utan redan existerar hos enskilda personer. Utredningen tolkas så att syftet med vigningen av för-

samlingsassistenter och församlingssekreterare är att organisatoriskt lösa dessas förhållanden till domkapitlet. Eftersom vigningsfrågorna är under utredning i Svenska kyrkan finner man det välbetänkt, att inte renodla vinningens organisatoriska aspekt, innan övriga aspekter fått sin belysning. Diakonistiftelsen Samariterhemmet föredrar tjänstemodell A av de modeller som presenteras. "Det förefaller självklart att präster och diakoner innehar vinningstjänster och att församlingen/pastoratet i övrigt tillsätter det antal tjänster det finns behov av. Domkapitlets roll ifråga om vinningstjänsterna måste anses odiskutabel."

Stiftelsen Stora Sköndal tillstyrker att en tjänsteorganisation uppbyggs med modellerna B och C som grund. Stiftelsen förordar det utvidgade diakonatet och tillstyrker ett principiellt krav på vigning för samtliga inom detta. Ett vidgat diakonat med fastare knytning till Svenska kyrkans stifts- och församlingsorganisation tillstyrks även av Vårsta diakonigård.

Det utvidgade diakonatet ifrågasätts av pastoralinstitutet i Lund. "Nuvarande församlingsvårdande icke-prästerliga tjänsteinnehavare med pedagogisk inriktning skulle kanske naturligare kunna knytas till ett 'utvidgat prästämbete' medan de karitativa knöts till ett 'utvidgat diakonat'. Denna fråga borde i varje fall bearbetas ytterligare. För församlingssekreterare/församlingsassistenter kunde knytning till präst/diakon innebära en möjlighet till ökad och fastare yrkesidentitet. "Utifrån principen om lekmäns ansvarstagande ifrågasätter pastoralinstitutet om inte en utökad grupp vigda tjänsteinnehavare skulle ställa anspråk på utökad liturgisk tjänst och därmed indirekt hindra den liturgiska lekmannarörelsen med gudstjänstvärdar m.m. som Svenska kyrkan nu kan notera.

Svenska Kyrkans Personalförbund ansluter sig inte till tanken på ett vidgat diakonat. Förbundet menar att det inte kan uteslutas, att en ekonomisk/administrativ eller personaladministrativ vidareutbildning för församlingssekreterare skulle kunna leda till att man får tillgång till kvalificerad "kyrkoadministrativ" personal på chefsnivå.

Sveriges Kommunaltjänstemannaförbund önskar ytterligare utredning om "vigningsfrågan" i nära samarbete med berörda fackliga organisationer.

Svenska Kyrkans Diakon- och Diakonissförbund förordar tjänstemodell B med ett utvidgat diakoniämbete. Detta ses som ett stadfästade av en sedan lång tid praktiserad ordning med olika yrkesutbildningar för diakon/diakonisskompetens. Diakoniet måste enligt förbundet kyrkorättsligt regleras så att det knyts mer till domkapitlen än till diakonistiftelsernas styrelser.

Församlingsassistenternas riksförbund vill inte ha någon diakonivigning för församlingsassistenter. Däremot bör man enligt förbundet överväga någon installation i församlingen vid vilken löften om läroförpliktelse ges. "Hur denna installation skall vägas mot den nuvarande präst- och diakonivigningen är en alldeles för svår nöt för oss att lösa. Dock skulle det innebära många fördelar att ha installation som 'huvudvigning' - större jämlikhet, mindre vigningsmystik, större flexibilitet och möjlighet att 'låna' människor under några år för arbete i församlingen utan att för den skull ge avkall på kompetenskraven."

Ärkestiftets stiftsråd pekar på svårigheter vad gäller en kyrkorättslig reglering av diakoniet och förordar att hela avsnittet om olika tjänstemodeller tas upp på nytt utifrån klarare principiella förutsättningar.

Linköpings stiftsråd anser att frågan om vigning av andra befattningshavare än präster och diakoner/diakonissor måste belysas ytterligare och konsekvenserna noga beaktas. "Vigning av diakoner och församlingsassistenter kan inte ges innebörd av läroansvar utan lojalitetsansvar i konsekvens med respektive tjänsts inriktning och särskilda karaktär."

Strängnäs stiftsråd anser att betänkandets synpunkter angående diakonivigning av stora grupper anställda skall lämnas utan beaktande.

Karlstads stiftsråd uttrycker sin uppskattning över att utredningen vill stärka diakonins plats i Svenska Kyrkan och ser positivt på förslaget att diakonitjänster görs obligatoriska vid vissa befolkningstal. Stiftsrådet ser också positivt på att de som står i församlingsvårdande tjänster också står i "läroansvar" inför kyrkan som helhet. Däremot finner stiftsrådet det tveksamt om detta skall innebära någon form av vigning. Det kan finnas skäl att ha kvar lekmannatjänst i församlingsvårdande uppgifter.

Luleå stiftsråd ansluter sig till idén om ett utvidgat diakonat.

Stockholms stiftsråd är tveksamt till denna idé men tar inte direkt ställning. Stiftsrådet menar att en läroförpliktelse bör kunna markeras genom ett löfte i en gudstjänst.

Karlstads stifts Församlings- och pastoratsförbund ser vigning av präster som självklar och anser att den bör ske även av diakoner med fullständig utbildning. För övriga bör vigningen vara frivillig eftersom det inte på samma sätt är livslånga tjänster, men däremot bör vissa löften angående läroförpliktelse avläggas.

Arbetslag

Svenska kyrkans centralstyrelse delar de synpunkter som i diskussionsbetänkandet förs fram beträffande värdet av att vi inom kyrkan kommer bort från "enspännarmodellen" och hittar vägen till fungerande arbetslag.

Svenska kyrkans mission ser som ett positivt inslag i betänkandet diskussionen om fungerande arbetslag i pastoraten. Svenska kyrkans centralråd finner arbetslagstanken positiv och konstruktiv, men menarsamtidigt att andra lösningar än de som finns i diskussionsbetänkandet borde ha diskuterats. Centralrådet pekar på Finlands kyrka där grundprincipen är enprästpastorat som basenhet i förening med en diakonal tjänst. Vidare förordas att i de fortsatta övervägandena om arbetslagets funktion även kyrkvaktarna, som torde utgöra den största gruppen av församlings-

anställda, medräknas liksom de frivilliga medarbetarna, så att arbetslagstanken inte tillåts utveckla ett elitänkande kring de anställda".

Svenska kyrkans utbildningsnämnd delar bedömningen att utvecklingen går i riktning mot ett arbetslagsinriktat verksamhets sätt. Nämnden anser att i kommande betänkande begreppet arbetslag behöver diskuteras utförligare, bl.a. i syfte att klargöra att därmed inte avses införandet av ytterligare något officiellt eller halv-officiellt organ vid sidan av legalt inrättade eller fackliga organ.

Sveriges kyrkliga studieförbund markerar sitt instämmande i resonemangen om arbetslagets möjligheter när det gäller samarbete, dialog och konfliktlösning samt ser med tillfredsställelse att kommittén föreslår en minimiorganisation med fyra personer i arbetslaget. Samtidigt framhålls att organisationen inte får bli så "heltäckande" att frivilliginsatser i princip blir onödiga,

Arbetslagstanken har enligt Uppsala domkapitel i alltför hög grad kommit att dominera framställningen. Andra alternativ borde belysts. Skara domkapitel finner i och för sig arbetslagstanken viktig och i tiden, men framhåller också att arbetslaget inte alltid är identiskt med anställda människor. "Det är just genom kyrkans ställning som samfund som den - i likhet med ideella rörelser men till skillnad från borgerliga kommuner, myndigheter och företag - kan göra insatser genom den typ av arbetslag, som inte behöver bestå av anställda eller dem som eljest kompenseras ekonomiskt." Liknande synpunkter framför även domkapitlet i Strängnäs, som menar att prästen med sina speciella arbetsuppgifter alltid blir kärnan i arbetslaget.

Västerås domkapitel ser det som positivt att i varje arbetsteam skulle ingå diakon och församlingsassistent/församlingssekreterare utöver visst antal präster.

Växjö domkapitel anser det finnas en risk att man i dagens svenska kyrka anställer bort lekmannaengagemanget.

Härnösands domkapitel finner å ena sidan att förslaget om lagarbete rymmer mycket som är positivt. Å andra sidan konstaterar domkapitlet, att förslaget är svårgenomförbart på grund av de stora avstånden, åtminstone i vissa bygder.

Luleå domkapitel bejakar grundtesen att den framtida normala tjänsteorganisationen bör utgöras av arbetslag - i sin minsta omfattning med fyra tjänster: två präst-, en diakoni- och en kyrkomusikertjänst. Samtidigt menar domkapitlet, att arbetslagstanken inte utan vidare går att förverkliga i alla sammanhang och pekar på stiftets geografiska förhållanden. Nackdelarna med enprästpastorat kan mildras genom att dessa pastorat tillförs ytterligare arbetskraft i form av en kontraktsadjunkt (präst) och en kontraktsdiakontjänst.

Visby domkapitel och stiftsnämnd finner arbetslagstanken god men alltför stereotyp genomförd. Stiftsmyndigheterna menar att arbetslagets sammansättning torde vara en angelägenhet som med förtroende kan överlämnas till lokala beslut.

Diakonistiftelsen Samariterhemmet anser att arbetslagsmodellen är det absolut riktiga arbetssättet och en förutsättning för att en evangeliserande och offensiv kyrka skall kunna fullgöra sitt uppdrag. Värdet av arbetslag understryks också av Vårsta diakonigård och

Svenska Kyrkans Diakon- och Diakonissförbund. Pastoralinstitutet i Lund vill inte minst utifrån den praktiska prästutbildningens horisont understryka vikten av fungerande arbetslag i de församlingstvårdande uppgifterna.

Strängnäs stiftsråd framhåller att möjligheterna att arbeta i arbetslag inte är begränsade till situationer där alla i arbetslaget är anställda av församlingen. Principen om arbetslag bör ej utgöra indelningsgrund för den lokala strukturen.

Karlstads stifts Församlings- och pastoratsförbund vill något nedtona betydelsen av arbetslagen och framhålla, att även i mindre församlingar finns en rikt utvecklad församlingstvård, även om an-

talet engagerade personer är tämligen ringa. Luleå stifts församlings- och pastoratsförbund anser att utvecklingen från ensamarbete till lagarbete i dag och för framtiden blir alltmer nödvändig.

KFUK-KFUMs riksförbund pekar på kyrkans problem att engagera frivilliga ledare och menar att församlingarna liknar de borgerliga kommunerna i det att personalen starkt ökat utan motsvarande utvidgning av verksamheten. "Frågan är om inte KFUK-KFUM och kyrkan borde ha en mer likartad syn på hur personal skall arbeta. Vår uppfattning är att den personal vi anställer i första hand skall engagera, aktivera och stimulera frivilliga att själva göra jobbet. Det vill säga en ökad specialisering av personal till olika verksamhetsgrenar kan verka i en önskad riktning."

Dekanatet i Kronobergs län kritiserar med utgångspunkt från främst de små församlingarnas situation förslag om arbetslag om fyra personer.

Konvertering av tjänster

Uppsala domkapitel avråder bestämt från att konvertera tjänster. Domkapitlet menar att detta skulle vara synnerligen olyckligt i ett läge då personalorganisationerna arbetar för att profilera de olika tjänsterna. "Det vore förödande för yrkesidentiteten och därmed också för möjligheterna till ett gott samarbete tjänsteinnehavarna emellan."

Linköpings domkapitel menar att möjligheterna till byte av olika tjänster i modellerna B och C ger intryck av brist på ämbetsuppfattning.

Karlstads domkapitel menar att möjligheten att förändra tjänsternas karaktär kan vara en god ordning. Luleå domkapitel anser att konvertering mellan präst- och diakontjänster kan medges av domkapitlet om synnerliga skäl föreligger. Visby domkapitel och stiftsnämnd anser, att det för stiftet med nästan enbart små församlingar och pastorat vore olyckligt att byta ut prästtjänster mot diakontjänster.

Pastoralinstitutet i Uppsala skriver: "Framtida förändringar av organisatorisk, administrativ och ekonomisk art får inte genomföras så att de olika församlingsvårdande tjänsternas identitet görs otydlig. Lika litet kan ett system accepteras, som skulle - av just ekonomiska skäl - komma att förorda något slag av personalpool, där präst-, diakoni-, och församlingsassistenttjänsterna skulle kunna vara utbytbara genetiskt mot varandra." Pastoralinstitutet i Lund finner möjligheten till konvertering mellan olika tjänstetyper utomordentligt positivt.

Karlstads stiftsråd finner det positivt med ökad möjlighet till flexibilitet i tjänsteorganisationen, men ser det som angeläget att inga förändringar görs utan domkapitlets (eller motsvarande) medgivande.

Kyrklig förnyelse i Linköpings stift och Svenska kyrkans fria synod i Linköpings stift skriver att "som betänkandet antyder, ha tjänsterna ordnade så att prästen är utbytbar mot någon annan kyrkoarbetare är en orimlig tanke."

En relativt stor andel, nästan en femtedel, av församlingarna med ett invånarantal under 500 har inte direkt givit några synpunkter på tjänsteorganisationen.

FÖRSAMLINGAR
MINDRE ÄN 500 INV.

Den dominerande synpunkten från dem som kommenterat tjänsteorganisationen är att antalet prästtjänster inte får minska på landsbygden. Ett fungerande gudstjänstliv är grundläggande för församlingarna och för att detta skall kunna uppehållas måste prästtjänsterna få vara kvar. Det förhållandet att det kan finnas för få präster i tätorterna får inte drabba landsbygden. Många menar att lösningen på detta problem istället är att utöka det totala antalet prästtjänster. Synpunkten att antalet prästtjänster ej får minskas kombineras ofta med en kritik av de basbemanningsplaner som finns i diskussionsbetänkandet. Kritiken tar fasta på att de tabeller som presenteras endast har befolkningstalen som utgångspunkt. Relativt få uppmärksammar vad som i betänkandet

sägs om tilläggsberäkningar. Man understryker starkt att det måste finnas en betydande flexibilitet så att samma beräkningsnormer ej skall gälla på landsbygden som i tätorter. De geografiska förhållandena och antalet kyrkor är det som främst framhålls. Prästen måste kunna bo i församlingen och leva nära sina församlingsbor. Det är slöseri att låta allt för mycket tid gå åt till resor i tjänsten. I församlingarna befintliga sjukhus och ålderdomshem måste man också ta hänsyn till. I några fall menar man att församlingens aktivitetsnivå också måste vägas in.

Församlingarna på Gotland ansluter sig i stor utsträckning till vad domkapitlet i Visby sagt. På Gotland bör man ej räkna med fler än fyra församlingar per präst. Gudstjänst kan då hållas varannan söndag i kyrkorna. Det behövs ett utökat antal rörliga tjänster på stifts- och kontraktsnivå. Detta är att föredra framför tjänster delade mellan två pastorat. Det är viktigt att ta hänsyn till fritidsbefolkningen vid beräkningen av antalet tjänster.

Många remissvar tar upp arbetslagstanken. Man konstaterar att det redan finns fungerande arbetslag även om dessa inte består endast eller främst av anställda. Arbetslagen består av präst, kantor, vaktmästare, kyrkvårdar, kyrkoråd och frivilliga medarbetare. Hur ett arbetslag skall formas måste beslutas lokalt. Diskussionsbetänkandets skrivningar om arbetslaget kritiseras för att inte passa in på landsbygden. Från relativt många församlingar framhålls att enprästpastorat behövs även för framtiden och att dessa är en god organisationsform. I en del fall riktas kritik mot arbetslaget som arbetsform. Man ser risker med en växande byråkrati i stora enheter och med anställda som befinner sig långt bort från människorna. Frågetecknen sätts för om den traditionella individualismen kan övervinnas.

Övriga församlingsvårdande tjänster uppmärksammas inte i så stor utsträckning av de minsta församlingarna. Att diakonatet skall få en fastare plats i den kyrkliga organisationen bejaktas de flesta som tar upp denna fråga. Det är fler som tar avstånd

från än de som ansluter sig till tanken på ett "utvidgat diakonat". Några församlingar framhåller att inga nya regler bör skapas vad gäller de nu kyrkokommunalt reglerade tjänsterna.

De som tar upp frågan om vem som skall vara arbetsgivare för prästerna och om hur prästtjänster skall tillsättas förordar i regel att nuvarande förhållanden skall råda även i framtiden. Dessa frågor berörs dock i ett mindre antal yttranden. Från några håll framförs också önskemål om ett stärkt lokalt inflytande.

Ett mindre antal församlingar tar direkt ställning till de olika tjänstemodellerna. Åtta församlingar säger nej till alla modellerna, 15 församlingar tillstyrker modell A varav en församling vill knyta det "utvidgade diakonattet" till denna modell. Modell B tillstyrks av 12 och avstyrks utöver av de tidigare nämnda av ytterligare sju församlingar. Av dem som tillstyrker modell B ifrågasätter tre utvidgningen av antalet vigningstjänster och tre vill ha arbetsgivarfunktionerna i enlighet med modell A. Modell C tillstyrks av fyra församlingar och avstyrks av tio församlingar utöver de åtta som säger nej till samtliga tjänstemodeller.

Med instämmande via namnunderskrifter från 82 församling skriver kyrkorådet i Finnekumla församling: "Beträffande prästtjänster, kyrkomusikaliska och andra tjänster i ett pastorat bör ingen decimering få ske. Det vore att utarma det andliga livet på landsbygden, om man genom överförande av tjänster från land till stad förorsakade sammanlysningar och färre gudstjänster i våra landsbygdsförsamlingar. Är stadsförsamlingarna i behov av fler tjänster får nya inrättas. Gudstjänstlivet, förkunnelsen och sakramentsförvaltningen är och förblir det primära i kyrkans verksamhet. När det gäller innehållet i de många olika tjänsterna i kyrkan idag vore det önskvärt med en klarare avgränsning av tjänsteuppgifterna, dock skall som nu vinningen endast förbehållas de nytestamentliga präst- och diakoniämbetena. En brist i betänkandet är att antalet prästtjänster endast basberäknats på grundval av befolkningsunderlaget. Den särskilda tilläggsberäkning, som avses komma till, har inte redovisats."

Kyrkorådet i Tutaryds församling "kan inte acceptera den drastiska nedskärning av prästtjänster på landsbygden som skulle bli följden om modellerna förverkligades. Att, som utredningen gör, lägga ett grundmönster (ett arbetslag om 2 präster, 1 kyrkomusiker, 1 församlingsassistent/diakonissa per 5 000 invånare) över hela landet, över stad och land, vittnar om dålig insikt i hur pass olika förhållandena är i olika typer av församlingar.

I utredningen talas mycket om den stora fördelen med arbetslag. Enprästpastorat betraktas nästan som något fult, ett förlegat sätt att arbeta. Vi är inte övertygade om att fördelarna med arbetslag alltid och överallt är större än nackdelarna. Skall ett arbetslag fungera mer än på papperet fordras att man träffas regelbundet, en gång i veckan. Bara resorna för att träffa arbetslaget kommer att ta mycken tid om man har tjänst i ett vidsträckt pastorat. Men kanske allvarligare är att samarbetet i arbetslaget kommer att minska de förtroendevaldas och de frivilliga medhjälparnas möjligheter att påverka församlingslivet. I de små församlingarna fungerar idag kyrkorådet och de frivilliga ledarna tillsammans med präst och musiker som ett arbetslag. För Svenska kyrkans framtid är det viktigt att dessa, oftast ganska informella arbetslag, stimuleras till ökat ansvarstagande i församlingarna. Tillskapandet av utredningens arbetslag kommer att leda till att många beslut om verksamhetens utformning som idag fattas på församlingsnivå, lyfts upp på pastoratsnivå. Också här är centraliseringstendensen tydlig."

Vårviks och Laxarby församlingar menar att det behövs ett ökat antal tjänster. "En vettig prästerlig tjänsteorganisation torde se ut som följer:

<u>På landet</u>		<u>I staden</u>	
0-2 499 pers	1 präst 1 ungdomsledare	5 000 pers	2 präster 1 diakon
2 500-5 000	2 präster 1 diakon 1 ungdomsledare	5 000-10 000	3 präster 2 diakoner
5 000-8 000	3 präster 1 diakon 1 ungdomsledare	10 000-15 000	4 präster 3 diakoner
8 000-15 000	4-5 präster 2 diakoner 1 ungdomsledare		

Kyrkorådet i Storsjö församling skriver: "En stor enhet t.ex. enligt något av kommitténs alternativ kommer att spoliera det som idag är en fungerande församling. En tjänsteorganisation med få präster som skall arbeta över enorma områden, leder omedelbart till svårigheter att bygga upp förtroende och skapa kontakt. Präst och församlingsbor blir främlingar för varandra, den lilla människan blir som alltid den hårdast drabbade.

Ett fåtal präster kan inte hinna med de områden och avstånd som det blir fråga om i Norrland. De fåtaliga tjänsterna blir genom sin orimlighet knappast attraktiva för någon sökande."

I ett gemensamt yttrande från Östergarns, Gammelgarns, Anga och Ala församlingars kyrkoråd, Visby stift, sägs det: "En framkomlig väg synes det för vårt stift vara att behålla församlingar och pastorat vid i stort sett nuvarande struktur. En ny pastorsreglering tjänar enligt kyrkorådets mening icke kyrkans sak i vårt stift. Kyrkorådet föreslår däremot en förändring av tjänsteorganisationen i stiftet, innebärande omändring av en del av de nu fast stationerade prästtjänsterna till rörliga tjänster, vars innehavare hade att stå till kontraktets/stiftets förfogande. Dessa rörliga tjänster borde tillika utformas som specialtjänster för särskilda verksamhetsområden/verksamhetsgrenar, evangelisation, barn- och ungdomsarbete, skola-hemkontakter etc. I lönehänseende borde dessa tjänster likställas med ordinarie tjänster med tanke på dels rekrytering, dels kvalificerade krav

på tjänstens utformning. Bostad kunde beredas i ev. överbliven prästgård, som ofta disponerar inredd lokal för församlingsarbete.

Den rörliga prästtjänsten bör kopplas samman med en likaledes rörlig kyrkomusikertjänst, vars innehavare bör ha specialutbildning för den tjänst som avses.

Kyrkorådet ser det som ett möjligt led i en förändrad tjänsteorganisation, att en präst svarar för gudstjänsthållningen i fyra församlingar. Detta innebär för vardera församlingen högmässa/huvudgudstjänst varannan sön- och helgdag under församlingsprästens ledning. Enligt kyrkorådets mening skulle detta uppkalla församlingens lekmän till anordnande av gudstjänster på mellanliggande söndagar av typen söndagsbön eller friare gudstjänstform. Till de fyra församlingarnas tjänst skulle placeras kyrkomusiker.

En arbetsmodell av detta slag bör, för att uppfattas som angelägen och riktningsgivande, införas samtidigt i hela stiftet och givetvis efter synnerligen ingående samråd mellan församlingar och stiftsledning. Öppenhet för samverkan över samfundsgränser bör ingå i tillskapandet av den föreslagna arbetsmodellen. Med detta förslag menar sig kyrkorådet tillgodose de önskemål utredningen framlägger med begreppet 'arbetslag'."

Ås församling och ytterligare 13 församlingar på Öland har lämnat ett yttrande med samma innehåll som Ölands pastoratskommitté-rade. "I kyrkokommitténs förslag till tjänsteorganisation ingår för alla pastorat minst en diakonitjänst. Detta är ett välkommet framlyftande av diakonatet i vår kyrka. Kyrkokommittén är öppen för att diakonatet vidgas från karitativa tjänster till att även omfatta församlingspedagogiska och fostrande tjänster/ främst då nuvarande församlings- och ungdomsassistenttjänster. Häri vill vi instämma. Det finns i våra församlingar behov av både karitativa och församlingspedagogiska tjänster."

Trönninge kyrkoråd vill "peka på att om Svenska kyrkan även i framtiden skall komma att behålla sin karaktär av stifts kyrka

så är det rimligt att, i varje fall för prästen, domkapitlet fortfarande är huvudman. Det är inte lämpligt att låta den som är satt att vara en herde för hjorden vara utlämnad åt hjorden att anställas och avskedas allt efter tycke och smak. Det kan vara en lång och mödosam väg till grönt gräs och friskt vatten och herden måste stå fri från en hungrig men trött hjords tyckanden."

Vads kyrkoråd anser det "viktigt att församlingarna har ett avgörande inflytande vid tillsättning av präst. Detta kan dock genomföras på annat sätt än genom nuvarande provpredikningar och val. Ett förslag från ett enigt kyrkoråd kan exempelvis vara bindande för tillsättningsmyndigheten."

Även i denna grupp är det närmare en femtedel av församlingarna som inte direkt kommenterat frågor rörande tjänsteorganisationen FÖRSAMLINGAR
MELLAN 500 OCH
2 000 INV. Det är också i övrigt stora likheter mellan synpunkterna från församlingarna i storleksgruppen 500 - 2 000 invånare och vad som sägs av de mindre församlingarna.

Främst framhålls att man måste få behålla de prästtjänster som nu finns i församlingarna. Någon indragning av prästtjänster eller omfördelning till tätortsförsamlingar får inte ske. Man vill fira gudstjänst i sin kyrka varje söndag eller i varje fall i den utsträckning som hittills varit möjlig. Mycket starkt understryks också närheten, geografiskt och socialt, mellan präst och församling. Understrykandet av närheten är ofta kopplad till kritik av en pastoratsreglering som skulle leda till stora enheter. Prästen bör bo i församlingen. Möjligheter måste finnas för präst och församlingsbor att lära känna varandra också i vardagslag. Församlingen skall ha sin "egen präst". Fördelningen av prästtjänster får inte endast göras beroende av befolkningstal. Det måste skapas ett mer flexibelt system där stora hänsyn tas till lokala förhållanden. Det är också viktigt att prästen finns för att ge hjälp och stöd för dem som på olika sätt är engagerade som frivilligarbetare inom församlingen.

I en stor del av yttrandena behandlas också arbetslagstanken. Även i detta fall är överensstämmelsen stor med vad som sägs i de mindre församlingarnas remissvar. Det finns redan fungerande

arbetslag som inte består enbart av anställda. Det är dessa som är de viktiga. De lokala förhållandena måste bestämma arbetslagens sammansättning och arbetsformer. En kritik av arbetslag med enbart anställda kombineras med kritik av strukturförändringar som skulle ge stora enheter. Arbetslagen skulle då bli kringresande specialister boende i en centralort. Lekmännens ansvarsstagande skulle snarast försvåras i en sådan organisation.

När det gäller övriga församlingsvårdande tjänster bejakas också bland dessa församlingar, i den mån frågan berörs, förslag om att ge diakonatet en starkare förankring i den kyrkliga organisationen. Frågan om det "utvidgade diakonatet" behandlas i drygt 40 remissvar. Det är något flera som avvisar vinningen av fler kategorier än de som bejakar tanken.

Även om några församlingar menar att hela arbetsgivaransvaret, utom vad gäller läroförpliktelsen, skall ligga lokalt så är det betydligt fler som önskar behålla nuvarande ordning. Av dessa understryker en mindre del att prästtjänster även fortsättningsvis bör vara statligt reglerade.

Det är 17 församlingar som säger nej till alla tjänstemodeller. Utöver detta görs följande direkta ställningstagande till modellerna: Modell A förordas av 26 församlingar varav 1 önskar en koppling av det "utvidgade diakonatet" till denna tjänstemodell. Modell B bejakas av 18 församlingar och avstyrks av 7. Av dem som säger ja till modellen önskar 2 samma tillsättningsförfarande som i modell A och 2 ifrågasätter vinning av fler kategorier. Tjänstemodell C förordas av 5 församlingar och avstyrks av 15.

Kyrkorådet i Stavsnäs församling skriver: "En församling utan egen präst kan inte upprätthålla ett aktivt kyrkoliv. I en församling utan regelbundna gudstjänster dör tron ut. En präst skall ha tid och möjlighet att lära känna sina församlingsbor, vinna deras förtroende och vara deras själasörjare och inte stressa mellan olika församlingshem och kyrkobyggnader som en 'handelsresande i religion'."

Idre kyrkoråd befarar "en koncentration av församlingarna endast till tätorterna. (Jmfr hur landets frikyrkoförsamlingar fungerar). Ännu ett led i denna utveckling är förslaget om halvering av antalet prästtjänster. Vi motsätter oss vidare kraftigt de s.k. konvertibla tjänsterna. Det handlar inte längre om reformer, utan om totala omstruktureringar av Svenska kyrkan."

Sätters kyrkoråd i Skara stift skriver:"Idag kan det vara frestande att mera se till behovet av tjänster i mer urbaniserade tätorter. Om den frestelsen blir så stor att man är beredd att överge de mera kyrkfromma småförsamlingarna tror vi att kyrkan får erfarra mycket negativa följder av detta. Kyrkan måste få tillfälle att vårda sina medlemmar och odla församlingsgemenskapen oavsett var de bor. Vad vi behöver är en växande tjänsteorganisation och inte en krympande."

Akseby församling anser att "domkapitlet, som bättre än t.ex. kammarkollegiet känner församlingarnas behov, bör inom givna ramar fastställa antalet präst- och kyrkomusikertjänster. Tätortsförsamlingarnas nödvändiga förstärkning av sådana tjänster får ej ske på bekostnad av en motsvarande utarmning på landsbygden."

Kyrkorådet i Lönneberga församling skriver: " 4.3 berör tjänsteorganisationen, som efter 1957 års normer kritiseras för bristande flexibilitet. Den rörlighet i organisationen som efterlyses bör inte gå ut över mindre församlingars prästpersonal. När utredningen påstår att 'tjänsteorganisationen måste ta hänsyn till de faktiska arbetsuppgifterna i ett pastorat', så undrar vi om hänsyn kommer att tas till, att kontakten mellan präst och församlingsbor har helt olika utseende i församlingar på landsbygd mot storstadförsamlingar. Människor i större samhällen och städer där man lever i inbördes anonymitet besväras förmodligen om en av församlingens präster står utanför deras dörr, medan landsbygdens folk kan se prästens besök i hemmet på gården som ett naturligt och riktigt inslag i livets helg och söcken. Sådana besök och kontakter synes vara 'faktiska' arbetsuppgifter i landsortsprästens kallelsegärning.

I stycket 'hinder för samverkan' sägs på sid. 87 att den ensamstående prästen inte blir lika rustad att möta människor genom erfarenheter i dialog med enskilda församlingsbor, som den präst som förs in i ett arbetslag. Med all respekt för att kunna se mänskliga problem och andliga frågor ur mer än en synpunkt, så frågar vi oss om storstadsförsamlingsprästen i storstaden får tillfälle att leva in i storstadsbors vardag med dess mångskiftande upplevelser och villkor. Blir t.ex. en stadspräst bättre rustad i sin erfarenhet av flyktiga kontakter med människor än landsortsprästen? Vem delar djupast församlingsbornas lott?

Risken är i stället stor, att såväl präst som övriga anställda i församlingsvården i en storstadsförsamling blir ett kottteri med felaktigt fixerade värderingar, därför att de inte tillräckligt närgånget får möta de problem som de många bär på. Kyrkan brukar anklaga sig själv för att svara på frågor som ingen ställer. Sådana frågor och svar kan förmodligen förekomma i större skala i arbetslagets intensiva men slutna krets, än hos den ensamme landsortsprästen ute bland sina församlingsbor.

Vem lever mest öppet mot sina församlingsbor, landsortsprästen eller hans/hennes storstadskollega?"

Bankelinds församling "anser det lyckligast och riktigast, att varje församling har sin präst. Vi vill därför föra fram tanken på deltidspräster, som vid sidan av annan tjänst också kan fungera som präst i församlingen."

Östra Vingåkers församlings kyrkoråd skriver: "Vi använder termen arbetslag på ett annat sätt än utredningen gör. Vi har redan ett arbetslag. Det har fungerat väl i tiotals år. Kyrkvårdar, barntimmesledare, kantor och kyrkväktare har regelbundna medarbetarsamlingar med prästen. Ofta tar vi upp frågor kring gudstjänstens glädje. Vi samarbetar verkligen. Förutsättningen är ju också principen ett altare - en präst. Det kan inte nog understrykas hur viktig denna princip är. Präster har ofta svårt att samarbeta med varandra. En mängd problem undviks om prästen har ett avgränsat arbetsområde."

Säfsnäs församlings kyrkofullmäktige skriver: "Arbetslag av präster som ersätter det tidigare ensamarbetet är önskvärt. I arbetslaget bör ingå både präster, diakoner och församlingsassistenter. Detta vore en tillgång för församlingsarbetet. Tjänsteorganisationen inom prästväsendet måste utredas och undersökas ordentligt inför framtiden. Den nuvarande organisationen är inte bra."

Össeby-Garns kyrkoråd skriver: "En annan fråga som togs upp i betänkandet är vigning till tjänst. Vi anser att vigning skall ske med präst och diakon även i framtiden och att ingen annan tjänst i kyrkan skall ha denna innebörd. Varför som en följd därav - det eftersatta diakonatet i Svenska kyrkan bör få utökad tjänst och omfattas - såsom prästerna - av den statligt reglerade tjänsteorganisationen. Vigning till tjänst bör ej heller i framtiden ske utan att en plats är 'ledig', varför det inte finns något motiv att slopa begreppet 'ordinarie tjänst'."

Marstrands församling skriver: "Tjänstemän av typen församlingssekreterare och församlingsassistenter bör inte vigas till sina uppgifter, då deras tjänster ofta blir av ganska begränsad varaktighet och det för övrigt inte är önskvärt att de får karaktären av andra klassens präster."

Funbo församling tycker att av modellerna för tjänsteorganisationen är modell A den bästa. "Men det är angeläget att församlingen kan påverka inrättandet och tillsättandet av tjänster. Modell C tar vi besämt avstånd ifrån. Med tanke på, att man på många håll har ledamöter i fullmäktige, som är mer politiskt än kyrkligt engagerade anser vi det vore olyckligt om pastoraten själva avgjorde hela frågan om tjänsterna."

Hjälmseryds församling avvisar helt tjänstemodell C "som skulle göra prästen till en i arbetslaget och till kyrklig kommunaltjänsteman."

I gruppen av församlingar med 2 000 - 5 000 invånare har mellan en femtedel och en sjättedel ej direkt berört tjänsteorganisationen i sina yttranden. Det församlingarna i denna grupp säger

FÖRSAMLINGAR MELLAN
2 001 - 5 000
INV.

överensstämmer till stora delar med vad de ovan redovisade församlingarna fört fram.

Det som främst tas upp i yttrandena är att antalet prästtjänster ej får minskas, att tjänster inte skall föras över från landsbygden till tätorter utan att det totala antalet tjänster snarare bör öka. Man understryker att andra faktorer än befolkningstal måste få spela en mycket stor roll när det gäller fördelningen av prästtjänster.

Också i fråga om arbetslagstanken framförs i stort sett samma synpunkter som i yttrandena från de mindre församlingarna. Önskemål om arbetslag av anställda får ej bli ett generellt verkande styrmedel för utformningen av de lokala strukturerna. I något större utsträckning understryks dock att det är positivt att arbetslagstanken förs fram i diskussionsbetänkandet.

En klar majoritet avvisar eller ställer sig tveksam till tanken att utöka antalet vinningstjänster. Som alternativ pekas på någon form av installation/välkommande i församlingen. De församlingar som tar upp frågan ställer sig positiva till att diakoniatet får en klarare ställning. Från några håll understryks att den kyrkokommunala kompetensen på intet sätt får förändras.

Möjligheten att via en samfällighetsbildning dela på en diakoni- eller församlingsassistenttjänst framhålls från flera församlingar.

Beträffande prästtjänsterna önskar de flesta som tar upp frågan behålla nuvarande inflytande och kompetens för domkapitlen. I gruppen församlingar med 2 000 - 5 000 invånare förs dock fram önskemål om ett vidgat lokalt inflytande i större utsträckning än från de mindre församlingarna. Det gäller främst i fråga om tillsättning av tjänster. Önskemål finns om att domkapitlen inom vissa ramar skall få större möjligheter att fördela prästtjänsterna inom stiftet och även om större lokal frihet innebärande att domkapitlen enbart fastställer en minimiorganisation.

Det är 6 församlingar som direkt avvisar alla tjänstemodeller. I övrigt görs följande direkta ställningstagande till modellerna: Modell A tillstyrks av 21 församlingar. Modell B tillstyrks av 15 församlingar och avstyrks av 7. Av dem som förespråkar modellen önskar 2 ej vinning av fler kategorier än för närvarande. Modell C tillstyrks av 3 och avstyrks av 8 församlingar.

Söderåkra församlings kyrkoråd skriver: "En nödvändig förutsättning för att de större ledigheter skall kunna tas ut som har medgivits enligt nyare bestämmelser, är att något slag av personalpool upprättas. Om det fortfarande råder prästbrist, förefaller talet om större flexibilitet i tjänsteorganisationen avlägset."

Almunge kyrkoråd ser som "en viktig sak att organisationen görs 'självbärande' på den personella sidan, dvs. den måste kunna fungera också i semestertider. I ett 2-prästpastorat gäller detta hela 3 månader av året. Församlingarna i ett sådant pastorat får därför inte vara flera än att det ena arbetslaget prästkantor kan klara gudstjänster, förrättningar, expedition i/för pastoratets samtliga församlingar, medan det andra arbetslaget har semester - sedan byter man automatiskt. Ingen annanstans än i kyrkliga sammanhang är det så, att semestrar måste klaras med anlitanade av pensionerad arbetskraft! Knappast någon annanstans tvingas arbetstagaren själv ordna vikarie för att få ut lagstadgad semester."

Torsby församling skriver: "Att prästtjänsten får mycket olik karaktär i tätort och landsbygd är i och för sig ingen nackdel, och någon likriktning skall inte eftersträvas. Det torde istället vara en fördel att det finns prästtjänster av olika typ, eftersom också präster har olika läggning. Att en präst i ett mindre landsbygdspastorat får syssla med administrativa uppgifter och kyrkobokföringsarbete behöver inte heller vara negativt. En präst bör inte bli alltför 'andligt' specialiserad."

Nyeds församlings kyrkoråd skriver: "Istället för att ta bort präster från de små församlingarna ge dem uppgifter t.ex. på stiftsplanet vid sidan om församlingstjänsten. Låt dem stanna där församlingsborna bor."

Ljungby kyrkoråd menar att "om tjänstemodell C inte omedelbart kan genomföras i sin helhet måste vissa förändringar göras beträffande bl.a. prästtillsättningarna. Kyrkorådet anser att när en prästtjänst skall besättas är det församlingen som skall ha en präst och inte prästen som skall ha en församling, dvs. församlingarna/pastoraten skall ha ett avgörande inflytande på tillsättningen. 'Tredjegangstillsättningarna' måste avskaffas. Som valkorporation kan förslagsvis de sammanlagda kyrkoråden fungera."

Husby-Rekarne församlings kyrkoråd "finner modell A vara den enda, som kan sägas vara acceptabel med tanke på den struktur Svenska kyrkan har som episkopalkyrka. I övrigt har kyrkorådet inga synpunkter förutom en stark kritik mot resonemanget om villkorlig vigning i B-alternativet. Införes vigning för alla kategorier skall också alla vigas."

Svegs församlings kyrkoråd "anser att en reglerad tjänsteorganisation bör begränsas till prästtjänsterna, ty prästen intar en särställning och har ett särskilt ansvar för läran och undervisningen i församlingen. Att inrätta vissa församlingstjänster därför att det obligatoriskt skall finnas sådana, det anser vi inskränka den kyrkokommunala kompetensen."

Sigtuna kyrkoråd konstaterar "att rimligen samtliga anställda i en församling bör hälsas och tas emot och på detta sätt få sitt 'kallelsebrev' i den gudstjänstfirande församlingens mitt - och att sålunda den särskilda kyrkoherdeinstallationen kan utgå ur kyrkohandboken."

Brämhults kyrkoråd skriver: "En kyrkoherdetjänst för finskspråkiga bör inrättas i de samfälligheter som har ett stort antal finskspråkiga medlemmar av Svenska kyrkan. Dagens situation med en tillresande stiftsadjunkt eller kontraktsadjunkt är inte tillfyllest för det oftast rika finska församlingsarbetet."

Inom Finlands Evangelisk-Lutherska kyrka vigd präst som behärskar finska och svenska språket är behörig att inneha tjänst i Svenska

kyrkan. På samma sätt bör behörighet för diakon fastställas, även om det börjar bli lättare att rekrytera finsktalande diakon och präst uppvuxna och utbildade i Sverige."

Det är 9 församlingar som ej direkt tagit upp frågor sammanhörande med tjänsteorganisationen i sina yttranden. I gruppen församlingar med 5 000 till 10 000 invånare finns i mindre utsträckning än i de ovan redovisade några klart dominerande åsikter.

FÖRSAMLINGAR
MELLAN 5 001
OCH 10 000 INV.

De som berör frågan menar att det behövs fler prästtjänster. Kritik riktas i relativt stor utsträckning mot bemanningsplanerna och man understryker att inte endast befolkningstal får ligga till grund för fördelningen av prästtjänster.

I något enstaka yttrande ifrågasätts om det skall finnas enpräst-pastorat men i regel framhålls att dessa behövs och kan fungera väl. En något positivare attityd finns till tanken på arbetslag. Dessa måste dock utformas utifrån lokala förutsättningar och innefatta såväl frivilliga som anställda.

En större andel avvisar eller ställer sig tveksamma till ett 'utvidgat diakonat' än de som är positiva till förslaget. Några församlingar ser det som positivt att alla församlingstvårdande tjänster, präster och övriga ryms i en tjänsteorganisation. I regel önskar de församlingar som tar upp frågan att domkapitlet skall vara arbetsgivare för prästerna. En relativt stor andel ser det som positivt att domkapitlet på förslag av pastoratet fastställer en minimiorganisation vilken sedan kan överskridas. Behovet av flexibla och lokalt anpassade lösningar för tjänsteorganisationen understryks av fler församlingar i denna storleksgrupp.

Samtliga tjänstemodeller avstyrks direkt av 1 församling. Därutöver gäller att modell A tillstyrks av 15 församlingar och avstyrks av 1. Av församlingarna som tillstyrker modellen önskar två att den eventuellt skall kunna kombineras med ett 'utvidgat diakonat'. Modell B tillstyrks av 10 församlingar varav 2 ifrågasätter att flera tjänster skall bli vinningstjänster och 1 önskar ytterligare utredning på denna punkt. Modell C tillstyrks av 2 och avstyrks av 7 församlingar.

Kungsbacka församlings kyrkoråd anser att "den framtida tjänsteorganisationen bör ha pastorat som utgångspunkt. Dock är, när det gäller folkmängden, en flexibel nedre gräns mellan 3 500 - 5 000 att föredra framför den angivna 5 000 invånare. Fördelningen av tjänsterna skall utgå från de andliga behoven och prästerna koncentrera sig på själavårdsuppdraget och de gudstjänstliga uppgifterna. Hur ett arbetslag skall utformas måste varieras efter den struktur, som finns inom församlingen och pastoratet."

Ytterlännäs församling "kan definitivt inte godta den överströmning av antalet präster som kommer att ske från de mindre till de större församlingarna, där stor del av befolkningen utgörs av invandrare tillhörande andra religioner."

Kyrkorådet i domkyrkoförsamlingen i Göteborg skriver: "Tjänstemodellen C överbetonar pastoratets frihet, vilket kan vara till nackdel för den enskilda församlingen. Frånvaron av normer för organisationen kan visserligen kännas befriande, men modellen lämnar samtidigt alltför stort utrymme för godtycke och möjlighet att inskränka den kyrkliga verksamheten. Tjänstemodellen B med det 'utvidgade diakonatet' torde knappast kunna tillämpas i praktiken. Det förefaller inte finnas något intresse bland församlingssekreterare och -assistenter för ett vigningsämbete. Ett 'utvidgat diakonat' synes dessutom innebära ett 'uttunnat' diakonat. Tjänstemodellen A arbetar fortfarande med befolkningstalet som bas, trots att kommitténs direktiv utsäger, att en beräkningsmetod bör 'eftersträvas', som bättre än den nuvarande tar hänsyn till de olika arbetsuppgifter som följer av befolkningens åldersstruktur och andra speciella förhållanden i pastorat av olika karaktär. Ett bra exempel på nödvändigheten av ändrade beräkningsgrunder är Domkyrkoförsamlingen i Göteborg, där det s.k. cityarbetet fordrar åtminstone en prästtjänst mer än befolkningstalet anger. På samma sätt kan inte heller behovet av karitativa diakonitjänster fastställas enbart med hänsyn till befolkningsunderlaget utan att församlingens särskilda struktur beaktas."

Kyrkorådet i Vimmerby församling skriver: "Att tjänsteorganisationens storlek och inriktning, dvs. antalet tjänster och tjänsternas karaktär, föreslås av pastoratet och fastställs av domkapitlet anser vi riktigt, och att denna minimiorganisation som av domkapitlet fastställs får överskridas vid behov, anser vi vara ett absolut krav. Annars får vi samma stelbenta organisation som vi har idag. Likaså anser vi pastoratets möjligheter att konvertera tjänster vara intressant. Man får ju därigenom en flexibilitet som gör att tjänsteorganisationen på ett mycket bättre sätt kan svara mot församlingarnas behov."

Ekerö församlings kyrkoråd anser att det behövs en större flexibilitet beträffande tjänsteorganisationen. "Det är inte rimligt att endast ett befolkningstal skall vara normen för t.ex. antalet prästtjänster. Det måste skapas möjligheter för att utnyttja arbetskraften mera rationellt över församlingsgränserna. Särskilt märkbart är detta problem när det gäller präster och kyrkomusiker. I Stockholms stift märks det kanske mest när det gäller präster där innerstaden har en stor uppsättning präster men endast få kyrkor per församling medan landsortsdelen av stiftet har många kyrkor men få präster."

Kyrkorådet i Ljusnarsbergs församling skriver: "En förutsättning för de olika modeller till tjänsteorganisationer som skisseras är att innehållet i de olika tjänsterna inte framgår. Så är inte fallet idag. En diakon/diakonissa har mycket varierande uppgifter beroende på vilken församling det gäller. Detta är ett problem som gäller så gott som alla församlingsvårdande tjänster i kyrkan inklusive prästens. Därför blir beräkning av tjänster tämligen meningslös innan varje tjänst definierats på ett adekvat sätt. Att samtliga tjänster inom organisationen är vignings-tjänster, skapar fler problem än fördelar. Det ökar avståndet till lekmännen och till icke vigningstjänster i församlingen. Även kyrkvaktmästaren har kyrkans kallelse till tjänst osv."

Gislaveds församlings kyrkoråd ansluter sig till modell B "som den som bäst återspeglar det nuvarande läget i kyrkan med de förväntningar som finns: En klarare anknytning till gudstjäns-

ten, en klart uttalad anslutning till svenska kyrkans lära samt en likformig utbildning som är centralt organiserad i kyrkan och som utlokaliseras till olika delar av landet.

Diakonaten har varit mycket diskuterat, men får i denna modell en utformning som är både teologiskt och praktiskt inriktad att fylla dagens behov. Det utvidgade diakonaten är en riktig väg att beträda då församlingarna inte längre har råd med att anställa församlingsarbetare utan adekvat utbildning och utan den läroanknytning som erfordras inte minst i pedagogiska tjänster. Även kyrkomusiker bör räkna med diakonvigning så att deras tjänster i första hand klart framträder såsom församlingsvårdande. Naturligtvis går det inte att på en gång genomföra denna modell, men den måste få stå utställd som mål för kyrkans reformer så som vi nu ser det ute i församlingarna. Men under denna övergångstid (som anmärkes på sid. 108) måste finnas möjlighet att utan vigning inneha sådana tjänster, men då med en klart offentligt uttalad läroförpliktelse. Kanske det även efter reformens genomförande kommer att finnas de som kommer att uppehålla sådana tjänster och den offentliga läroförpliktelsen måste även då vara obligatorisk. Att diakonaten inte är helt klart vad gäller innebörd kan inte vara hinder för att modell B ligger till grund för utvecklingen i framtiden. Ej heller bör oklarheter i vad vigningen innebär få hindra att en sådan kan vara riktmärke för utvecklingen."

FORSAMLINGAR
MELLAN 10 001
OCH 20 000 INV.

I 6 yttranden tas tjänsteorganisationen inte upp.

Vad gäller beräkning av antalet prästtjänster finns bland församlingarna i denna grupp en positivare inställning till att befolkningstalet skall utgöra grunden för tilldelning av prästtjänster. Som faktorer att räkna med i tilläggsberäkningen förs främst fram förekomsten av olika institutioner typ sjukhus, skolor och regementen. Endast i mindre utsträckning talas om att antalet prästtjänster totalt behöver ökas. Från ett par håll förespråkas fler resurstjänster på kontrakts- eller stiftsplan för att öka flexibiliteten i tjänsteorganisationen.

Flera församlingar framhåller att arbete i arbetslag bör eftersträvas. Arbetslag av anställda ställs i regel inte mot olika former av frivilligt arbete.

Tanken på ett "utvidgat diakonat" vinner gehör endast i mindre utsträckning. Däremot understryks från flera att det behövs en välsignelseakt/installation för alla tjänsteinnehavare. Till detta kan även kopplas någon form av läroförpliktelse.

De flesta som tar upp frågan anser att domkapitlets och biskopens ställning i förhållande till prästerna ej får försvagas. Samtidigt ser fler församlingar det som ett problem att inte alla församlingssvårdande tjänster tillhör samma tjänsteorganisation. Man önskar ett vidgat lokalt inflytande, vilket bl.a. skulle kunna innebära att endast en minimiorganisation vore centralt reglerad.

Tjänstemodell A tillstyrks av 7 och avstyrks av 3 församlingar. Av dem som tillstyrker modellen önskar 1 församling att möjligheten till konvertering av tjänster skall finnas och i att modell A skall kombineras med ett "utvidgat diakonat". Modell B tillstyrks av 5 och avstyrks av 3 församlingar. Av de församlingar som är positiva till modell B är det 2 som avstyrker att det blir fler vinningstjänster. Modell C tillstyrks av 4 och avstyrks av 7 församlingar. Av de 4 som tillstyrker modellen önskar 2 att domkapitlet skall fastställa en minimiorganisation.

Kyrkorådet i Härnösands domkyrkoförsamling anser att "pastoraten bör fungera som arbetsområde för tjänsteorganisationen. Dock bör möjligheter skapas för en större flexibilitet i utnyttjandet av de personella resurserna, så att de vid behov kan disponeras även över pastoratsgränserna. Detta kan speciellt bli fallet, om man arbetar med ett dubbelt organisationsmönster, nämligen att tjänsteorganisationen dels grundas på territorialprincipen - huvuddelen anställda har ett bestämt tjänsteöringsområde - dels på funktionsprincipen - en anställd har en funktionsinriktad tjänst, som kan utnyttjas inom ett större område, exempelvis kontraktet."

Hässleholms församling anser "att vid beräkning av antalet tjänster måste vägas in a) den faktiska församlingsverksamheten, samt slumrande behov, b) om församlingen inom sitt ansvarsområde har många skolor, sjuk- vårdhem, militärförläggningar, fritidskyrka e.d. Vår egen församling kan i det avseendet utgöra ett exempel med gymnasieskola med stort upptagningsområde, sjukhus och två regementen."

Kyrkorådet i Säffle församling menar att "antalet invånare skall räknas, inte antalet medlemmar i Svenska kyrkan vid tilldelning av tjänster (präst, diakon, kyrkomusiker, församlingsassistent, vaktmästare), areal, antal kyrkor, vårdinrättningar m.m."

Eslövs församlings kyrkoråd skriver "I pastoratet skall enligt betänkanudet två präster och två andra kyrkoarbetare, typ församlingsassistent och diakoniarbetare, vara stationerade förutom kantor. Vad gäller pastoratens storlek och kyrkoarbetarnas antal tycks man i betänkanudet huvudsakligen ha tagit hänsyn till situationen på landsbygden, där det finns många kyrkor med korta avstånd. Man tar inte så mycket ställning till huruvida tätortsförsamlingarna skall delas i mindre församlingar och till hur präst- och kyrkoarbetarsituationen där skall se ut i framtiden. Med tanke på att det i framtiden inte är realistiskt att tänka sig, att det i en tätort skall vara två präster och två andra kyrkoarbetare på 5 000 invånare, borde kanske riktpunkten för invånarantalet i ett landsbygdspastorat vara något mer än 5 000. I en kyrka i en församling, där det nuvarande invånarantalet är mindre än 1 000 torde det inte behöva firas gudstjänst mer än en gång i månaden, om avståndet till närmast liggande kyrka i pastoratet understiger en mil. Man kan också tänka sig ett utbyte mellan tätort och landsbygdspastorat på sådant sätt, att prästerna i tätorten hjälper till med att hålla gudstjänster i kyrkor på landet medan prästerna i glesbygden åker in till tätorten och hjälper till med exempelvis förrättningar, konfirmandarbete, själavård. Regler för ett sådant utbyte fastställs av domkapitlet efter samråd mellan församlingarnas kyrkoråd och prostern i kontraktet."

Kyrkorådet i Ronneby församling skriver: "Ensamprästen, med lång tradition i svenskt kyrkoliv, skulle således komma att försvinna. Detta torde vara en riktig utveckling av två skäl:

- a) Ensamprästen sysslar under nuvarande förhållanden med en rad arbetsuppgifter som han eller hon inte är utbildad för och som tar tid från de centralt teologiska och själavårdande uppgifterna.
- b) Ett väl fungerande arbetslag torde ha större möjligheter än den enskilde prästen att bygga upp eller utvidga församlingskärnor vilka i sin tur kan bli evangeliserande."

Kyrkorådet i Oskarshamns församling konstaterar att "stor vikt läggs utredningen på att man för framtiden bör räkna med samverkan inom arbetslag. Utvecklingen har i flera större och medelstora församlingar redan gått i den riktningen, i det att församlingsassistenttjänster har inrättats på många håll. Tabellen på sid. 39 belyser nu endast antalet inrättade tjänster. Tyvärr lämnas ingen upplysning om hur många assistenter det är, som under samma tid tjänstgjort i dessa tjänster. Kyrkorådet anser sig på goda grunder kunna hävda att många i församlingsassistenttjänst fungerat påfallande kort tid. Detta förhållande pekar i den riktningen att tjänsternas innehåll och konstruktion allvarligt bör granskas. Så länge församlingarna i första hand frågar efter medhjälpare i barn-ungdomsarbetet, torde svårigheterna för tjänstgöring i decennier vara uppenbara. Frågan om vilka fortsättningstjänster som kommer att stå till buds måste allvarligt penetreras. Att för framtiden bygga en församlingsorganisation med tjänster där innehavarna är eller känner sig vara förbrukade på kort tid är olämpligt för församlingsarbetet och oansvarigt mot de anställda."

Kyrkorådet i Boo församling instämmer "i utredningens synpunkter att förtroendemannainflytandet måste stärkas. Församlingsarbetet präglas idag av stora problem med olika huvudmannaskap för präster och övrig personal. Dessutom är i normalfallet personalchefen underställd domkapitlet i stället för församlingen. Detta begränsar i många fall förtroendemännens inflytande, på ett för församlingen olyckligt sätt. Vi förordar således tjänstemodell C,

som är den modell som kan uppfylla kraven på flexibilitet, för-
troendemännainflytande och ett samlat huvudmannaskap. Regler
för personaldimensionering torde bearbetas ytterligare så att
denna fråga kan behandlas mer ingående i nästa remissomgång."

Kyrkorådet i Skellefteå S:t Olovs församling skriver: "En vä-
sentlig faktor om man vill leva upp till den första grundläggande
principen för reformarbetet - kyrkans bevarade identitet -
är att nuvarande samband domkapitel - prästerskap bibehålls och
icke försvagas. Domkapitlet bör även fortsättningsvis utöva de
arbetsgivarfunktioner som nu åvilar det, och skall också i fram-
tiden utöva uppsikt över prästernas läroansvar och ämbetsutövning.
Vi ansluter oss alltså till tjänstemodell A i detta avseende,
även vad gäller domkapitlets funktioner i tjänstetillsättningar."

FÖRSAMLINGAR
ÖVER 20 000 INV.

I samtliga remissvar från församlingarna med mer än 20 000 in-
vånare berörs frågor kring tjänsteorganisationen. Yttrandena är
relativt splittrade och i stort saknas mer entydiga åsikter ge-
mensamma för en klar majoritet av församlingarna inom gruppen.

En bemanningsplan byggd på befolkningstal och med tilläggsberäk-
ning bedöms av flera som rimlig. Behovet av lösningar som är
anpassade till den lokala församlingens struktur betonas. Från
några församlingar framhålls att tätorterna är relativt sett
underbemannade vad gäller präster.

De flesta som tar upp arbetslagstanken gör en positiv värdering
av denna. Arbetslagen måste formis utifrån lokala förhållanden
och det är viktigt att utrymme ges för lekmännens insatser.

Förslag om vinning av fler kategorier kyrkoarbetare avvisas
klart.

En relativt stor del av församlingarna önskar att alla tjänster,
även prästtjänsterna, i grunden skall vara kyrkokommunalt regle-
rade. En större andel av församlingarna framför dock att domka-
pitlet skall ha ungefär den ställning gentemot prästerna som
skisseras i tjänstemodell A.

Det är två församlingar som inte vill ha några förändringar och avvisar samtliga modeller. Därutöver görs följande direkta ställningstaganden till tjänstemodellerna: Modell A tillstyrks av 7 och avstyrks av 2 församlingar. Modell B tillstyrks av 2 församlingar av vilka ingen önskar visning av fler kategorier. Modell C tillstyrks av 6 och avvisas av 3 församlingar. Av de 6 församlingar som tillstyrker modellen menar 2 att domkapitlet skall fastställa en minimiorganisation.

Västerleds församlings kyrkoråd skriver: "I betänkandet sägs att ett problem med den nuvarande tjänsteorganisationen är bristande flexibilitet. Det råder olikheter mellan olika tjänster och tjänsteinnehavare, som försvårar eller förhindrar samverkan, som med hänsyn till nya arbetsformer vore önskvärd.

I ifrågavarande avsnitt av sitt betänkande uttrycker sig kommittén i mycket allmänna termer. 'Man har framhållit vilket slöseri det kan vara med prästerlig arbetskraft...' 'Samtidigt finns det ett starkt önskemål från prästerligt håll om mera koncentrerade arbetsuppgifter.' 'Man menar att den prästerliga yrkesidentiteten försvagas av ett alltför brett fält av arbetsuppgifter.' Vi varken vill eller kan påstå att dessa mycket allmänna konstateranden, som bara utgör exempel på typen av påståenden, inte skulle ha grund. Men vi skulle önska att den grunden hade redovisats. Och det empiriska underlag som man därvid borde utnyttja borde hämtas från församlingar med olika struktur och skilda traditioner. En noggrann undersökning skulle måhända visa att införandet av kompletterande personal för församlingsvårdsuppgifter vid sidan av prästen inneburit att prästen kunnat renodla sina arbetsuppgifter på ett sätt som i vissa hänseenden varit mycket gynnsamt men i andra inneburit svagheter. Mätningar och bedömningar av sådana effekter kanske skulle leda till skilda resultat i olika typer av församlingar. Förmodligen skulle man behöva lägga ner ett stort arbete på sådana undersökningar, som åtminstone till en del får antas behöva ske i enkätform. Men om man vill presentera ett fullgott underlag för överväganden och ställningstaganden torde man inte kunna komma undan sådana undersökningar."

"I fråga om tjänster finner Hägerstens kyrkoråd liksom veterligen flera andra stockholmsförsamlingar det mycket angeläget framhålla för kyrkokommittén att nuvarande sneda fördelning mellan landsbygd och storstäder i fråga om antalet präster ändras. Även med beaktande av vissa historiskt och faktiskt givna landsbygdsfaktorer måste det vara möjligt att reglera om den totala församlingsprästerliga organisationen i landet så att man når ett lägre antal invånare per präst i storstadsområdet."

Kyrkorådet i Jönköpings Sofia församling "noterar med tillfredsställelse, att kommittén aktualiserar grundintentionen i det förslag till lag om diakonat i Svenska kyrkan, som antogs av 1975 års kyrkomöte. Kyrkorådet menar också, att 'utvidgat' diakoniämbete, som omfattar dels karitativa tjänster, dels pedagogiska tjänster och dessutom kan ha 'allround'-karaktär, innebär många fördelar. Bland annat kan det underlätta övergången från en tjänst till en annan, exempelvis då en ungdomsledare vill söka sig nya uppgifter. Dock måste församlingen genom klara bestämmelser i arbetsbeskrivning och tjänsteinstruktion ange de arbetsuppgifter som gäller för varje sådan diakonitjänst.

Kyrkorådet vill för sin del helt avvisa tjänstemodell C som i praktiken kunde innebära, att Svenska kyrkan kunde förlora sin nuvarande identitet, inte minst vad beträffar relationerna mellan församling och stiftsledning.

De båda andra tjänstemodellerna har både för- och nackdelar. Modell A synes mest motsvara nuvarande förhållanden, vilka för Sofia församlings del är tämligen tillfredsställande.

Enligt modell B skulle samtliga tjänster vara vigningstjänster, vilket skulle betona, att alla tjänsterna innebär tjänst för Gud i Kristi Kyrka. Dock bör ytterligare utredas, vad vinningen till sådana tjänster teologiskt innebär. Dessutom kan det tänkas, att många drar sig för att söka sådana tjänster, som skulle kräva vinning i någon form."

Kyrkorådet i Västerås Lundby församling skriver: "Utredningen erinrar om att vi f.n. har två tjänster inom kyrkan som är vigningstjänster. Någon debatt om prästvigning förekommer inte men det kan vara skäl att diskutera om diakonitjänsten skall vara vigningstjänst. Det är tänkbart att Apg 6 ligger bakom bruket att viga diakoner/diakonissor men man lägger ju märke till att de två som omnämns senare i Apg, Stefanus och Filippus övergick till förkunnelse av evangelium från karitativ tjänst, vilket talar mer för den traditionella diakonvigningen som förbereder till prästämvet. Vigning av veniater och predikobiträden är kanske mera motiverad än vigning av diakonitjänstemän, i synnerhet som diakonitjänstens avgränsning mot församlingstjänster i övrigt numera är oklar. Och hur blir det med kyrkomusiker, kyrkvårdar och förtroendemen? Även församlingens styrelse tillhör nådegåvorna. Endast synes vara att behålla vigning endast för präster. 'Predikoämvet' är omnämmt som särskilt uppdrag i Bekännelseskriterierna, övriga sysslor inte. Prästvigningen ger behörighet till sakramentsförvaltning, samt till nycklarnas ämbete (bikten). Däremot bör man kunna tänka sig en enkel välsignelsehandling med församlingens förbön, för den som tillträder en församlingstjänst, vare sig det gäller församlingsassistent eller husmor."

Kyrkorådet i Brännkyrka församling anser att tjänstemodell C är bäst. "Det är nödvändigt att all personal inom enheten har samma anställningsvillkor. Nuvarande uppdelning på dels statliga dels kommunala reglementen är besvärande och skapar stundom problem."

Det är 135 pastorat som har inkommit med synpunkter på tjänste- PASTORAT
organisationen. Här behandlas endast flerförsamlingspastorat. Den alldeles övervägande delen av dessa är landsbygdspastorat. Pastoratens synpunkter överensstämmer i allt väsentligt med vad som sägs i yttrandena från församlingarna med upp till 2 000 invånare. Därför hänvisas här till översikterna som inleder redovisningarna av svar från dessa församlingar.

Det är 5 pastorat som direkt avvisar alla diskussionsbetänkandets tjänstemodeller. Därutöver görs följande direkta ställningstagande till modellerna: Modell A förordas av 10 pastorat varav 1 önskar att domkapitlet skall fastställa en minimiorganisation som

kan överskridas. Modell B förordas av 7 och avvisas av 2 pastorat. Av pastoraten som tillstyrker modellen önskar 1 att diakonitjänsterna skall knytas till församlingen och 1 avvisar vinning av fler kategorier. Modell C förordas av 3 och avvisas av 7 pastorat.

Spökeröd-Ucklums pastorats kyrkoråd skriver om tjänstemodellerna A-C följande: "De synpunkter som BET här framför skulle förmodligen innebära en kraftig nedskärning av antalet prästtjänster på landsbygden. Vi menar, att antalet prästtjänster på flera håll i stället borde öka. För beräkning av antalet prästtjänster anser vi att följande faktorer bör beaktas (flera av dem nämnda i BET sid 110): Befolkningsantal, tätortsgrad, antal församlingar, antal gudstjänstplatser, antal institutioner, avstånd. Antal kyrkomusikertjänster borde kunna beräknas enligt ungefär samma grunder som hittills. Vilka övriga tjänster som bör finnas bör församling och pastorat själva få bestämma om. Dock kanske med undantag för att diakonitjänst bör vara obligatorisk vid visst befolkningsunderlag."

Starrkärrs pastorats kyrkoråd menar att "man bör överväga att öka tjänsterna i de stora församlingarna, under bibehållande av nuvarande tjänster i de mindre enheterna. I tider av arbetslöshet, är dessa arbetstillfällen särskilt värdefulla."

Tuna pastorat skriver: "Först vill vi klart deklarerat: 'Lös en mängd problem genom att utbilda 25-30 % flera präster.' Vi är helt klara på att antalet prästtjänster måste utökas exempelvis i städerna och större tätorter, men vi är också helt klara på att det inte får ske på bekostnad av prästtjänsterna på landsbygden. Vi anser inte heller att prästtjänster kan ersättas med andra tjänster."

När det gäller landsbygdsprästen använder utredningen uttrycket 'mångsyssleri'. Vi vill byta ut ordet mot ett med mer positivt förtecken nämligen mångsidighet. Just små församlingar och små pastorat kan många gånger vara mycket betjänta av en mångsidig präst - inte minst ur ekonomisk synpunkt.

Ingen präst kan säga att han mot sin vilja tvingas in i administration och praktiska uppgifter. Fortfarande står det ju varje präst fritt att söka den tjänst han vill ha. Naturligtvis skall en specialiserad präst eller en präst som anser administration och arbetsledning som 'icke prästerliga' uppgifter låta bli att söka tjänster med sådana uppgifter. Ibland talar man om hur viktigt det är med präster som har erfarenhet från arbetslivet. Vi tycker det på många ställen kan vara lika viktigt att prästen i sin tjänst finns med i församlingens praktiska arbetsuppgifter om han kan göra en insats."

Munktorp-Odensvi pastorat menar att "det torde vara i de små församlingarna med egen präst, som arbetet fungerar bäst, ofta med ett stort inslag av frivilliga krafter. I regel är prästen personligt bekant med sina församlingsbor, vilket får till följd att även de som sällan besöker gudstjänsten känner en viss samhörighet med sin kyrka och sin präst. I relation till folkmängden synes de kyrkliga förutsättningarna vara flera i den lilla landsbygdsförsamlingen än i den stora tätortsförsamlingen. Det är nämligen ganska vanligt att utflyttade ungdomar gifter sig och/eller döper sina barn i sin hembygds kyrka. Inte heller är det ovanligt att utflyttade personer vigs till sista vilan i vad man betraktar som hembygdens kyrka."

Ryssby pastorat anser att "förslaget om arbetslag om fyra personer varav en kyrkomusiker kan omöjligt fungera. Ett flertal kyrkor måste betjäna i glesbygd och kyrkomusikern kan omöjligt hinna vara med överallt. I stället måste vi acceptera att se kyrkomusikertjänsten som delsyssla i landsbygdsförsamlingen, och arbetslaget måste få ett annat utseende. Därmed bortfaller också motivet av 5 000 personer som minsta församlingsbildning.

Behovet för präst eller annan kyrkoarbetare att samråda med sina förtroendevalda och andra frivilliga kommer att minska, om arbetslag av skisserad typ bildas. Samråd inom arbetslaget kommer att bli det viktiga, och församlingen lämnas utanför. (jfr oriktig bedömning sid. 79).

Enligt betänkandet är man i församlingarna på väg bort från skarp sektorisering inom församlingarna och söker i stället former för samverkan mellan grupper för att uppnå en dialogiskt inriktad verksamhet (sid. 61) som aktiverar församlingsmedlemmarna. Detta stämmer med vår uppfattning, men vi menar, att det rimmar illa med införande av arbetslag av anställda specialister, vilka skall verka i större geografiska områden, på så sätt som skisseras som en lösning. Detta är en klar brist på logik."

Gökhems pastorat skriver: "Om präster och kyrkomusiker skall bli kommunalarbetare är en fråga som främst de fackliga organisationerna får bevaka, men vi kan inte finna någon fördel med det, i stället vissa risker: ett pastorat kanske anställer fyra diakonissor - folk är ju så ensamma, sägs det - men ingen präst eller kyrkomusiker."

Dalstorps pastorat avvisar tjänstemodellerna B och C och vill istället förorda modell A.

"Vi anser att modellerna B och C ger uttryck för en syn på ämbete och tjänst som ej är förenlig med vår kyrkas. Vigning är ej insättning på en speciell tjänst, utan vigning till ett personligt, livslångt ämbete. Man bör kunna anställas inom vår kyrka även om man inte blivit kallad till ett ämbete. Detta innebär förstås att även t.ex. församlingssekreterare skall kunna vigas till diakon/diakonissa om han/hon har fått den kallelsen samt erhållit fastställd utbildning för vårdande verksamhet. Till detta vill vi dock lägga att även diakonatet bör få en fast tjänsteorganisation, såsom prästerskapets och kyrkomusikernas, men att det inte får inkräkta på pastoratens möjligheter att därutöver anställa den personal man behöver samt har råd med."

SAMFÄLLIGHETER

Det är 86 kyrkliga totala samfälligheter som i sina yttranden behandlar frågor rörande tjänsteorganisationen. De samfälligheter som omfattar mindre församlingar framför synpunkter likartade dem från motsvarande församlingar och pastorat.

Samfälligheterna är den grupp kyrkokommuner som starkast hävdar den kyrkokommunala självbestämmanderätten. Bland samfälligheter-

na finns relativt sett fler som vill att alla tjänster, även prästtjänsterna, när det gäller anställningsförhållandena skall vara lokalt kyrkokommunalt reglerade. Det är dock ingen majoritet som driver denna syn. Av samfälligheterna som inkommit med synpunkter rörande tjänsteorganisationen är det 16 som har mer än 50 000 invånare. Av dessa samfälligheter är det 7 som förordar att prästtjänsterna regleras i stort sett i enlighet med tjänstemodell C medan 9 i olika utsträckning vill ge domkapitlet en starkare ställning än modellen innebär. En klar majoritet av de samfälligheter som tar upp frågan avvisar tanken på ett "utvidgat diakonat".

Det är 2 samfälligheter som tar avstånd från alla tjänstemodeller. I övrigt görs följande direkta ställningstaganden till modellerna: Tjänstemodell A förordas av 14 och avvisas av 1 samfällighet. Av dem som är positiva till modellen önskar 3 samfälligheter att den skall kombineras med det "utvidgade diakonats", 1 att diakontjänst skall inrättas vid ett invånarantal på 7 000 och 1 att frihet skall finnas att inrätta fler tjänster lokalt. Modell B förordas av 10 och avvisas av 1 samfällighet. Av dem som säger ja till modellen avvisar 2 vinning av fler kategorier och 1 anser att domkapitlet skall vara arbetsgivare för prästerna. Modell C förordas av 9 och avvisas av 4 samfälligheter. Av dem som tillstyrker modellen vill 1 att domkapitlet skall fastställa en minimiorganisation och 1 att domkapitlet skall fastställa en mini- och maxiorganisation.

Asarums och Ringamåla kyrkliga samfällighet anser att "biskopens och domkapitlens uppsikt bör vara självklar och gälla all personal, som har till uppgift att föra ut kyrkans lära. Av detta torde följa att domkapitlet formellt blir arbetsgivare över dessa grupper - alltså inte bara över prästerna, som förhållandet är idag. Någon vinning av t.ex. församlingsassistenter torde ej vara nödvändig. Eventuell status ligger ej i det. All läropersonal tillsätts - efter ledigförklarande och yttrande av kyrkorådet - av domkapitlet."

Luleå kyrkliga samfällighet menar att "fördelningen av bl.a. präster är ojämn. Här bör utjämning ske. Befolkning - geografiska avstånd samt vissa särskilda strukturer bör avgöra hur många tjänster som skall tilldelas. Här kan det bli aktuellt att minska antalet präster där befolkningstalet är lågt och geografiskt avstånd inte sätter hinder för detta.

Personalen bör anställas i så stora enheter att ställföreträdare alltid finns tillgänglig. Hänsyn bör tas till att präster, även i stora befolkningsområden, har tid till annat än högmässor, dop och begravingar. En viss åtstramning av tjänster skulle leda till att vakanta blir besatta."

Samfällda kyrkorådet i Uppsala kyrkliga samfällighet gör följande sammanfattning: "Kyrkorådet finner sålunda

att samfälligheten bestämmer antalet tjänster utöver prästtjänsterna, som fastställs av domkapitlet, samt att krav på vigning av församl./samf. underställda befattningshavare ej skall föreskrivas."

Gävle kyrkliga samfällighet vill "förorda det utvidgade diakoni-ämbete som skulle omfatta dels som nu diakonitjänster och dels även församlingssekreterar- och församlingsassistenttjänster. Därjämte finner kyrkorådet att tjänstemodell B är den mest tilltalande, eftersom den garanterar en viss minimiorganisation och ger möjlighet till lokala variationer."

Linköpings kyrkliga samfällighet anser att vigning även i fortsättningen bör ske av präst och diakon/diakonissa medan övriga tjänster "ej bör bli föremål för vigningsakt eller vinningstväng." "Tillsättning av befattningshavare skall ske i församling/samfällighet, som har den lokala kännedomen om behoven, verksamhetsinriktningen, m.fl. påverkingsbara grundtankar. Här kommer för tjänsten särskilda behov att vara avgörande. Samarbetsproblem kan förekomma i en utsträckning, som endast församlingen känner av. Tillsättningen av prästtjänster kan ske under medverkan av Domkapitel.

Tjänstemodell A förordas innebärande att präster och diakoner omfattas av den statligt reglerade tjänsteorganisationen, medan övriga församlingsvårdande tjänster inrättas som för närvarande genom beslut i den lokala kyrkliga kommunen."

Norrköpings kyrkliga samfällighet anser att nuvarande tjänsteorganisation saknar "flexibilitet vad gäller totala antalet tjänster, dess struktur samt befattningshavarnas tjänstgörings- skyldighet inom och utom det egna området." Samfällighetens kyrkonämnd förordar tjänstemodell C. "Modellen måste dock kompletteras med övergripande föreskrifter och ramar, exempelvis vad gäller behörighet och läroansvar samt högsta och lägsta antal tjänster inom viss pastorat beroende på storlek och struktur." Vigning av präster synes kyrkonämnden vara en självklar och naturlig ordning. "Avskiljning av övrig personal inom församlingsverksamheten bör ske efter frivilligt beslut av varje befattningshavare."

Borås kyrkliga samfällighet "är tveksam till förslag som ökar domkapitlets inflytande på bekostnad av kyrkokommunerna." Samfällida kyrkoråd anser "att även de stora församlingarnas/pastoratens problem, bl.a. ur tjänstetilldelningssynpunkt, måste belysas i det fortsatta arbetet" samt "att tjänsteorganisationen skall omfatta såväl präst som diakon med karitativ inriktning". Kyrkorådet menar att kyrkokommittén bör utreda om en sådan tjänsteorganisation oundgängligen måste innebära att båda dessa tjänster är statligt reglerade eller med fördel kan vara kommunalt reglerade.

Samfällighetens kyrkoråd uppmärksammar särskilt sjukhuskyrkans behov. "Sjukhuskyrkans arbetsområde utökas fortlöpande utan att antalet vårdplatser ökar. Den nya satsningen på hemsjukvård, där patienterna följs från sjukhuset under terminalvård, den sektoriserade psykiatriska vården, vårdskolornas ökade behov av undervisning i helhetsorienterande ämnen, en aktivare fortbildning av personal i livsåskådning och näralliggande ämnen är enbart några av de arbetsuppgifter som läggs på sjukhuskyrkan. Ett bastal för en tjänsteenhet med fyra konverterbara tjänster kan vara 800 vårdplatser (1 präst, 2 1/2 diakon, 1/2 kyrkomusi-

ker). Det är angeläget att de som arbetar inom sjukhuskyrkan är vigda tjänsteinnehavare och inlemmade i ämbetets förpliktelser och möjligheter."

Södertälje kyrkliga samfällighet "finner inte skäl frångå nuvarande ordning och ansvarsfördelning mellan Domkapitel - Pastorat när det gäller prästtjänster." Till detta görs några påpekanden. Samfälligheten anser att de bemanningsplaner som presenteras i betänkanudet kan lämnas utan erinringar under förutsättning att pastorat med minst 5 000 invånare är basorganisation för tjänsteorganisationen. Beräkningen av antalet tjänster skall göras med utgångspunkt från antalet kyrkomedlemmar eftersom snedfördelningar annars kan uppkomma i invandrartäta kommuner. Vidare menar samfälligheten att "tredjegangstillsättningar" bör avskaffas och samtliga komminister- och kyrkoherdetjänster tillsätts genom val.

Örebro kyrkliga samfällighet "förordar tjänstemodell B, men anser att inga tjänster utöver tjänster som präster och diakonitjänstemän skall vara vinningstjänster. Domkapitlet bör endast fastställa tjänsteorganisationens storlek och konvertering av tjänster, behörigheten hos sökande till prästtjänster samt utöva tillsyn i lärofrågor.

Samfälliga kyrkorådet tillstyrker tjänstemodellens förslag beträffande tillsättning av präster."

Västerås kyrkliga samfällighets kyrkonämnd ställer sig "frågande till redovisad utvidgning av vinningen till tjänster. Av redovisade tjänstemodeller förefaller modell C enligt kyrkonämndens uppfattning vara mest intressant."

Kyrkorådet i Lunds kyrkliga samfällighet anser att det skulle vara en fördel om alla tjänster i Svenska kyrkan hade samma huvudavtal och var kyrkokommunala tjänster."Kyrkorådet anser det väsentligt att alla tjänster i en kyrklig kommun står till förfogande för den kyrkliga kommunen med placering inom ett av pastoraten. En sådan ordning ger möjlighet att mer flexibelt arbeta

med de personella resurser som finns, att skapa arbetsuppgifter som passar var och en också med tanke på den förändring som en anställd genomgår efter många års tjänstgöring kanske inom ett och samma arbetsfält, som kan vara barnarbete, ungdomsarbete eller motsvarande." Modell C förordas.

Malmö kyrkliga samfällighet önskar en flexiblare tjänsteorganisation med utbyte mellan stad och landsbygd. Exempelvis kunde en präst på Söderslätt ha en konfirmandgrupp i Malmö och en Malmöpräst i gengäld bistå i predikoverksamheten på Söderslätt. Samfälligheten anser att ett arbetslag bör bestå av minst fyra personer - t.ex. två präster, en diakonitjänsteman och en församlingsassistent och att enprästpastorat skall finnas kvar endast övergångsvis.

Samfälligheten finner "ett samband mellan vigning och yrkesidentitet på det sättet, att det är skillnad mellan en präst, som har ämbete på livstid, och en församlingsassistent, som enligt vad erfarenheten visar ofta efter kanske endast några år väljer annan yrkesverksamhet, dvs. församlingsassistenttjänsten är i ett stort antal fall en genomgångstjänst." Samfälligheten finner ej tjänstemodell C acceptabel. För att det ej skall bli snedfördelning mellan olika pastorat måste det för prästtjänsterna i botten finnas en av domkapitlet fastställd tjänsteorganisation. Vad gäller tjänstemodell B aviseras förslaget om vigning, medan möjligheten att byta tjänstetyper ses som fördelaktigt inte minst för de större städerna.

Helsingborgs kyrkliga samfällighet ifrågasätter om det behövs så genomgripande åtgärder inom tjänsteorganisationen om man bara kan komma tillrätta med de ekonomiska problemen i övrigt. Om prästerna avlastas administrativa, ekonomiska och fastighetsförvaltande uppgifter borde detta i sig ge ett betydande tillskott av prästerliga personalresurser, inte minst på landsbygden. Samfällighetens kyrkoråd anser att en utvidgning av antalet vigningstjänster negativt skulle påverka vigningens innebörd. "Å andra sidan skulle vigningen kunna ge en mer stabil profil i lärofrågor åt de nytillkomna tjänsterna vilket vore högst önskvärt på många håll."

Tjänstemodell C avfärdas som oacceptabel. "En viss förståelse måste dock visas för tankegångarna om pastoratets arbetsgivarfunktion. Idag har prästen en arbetsledande roll över personal som kyrkorådet anställer och är arbetsgivare för. Eftersom kyrkorådet inte har någon som helst möjlighet att utöva kontroll av prästens arbetsledarfunktion kan detta leda till svårigheter inte minst med tanke på den komplicerade arbetsrätten. Kyrkorådet får ta ansvar inför de avtalsslutande personalorganisationerna utan att kunna påverka prästens arbetsledarroll. Detta är djupt otillfredsställande speciellt mot bakgrund av det förhållandet att domkapitlet som prästens överordnade myndighet ej har slutit några som helst kollektivavtal med den kyrkokommunala personalens organisationer. I takt med att arbetsrätten utvidgas och blir mer komplicerad kommer denna brist i organisationen att bli alltmer påtaglig. Denna frågeställning kan inte lämnas utan åtgärd, även om de i utredningen redovisade tjänstemodellerna inte förverkligas i någon form."

Göteborgs kyrkliga samfällighets kyrkonämnd ställer sig mot bakgrund av den allmänna utvecklingen i samhället tveksam till förslag som ökar domkapitlens inflytande på bekostnad av kyrkokommunerna. Kyrkonämnden saknar tillräckliga motiv för att föreslå en kommunalisering av prästtjänsterna och avvisar samtidigt tanken att några nyakommunalt reglerade tjänster skulle bli statligt reglerade.

"Liksom nu tillstyrks att domkapitlet fastställer tjänsteorganisationen för prästerna. Härvid måste andra beräkningsgrunder än enbart befolkningstalet bilda underlag. Som exempel kan nämnas förekomst av sjukhus, kriminalvårdsanstalt och särskild cityverksamhet. Församlingens struktur, ålderssammansättning och invandrarbefolkning bör också påverka tjänsteorganisationens omfattning. En ovillkorlig effekt av en strukturreform måste bli att tjänster omfördelas från de mindre pastoraten till tätorterna. Samtliga tjänster föreslås placerade på pastoratsnivå."

Kyrkonämnden avstyrker att vinning skall krävas för innehav av tjänst för andra än präster och diakoner. Vidare anses inte att domkapitlets ansvar för lärofrågor skall gälla andra än prästerna.

Stockholms församlingsdelegerade tillstyrker kommitténs metodik för beräkning av tjänster i pastoratet. Tumregeln om en präst-tjänst per 2 500 invånare anses relativt välavstämmd även om det krävs en mycket flexibel tilläggsberäkning. Församlingsdelegerade förordar tjänstemodell C. Beträffande vikariatsfrågorna pekas på möjligheten att få en vikariatsbank genom att kontraktsorganisationen utnyttjas som rörlig basresurs och rekryteringsområde för såväl statligt som kommunalt reglerade tjänster.

Botkyrka-Tumba kyrkliga samfällighets samfällda kyrkoråd skriver: "Kyrkorådet finner angeläget betona beträffande tjänsteorganisation, bemanningsplaner och inrättande av befattningar att kyrkokommuner måste få största möjliga frihet att själva bedöma vilka tjänster som skall finnas och vilka man finner lämpliga att anställa.

Med den storlek kyrkokommunerna får enligt modell III och därmed tillgång till sakkunskap på det personaladministrativa området bör kyrkokommunen vara så väl skickad som något annat organ att handlägga dessa frågor.

Likaså måste anses som ett ingrepp i kyrkokommunens frihet om det via lagstiftning eller liknande skulle bestämmas att endast personer med viss utbildning fick anställas. Skulle detta gälla idag skulle ett stort antal befattningar vara vakanta.

Det ligger också utan tvekan i arbetsgivarens - kyrkokommunens - intresse att få medarbetare med föreskriven kompetens om sådan finns att tillgå. Här kan domkapitlens befogenheter enligt kommitténs förslag troligen bli till mer skada än gagn. Ansvaret måste ligga hos den enskilda kyrkokommunen. Undantaget i detta fall synes vara de prästerliga tjänsterna där också domkapitlet

bör få viss funktion. Beträffande huvudmannaskapet för befattningshavarna bör detta genomgående på lokalplanet ligga hos kyrkokommunerna och regleras via kyrkokommunala och kollektiva avtal.

Denna princip om ett kyrkokommunalt huvudmannaskap på lokalplanet bör också omfatta de prästerliga tjänsterna. Nuvarande system med antagande och tillsättning kan icke anses tillfredsställande. En prästvigning skall t.ex. icke vara liktydigt med en garanti att ha en anställning tryggad för framtiden. Anställningsförfarandet kan med fördel utformas som för varje annan tillsättning av vakant befattning innebärande laga annonsering, urval efter meritvärdering, intervju och referenstagning."

POLITISKA
ORGANISATIONER

I 136 yttranden från organisationer inom Centerpartiet tas upp frågor kring tjänsteorganisationen. Det är främst prästtjänsterna som behandlas i dessa yttranden medan övriga församlingsvårdande tjänster berörs i mycket liten utsträckning. Huvudsynpunkten är att antalet prästtjänster inte får minska och att tjänster ej skall överföras från landsbygden till större tätorter. Behovet av närhet mellan präst och församling understryks mycket starkt. Prästen skall därför bo i församlingen och inte i en mer eller mindre avlägsen centralort. Skall de stora tätorterna ha fler tjänster bör det totala antalet tjänster öka. Tjänsteorganisation och arbetslag skall inte styra de lokala strukturerna i övrigt. Hur arbetslag sätts samman måste utformas lokalt och utrymme ges för frivilliga krafter. Direkta ställningstaganden till tjänstemodellerna görs i några remissvar. I 5 yttranden förordas modell A medan modellerna B och C förordas i vardera 4 yttranden.

CKF i Angerdhestra "tror att prästernas möjligheter att nå kontakt med människor med olika frågor och problem försvåras om riktlinjerna i betänkandet genomförs. Den personliga kontakten mellan präst och församlingsbor kommer att försämrans."

Grinstads CKF-avdelning "vill med skärpa påtala vikten av att prästen är tillgänglig och bofast i församlingen. De befolknings-tal som angetts som underlag för prästtjänsterna kan vi omöjligt acceptera. Detta innebär en alltför stor minskning av präst- och kyrkomusikertjänsterna."

Kronobergs distrikt av CUF menar att en följd av kyrkokommitténs modeller blir att flera mindre församlingar mister sin präst. "Det är uppenbart att kommittén inte inser vad prästen betyder i landsbygdsförsamlingar. Prästen är centrum i och ofta en förutsättning för en stor del av den kyrkliga verksamheten. Det är inte heller obetydligt att prästgård, präst och kyrka sedan gammalt är en medelpunkt och samlingspunkt i många bygder. En präst i en mindre församling har även helt andra förutsättningar att känna sina församlingsmedlemmar. Sådana förutsättningar som här nämnts bör vara avgörande i stället för kopplingar mellan antalet invånare och antalet tjänster i pastoraten.

Alnö Center- och CKF-avdelningar skriver: "Vad gäller beräkning av tjänst vid sjukhus bör man som beräkningsunderlag ha antalet patienter och inte antalet bäddar. Det tar avsevärt längre tid att 'serva' 2 patienter under 2 veckor än 1 patient under 4 veckor."

Envikens CKF- och Centeravdelning medger "att den prästerliga tjänsteorganisationen idag är behäftad med vissa svagheter, många gånger påfallande i en-präst församling-pastoratet, exempelvis när präst hastigt insjuknar och tjänsteförrättningen ligger nära inpå. Att i den situationen hastigt få ersättare är många gånger svårt. Vi är helt införstådda med att den delen måste lösas. I kyrkokommitténs riktlinjer anges även här lämpligheten av samfällighet. Av olika skäl är vi även här emot en påtvingad samfällighetsbildning. Vi anser att även detta skall kunna lösas genom vanliga överenskommelser församlingar emellan. En annan form av lösning är att adjunkter anställs på kontraktsnivå och får stå till församlingarnas disposition vid sjukdom, ledighet, semesterar etc.

Vi är idag mycket bekymrade över det förslag som läggs fram i diskussionsbetänkandet där församling-pastorat blir påtvingade en viss organisation (samfällighet) som de flesta församlingsmedlemmar är negativa till. Det arbetslag 2 präster, diakon-församlingsassistent, kyrkomusiker som föreslås är i och för sig bra men kan här som i tidigare fall lösas genom köpta alternativt sålda församlingstjänster och måste lösas från fall till fall."

Ytterlännäs CKF-avdelning skriver: "Angående tillsättandet av präster efter befolkningsunderlaget, anser vi att det även i glest befolkade församlingar bör finnas minst en präst i varje prediksstol, och vi anser att i storstadförsamlingarna blir befolkningsunderlaget rent missvisande, eftersom att där bor ett stort antal invandrare, som tillhör andra religioner och ej är intresserade av Svenska Kyrkan. Dessa församlingar bör därför kunna avstå en del av sina examinerade präster till de små församlingarna, och i stället använda sig av diakoner och diakonissor i församlingsarbete och besöksverksamhet."

Mo Center och CKF-avdelningar skriver: "Utredningens förslag om prästerliga arbetslag synes mindre välbetänt. Arbetssituationen för de som arbetar inom församlingarna, får icke bli så att förbättringarna skall ske på 'ackord'. Tid måste finnas för prästerna att samtala med församlingborna. Därför skall prästtjänsterna vara kvar i samtliga församlingar."

Tjörns Centeravdelning skriver: "Behovet och inrättandet av organisationen så att den får ett visst arbetslag får inte beslutas generellt. Denna skall istället bedömas från fall till fall och baseras på lokala förhållanden. Det är ju församlingarna, som bäst kan bedöma sitt behov."

Tunbygdens centerkvinnor påpekar att de olika modellerna är utredningens bidrag till en diskussion och inte något församlingarna skall välja emellan. Följande bedömning görs av tjänstemodellerna:

"A. Innebär en minskad tilldelning av tjänster i landsbygdsde-

larna. Utredningen måste klart ta ställning till vilka predikoställena och kyrkor som skall stängas.

B och C. Modellerna är ett led mot en 'kongregationalistisk?' kyrka."

Centerpartiet, CKF och CUF i Stockholms län skriver: "Utredningen konstaterar att utvecklingen gått från enprästarbete till arbetslag. Denna utveckling vill utredningen stimulera, men gör sedan ett fel när man tar som intäkt för att sammanföra församlingarna i lagom stora enheter för att bära arbetslaget ekonomiskt. Församlingarna är inte till för tjänsternas skull utan tjänsterna för församlingarna.

Biskopens och Domkapitlets läroansvar bör medföra att kompetensen för vinningstjänsterna i församlingen, präst och diakon/diakonissa, fastställs av domkapitlet. Tillsättningen av tjänsterna bör ligga på församlingarna. Dessa bör i ökad utsträckning kunna besluta om vilken typ av tjänster man behöver med hänsyn till församlingarnas behov. Den statliga regleringen av kyrkomusiker - och prästtjänsterna bör även gälla tjänsterna som diakon/diakonissa. De senare bör få den föreslagna legaliseringen med anknytning till domkapitlet inte minst för att betona kyrkans sociala arbete som en del av evangeliet."

Centerns ungdomsförbund förordar tjänstemodell C "eftersom det är kyrkokommunen som bäst kan avgöra vad man behöver för personal för att sköta församlingsarbetet."

Tjänsteorganisationen behandlas i 49 yttranden från socialdemokratiska organisationer och grupper. Främst finns önskemål om en ändrad kompetensfördelning mellan domkapitel och de lokala kyrkokommunala organen. Arbetsgivaransvaret bör ligga lokalt i så stor utsträckning som möjligt. De som behandlar tankarna om arbetslag gör i regel detta i positiva ordalag. Tjänstemodell A förordas i 2 yttranden, modell B i 8 yttranden och modell C i 12 yttranden.

(s)-gruppen inom Brännkyrka kyrkofullmäktige förordar tjänstemedell C "Domkapitlet skall bara 'ha uppsikt över de anställdas läroansvar'. Pastoratet tillsätter själv alla tjänster.

Arbetslag bör ledas av en lekman, som är administrativ chef för pastoratet och dess anställda. Denne skall vara kunnig i ekonomi och administration samt i övrigt vara kyrkligt intresserad. Arbetslag kan självt bestämma om även andra än de föreslagna skall ingå i laget. Präster bör även fortsättningsvis vigas. Vi anser inte att diakoner behöver genomgå vigning."

Nässjö Arbetarekommun skriver: "Modell C innebär en ökad demokratisering av tjänsteorganisationen. Vissa riktlinjer med rekommendationer beträffande tjänstetyper etc. bör finnas men i övrigt får pastoratet fritt inrätta det antal tjänster, som det anser sig behöva för att fullgöra de uppgifter, som finns i lagen om församling och kyrkliga samfälligheter."

Sala Arbetarekommun "förordar en samverkan mellan domkapitlet och kyrkorådet och en fördelning där främst domkapitlet har det läromässiga arbetsgivaransvaret för alla här berörda personalkategorier och där kyrkorådet på motsvarande sätt svarar för personaladministration och organisation av församlingens verksamhet.

Utredningens tjänstemedell B synes härvidlag ganska väl överensstämma med våra intentioner.

Förslaget om arbetslag tillstyrkes men besluten om arbetets uppläggning bör ändå göras lokalt.

Beträffande tjänstetillsättningarna tror vi dock att det kan vara välbetänkt att domkapitlet med sin specialkompetens alltfört medverkar vid tillsättningen av vissa tjänster, främst de prästerliga.

Ett 'utvidgat' diakoniämbete tillstyrkes men vi förordar att tjänsten har både karitativ och pedagogisk inriktning, inte antingen - eller. Skälen är flera: Man får en ökad användbarhet

i de mindre pastoraten, där man bara har en diakon. I andra fall kan det för den enskilde tjänsteinnehavaren (och därmed också för arbetsgivaren) vara en stor fördel att under något skede i livet få växla från en arbetsuppgift till en annan. Det kan t.ex. vara svårt att hela sin yrkesverksamma tid i församlingen syssla med enbart barn- och ungdomsarbete. I dagens läge innebär arbete bland barn och ungdom ofta karitativa eller i varje fall kurtativa insatser."

(s)-gruppen inom Enköpings kyrkliga samfällighets fullmäktige skriver: "Vad gäller tjänster inom kyrkan måste det gå att skapa en mer enhetlig organisation oavsett de anställdas olika uppgifter.

Församling/samfällighet bör vara arbetsgivare. Domkapitlet bör ha tillsyn över prästerna men för övrigt fungera som rådgivare åt församlingarna. En viss 'minimiuppsättning' av tjänster måste finnas men församlingarna bör få anställa fler då man anser sig behöva det.

Den föråldrade kyrkomusikerförordningen är under utredande och vi hoppas också kyrkomusikerna skall kunna inrymmas i en mer enhetlig tjänsteorganisation på det kyrkliga området. Vi anser att förslaget med arbetslag är mycket bra och likaså att man stärker diakonins ställning. Präst och diakon/diakonissa bör fortfarande vara vinningstjänster, övriga som på olika sätt arbetar i kyrkan - församlingsassistenter, ungdomsledare, barntimmeledare, kyrkomusiker, kyrkvaktare, kyrkvårdar etc bör sättas genom en välkomstceremoni när man börjar tjänstgöra i respektive församling."

Åtvidabergs socialdemokratiska kvinnoklubb skriver: "Att förkunna Guds ord och kristen lära tycker vi skall ligga på prästernas plan, det skall vi inte rubba på. Men en översyn kanske vore av nöden, för behöver vi så många överheter inom kyrkan. Behövs både ärkebiskop, biskop, domprost, kontraktsprost, prostar, stiftsadjunkt, präster och komministrar. Finns det inte någon bättre lösning på detta? Guds ord förkunnas inte bättre

eller mer övertygande för att det finns så många titlar på dem som är anställda inom kyrkan som predikar."

I 9 yttranden från organisationer inom Moderata samlingspartiet ges synpunkter på frågor rörande tjänsteorganisationen. I 3 yttranden framhålls att arbetslag måste utformas efter lokala förutsättningar. Tjänstemodell A tillstyrks i 2 yttranden och modellerna B och C i vardera 1.

Moderata Kvinnoförbundet och Moderata Samlingspartiet i Hallands län framhåller båda: "Hur många prästtjänster, kantorstjänster och andra tjänster som bör finnas i ett pastorat kan inte bestämmas enbart genom att se på befolkningsunderlaget. Antal kyrkor och gudstjänstlokaler, sjukhus och ålderdomshem där olika förändringar skall hållas måste vara avgörande faktorer vid bedömningen av tjänsternas antal. En förändring som skulle leda till färre tjänster i församlingarna än vad nu är fallet måste behandlas med mycket stor varsamhet."

I 4 yttranden från organisationer inom Kristen demokratisk samling (KDS) finns synpunkter rörande tjänsterna i kyrkan. Förändringar vad gäller vigningstjänster avvisas i 3 yttranden och likaså i 3 yttranden framhålls att antalet prästtjänster ej får minskas utan snarare behöver ökas.

Kristen demokratisk samling menar, att det skett en glidning från direktiven till betänkandet som "markeras också av att direktiven särskilt pekar på vissa angivna strukturproblem och behov, nämligen genom ökad fritidsbefolkning, omfattande dagbefolkning i cityförsamlingar och stora tillskott av tillfällig inflyttad ungdom i studieorterna, medan dessa problem av kommittén lämnas väsentligen utan beaktande i modellförslagen. Hade man istället sökt lösa dessa nu angivna problem, hade församlingarnas invånarantal i övrigt fått minskad betydelse och intresset fokuserats mera på tjänsteorganisationen och på en del lösningar på prästproblemen som kunnat vara en utgångspunkt även för tjänsteorganisationsproblem i övrigt. Direktiven anger i själva verket en framkomlig väg i dessa delar som kan lösa väsentliga prästproblem även i övrigt. Direktiven pekar på möjligheten

att inrätta tjänster utan en hård låsning till församlingen och på en bredare samverkan på lokalplanet. Dessa lösningar hade bort medföra en grundlig utredning av möjligheten att anknuta en betydande del av prästerna till stift eller kontrakt, bl.a. för specialuppgifter. Men samtidigt hade också vägar öppnats till lösningar av det väsentliga prästproblem som kommittén flera gånger återkommer till, nämligen ojämnheten mellan glesbygdens och storstadens präster i möjligheterna till predikotjänst. Ett predikostolsbyte skulle för övrigt kunna upplevas som en hjälp till förnyelse för såväl präst som församling. Även andra uppgifter skulle ibland med fördel kunna bytas mellan präster i olika församlingar, så att särskilda pedagogiska eller andra gåvor kunde tillvaratagas bättre. I sammanhanget kan också bära övervägas om förebilder kan hämtas från samhället i övrigt, såsom av industrins användande av en person under vissa år i de mest aktiva och utåtriktade åldrarna som verkställande direktör och sedan som arbetande styrelseordförande. På likartat sätt kunde äldre kyrkoherdar med rik livserfarenhet avkopplas från en rad administrativa uppgifter till förmån för själavård och förkunelse. På skilda sätt kunde så egentliga prästuppgifter ges mer tid och prästbristen motverkas. Det är för övrigt ägnat att frappera att kommittén i en del tjänstemodeller ger pastoraten - trots strävan efter ekonomisk bärkraft och lika tillgång för alla till kyrklig verksamhet - egen möjlighet att fritt anställa andra präster, fastän kostnaderna med nuvarande lönesättning är likartade. Liknande rätt att anställa fler präster - möjliggjort genom ekonomiska inbesparingar t.ex. med avseende på kyrkobyggnader eller administration - kunde ibland vara ägnad att ge församlingarna en bättre framtid."

Tjänsteorganisationen berörs i två yttranden från organisationer inom folkpartiet.

Folkpartiets kristet sociala råd ansluter sig i huvudsak till tjänstemodell C kompletterad med en av domkapitlet fastställd minimiorganisation.

"När det gäller tjänsterna i det tänkta arbetslaget utgår vi ifrån att i detta ingår präst, kyrkomusiker och diakoniarbetare. I det utvidgade diakonatet, som utredningen skisserar, skulle även andra församlingsmedarbetare som exempelvis församlingsassistenter infogas. I detta sammanhang finner vi det motiverat att nedtona de yttre formerna för mottagnadet av just präster i en församling. Enligt vår mening är det angeläget att alla församlingsmedarbetare hälsas välkomna i församlingsarbetet, gärna vid en gudstjänst eller annan lämplig gemenskapssammanskomst där den nyanställde uppmärksammas på arbetsgivarens, kyrkans målsättningar. Församlingens attityd till de anställda är också en viktig fråga. Församlingen och de förtroendevalda måste bry sig om de anställda medarbetarna och deras arbetsuppgifter. Dessa måste i sin tur vara lojala mot kyrkans målsättning."

I 6 yttranden från lokala flerpartigrupper eller andra lokala kyrkopolitiska grupper behandlas frågor rörande tjänsteorganisationen. De tre tjänstemodellerna tillstyrks i vardera 1 yttrande. Beträffande B-modellen uttrycks osäkerhet inför "vad den beskrivna utvidgningen av vigningsförfarandet skulle komma att innebära." I vardera 1 remissvar tillstyrks respektive avstyrks det "utvidgade diakonatet". I 2 yttranden framhålls att domkapitlet skall tillsätta präster och i 1 remissvar att präster skall anställas och avlönas av församlingen.

STUDIECIRKLAR
FÖRENINGAR OCH
ENSKILDA

Synpunkter på kyrkans tjänster föreligger från 264 studiecirk- lar. Innehållet i den större delen av studiecirk-larnas yttran- den överensstämmer med vad som sägs i remissvaren från de mind- re församlingarna. Direkta anställningstaganden för de olika tjänstemodellerna ger följande utfall: Modell A förordas av 20 studiecirk- lar, modell B av 10 - varav 2 önskar att de som är berörda själva skall få ta ställning angående vigning - och modell C av 15 studiecirk- lar.

En studiecirkel inom Gustafs församling "avstyrker helt den förändring, som skulle uttunna de prästerliga tjänsterna i lands- bygds- och glesbygdsområdena. Särskilt skulle detta drabba män- niskorna i deras kontakt med präst och kyrka och gudstjänstverk- samhet i dessa församlingar. Gudstjänsten bör vara grunden i

kyrkans verksamhet, och därför kan vi inte acceptera, att många kyrkor skulle bli utan söndagliga gudstjänster. De s.k. arbetslagen bör inte bli obligatoriska. Ensampräster i samverkan med frivilliga medarbetare inom kyrkan bör alltfört betraktas som naturliga inslag i den prästerliga organisationen. Ett bättre tillvaratagande av förtroendevalda och andra, som frivilligt ställer upp i olika delar av vår kyrkas verksamhet, bör vara en målsättning för framtiden. Utbildning av dessa grupper är mycket viktig."

En SV-cirkel i Tåsjö församling skriver: "I en tid som kännetecknas av ett ökande främlingskap mellan människorna är kontakten med präst och kyrka den enda som står över alla grupperingar och kan ge bygden enhet och den gemenskap, som lite kan kompensera för det främlingskap som storkommunerna har medfört för bygderna. Därför bör inte heller antalet prästtjänster minska, därför att församlingsborna måste ha kvar den känslan att församlingsprästen 'vet vem jag är'. Prästen skall ha möjlighet att delvis med hjälp av folkbokföringen och hanteringen av t.ex. åldersbetyg o.d. ha möjlighet att lära känna sina församlingsbor' - även dem som inte går i kyrkan. En tjänsteman på serviceinrättning för dessa ändamål kan inte förväntas ha detta personliga intresse för människan bakom intyget. Prästens intresse behövs i dessa sammanhang, i direkt själavårdande samtal, i uppsökande verksamhet, för att motverka det ökade främlingskapet."

En studiecirkel i Mellby ger sina erfarenheter av arbetslag: "Trots att det bara finns en präst, är denne ingalunda ensam utan står mitt i ett fungerande 'arbetslag', där inte bara kantor och församlingsassistent ingår utan också kyrkvaktmästare och ett dussintal andra medarbetare samt dessutom ett trettio-tal medlemmar i församlingskyrkoråden. Hela detta 'arbetslag' inbjuds till regelbundna planeringsdagar två gånger om året för att planera gudstjänster och församlingsaktiviteter. Ett mindre 'arbetslag' bestående av de anställda samt ett dussintal frivilliga medarbetare samlas till medarbetarträffar åtta gånger om året.

Vi kan således inte instämma i kommitténs uppfattning att ett pastorat måste vara på minst 5 000 invånare för att bilda grund för ett 'arbetslag'. Det är inte säkert att ett 'arbetslag' blir bättre, om det innefattar två präster och två kantorer enligt kommitténs modell. Vår syn på 'arbetslaget' är mer flexibel än den som presenteras i betänkandet. Ett fungerande 'arbetslag' bör inte fixeras vid ett bestämt antal anställda personer."

En studiecirkel inom Boda församling anser att "arbetslagsidén är bra men svår att genomföra. Först när den nya generationen församlingsarbetare - utbildade i arbetslagsmetodik - finns går idén helt att genomföra."

En studiecirkel bland socialdemokrater i Botkyrka förordar tjänstemodell C "men med den skillnaden att det blir kyrkokommunen och inte pastoraten som fritt inrättar det antal tjänster som behövs för att fullgöra de uppgifter som finns i lagen om församlingar och kyrkliga samfälligheter. I detta sammanhang vill vi framhålla att lekmannainflytandet också bör utökas på så sätt att i kyrkokommunen inrättas 'kyrkoråd' motsvarande kommunalråd i den borgerliga kommunen. Det är idag svårt att för en fritidspolitiker ha möjlighet att sätta sig in i de frågor som tjänstemannen sköter på heltid."

En studiecirkel inom Larvs pastorat skriver: "I ett pastorat som vårt är deltidsarbetande församlingsmedarbetare att föredra. Dels bereds arbetstillfällen åt flera, dels blir församlingsarbetet berikat när flera får dela med sig av sina erfarenheter. Det ideella arbetet är också en stor tillgång för ett pastorat som vårt."

I ett enprästpastorat måste visst samarbete med närliggande pastorat ske, vad gäller prästtjänster. Lämpligt är att 2 varandra likartade och närliggande pastorat har var sin kyrkoherdetjänst, samt delar på en 'hjälppräst'-tjänst. Så har skett här tidigare och detta har fungerat utmärkt.

Vad gäller arbetslagen tror vi att en utökad vigning kan orsaka splittring i arbetsgemenskapen och därför ej är motiverad."

En studiecirkel i Älvros församling stöder tjänstemodell A.

"Man bör ej gå under minimiarbetslaget, dvs. 2 präster, 1 diakon och 2 kyrkomusiker. Det är viktigt även i en glesbygd att det finns både präster och diakoner. När det gäller kyrkomusiker så måste man beakta att det kan vara både gudstjänster och förrättningar på flera ställen i pastoratet samtidigt."

En studiecirkel Stavsnäs, Högerud och Värmskogs församlingar ser bl.a. nya ekumeniska lösningar. "Assistent till ungdomsarbete behövs ej på landet i Karlstads stift. Här är missionshusen så många och SMU så starkt, att de sedan decennier har ett väl fungerande arbete. Kyrkans öppenhet till deras arbete brukar resultera i att SMU på landet ej har konfirmation, utan kyrkan får den delen av ungdomsarbetet. Respekt och samverkan och de unga får kontakt med både frikyrka och svenska kyrkan. Om kyrkan vill samla till ungdomsarbete, typ Ansgar, finns det i denna närmiljö villiga ledare som ställer upp lekmanamässigt. Det har fungerat bra så. Inom dessa tre församlingar finns tre orgelspelare, en i varje församling. Unga har utbildat sig. Inte kan vi tänka oss att slå ut dessa med en heltid.

Att ta präster från glesbygd till tätort är ingen lösning. Det är den största nedrustning av kyrkan som bara dessa fiender kan tänka sig. De små församlingarna är kyrkans bas, sociologiskt och offermässigt. Av solidaritet kan vi tänka oss, och har också praktiserat, att vid vakans i näralliggande tätort gå in som en extra resurs, typ konfirmationsundervisning och förrättningar. På längre sikt föreslår vi, att tätortens ökade krav bör prövas genom ekumeniska stadsdelskyrkor. Svenska Missionsförbundet borde tillfrågas. De satsar friskt med nybyggnationer i större tätorter. Många av dess pastorer och församlingsstyrelser satsar mer territoriellt än konfessionellt. Det är inget problem, att rekrytera SMF-pastorer till sådana öppna och utåtriktade tjänster, som t.ex. sjukhuspräst, fängelsepräst, studentpräst osv. Av erfarenhet kan jag intyga, att i församlingssyn är många av dessa pastorer mer folkkyrkliga och öppna, än kyrkans egna präster."

Ire studiecirkelar i Mjölby-Högby kyrkliga samfällighet har utarbetat ett gemensamt yttrande. Med utgångspunkt från frågeställningar på sid 88 i betänkandet sägs: "En ny pastoratsindelning bör göras och då försvinner enprästpastoraten. Därigenom skapas också nya förutsättningar för att det upprättas ett arbetslag, bestående av olika tjänsteutövare inom varje pastorat och att det bildas en total samfällighet inom pastoraten.

I samtliga församlingar, de små såväl som de större, bör finnas minst en person som leder det lokala församlingsarbetet, i samarbete med pastoratsledaren. Denna person bör vara vigd, präst eller diakon/diakonissa, och skall vara boende inom församlingens territoriella gränser.

Inom församling med mindre antal medlemmar i Svenska kyrkan än 200, kan denna person rimligtvis inte få arbetsuppgifter för en heltidstjänst utan kan vara en deltidsanställd eller också beredas lämpliga uppgifter i en större församling i pastoratet.

Prästens och diakonens/diakonissans tjänster bör vara vignings-tjänster, i överensstämmelse med Bibelns anvisningar. Dessa vinningstjänster skall dock inte i något avseende lägga hinder i vägen för samarbetet i ett arbetslag."

5 hembygdsföreningar har i sina yttranden berört tjänsteorganisationen. Huvudsynpunkten är att prästerna måste få finnas kvar nära människorna på landsbygden och ej tillhöra en personal-pool i en tätort.

De 4 LRF-avdelningar som behandlar frågor om kyrkans tjänster framhåller att antalet tjänster på landsbygden inte får minska. Gällaryds LRF-avdelning skriver: "En ytterligare indragning av tjänster i landsbygdsförsamlingarna skulle få förödande verkan på allt arbete som kyrkan bedriver, t.ex. barn- och ungdomsverksamhet, hembesök hos gamla och sjuka liksom underhåll av kulturhistoriskt intressanta kyrkor." Liknande synpunkter framförs av 1 Röda Korskrets. Husmodersförbundet Hem och samhälle önskar bevara nuvarande tjänsteorganisation.

I 97 yttranden från enskilda och grupper ges synpunkter på tjänsteorganisationen.

En komminister tar upp prästens situation vid dubblering av gudstjänsterna.

Det är höjt över alla tvivel att det är hälsosamt med en högmässa på söndagsförmiddagen. Vi har större möjligheter att satsa helt med övningar och annat före och lugn avspänning efteråt. Det är nedbrytande med prästen som rusar mellan gudstjänsterna. Det bryter också ner prästen att som en robot upprepa sig fem kilometer bort därför att kyrkfolket inte vill acceptera några förändringar. På den vägen kommer vi att slita ut oss till döds utan att ändå kunna omvända de tröga. En högmässa på förmiddagen ger prästen lika villkor med alla andra församlingsbor. Han kan leva med de andra till egen uppbyggnad. Det blir naturligt t.o.m att göra sällskap med familjen. Duplikationerna har om inte annat saboterat prästfamiljernas chanser till ett naturligt andaktsliv. I gengäld har jag måst acceptera en spridning av gudstjänsterna till andra dagar eller söndag kväll. Vid större högtider kunde domkapitlet inte tänka sig annat än att alla kyrkor fick sina gudstjänster. Därför har vi en anhopning just vid de tillfällen då vi inte skulle ha det. Påsk, Tacksägelse, Jul m.m. skulle kyrkan jubla mer än någonsin med alla körer och hela kyrkfolket och alla tillfälliga besökare. Vi motarbetar oss själva på den punkten.

En kyrkofullmäktigeledamot ger sin syn på prästens uppgift:

Prästens uppgift är att förkunna, förvalta sakramenten, undervisa, idka själavård. Prästen är i och med sina specifika uppgifter inte utbytbar mot någon annan befattningshavare rent tjänstemässigt. Däremot kan prästen ta hjälp av andra för exempelvis konfirmandundervisning och en del hembesök. Det är viktigt, att prästen bor i församlingen, lever med i församlingen. Ett system där flera präster finns i en centralort och skickas ut till ytterområden, kan inte accepteras. Detta hänger nära ihop med tanken på församlingen som en organism, där delaktighet och gemenskap är omistliga.

Prästen bör avlastas administrativa uppgifter för att i stället kunna ägna sig åt församlingsvården. Folkbokföringen borde kunna skötas helt av kanslipersonal, eventuellt föras över till den borgerliga kommunen.

Prästerna i en församling bör i tjänstemannahänseende vara likställda med varandra förutom kyrkoherden, som fungerar som förman. Hela floran av olika prästtjänster bör ses över, så att man i princip har kvar en prästtjänst utöver kyrkoherdens, som kan kallas församlingspräst. Att präster skall klättra i en karriärstege efter världsliga mått, är enligt mitt förmenande inte förenligt med synen på prästen som församlingens tjänare.

Medarbetargruppen i Caroli församling tar upp frågan om tjänster och vigning:

Vi anser att präst och diakon skall vara vigningstjänster och att domkapitlet har vissa arbetsgivarfunktioner samt utövar uppsikt över det läroansvar som ligger i vigningstjänsterna.

Assistenttjänsterna har en särskild problematik med en viss osäkerhet och oklarhet när det gäller identitet och lärofrågor bland de anställda. Dessa är många gånger utbildade för kyrkligt arbete och ovana vid kyrkligt liv. Dessa viktiga frågor bör lösas genom ett utvidgat arbetsgivaransvar, exempelvis genom fastställande av behörighetsvillkor och läroansvar. Problemen löses enligt vår mening inte på något magiskt sätt genom vigning. Vigning till tjänst som församlingssekreterare respektive assistent bör inte ske. Ett utvidgat diakonat riskerar att leda till utarmning av diakonatet, då personer som ej önskar gå in under vigningen, kan känna sig tvingade till detta för att erhålla önskad tjänst som församlingssekreterare respektive assistent. Vigningen har livsvarig karaktär. De flesta församlingsassistenter ser inte på sin tjänst på det sättet. Ett utvidgat diakonat kan därför komma att hämma rekryteringen till dessa tjänster. Kyrkan bör sträva efter ett utvidgat ansvar för sina diakonivigda jfr biskops och domkapitels ansvar för präster. Man får se upp för ett utvidgat diakonat som skulle kunna utarma i stället för att profilera diakonatet.

När ett pastorat anställer en medarbetare, exempelvis församlingsassistent bör man ha någon form av 'invigning' för denna speciella tjänst i den lokala församlingen. En sådan akt bör innehålla välkomnande, förbön, lojalitetsförklaring till kyrkans lära och liv.

Frödinge kyrkobrödrakår tar upp tjänsteorganisationen i landsbygdsförsamlingarna.

Om de nu gällande normerna för pastoratsregleringar och prästerlig organisation, som Riksdagen fastställde i december 1957, och som Kungl. Maj: t i de flesta fall tillämpade på ett förstående och generöst sätt i juni 1961 för hela svenska kyrkan, återigen så rättvist och generöst som möjligt tillämpades, då skulle utan tvekan något mycket positivt hända i fråga om denna organisation.

Ni nämner på sid. 33 i rubricerade betänkande om de nu gällande normerna, som Ni påstår vara tre, men de bör kompletteras enligt riksdagsbeslutet 1957 med ytterligare två kriterier, nämligen antalet församlingskyrkor och bebyggelsens geografiska fördelning ("då bebyggelsen är jämnt spridd"). Dessa båda sistnämnda kriterier innebär ju att det prästerliga arbetet blir avsevärt mer omfattande i flerförsamlingspastorat i glesbygd med jämnt spridd bebyggelse än i till ytan små enförsamlingspastorat med kanske 2-4 gånger större folkmängd. Tyvärr verkar det som om dessa båda sistnämnda kriterier blivit nästan borglömda. Alltså måste de åter bli tillämpade, vilket ju skulle vara efter rådande normer och till stort gagn för glesbygdsförsamlingarna. Ännu ett egentligen självklart kriterium måste nu och i framtiden vara den kyrkliga verksamhetens omfattning, vilket ju också Kyrkorkommittén framhåller.

Detta med anställda och övriga medarbetare i arbetslag är på det ena eller andra sättet en bra metod, som väl redan brukas sedan länge av de flesta. Här vill vi betona att det som varje församling i första hand behöver i fråga om anställda är en präst (och givetvis en kyrkomusiker, i de flesta fall deltidsanställd). Fråga är om det inte är dags att inrätta ett stort antal prästtjänster på deltid, i synnerhet i de minsta landsbygdsförsamlingarna.

Diakonitjänster och församlingsassistenttjänster är något alldeles nödvändigt i tätortsförsamlingarna, som ju har råd därtill, men är i allmänhet inte nödvändigt i de flesta landsförsamlingar, som heller inte har råd därtill, utan där goda granar, vänner och anhöriga fårvara "diakoner" för ensamma och sjuka och där man kanske som något arvoderad barn- och ungdomsledare gör sin insats.

En lärare vid församlingsassistentutbildning kommenterar fördelningen på olika yrkesgrupper:

(Inom parentes vill jag påpeka att debattbetänkandet anför en tumregel som inte talar om fyra yrken, men om två + en yrkesgrupp. I detta exempel visas dessutom att 75 % av yrkestilldelningen gäller två yrken och 25 % gäller tre yrken. Det är möjligt att detta motsvarar dagens fördelning över hela landet. Men då inställer sej två frågor:

"skall detta vara en motiverad fördelning inför kommande årtionden?

"skall detta vara tumregler som gäller den enskilda lokala enheten oberoende - alternativt lätt modifierat - av utseendet på den lokala enheten?

De frågorna bör ett fortsatt utredande besvara!

Jag kan föreställa mej att det finns församlingar/kyrkokommunala enheter som under överskådlig tid finner det motiverat att lägga mer än 75 % av tjänsteresurserna för förrättnings- och gudstjänstverksamhet m.m. inom fry pastorala och kyrkomusikaliska verksamhetsområdet och överlämna till "frivilliga" organisationer och gemenskaper att utveckla verksamheter för karitativ, pedagogisk och all-round verksamheterna.

Samtidigt kan jag föreställa mej församlingar/kyrkokommunala enheter som redan idag ser behovet att lägga mer än 25 % av tjänsteresurserna på karitativ, pedagogisk och allround verksamheter - i samverkan med "frivilliga" organisationer och gemenskaper. En tumregel för tjänsternas fördelning måste ta hänsyn till sådant!)

6. KYRKOMUSIKERORGANISATIONEN

Yttranden över kyrkomusikerutredningens preliminära ställningstaganden har avgetts av samtliga domkapitel, stiftsnämnderna i Härnösand, Luleå och Visby, 1968 års kyrkohandbokskommitté, Musikaliska akademiens kyrkomusikkommitté, Stiftelsen svenska kyrkans utbildningsnämnd, Svenska kyrkans personalrekryteringsnämnd, Svenska kyrkans kulturinstitut, stiftsråden i Linköping, Strängnäs och Lund, Svenska kyrkans församlings- och pastoratsförbund, Karlstads och Luleå stifts församlings- och pastoratsförbund, Sveriges kommunaltjänstemannaförbund, Kyrkomusikernas riksförbund/Sveriges lärarförbund, Göteborgs stifts kyrkomusikerförening, medlemmar ur Växjö stifts kyrkomusikerförening, Sveriges kyrkokamerala förening, Riksförbundet svensk kyrkomusik, Domkyrkoorganisternas förening, Svenska kyrkans fria synod i Linköpings stift, Evangeliska fosterlandsstiftelsen och Geijerskolan.

Antalet yttranden från pastorat uppgår till 56. Vidare har 46 andra kyrkliga samfälligheter och 413 församlingar avgett yttranden. Yttranden har dessutom avgetts av 63 politiska organisationer och 92 studiecirkelar. Sex yttranden har kommit från personalgrupper i kyrkliga kommuner. Privatpersoner har avgett yttranden i sex fall.

Framtidens "kyrkomusikerdistrikt"

Sju domkapitel har uttalat sig om framtidens "kyrkomusikerdistrikt". Av dessa godtar sex domkapitel tanken att pastoraten skall vara den minsta enheten i framtiden. Organisatoriska skäl bl.a. med möjligheter till samordning mellan präster och kyrkomusiker anses tala för detta.

YTTRANDET FRÅN
KYRKLIGA ORGAN
M.FL. PÅ RIKS-
OCH STIFTSNIVA

Domkapitlet i Linköping framhåller att mycket stora pastorat kan vara olämpliga som kyrkomusikerdistrikt. Beträffande dessa pastorat får organisationsfrågan prövas i varje särskilt fall för sig.

Domkapitlet i Västerås anser att församlingarna även fortsättningsvis skall bilda kyrkomusikerdistrikt. Mindre församlingar bör dock bilda distrikt i större utsträckning än nu. Om grunden för indelningen skall ändras bör dock pastoratet inte utan vidare utgöra kyrkomusikerdistrikt. Hänsyn måste enligt domkapitlet därvid tas till befolkningsunderlag, verksamhet, tjänstgöringsställen m.m. Tjänstgöring på mer än tre ställen för en kyrkomusiker är inte lämpligt. Kyrkorådet i församlingen bör fungera som arbetsgivare. En eventuell samfällighet skall inte fastställa arbetsuppgifterna eftersom man inte har lika god kännedom om verksamheten som församlingskyrkoråden. Det är önskvärt att kyrkoråden även i framtiden lämnar förslag till arbetsuppgifter - med yttrande från samfälligheten - och att domkapitlet beslutar i frågan.

Domkapitlet och stiftsnämnden i Härnösand anser att det kan vara praktiskt att kyrkomusikern får samma arbetsområde som prästen och andra anställda i pastoratet men den av kyrkokommittén nämnda minimigränsen på 5 000 invånare i ett pastorat måste i så fall kunna underskridas. Man kan inte hålla på den, där avstånden är stora eller där församlingarnas invånarantal är så små att det fordras många församlingar för att man skall kunna bilda ett pastorat. Det kan resultera i en försämring av den kyrkomusikaliska verksamheten. Kyrkomusikerutredningen kunde eventuellt också överväga om kyrkomusikerna exempelvis i semestertider skulle kunna tjänstedubblera i annat pastorat på samma sätt som prästerna.

Domkapitlet och stiftsnämnden i Luleå godtar utredningens tanke på pastoratet som enhet för den kyrkomusikaliska verksamheten. Det överensstämmer enligt domkapitlet med organisationsbilden för alla övriga tjänster inom församlingssvården. Reformen skulle vara administrativt rationell, men skulle därtill betona att

kyrkomusikern är en viktig medlem i församlingvårdens arbetslag. Det måste dock beaktas att en pastoratsreglering enligt kyrkommitténs förslag automatiskt innebär att i många pastorat i Luleå stift det kommer att behövas mer än en kyrkomusikertjänst.

Domkapitlet och stiftsnämnden i Visby framhåller att möjligheterna till kombination av olika tjänster i kyrka och samhälle torde förbättras med pastoraten som indelningsgrund. Domkapitlet och stiftsnämnden framhåller vidare att antalet kyrkomusiker är betingat av antalet präster. Det kan synas självklart men bör ändå påpekas att antalet kyrkomusikertjänster i ett pastorat väl får vara större än antalet präster men - åtminstone i glesbygd - där varje präst har två högmässor per predikodag ej kan vara mindre. Idealet synes vara lika antal präster och kyrkomusiker med samordnade tjänstgöringsområden.

Svenska kyrkans församlings- och pastoratsförbund är positivt till det som utredningen redovisar kring sitt arbete och tillstyrker särskilt att pastoratet fortsättningsvis kommer att utgöra "kyrkomusikerdistrikt".

Karlstads stifts församlings- och pastoratsförbund godtar utredningens tanke att pastoratet skall utgöra enhet för den kyrkomusikaliska verksamheten.

Luleå stifts församlings- och pastoratsförbund godtar utredningens tanke på pastoratet som "kyrkomusikerdistrikt".

Stiftsrådet i Lund godtar tanken på pastoratet som minsta enhet för den kyrkomusikaliska verksamheten.

Kyrkomusikernas riksförbund/Sveriges lärarförbund (KMR/SL):

"Utredningen föreslår att pastoraten skall vara 'kyrkomusikerdistrikt'. KMR/SL instämmer i principen att pastoraten skall vara arbetsgivare för kyrkomusikerna. Därigenom vinnns positiva effekter som större bärkraftighet, större lätthet att tillskapa heltidstjänster, förbättrad arbetsgivarfunktion m.m. KMR/SL anser

dock att flexibilitet måste finnas. Stora pastorat eller samfälligheter kan få negativa konsekvenser genom att de enskilda församlingarna inom samfälligheten får ringa inflytande över önskad verksamhet i 'sin' församling och kyrka.

Erfarenhetsmässigt av kommunsammanslagningen vet man, att stora enheter leder till likformighet i servicenivå och anslagsgivning. Detta kan vara till nackdel för den enskilda församlingens musikverksamhet och kan hämma lokala initiativ och möjligheter. Församlingsmedlemmars vilja och intresse av att delta i kyrkokörer är mycket olika i olika församlingar, likaså människors behov av och intresse för musikandakter och konserter av olika slag. Det är därför viktigt, att den enskilda församlingen får stort inflytande över omfattningen av sin musikverksamhet. Detta låter sig icke göra i för stora kyrkomusikerdistrikt.

Vid fastläggande av tjänstgöringsområden för kyrkomusiker måste även hänsyn tas till den territoriella omfattningen av distriktet. Ett alltför stort område är direkt olämpligt. Musiklivet i en församling är direkt beroende av främst kyrkomusikerns initiativ och kunnighet i tjänsten. I ett stort distrikt, där flera musiker delar på flera uppgifter, kan planeringsarbetet och tungroddheten hämma den egna initiativkraften, även om samarbete kan ge inspiration och större möjlighet till gemensamma satsningar."

Domkyrkoorganisternas förening:

"I samband med den löpande omorganisationen av kyrkomusikertjänsterna har bl.a. på grund av 'avvecklingen' av skolkantorstjänsterna och inrättandet av kyrkokantorstjänsterna pastoratet kommit att bli en lämplig storlek för kyrkomusikerdistrikten. Detta bör dock inte vara ett absolut krav. Ett genomförande av utredningens förslag på denna punkt kan innebära en minskning av antalet tjänster och total arbetstid för kyrkomusikerkåren. Gudstjänsternas antal minskas genom sammanlysning. I pastorat med många församlingar och inrättande av två slag av tjänster (organist- och kyrkokantorstjänster) innebär detta för att vara rea-

listiskt genomförbart en drastisk sänkning av antalet gudstjänster i pastoratet."

Evangeliska fosterlandsstiftelsen (EFS) framhåller att samarbetskyrkor nu finns på ett 30-tal platser. Personal anställs efter samråd mellan respektive EFS-förening och församling. De flesta samarbetskyrkor har i dag anställda musiker. Anställningsformerna varierar ganska mycket eftersom man lokalt har ansett att kyrkomusikern skall ges tid och möjlighet att delta i det lagarbete av anställda, förtroendevalda, ledare och medlemmar som finns i en EFS-förening för evangelisation och mission. Mot denna bakgrund föreslår EFS att utformningen av den framtida musikerorganisationen i svenska kyrkan görs så flexibel att EFS önskemål och bidrag beträffande musikerarbetet i samarbetskyrka kan beaktas lokalt.

Tjänsteorganisation och huvudmannaskap

Nio domkapitel ställer sig mer eller mindre klart uttalat negativa till slopadet av den statliga regleringen av kyrkomusikertjänsterna. Ett domkapitel godtar utredningens ställningstagande med vissa preciseringar.

Domkapitlet i Skara framhåller att den kyrkomusikaliska delen av kyrkans verksamhet har byggts upp efter år 1950 då KMF trädde i kraft. Då först kunde en organist bli heltidsanställd för kyrkan och helt ge den sin arbetsinsats. KMF skapade en ekonomisk och social trygghet. Det är enligt domkapitlet väsentligt att det som har byggts upp under tre decennier och blivit till stor glädje i och ett behov för församlingarna inte riskerar att bli raserat eller försämrat. Den statliga regleringen är en styrka i detta sammanhang och har utgjort en garanti för kyrkomusikens kvalitativa utveckling.

Domkapitlet i Göteborg:

"Kyrkomusikertjänsterna kommer att kommunaliseras, dels så att de läggs under pastoratet som huvudman, dels så att de får karaktären av kombinationstjänster.

Kyrkomusikern blir en deltidsarbetare i församlingen - också i de stora stadsförsamlingarna, så som fallet i allmänhet var före 1950, då kyrkomusikerstadgan tillkom. I en stad som Göteborg var t.ex. organisttjänsterna i de stora församlingarna (t.ex. Vasa, Oscar Fredrik m.fl.) deltidstjänster och innehavarna av dem hade sin huvudsakliga tjänstgöring i skolorna (Latinläroverket, Västra Real).

Möjligen avser utredningen att just detta skall ske, att 'samhället' skall få nytta av kyrkomusikern (s. 113) mer än nu. Den kyrkomusikaliska kvaliteten kommer att sjunka, det nu blomstrande kyrkomusikerlivet att förflyktigas, specialiteten i utbildningen på kyrkomusik att minska och kyrkokörerna att återgå till den standard som fanns före 1950. Organisten blir en musiker för alla utan kyrkomusikalisk profil. Dessutom blir han mycket beroende av sin huvudman pastoratet. Församlingsdelegerade i Stockholm har varit inne på dessa tankar när man övervägde nyligen att samordna musikverksamheten i stadens församlingar så att t.ex. en enda 'oratoriekör' skulle turnera runt i stadens kyrkor. Ett sådant arrangemang bortser alltså helt från församlingens, den lokala församlingens egna aktivitet genom sina körer. En enda kör får sjunga kvalitetsmässig sång och turnera med den."

Domkapitlet och stiftsnämnden i Härnösand anser att domkapitlet skall ha kvar den övergripande beslutanderätten över kyrkomusiker- verksamheten och att det därför är befogat att ha kvar den statliga regleringen av tjänsterna.

Domkapitlet och stiftsnämnden i Luleå godtar att kyrkomusiker- tjänsterna får i huvudsak kyrkokommunal karaktär. Domkapitlets inflytande över organisationen bör dock även i framtiden vara betydande (se det följande).

Domkapitlet och stiftsnämnden i Visby:

"Enligt direktiven till utredningen bör utöver församlingens behov också samhällets intresse av ett rikt förgrenat och differentierat musikliv beaktas. Vidare bör ansträngningarna inriktas på att höja musiklivet inom församlingarna liksom musiklivet i

allmänhet genom att bättre än nu utnyttja kyrkomusikernas musikaliska kompetens.

Detta mycket tunga ansvar och betydande arbete vill utredningen lägga på pastoraten och därmed kyrkokommunalisera kyrkomusikertjänsterna. Pastoraten skall således i framtiden överta den roll bl.a. som serviceorgan som domkapitlen nu har. Samtidigt skall kostnaderna för den nya organisationens kvalificerade personal minimeras. Man frågar sig på vilket sätt en sådan organisation bättre skall gynna den kyrkomusikaliska verksamheten än den nuvarande expertis som domkapitlen f.n. har och som erfordras för ett övergripande ansvar.

Med den föreslagna kommunaliseringen uppstår stora osäkerhetsmoment, t.ex. de enskilda kyrkorådens ambitionsnivå, osäkerhet vid tjänstetillsättningar m.m. Det är heller inte självklart att kyrkorådens fria val av sökande till tjänst medför ett upprätthållande av god kyrkomusikalisk standard.

Domkapitlet avstyrker förslaget till kommunalisering av kyrkomusikertjänsterna, då det saknar alternativ till KMF:s bestämmelser vad gäller för kyrkomusiken och kyrkomusikerna väsentliga frågor."

Musikaliska akademiens kyrkomusikkommitté framhåller att betänkligheterna mot en avveckling av det statliga huvudansvaret är stora. Detta gäller även om ett visst statligt inflytande skall förekomma i framtiden. Förutsättningarna för hur pastoraten skall kunna få resurser för att skaffa fram ett fullgott beslutsunderlag vid tillsättningsärenden måste klargöras.

Stiftsrådet i Linköping anser att kyrkomusikertjänsterna även fortsättningsvis bör vara statligt reglerade.

Karlstads stifts församlings- och pastoratsförbund samt Luleå stifts församlings- och pastoratsförbund anser att kyrkomusikertjänsterna bör vara kyrkokommunala.

Sveriges kommunaltjänstemannaförbund anser att kyrkomusikertjänsterna i fortsättningen bör bli kyrkokommunalt reglerade.

Kyrkomusikernas riksförbund/Sveriges lärarförbund (KMR/SL):

"Det tog närmare ett halvt sekel för kyrkomusikerorganisationen i vårt land att få nuvarande kyrkomusikerförordning. Medan denna statliga förordning varit gällande, har Sverige kyrkomusikaliskt blivit ett av de mest framstående länderna i världen. Även mycket små orter i landet har haft en utbildad musiker för sitt musikliv. Detta har bl.a. lett till en unikt stor körverksamhet, förnämligt orgelbestånd och ett rikt kyrkomusikaliskt gudstjänstliv.

Kyrkomusikerförordningen har icke anpassats efter de reformer i arbetslivet som införts under de senaste årtiondena. Kyrkomusikertjänsterna och framför allt skolkantorstjänsterna har upplevts som arbetstyngda. Detta har lett till en omfattande brist på kyrkomusiker, vilket i sig är ett starkt argument för att revidera kyrkomusikerförordningen.

Utredningsdirektiven säger att ansträngningarna bör inriktas på att höja musiklivet inom församlingarna liksom musiklivet i allmänhet. Detta kan endast låta sig göras genom att församlingarna får tillgång till välutbildade, kunniga kyrkomusiker. För att nå det målet måste anställningsvillkoren vara sådana, att de lockar människor att utbilda sig till kyrkomusiker och sedan vilja söka och inneha tjänst som sådan. Vi är fullt övertygade om att just ett slopande av den statliga regleringen skulle utgöra en vändpunkt av oant slag för det rika kyrkomusikaliska livet i vårt land. Ett slopande av den statliga regleringen medför starkt försämrade anställningsvillkor. Många negativa konsekvenser för kyrkomusikern kan bli avskaffat ordinarie löne, sämre semesterförmåner, sämre sjukförmåner, avskaffat arbetsgivarinträde, sämre pensionsavtal, friare meritvärdering m.m. För arbetstagarorganisationen liksom för arbetsgivaren kommer merarbete att uppstå i form av ett allt intensivare förhandlingsarbete på det lokala planet.

Förändringen verkar således i rakt motsatt riktning mot utredningens direktiv och på sikt kommer Svenska kyrkans musikverksamhet att totalt förändras till men för de enskilda församlingarna som helhet. Störst blir kanske förändringen dock för de mindre och medelstora församlingarna.

Med hänsyn till ovanstående motsätter sig KMR/SL med bestämdhet ett slopande av den statliga regleringen av kyrkomusikertjänsterna. KMR/SL avvisar bestämt avskaffandet av den nuvarande kyrkomusikerförordningen och önskar i stället en reviderad förordning!"

Göteborgs stifts kyrkomusikerförening samt medlemmar i Växjö stifts kyrkomusikerförening motsätter sig att den statliga regleringen av tjänsterna slopas.

Sveriges kyrkokamerala förening anser att kyrkomusikertjänsterna bör vara kyrkokommunala, eftersom de beräkningsgrunder som bildar underlag för tjänsteorganisationen med fördel kan ersättas av den prövning som sker innan kyrkokommunala tjänster inrättas.

Domkyrkoorganisternas förening:

"Med den föreslagna kommunaliseringen av verksamheten uppstår stora osäkerhetsmoment, t.ex. de enskilda kyrkorådens ambitionsnivå, osäkerheten vid tillsättningar, försämrade semester- och sjukförmåner etc. Det är inte självklart att kyrkorådets helt fria val av sökande till tjänst omedelbart medför 'ett upprätthållande av god kyrkomusikalisk standard'.

- - -

Alla förändringar av kyrkomusikernas framtida ställning skall ske först sedan Svenska kyrkan genom sitt Kyrkomöte klarlagt sin framtida organisation vad gäller bl.a. pastorat - församling. Eventuella förändringar skall ske i nära samarbete med såväl Domkapitlets som fackets representanter."

Riksförbundet svensk kyrkomusik anser att kyrkomusikertjänsterna skall vara statligt reglerade.

De tio domkapitel som uttalar sig vill ha ett mer eller mindre långtgående inflytande för domkapitlet över organisationen som i stora drag stämmer överens med dagens förhållanden.

Domkapitlet i Linköping betonar vikten av att domkapitlet har den övergripande funktionen inte minst för att få en samstämd handläggning av ärendena. Domkapitlet vill vidare - med hänsyn till att kyrkomusikern är medansvarig i gudstjänsten - som argument mot en ändring av nuvarande ordning åberopa domkapitlets åligganden enligt 13 § 1 mom DomKL att "verksamt beflita sig om det kyrkliga livets vård och förkovran" och att "genom erforderliga åtgärder tillgodose församlingarnas behov".

Domkapitlet i Västerås ställer sig positivt till att man inför en friare beräkningsgrund när man räknar fram hur stor en tjänst skall vara och vad den skall omfatta. Hänsyn måste då tas till bl.a. stor körverksamhet, stor musik- och konsertverksamhet samt orgelbestånd.

Domkapitlet i Lund anser att det inte enbart är av lokalt intresse att uppehålla standarden och bredden av musiklivet i Sverige. Härvid spelar kyrkomusikern en oskattbar roll. En försvagning av de kyrkomusikaliska resurserna skulle på längre sikt få ödesdigra konsekvenser för svenskt musikliv. Domkapitlet bör därför också framöver ha inflytande över kyrkomusikerorganisationen. Det gäller att inrätta tjänster, tillse att tjänster ledigförklaras och att behöriga musiker utses. Domkapitlet bör även ha ett inflytande på tjänsternas innehåll.

Domkapitlet och stiftsnämnden i Härnösand pekar på att vissa funktioner med fördel kan övertas av pastoraten. Det gäller beslut om löneplacering, instruktion, anställande m.m.

Domkapitlet och stiftsnämnden i Luleå, som godtar att tjänsterna får i huvudsak kyrkokommunal karaktär, anger vissa förbehåll för sitt ställningstagande. Domkapitlet bör sålunda fastställa ett minimum för pastoratens kyrkomusikerorganisation inklusive tjänsternas omfattning och kompetens samt verksamhetens huvudsakliga innehåll. Till grund för bedömningen bör ligga centralt antagna normer. Följande kvalitetskrav är enligt domkapitlet och stiftsnämnden angelägna och möjliga att foga in i normerna, nämligen krav på organisttjänst i större församlingar enligt samma grunder som nu, bibehållna kompetenskrav med nuvarande kyrkokantorskompetens som lägsta godtagbara, minimiomfattning för tjänsten med hänsyn till befolkningsunderlag m.m. De på detta sätt inrättade kyrkomusikertjänsterna bör ingå i det ekonomiska utjämningsystemet så att en viss del av lönekostnaden bärs solidriskt av kyrkan i dess helhet. Pastoraten får överskrida minimiorganisationen. Kostnaderna härför bör dock inte ingå i utjämningsystemet. Det måste finnas klara och bindande meritvärderingsregler vilka liksom nu garanterar en helt öppen riksrekrytering. Det finns annars risk att man får ett stelt och begränsat meritvärderingssystem, där enbart tjänstetid inom den egna kommunen tillgodoräknas med fullt meritvärde. Domkapitlet och stiftsnämnden förutsätter också att man i samråd med de fackliga organisationerna skapar garantier för att kyrkomusikernas allmänna anställningsvillkor inte försämras i samband med att den påtänkta omorganisationen genomförs.

Domkapitlet i Stockholm anser att den kyrkomusikaliska verksamheten bör vara tillförsäkrad det oberoende som den i dag är garanterad genom domkapitlet. Det är av yttersta vikt att vårt kyrkomusikaliska kulturarv förvaltas på ett vidsynt och insiktsfullt sätt och att ett djärvt nyskapande kan främjas. Ansvaret för detta kulturarv liksom det kyrkomusikaliska nyskapandet åvilar samfundet svenska kyrkan. Om beslutsfunktionerna skulle bli alltför lokalt avgränsade torde detta övergripande ansvar lätt gå förlorat.

Stiftsrådet i Linköping menar att domkapitlet bör vara tillsynsmyndighet för kyrkomusikertjänsterna. Ramar för antalet präst- och kyrkomusikertjänster kan fastställas av riksdag och regering utifrån en generös grundsyn, men domkapitlet som statlig myndighet bör ha bemyndigande att ta ställning i de enskilda fallen.

Stiftsrådet i Strängnäs stift:

"Stiftsrådet menar att det är väsentligt att den uppdelning som funnits mellan stiftsinflytande och kyrkokommunalt inflytande över tjänsteorganisationen bevaras.

Detta löses bäst genom att den nu gällande ordningen i fördelning i uppgifter mellan domkapitel och de kyrkokommunala organen behålles så att prästtjänster och kyrkomusikertjänster står under domkapitlet och övriga tjänster för församlingsvården under de kyrkokommunala organen."

Karlstads stifts församlings- och pastoratsförbund anser att det även i fortsättningen bör förekomma ett visst statligt inflytande i form av domkapitlens tillsyn beträffande omfattningen av den kyrkmusikaliska verksamheten och kompetensförklaringen av kyrkomusikerna.

Luleå stifts församlings- och pastoratsförbund framhåller att domkapitlet bör vara tillsynsmyndighet för kyrkomusikertjänsterna.

Kyrkomusikernas riksförbund/Sveriges lärarförbund (KMR/SL):

"Vid fastställande av en eventuell miniminivå måste flera faktorer ge underlag till sådant beslut, nämligen befolkningsunderlag, gudstjänstlokaler, kyrklig aktivitet, antalet gudstjänster i och utanför kyrka, körverksamhet, musikverksamhet i övrigt, befolkningsprognos m.m. Likaså måste vid fastställande av kompetensnivå för kyrkomusikern ett flertal faktorer likt ovan påverka beslutet och icke enbart befolkningsunderlaget.

För att trygga en miniminivå och för att ha det övergripande ansvaret över kyrkomusikverksamheten i ett distrikt, anser KMR/SL domkapitlet vara den enda rätta myndigheten.

KMR/SL anser att meritvärderingsfrågor skall ligga kvar på domkapitlet."

Riksförbundet svensk kyrkomusik anser att domkapitlet bör ansvara för omfattningen av verksamheten och kompetenskrav för tjänsterna.

Svenska kyrkans fria synod i Linköpings stift anser att domkapitlet på grund av kyrkomusikens centrala liturgiska roll i kyrkolivet bör ha kvar sitt nuvarande ansvar beträffande kyrkomusiker-tjänsternas antal och fastställande av kompetenskraven.

Beträffande underlaget för tjänsterna ifrågasätter domkapitlet och stiftsnämnden i Luleå utredningens bedömning att man i det stora flertalet fall skulle kunna få underlag för större tjänster än nu. Den faktiska verksamheten ute i församlingarna förutsätter enligt domkapitlet och stiftsnämnden lokalt tillgänglig kyrkomusiker. Varken högmässoreller körverksamhet kan centraliseras till en plats i ett flerförsamlings- eller flerdistriktspastorat. Deltidstjänsterna kommer att behövas också i framtiden.

Domkapitlet i Västerås godtar i princip tanken på två slags kompetensnivåer, nämligen kyrkokantors- och organistutbildning.

Domkapitlet och stiftsnämnden i Härnösand anser att tjänstetyperna bör vara organisttjänst och kantorstjänst. Även domkapitlet och stiftsnämnden i Visby vill ha dessa två tjänstetyper. Domkapitlet och stiftsnämnden framhåller att orgelspelarna har stor betydelse i Visby stift med dess många små kyrkomusiker-distrikt. Orgelspelarna utgör stommen inom den gotländska kyrkomusikaliska verksamheten och uträttar ett mycket gott arbete. Orgelspelarbefattningen bör därför även finnas kvar i fortsättningen.

Stiftelsen svenska kyrkans utbildningsnämnd framhåller att det endast i undantagsfall bör godtas lägre kompetens än kyrkokantorsutbildning.

Kyrkomusikernas riksförbund/Sveriges lärarförbund instämmer i utredningens tanke på i huvudsak två typer av kyrkomusikertjänster. Den lägsta formella kompetensen bör motsvara den nuvarande kyrkokantorsutbildningen.

Riksförbundet svensk kyrkomusik anser att ett minimum, som kan nås på lång sikt, bör utgöras av kyrkokantorsutbildning. Det kan dock vara motiverat med tre utbildningsnivåer, nämligen högskoleutbildning, kyrkokantorsutbildning samt organist- och kantorsexamen, som medför lägre kompetens än den nuvarande examen.

Geijerskolan:

"Vi delar helt kyrkomusikerutredningens förmodan att 'en stor del av kyrkomusikertjänsterna måste således även i framtiden utgöras av deltidstjänster'. Gärna vill vi uttrycka vår uppskattning för det kanske inte helt realistiska målet då man säger att man vill att 'det för dessa tjänster skall krävas en kompetens som lägst motsvarar kyrkokantorskompetensen'. Vi menar att man borde överväga det tyska systemet med tre olika nivåer vad gäller kyrkomusikerutbildning och tjänster, de s.k. A-, B- och C-examina. A skulle här närmast motsvara den högre kyrkomusikerutbildningen, B nuvarande kyrkokantorsutbildningen med något skärpta krav och C nuvarande organist- och kantorsexamen men något mindre omfattande."

Kombinationer av tjänster

Sex domkapitel godtar kombinationer av tjänster i första hand inom skolväsendet. Skälet härför är främst att den som har en deltidstjänst som kyrkomusiker behöver fylla ut med annan tjänstgöring.

Domkapitlet i Skara anser att arbete som kyrkomusiker endast bör kombineras med tjänstgöring i musikskola. Det är enligt domkapitlet viktigt att understryka att också kyrkomusiker har en och bör ha en klar yrkesidentitet. Endast i undantagsfall synes andra tänkta kombinationer bli aktuella.

Domkapitlet i Lund anser att det bör övervägas om inte AnstF bör reformeras så att möjlighet ges att kombinera tjänster på ett friare sätt än nu.

1968 års kyrkohandboks-kommitté:

"När det gäller kyrkomusikertjänster för små och ekonomiskt svaga enheter finner vi det angeläget att utreda möjligheter till alternativa former för fyllnadstjänstgöring inom den borgerligt kommunala sektorn till grund för avtal.

- - -

Utgångspunkten för en inventering av alternativ borde vara att tjänsten som helhet bör bygga på och ta till vara den speciella kompetens kyrkomusikern har genom sin utbildning."

Stiftelsen svenska kyrkans utbildningsnämnd tillstyrker en utveckling av kyrkomusikertjänsterna som främjar samverkan mellan kyrkomusikalisk verksamhet och annan församlingsvård. Nämnden anser att man i första hand bör pröva kombinationstjänster med kyrkomusikaliska uppgifter och exempelvis pedagogiska eller karitativa uppgifter i församlingen. Eventuellt kan tjänsterna inordnas i det utvidgade diakonatet. Nämnden är också positiv till kombinationstjänster i kyrka och skola där tjänstgöringen kan bestå av musik eller annat ämne t.ex. religionskunskap.

Svenska kyrkans kulturinstitut finner det tillfredsställande att kyrkomusikerna tillerkänns en kulturpolitisk roll. Det är enligt institutet bra att kyrkomusiken används för att förverkliga de kulturpolitiska målen. Kombinationstjänster med kyrkomusik/dramaverksamhet litteratur, bildkonst, utställningsverksamhet, film m.m. bör kunna komma ifråga. Fyllnadstjänstgöringen kan också bestå i kulturpedagogisk eller kulturadministrativ verksamhet, där kyrkomusikern har administrativt men inte konstnärligt ansvar. För detta krävs kompletterande utbildning. Det bör vara ett kyrkligt och samhälleligt intresse av en sådan förstärkning av kultursektorn. Tjänsterna skulle kunna få en klar profil och storleksmässigt vara lätta att variera. Kyrkomusikern

skulle få stor valfrihet. Samverkan skulle även kunna ske med musiklivet på orten och i skolan. Särskilt skulle detta vara till gagn för glesbygden.

Stiftsrådet i Lund framhåller att det för de mindre pastoraten torde vara bra om kyrkomusikertjänsten kombineras med tjänstgöring i den kommunala musikskolan. Även kombination med barn- och ungdomsarbete i församlingarna kan vara lämpligt i vissa fall.

Karlstads stifts församlings- och pastoratsförbund framhåller att deltidstjänst i skolan, kombinerad med tjänst i kyrkan måste vara ett riktigt sätt att lösa problemet med kyrkomusikertjänsterna på landsbygden, där heltidstjänster i kyrkan endast i undantagsfall kan ifrågakomma. En kombination av tjänst som kyrkomusiker och annan församlingstvård, i vissa fall administrativt arbete, blir sannolikt nödvändig i framtiden för att fylla kraven på arbetstrygghet för de anställda.

Sveriges kommunaltjänstemannaförbund anser att den flora av deltidstjänster med låg sysselsättningsgrad som nu förekommer med fördel skulle kunna kombineras med annan församlingstvårdande befattning. Förbundet förutsätter härvid att adekvat kompletterande utbildning skapas.

Kyrkomusikernas riksförbund/Sveriges lärarförbund (KMR/SL):

'Det är ytterst angeläget, att utredningen arbetar vidare med inriktning mot kombinationstjänster för kyrkomusiker främst inom det allmänna skolväsendet och i kommunal musikskola men även inom församlingsverksamheten. Det är betydelsefullt, att kyrkomusikern får användning av sin musikutbildning vid fullgörande av fyllnadstjänstgöringen.

KMR/SL vill liksom utredningsdirektiven framhålla värdet av den samverkan mellan det allmänna skolväsendet och Svenska kyrkan som ligger i skolkantorstjänsterna och instämmer i utredningens uppfattning, att skolkantorstjänsterna i framtiden inte bör ha större omfattning än heltid. Vidare bör det vara möjligt att

kombinera flera slags lärartjänster med kyrkomusikalisk tjänstgöring.

Utredningens arbete med kombinationstjänster för att nå heltidstjänster är ytterst angeläget och helt nödvändigt för att i framtiden trygga kyrkans tillgång till musiker. Den som utbildar sig till kyrkomusiker skall kunna göra det med vetskap om att man kan få heltidsarbete, utan att som enskild tvingas söka efter diverse biinkomster och bisysslor för sin försörjning. Ambitionen vid tillskapande av kombinationstjänster måste vara, att arbetstagaren icke skall behöva två tunga yrkesutbildningar för att vara kompetent för en kyrkomusikertjänst."

Utbildningsfrågor

Domkapitlet i Skara befarar att utredningens direktiv rörande utbildningen av kyrkomusiker kan medföra att denna försvagas i sin kyrkomusikaliska del till förmån för en musikpedagogisk som företrädesvis kommer att gynna samhällets behov av musiklärare.

Domkapitlet i Lund pekar på att större kyrkomusikerdistrikt medför tjänster av större omfattning än idag. Detta ställer krav på förbättrad grundläggande utbildning för kyrkokantorerna. En sådan förbättring skulle också öka förutsättningen för att tillgodose ett rikt förgrenat och differentierat musikliv. Detta kommer också samhället i övrigt till godo.

Domkapitlet och stiftsnämnden i Härnösand pekar på att utbildningens kyrkomusikaliska karaktär inte får försvagas.

Domkapitlet och stiftsnämnden i Visby anser att kyrkokantorsutbildningen bör inordnas som en del i den högre kyrkomusikerutbildningen. Betydligt fler studerande än idag skulle kunna få sådan utbildning. Fler och bättre utbildade kyrkokantorer kommer att utexamineras i så fall och bristen på kyrkomusiker kommer att kunna hävas på längre sikt.

Musikaliska akademiens kyrkomusikkommitté:

"Beträffande utbildningsfrågorna har akademien i flera sammanhang lagt fram synpunkter på den del därav som akademien har författningsenligt uppdrag att handlägga, nämligen den som avser den s.k. lägre kyrkomusikerutbildningen. I de förslag till enhetlig uppläggning av kyrkomusikerutbildningen som framskyttat och som skisseras i utredningen har man kunnat utläsa tveksamhet till att låta de s.k. sommarkurserna i statlig regi fortsätta. Om de skulle utgå, måste noga övervägas hur vissa elevkategorier, som får svårigheter att följa en systematisk undervisning helårsvis skall kunna inlemmas i någon utbildningsgång där försörjningen av 'lägre' kategorier av kyrkomusiker kan uppnås. Akademien har också ansvaret för de kurser som ger kompetens och viss fortbildning för s.k. orgelspelare. Även denna måste i någon form bevaras.

Emellertid ingår i detta sammanhang så många genomgripande frågor att de behöver utredas i det störresammanhang som hela kyrkomusikerutredningen kommer att behandla. Därvid måste också akademiens egen roll i detta utbildningsområde prövas. Akademien skulle sannolikt vara beredd att överlämna sitt myndighetsuppdrag så snart den får garantier för att motsvarande ansvar kan betryggande övertagas av annan instans.

Även här är den avgörande frågan kvalitetskriterierna på kyrkomusiken. Härmed avses självfallet inte enbart mera renodlat konstnärliga aspekter utan lika mycket de liturgisk-musikaliska."

Stiftelsen svenska kyrkans utbildningsnämnd pekar som lämpliga utbildningsvägar på dels tvååmeskombination vid lärarhögskola med en inbyggd kyrklig profil, dels kyrkokantorsutbildning/kariatativ eller pedagogisk utbildning vid folkhögskola eller diakonianstalt. Nämnden framhåller att det är angeläget att samplanering sker av sådan utbildning.

Karlstads stifts församlings- och pastoratsförbund:

"När det gäller utbildningen torde i allmänhet den kyrkomusikaliska utbildningen böra ligga i botten och de församlingsvårdande och administrativa utbildningarna ses som påbyggnad. Ett undantag utgör lärartjänsterna för vilka utbildningen även kan inrymma en viss grad av kyrkomusikalisk grundutbildning.

- - -

Självfallet är det önskvärt med kyrkomusiker som har kvalificerad utbildning och ett mål att sträva efter. Men på grund av avstånd, oregelbundna tjänstgöringstider, svårighet att utfylla de ordinarie tjänsterna med meningsfullt arbete m.m. kommer sannolikt orgelspelarna även i fortsättningen att ha stor betydelse."

Stiftsrådet i Linköping pekar på att kyrkomusikern bör ses som en medlem i arbetslaget som ställer sin konst och förmåga i evangeliets tjänst. Den kyrkomusikaliska utbildningen behöver breddas för att kunna fylla sin evangelisatoriska uppgift bland skilda målgrupper. Särskilt bör ungdomars intresse uppmärksammas så att deras behov kan fyllas att få vittna om sin tro på sitt eget musikaliska sätt.

Geijerskolan:

"Vad gäller utbildningsfrågor vill vi framhålla det märkliga i att en sex veckors sommarkurs, visserligen föregången av en korrespondenskurs anses ge samma kunskaper och därmed behörighet som två års heltidsstudier på folkhögskolor (Geijerskolan, Mellansel och Oskarshamn) eller Sköndalsinstitutet. Vad gäller kyrkokantorutbildningen så borde den kunna koncentreras till Sköndalsinstitutet och ett par folkhögskolor. Vid dessa folkhögskolor och kanske någon ytterligare skulle även den lägsta examen (C-examen) kunna avläggas efter studier vid respektive skolor. För att få tillräcklig utbildningskapacitet för även denna sistnämnda 'lägsta' examen bör den även kunna avläggas som hitintills på några olika orter sommartid. Genom att kraven för denna examen något minskades borde den s.k. orgelspelarbehörigheten kunna utgå."

FÖRSAMLINGAR MED
HÖGST 500 INV.

96 församlingar med högst 500 invånare har yttrat sig över utredningens preliminära ställningstaganden. Av dessa godtar 32 församlingar pastoratet som "kyrkomusikerdistrikt" medan en församling understryker att man kan tänka sig denna lösning endast om de nuvarande reglerna beträffande pastoratsstorlek inte ändras. Fem församlingar vill ha församlingen kvar som "kyrkomusikerdistrikt".

Två församlingar vill ha kyrkokommunala tjänster medan 39 församlingar uttalar sig för en fortsatt statlig reglering. Skälen härför är främst att den statliga regleringen innebär trygghet för kyrkomusikernas anställningsförmåner, ett stöd för församlingarna/pastoraten som arbetsgivare och en garanti för en god kyrkomusikalisk standard.

Endast två församlingar accepterar utredningens åsikt om utformningen av domkapitlets inflytande över organisationen. 19 församlingar vill ha oförändrade förhållanden och nio församlingar har varierande förslag på utformningen innebärande inskränkningar jämfört med nu gällande regler.

Åtta församlingar instämmer med mindre avvikelser i utredningens ståndpunkt om underlaget för kyrkomusikertjänsterna.

Tjugo församlingar kan tänka sig olika former av kombinations-tjänster företrädesvis enligt de alternativ som utredningen har undersökt.

Beträffande utbildningen av kyrkomusiker finns spridda önskemål om större enhetlighet i utbildningen och om utbildning i församlingsvård för kombinationstjänster. Vidare framförs tanken på speciell utbildning för kyrkomusiker med "rörliga" tjänster inom ett pastorat.

Stannarets församling (Göteborgs stift) framhåller riskerna med att binda kyrkomusikerna till andra kommunala tjänster i alltför

stor utsträckning. Först och främst bör de i egenskap av kyrkomusiker ägna sig åt församlingarna.

I denna grupp har 145 församlingar avgett svar på utredningens preliminära ställningstaganden. 24 av församlingarna godtar pastoratet som "kyrkomusikerdistrikt" enligt utredningens ståndpunkt, medan en församling understryker att man kan tänka sig pastoratet som enhet med nuvarande regler om storlek. 22 församlingar vill ha kvar den nuvarande indelningen.

FÖRSAMLINGAR
MELLAN 501 OCH
2 000 INV.

Fem församlingar accepterar kyrkokommunala tjänster medan 80 församlingar motsätter sig en ändring av den nuvarande ordningen. I de fall den senare ståndpunkten motiveras, anges som skäl främst oro för sjunkande kyrkomusikalisk kvalitet samt för godtycke och ovidkommande hänsyn vid hanteringen av tjänsterna. Vidare framhålls vikten av att kyrkomusikerfrågorna behandlas lika över hela landet.

Åtta församlingar godtar utformningen av domkapitlets inflytande enligt utredningens mening medan 16 församlingar vill att detta bestämmande skall vara större. 30 församlingar anser att domkapitlets inflytande skall vara oförändrat.

Åtta församlingar accepterar utredningens inriktning beträffande underlaget för tjänsterna. Fyra församlingar anser att det är önskvärt med en kyrkomusiker för varje präst.

Åtta församlingar godtar tanken på två slags kompetensnivåer för kyrkomusikertjänsterna, sex av dem med det tillägget att det på sina håll kan bli nödvändigt att fylla ut med lägre kvalificerad personal.

31 församlingar vill ha kombinationstjänster med olika innehåll, företrädesvis enligt de alternativ som utredningen har undersökt intresset för. Beträffande utbildningsfrågorna påpekas i två fall att någon försvagning av den kyrkliga delen i utbildningen inte får ske.

Sillhövda församling (Lunds stift) anser att man vid beräkning av antalet tjänster måste fästa stor vikt vid antal gudstjänstställen, antal körer, befolkningens fördelning mellan äldre och yngre med olika behov av kyrkliga verksamheter och stora avstånd t.ex. inom fjällvärlden.

FÖRSAMLINGAR
MELLAN 2 0001
OCH 5 000 INV.

I denna grupp har 84 församlingar yttrat sig över utredningens preliminära ställningstaganden. 21 församlingar godtar pastorn som "kyrkomusikerdistrikt" medan elva församlingar inte vill ha någon ändring av de nuvarande reglerna.

Fyra församlingar accepterar tanken på kyrkokommunala tjänster medan 48 församlingar motsätter sig att den statliga regleringen slopas. Skälen för den senare ståndpunkten är främst oro för sänkt kyrkomusikalisk kvalitet och för lokalt godtycke vid hanteringen av kyrkomusikernas angelägenheter. Vidare anges att ett omfattande lokalt förhandlingsarbete kommer att behövas. Andra argument är farhågor för att församlingarna själva kommer att få stå för utbildningen av kyrkomusiker. Sambandet mellan kyrka och stat anses också motivera statligt reglerade tjänster.

Tre församlingar godtar att domkapitlets inflytande över organisationen utformas enligt utredningens mening. Sju församlingar vill att detta inflytande skall vara större. Ytterligare 23 församlingar anser att domkapitlet skall ha samma bestämmande som i dag.

Utredningens inriktning beträffande underlaget för tjänsterna respektive kompetensnivåer accepteras av åtta respektive sex församlingar.

I fråga om kombinationstjänster anser 24 församlingar att de alternativ som utredningen har undersökt kan vara lämpliga, medan tio församlingar anser att valmöjligheterna bör begränsas i varierande grad. Dessa begränsningar motiveras i allmänhet utifrån lokala erfarenheter och önskemål.

Ett fåtal församlingar framhåller vikten av utbildning för kombinationstjänster och påpekar samtidigt att den kyrkomusikaliska delen härav inte får försvagas.

Söderåkra församling (Växjö stift):

"Vi vill ifrågasätta om det alltid är bättre med kyrkomusikertjänster med högt veckotimtal. Dels tror vi att det ur församlingarnas synvinkel ligger ett värde i kombination med skola/kommunal musikskola för rekryteringen till barn- och ungdomskörer. Dels ligger det för församlingarna också en fördel i att kunna bestämma om lämpligaste gudstjänsttider i olika kyrkor inom församlingen/pastoratet utan att behöva ta hänsyn till att samme musiker skall tjänstgöra i flera kyrkor.

Sannolikt är det också så att ett antal musiker är mer intresserade av deltidstjänster än av sådana med många veckotimmar."

Av de 40 församlingar inom denna grupp som har yttrat sig över utredningens preliminära ställningstaganden förordar tio pastoratet som "kyrkomusikerdistrikt" medan nio församlingar anser att någon ändring inte är befogad.

FÖRSAMLINGAR
MELLAN 5 001
OCH 10 000 INV.

Två församlingar anser att tjänsterna bör vara kyrkokommunala medan 16 församlingar vill ha kvar den statliga regleringen. Som skäl för den senare ståndpunkten anges trygghet för kyrkomusikerna och enhetlighet i organisationen. Vidare anges oro för ovidkommande hänsyn vid behandlingen av kyrkomusikerärenden och för sjunkande kvalitet på den kyrkomusikaliska verksamheten.

Fem församlingar godtar utredningens mening beträffande domkapitlets inflytande över organisationen. Sju församlingar anser att inflytandet skall vara större och ytterligare tio församlingar anser att förhållandena skall vara oförändrade jämfört med idag.

Tre församlingar uttalar sitt stöd för en organisation med ett betydande inslag av deltidstjänster.

I fråga om kombinationer av tjänster anser sex församlingar att kompletterande tjänstgöring kan ske inom de områden som utredningen har undersökt. I ytterligare tio yttranden förordas kombinationstjänstgöring, varav man i åtta fall anser att tjänstgöring inom kyrkan är bäst. Två församlingar föredrar tjänstgöring i skolan, varvid den ena anser att samarbetet bör ske i friare former än nu.

Fyra församlingar påpekar att utbildningen av kyrkomusiker bör anpassas efter de framtida kombinationstjänsterna.

FÖRSAMLINGAR
MELLAN 10 001
OCH 20 000 INV.

I denna storleksgrupp har 27 församlingar yttrat sig över utredningens preliminära ställningstaganden. Sju församlingar anser att pastoratet är lämpligt som "kyrkomusikerdistrikt". Detta anses leda till en mera flexibel organisation och ett effektivare utnyttjande av kyrkomusikerna. Den nuvarande indelningen förordas av fem församlingar.

I frågan om regleringen av tjänsterna har tolv församlingar yttrat sig; sex av dessa vill ha kyrkokommunala tjänster medan de andra sex anser att den statliga regleringen bör finnas kvar. Den statliga regleringen anses garantera organisationens bestånd samt dess enhetlighet och kyrkomusikens kvalitet. Om den statliga regleringen slopas finns det enligt en församling risk att stora delar av de nuvarande anställningsförmånerna försämras eller försvinner.

Tre församlingar godtar utredningens mening om domkapitlets inflytande över organisationen. Ett större bestämmande för domkapitlet vill två församlingar ha, medan ytterligare nio församlingar anser att domkapitlets inflytande inte bör ändras.

Fyra församlingar uttalar sig för kombinationer av tjänster enligt de alternativ som utredningen har undersökt.

Två församlingar anser att kyrkomusikerutbildningen åtminstone delvis bör vara en kyrklig utbildning. Den skulle kunna infogas i pastoralinstitutens eller diakoniinstitutens utbildning med

avseende på ämnen som troskunskap, församlingsarbetets metodik etc.

21 församlingar i denna storleksgrupp har yttrat sig över betänkandet. Fem församlingar godtar pastoratet som "kyrkomusikerdistrikt" och ytterligare en församling vill ha kyrkokommunen (modell III enligt 1982 års kyrkokommitté) som enhet. Tre församlingar vill ha kvar församlingen som indelningsgrund för den kyrkomusikaliska verksamheten.

FÖRSAMLINGAR
ÖVER 20 000 INV.

Tanken på kyrkokommunala tjänster godtas av åtta församlingar, medan nio församlingar motsätter sig att den statliga regleringen slopas. Motiveringarna för detta ställningstagande är främst att den statliga regleringen garanterar kvaliteten på den kyrkomusikaliska verksamheten och att ett slopande skulle innebära en sänkt kyrkomusikalisk standard. Vidare anges som skäl att den nuvarande ordningen inte innebär någon olägenhet så länge sambandet mellan stat och kyrka består.

I fråga om utformningen av domkapitlets inflytande accepterar fyra församlingar utredningens preliminära ställningstagande, medan fem församlingar anser att domkapitlets bestämmande bör sträcka sig längre än så. En församling anser att den nuvarande ordningen inte bör ändras.

Fyra församlingar uttalar sitt stöd för tanken på två kompetensnivåer. Åtta församlingar anser att kombinationer av tjänster bör sökas bland de alternativ som utredningen har undersökt intresset för. Vidare anser en församling att kombination i skolan med alla slags lärartjänster bör vara möjligt.

Matteus församling (Stockholms stift):

"Kyrkomusikerutredningens förslag om pastoratet i stället för församlingen som minsta enhet för kyrkomusikerdistrikt har både för- och nackdelar. Givetvis är det lättare att konstruera en meningsfull och attraktiv kyrkomusikertjänst, kanske med heltid, på pastoratsnivå.

Man kan dock ej bortse från det faktum, att många skolkantorer och orgelspelare på landsbygden, kanske med några få veckotimmars kyrkomusikalisk tjänst, just genom sin förankring i bygdens kyrko- och kulturliv, kanske genom skolan eller hembygdsrörelsen betyder mer för sina församlingar än vad någonsin fallet kan bli med en ambulering kyrkomusiker på pastorats- eller samfällighetsnivå.

Det bör kanske finnas en gräns för hur många kyrkor, församlingar, körer etc. en kyrkomusiker kan betjäna, hur många orglar han/hon kan ansvara för vad beträffar stämning, skötsel, förlöpande justeringsarbeten etc."

PASTORAT OCH
ANDRA KYRKLIGA
SAMFÄLLIGHETER

Pastorat

Enförsamlingspastoratens yttranden redovisas i avsnittet om församlingar.

Antalet yttranden från pastorat uppgår till 56, varav 43 från pastorat med högst 5 000 invånare och 13 från pastorat med mer än 5 000 invånare.

I gruppen där invånarantalet är högst 5 000 uttalar sig 13 pastorat för pastoratet som "kyrkomusikerdistrikt" medan fyra pastorat inte vill ha någon ändring av de nuvarande förhållandena. Två pastorat godtar tanken på kyrkokommunala tjänster medan 18 pastorat vill ha kvar den statliga regleringen. De skäl som anges för den senare ståndpunkten är i huvudsak att den nuvarande ordningen är "bäst" och att ett slopande av den statliga regleringen skulle kunna innebära "försämringar" för kyrkomusikerna och församlingarna. Vidare anges som skäl att det skulle vara olyckligt om präster och kyrkomusiker får tjänster av olika karaktär och att svenska kyrkans nuvarande karaktär därigenom skulle komma att ändras. Ett ytterligare skäl för att behålla den statliga regleringen av tjänsterna är att man därigenom undviker en osund tävlan om vissa sökande där småförsamlingarna alltid drar det kortaste strået.

Ett pastorat uttalar sig för att domkapitlets inflytande ordnas enligt utredningens preliminära ställningstagande medan fem pastorat inte vill ha någon ändring av de regler som gäller. Ytterligare sex pastorat har olika förslag om hur domkapitlets inflytande skall utformas. Förslagen går bl.a. ut på att domkapitlet skall handha tillsättningen av präster och kyrkomusiker, att domkapitlet vid tjänstetillsättningar skall fastställa behörigheten, att domkapitlet som nu bör rangordna sökande till olika tjänster eller att domkapitlet skall utföra timberäkningen beträffande tjänsterna.

Två pastorat godtar utredningens tanke med två slags kompetensnivåer. Ytterligare två pastorat uttalar sig för kyrkokantorsutbildning som lägsta kompetens, vilken dock på grund av lokala förhållanden bör kunna kompletteras med orgelspelare.

Beträffande kombinationer av tjänster anser tio pastorat att kompletterande tjänstgöring bör ske enligt något eller några av de alternativ som utredningen har undersökt. Yttrandena grundar sig på de erfarenheter av liknande tjänstgöring som man redan har.

I övrigt finns uttalanden om farhågor för att utredningens arbete kan leda till indragningar av tjänster. Vidare pekas på svårigheterna att åstadkomma en fungerande framtida organisation. Två pastorat uttalar sig för att den fria musikundervisningen slopas.

Norra Kyrketorps pastorat (Skara stift):

"Pastoratskyrkorådet vill poängtera att kyrkomusikerns insats i högsta grad hör samman med en församlings ansvar för gudstjänster och församlingsliv. Om kyrkomusikerdistriktet blir lika med pastoratet och detta anställer en kyrkomusiker på heltid får detta förödande konsekvenser för de mindre församlingarna inom pastoratet. Den heltidsanställda - som må vara hur kvalificerad som helst - kan inte hinna ha körverksamhet i de olika församlingarna och inte heller gudstjänsterna. Det blir den största församlingen, kanske en tätort, som drar nytta av en sådan organisation.

I dagens läge med nyheter på det kyrkomusikaliska området behöver praktiskt taget varje kyrka en kör, som hjälper till med nya psalmer, ny liturgi osv. Församlingarna bör alltså i hög grad få vara med att ta ansvar för kyrkomusikern, vars verksamhet har så stor betydelse för hur församlingslivet skall fungera."

Kalvs pastorat (Göteborgs stift):

"Hur många prästtjänster, kantorstjänster och andra tjänster, som bör finnas i ett pastorat, kan inte bestämmas bara genom att se på en befolkningssiffra. Antalet kyrkor och gudstjänstlokaler, sjukhus och ålderdomshem, där gudstjänster skall hållas bör vara avgörande faktorer vid bedömningen av tjänsternas antal. De tjänster som idag finns måste kvarstå oförändrade. Helst bör på många håll en utökning ske. Ett riktmärke bör därför vara, att gudstjänst söndagligen skall hållas i varje församling."

Östergarns pastorat (Visby stift):

"Kyrkorådet föreslår en förändring av tjänsteorganisationen i stiftet, innebärande omändring av en del av de nu fast stationerade prästtjänsterna till rörliga tjänster, vars innehavare hade att stå till kontraktets/stiftets förfogande. Dessa rörliga tjänster borde tillika utformas som specialtjänster för särskilda verksamhetsområden/verksamhetsgrenar, evangelisation, barn- och ungdomsarbete, skola-hemkontakter etc. I lönehänseende borde dessa tjänster likställas med ordinarie tjänster med tanke på dels rekrytering, dels kvalificerade krav på tjänstens utformning. Bostad kunde beredas i ev. överbliven prästgård som ofta disponerar inredd lokal för församlingsarbete.

Den rörliga prästtjänsten bör kopplas samman med en likaledes rörlig kyrkomusikertjänst, vars innehavare bör ha specialutbildning för den tjänst som avses.

Kyrkorådet ser det som ett möjligt led i en förändrad tjänsteorganisation, att en präst svarar för gudstjänsthållningen i fyra församlingar. Detta innebär för vardera församlingen högmässa/

huvudgudstjänst varannan söndags- och helgdag, under församlingsprästens ledning. Enligt kyrkorådets mening skulle detta uppkalla församlingens lekmän till anordnande av gudstjänster på mellanliggande söndagar av typen söndagsbön eller friare gudstjänstform. Till de fyra församlingarnas tjänst skulle placeras kyrkomusiker."

Av de 13 pastorat som har mer än 5 000 invånare godtar tre tanken på pastoratet som "kyrkomusikerdistrikt". Fem pastorat vill emellertid även i framtiden ha församlingen som "kyrkomusikerdistrikt". Fyra pastorat motsätter sig att den statliga regleringen av kyrkomusikertjänsterna slopas. Skälen härför är främst att den nuvarande organisationen bättre gynnar kyrkomusikerverksamheten och att den statliga regleringen bör finnas kvar så länge domkapitlet skall ha inflytande över organisationen. Tre pastorat vill inte ha någon ändring beträffande domkapitlets inflytande över organisationen medan ett pastorat anser att domkapitlets inflytande bör utformas på ett annat sätt än nu. Ett pastorat förordar kombination av kyrkomusikalisk och annan församlingsverksamhet. Ett pastorat vill ha mer kyrkokunskap i den kyrkomusikaliska utbildningen.

Stora Lundby pastorat (Göteborgs stift):

"Det finns en fara med att till varje pris försöka skapa tjänster som är heltidsinriktade på det kyrkomusikaliska området. En heltidstjänst med många gudstjänster och många körer i ett flertal kyrkor (inom ett tänkt större framtida pastorat) är inte särskilt attraktiv och slår samtidigt ut alla dem som idag inte kan (t.ex. av familjeskäl) eller inte vill gå in i en heltidsuppgift."

Ekerö pastorat (Stockholms stift):

"Enligt vår mening måste de nuvarande kyrkomusikerdistrikten brytas upp och en annan organisation skapas. Pastoraten bör vara den minsta enheten. Det bör kunna medföra ett bättre utnyttjande av kyrkomusikerna som resurs inom pastoratet även med hänsyn till olika kyrkomusikers olika inriktning och begåvning. Till exempel bör en kyrkomusiker som är särskilt lämpad för verksam-

het bland ungdom kunna arbeta med detta över ett större område.

- - -

Framförallt vill vi betona att kyrkomusikerutbildningen omarbetas till att vara en utbildning till KYRKO-musiker, dvs. en församlingsarbetare med inriktning på att med musik och körsång främja gudstjänstlivet. För att detta skall förverkligas fordras kanske att kyrkan tar över en del av kyrkomusikerutbildningen t.ex. i form av en praktisk utbildning motsvarande prästernas för varje kyrkomusiker som vill ha behörighet till tjänst i kyrkan."

Andra kyrkliga samfälligheter

Av de 46 samfälligheter som har yttrat sig över utredningens preliminära ställningstaganden godtar 20 pastoraten som "kyrkomusikerdistrikt". Därvid anser en samfällighet att endast pastorat av nuvarande storlek kan komma i fråga. En samfällighet vill ha kyrkokommunen (modell III enligt 1982 års kyrkokommitté) som enhet, och en samfällighet vill ha församlingen som enhet. Tolv samfälligheter vill ha kyrkokommunala tjänster medan elva samfälligheter motsätter sig att den statliga regleringen slopas. Motiveringarna för det senare ställningstagandet är främst att den statliga regleringen är nödvändig för att främja den kyrkomusikaliska verksamheten i församlingarna och den framtida rekryteringen till kyrkomusikertjänsterna. Vidare anges att om den kyrkomusikaliska verksamheten blir beroende av lokala beslut finns det risk att man i tider av ekonomiska svårigheter minskar eller drar in t.ex. körverksamheten. Detsamma skulle kunna inträffa under tider med svårigheter att rekrytera körmedlemmar. Ett ytterligare skäl är att det kommunala huvudmannaskapet ger pastorat med god ekonomi möjlighet att skapa kyrkomusikertjänster med sådan omfattning och sådana anställningsvillkor att man kan locka till sig de dugligaste kyrkomusikerna. Pastorat med svagare ekonomi skulle därför mycket snart komma att utgöra ett kyrkans B-lag i kyrkomusikaliskt avseende.

Tre samfälligheter godtar utredningens ståndpunkt beträffande domkapitlets inflytande medan fyra samfälligheter inte vill ha någon ändring härvidlag. Sju samfälligheter uttalar sig för ett

domkapitelsinflytande av varierande art. Det gäller frågor om antalet tjänster och deras omfattning, tjänstetillsättningar samt organisationen i stort.

Två samfälligheter godtar utredningens åsikt om två kompetensnivåer medan en samfällighet vill att komplettering med orgelspelare skall kunna ske i vissa fall.

17 samfälligheter är positiva till olika former av kombinations-tjänster enligt de alternativ som utredningen har undersökt. Två samfälligheter uttalar sig för en förbättrad lägre kyrkomusikerutbildning för att höja den musikaliska kvaliteten.

Ekeby kyrkliga samfällighet (Linköpings stift):

"Kyrkorådet ansluter sig till tanken, att pastoraten i framtiden skall utgöra kyrkomusikerdistrikt, men finner det oacceptabelt, att en samfällighet omfattande två eller flera pastorat skall fastställa arbetsuppgifter och tjänstgöringsområde för kyrkomusikerna. I en samfällighet av detta slag måste huvudmannaskapet utövas av ett särskilt kyrkoråd för kyrkomusikerdistriktet- pastoratet. Ansvar för den kyrkomusikaliska verksamheten i pastoratet kan omöjligt separeras från det ansvar för gudstjänstlivet, som främst åvilar pastoratets kyrkoherde."

Stockholms kyrkliga samfällighet (Stockholms stift):

"Församlingsdelegerade företräder åsikten att kyrkomusikerdistriktet bör sammanfalla med pastoratet (i förekommande fall med sammansatta city- eller domkyrkopastorat). En väsentlig fråga är därvid att få till stånd en gemensam planering av den kyrkomusikaliska verksamhetens finansiering. Kostnader för kyrkomusiken i Stockholm kan med fördel lyftas bort från pastoratets budget till samfällighetens, eftersom de stora kyrkomusikaliska verken engagerar människor från hela regionen. Här torde nuvarande församlingsstyrelselagens passus om 'gemensam angelägenhet' ej utgöra ett hinder."

Göteborgs kyrkliga samfällighet (Göteborgs stift):

"Från samfällighetens sida har många gånger framhållits önskvärdheten av att kyrkomusikerförordningen avskaffas. De beräkningsgrunder som bildar underlag för tjänsteorganisationen kan med fördel ersättas av en prövning, som är likartad med övriga tjänster i pastoratet.

Kyrkonämnden tillstyrker att kyrkomusikertjänsterna överföres till kyrkokommunal reglering. Domkapitlet fastställer minimiorganisation och behörighetskrav. Det senare är för kyrkomusikerna viktigt, så att kvalitetskraven på kyrkomusiken inte efterställs. Om funktionen som musiksakkunnig vid domkapitlet utökas ges möjligheter att tillgodose de krav som kan ställas i detta avseende.

Kyrkonämnden kan inte se någon fara i att kommunalisera dessa tjänster. Anställningstrygghet garanteras alla arbetstagare. Tillsammans med en stark facklig organisation finns inga risker att kyrkomusiker skulle komma i en sämre position än i dagsläget.

Även i Göteborg är många kyrkomusikertjänster deltidstjänster. Främst gäller detta församlingsmusikertjänsterna, som inrättas redan idag av kyrkofullmäktige. Kyrkonämnden tillstyrker utredningens förslag om kombination av kyrkomusikertjänster och församlingsvårdande tjänster.

Domkapitlet skall inte ha något läroansvar för kyrkomusikerna!"

Gällivare kyrkliga samfällighet (Luleå stift) förordar kombinationstjänster exempelvis med kyrkomusikalisk och annan föreläsning-vårdande verksamhet eller i den kommunala musikskolan hellre än stora "rena" kyrkomusikertjänster med spelning i flera kyrkor och gudstjänstlokaler. Det är enligt samfälligheten tillräckligt med en kyrkomusiker med högre utbildning i arbetslaget. Om det finns flera så kan kraven på kompetens ställas lägre. "Huvudkyrkomusikern" kan ha en viss handledning och fortbildning av dem med lägre utbildning.

Totalt 63 politiska organisationer har yttrat sig över utredningens preliminära ställningstaganden. Yttrandena fördelar sig på följande sätt:

Centerpartiet	44
Socialdemokraterna	15
Moderata samlingspartiet	2
Folkpartiet	2

14 centerpartiorganisationer anser att pastoratet i framtiden skall utgöra "kyrkomusikerdistrikt" medan sju vill ha kvar församlingen som basenhet. 17 centerpartiorganisationer godtar tanken på kyrkokommunala tjänster medan tio motsätter sig att den statliga regleringen slopas.

Beträffande domkapitlets inflytande accepterar en organisation utredningens mening medan man i fyra fall anser att detta inflytande skall vara större. I ytterligare sex fall motsätter man sig en ändring av de nuvarande förhållandena.

Åtta organisationer pekar på nödvändigheten av ett stort antal deltidstjänster för att sörja för kyrkomusiken. Beträffande kombinationer av tjänster godtar sju organisationer utredningens mening. Ytterligare fem organisationer pekar på möjligheter att komplettera med arbete i skolan och övrig församlingsvård.

I två fall framhålls att tjänster med kontraktet som bas kan vara lämpliga under vissa omständigheter. Ytterligare synpunkter är att det bör finnas en kyrkomusiker i varje församling och att kyrkomusikerorganisationen inte får hindra gudstjänstfirandet.

Elva socialdemokratiska organisationer godtar tanken på pastoratet som framtidens "kyrkomusikerdistrikt" och ytterligare ett svar anger "kyrkokommunen" som bästa alternativ. Nio organisationer anser att tjänsterna bör vara kyrkokommunala. Vidare anser tre organisationer att domkapitlets inflytande bör utformas enligt utredningens mening.

POLITISKA
ORGANISATIONER

Fyra organisationer framför önskemål om kombinationstjänster av olika slag, där den kyrkomusikaliska tjänstgöringen kompletteras främst inom skolan men även i församlingen.

I yttranden från organisationer tillhörande moderata samlingspartiet finns allmänna uttalanden om vikten av att hålla kyrkomusiken på en hög kvalitetsnivå och att en eventuell minskning av antalet tjänster skall ske med stor varsamhet.

Båda folkpartiorganisationerna godtar tanken på kyrkokommunala tjänster; en av dem anser dessutom att domkapitlets inflytande kan utformas enligt den modell som utredningen har skisserat.

Linköpings arbetarekommun:

"Det är en allmän erfarenhet inte bara i våra församlingar att kyrkomusiken inte fungerar som den borde i evangelisationssammanhanget. Stora pekunjära resurser satsas visserligen på musiken, men dessa slukas av mer eller mindre konsertliknande verksamhet, i god tro och med välvilja från kyrkomusikern.

Som lekmanansvariga ser vi på kyrkomusiken som ett av de allra viktigaste instrumenten i evangelisationsarbetet. Kyrkomusikern är en viktig medlem i arbetslaget.

För att musiken skall kunna fungera evangelisatoriskt måste givetvis dess utövare vara medvetna om att deras tjänst i kyrkan är en tjänst under evangeliet.

- - -

En organisation som befordrar musikens funktion som evangelisationsinstrument överensstämmer enligt vad vi kan se med vad som skisseras i utredningen sid. 115: anställning på pastoratsnivå som möjliggör fler musikertjänster och därmed också differentiering inom musiklivet efter olika målgrupper/adressater och olika funktioner. Ur evangelisatorisk synpunkt är dessutom en kombination av tjänsterna med verksamhet utanför kyrkan, t.ex. i skolan och den kommunala musikskolan, mycket värdefull. Detta skapar kontakt och rekrytering utifrån till körer osv., vilket

i sig är evangelisation och skulle med fog kunna infogas i instruktionen för en kyrkomusiker."

Denna grupp omfattar 104 yttranden över utredningens preliminära ställningstaganden. Av yttrandena har elva kommit från studiecirkel i ABF, 20 från studiecirkel i Studieförbundet Vuxenskolan, fem från studiecirkel i Sveriges kyrkliga studieförbund, fem från studiecirkel i centerpartiet, två från socialdemokratiska studiecirkel, ett från en studiecirkel i moderata samlingspartiet, ett från en KDS-studiecirkel och ett från en studiecirkel gemensam för centerpartiet, folkpartiet och socialdemokraterna. 58 yttranden har kommit från studiecirkel i församlingar och pastorat, från personalgrupper i olika kyrkliga kommuner samt från enstaka privatpersoner.

STUDIECIRKLAR
OCH ENSKILDA

Yttrandena i gruppen visar i stora drag en likartad inställning till utredningens olika tankegångar. Sålunda godtas pastoratet som "kyrkomusikerdistrikt" i 27 fall, medan församlingen som enhet har 20 förespråkare. Elva yttranden är positiva till kyrkokommunala tjänster medan 39 yttranden motsätter sig att den statliga regeringen slopas. I fråga om domkapitlets inflytande över organisationen godtas utredningens mening i fem fall, medan det i tio fall framförs förslag om ett starkare domkapitelsinflytande. I ytterligare 20 fall föreslås att någon ändring av nuvarande förhållanden inte skall ske.

I övrigt förekommer enstaka, spridda uttalanden där det pekas på betydelsen av att det - särskilt på landsbygden - även i framtiden finns deltidstjänster, vikten av kombinationstjänster i olika former samt intresset av att den kyrkomusikaliska verksamheten hålls på en hög nivå.

Studieförbundet Vuxenskolans cirkel i Kopparberg (Västerås stift) anser att en organisationsförändring kommer att medföra nackdelar för det kyrkomusikaliska arbetet. Följden blir många resor med åtföljande kostnader och stress. Körarbetet kommer att bli lidande eftersom musikern inte hinner med allt arbete. Vidare kommer

det att uppstå vikarieproblem med stora avstånd och många kyrkor. En kombination mellan kyrkomusik och kommunal musikskola kan vara bra bl.a. för rekrytering till kyrkans körer.

En studiecirkel i Valbo församling (Uppsala stift) anser att en kyrkomusikers geografiska verksamhetsområde bör sammanfalla med området för den eller de präster som han samarbetar med. I vissa lägen kan det innebära att arbetsområdet kan sträcka sig utanför pastoratsgränsen.

Kyrkomusikern Mårten Grosshög, Getinge pastorat (Göteborgs stift) framhåller beträffande slopandet av den statliga regleringen av tjänsterna att det väsentliga är att möjligheterna blir tillräckliga att variera tjänsternas utformning efter församlingarnas behov och efter tillgången på personer som kan tänkas fungera i den särpräglade miljö, som varje församling är. Anställningsförmånerna får inte försämrans i en ändrad organisation. Grosshög anser vidare att vissa grundläggande ramar för tjänsterna bör fastställas av domkapitlet för att en godtagbar enhetlighet skall uppnås. Handlingsfriheten för pastoraten skall dock vara stor inom dessa ramar. En lämplig ordning skulle i huvudsak kunna omfatta vissa centralt fastställda grundnormer och minimikrav. Vid varje tillsättningsärende skall pastoratet dessutom ha möjlighet att själv - eventuellt med hjälp av en särskilt utsedd projektgrupp - utforma tjänsten närmare. För större orter med regional betydelse kan normerna utgå från folkmängd. På mindre orter bör det framför allt vara verksamhetens omfattning som styr tjänsternas innehåll. För kompetenskravet kan man - i vart fall på större orter - inte bortse från medlemsantalet. Men även här bör flexibiliteten vara stor. Den lägsta kompetensnivån bör vara kyrkokantorsutbildning om särskilda skäl inte föreligger. Besluten om tjänsternas utformning och innehåll bör fastställas av domkapitlet, som endast bör ändra uppenbart olämpliga och osakliga pastoratsbeslut. Tjänstetillsättningen bör kunna skötas av projektgruppen. När det gäller högre tjänster i stora församlingar med regional be-

tydelse bör domkapitlet medverka vid tillsättningen eftersom den i sådana fall inte enbart är en lokal angelägenhet.

Förkortningar

AnstF = Anställningsförordningen (1965:601)

DömkL = Lagen (1936:567) om domkapitel

KMF = Kyrkomusikerförordningen (1950:375)

Statens offentliga utredningar 1984

Kronologisk förteckning

1. Sociala aspekter på regional planering. I.
2. Värdepappersmarknaden. Fi.
3. Domstolar och eko-brott. Ju.
4. Långtidsutredningen. LU 84. Huvudrapport. Fi.
5. Sektorstudier. LU 84. Bilagedel 1. Fi.
6. Särskilda studier. LU 84. Bilagedel 2. Fi.
7. Långtidsutredningen. LU 84. Bilagedel 3. Fi.
8. Näringsstillstånd. Ju.
9. Förslag till lag om Kooperativa föreningar. I.
10. Kompletterande motståndformer. Fö.
11. Rösträtt och medborgarskap. Ju.
12. Rösträtt och medborgarskap. Bilaga. Ju.
13. Samordnad narkotikapolitik. S.
14. RF 10:5. Ju.
15. Ekonomisk brottslighet i Sverige. Bakgrund, övervägande, åtgärder. Ju.
16. Förvärv i god tro. Ju.
17. Sveriges internationella transporter. K.
18. Arbetsmarknadsstriden I. A.
19. Arbetsmarknadsstriden II. A.
20. Datorer och arbetslivets förändring. A.
21. Förenklad självdeklaration. Fi.
22. Panträtt. Ju.
23. Folkbibliotek i Sverige. U.
24. En bättre information om kemiska produkter. Jo.
25. Ny konsumentköplag. Ju.
26. Ny Banklagstiftning. Del 1. Bankrörelselag. Fi.
27. Ny Banklagstiftning. Del 2. Bankaktiebolagslag. Fi.
28. Ny Banklagstiftning. Del 3. Sparbankslag. Fi.
29. Ny Banklagstiftning. Del 4. Föreningsbankslag. Fi.
30. LÅS MERA! U.
31. Arbetsmarknadspolitik under omprövning. A.
32. Nya alternativ till frihetsstraff. Ju.
33. Handla med tjänster. UD.
34. Bostadskommitténs delbetänkande. Sammanfattning. Bo.
35. Bostadskommitténs delbetänkande. Del 1. Bo.
36. Bostadskommitténs delbetänkande. Del 2. Bo.
37. Rullande fastighetstaxering m m Del 1. Fi.
38. Rullande fastighetstaxering m m Del 2. Fi.
39. Hälso- och sjukvård inför 90-talet. (HS 90) Huvudrapport. S.
40. Hälso- och sjukvårdens mål och behovsbaserad planering. Underlagsstudie. S.
41. Hälso- och sjukvårdens mål och behovsbaserad planering. Huvudbilaga 1-3 Huvudbilaga 1: Fakta om ohälsans sociala och yrkesmässiga fördelning i Sverige. Huvudbilaga 2: Arbetsmiljö, yrke, utnyttjande av slutna vård. Huvudbilaga 3: Den jämlika sjukvården? S.
42. Att förebygga skador - ett hälsopolitiskt handlingsprogram. Underlagsstudie. S.
43. Att förebygga hjärt- och kärlsjukdom - ett hälsopolitiskt handlingsprogram. Underlagsstudie. S.
44. Hälsopolitik i samhällsplaneringen - Boendemiljö - Arbetsmiljö - Arbetslöshet - Kost. Underlagsstudie. S.
45. Invandrarna i hälso- och sjukvården. Underlagsstudie. S.
46. Primärvårdens uppgifter i det förebyggande arbetet. Underlagsstudie. S.
47. Primärvårdens uppgifter i det förebyggande arbetet. Huvudbilaga. Hälsoupplysning. S.
48. Länssjukvården - möjligheter till förändring. Underlagsstudie. S.
49. Hälsa - vård - Samhällsekonomi - Sysselsättning. Expert-rapport. S.
50. Personal för framtidens hälso- och sjukvård. Underlagsstudie. S.
51. Datateknik och industriell förnyelse. I.
52. Svensk sydafrikapolitik. Ud.
53. Föreningarnas radio. U.
54. Tvångsmedel - Anonymitet - Integritet. Ju.
55. I rätt riktning. A.
56. Folkkrätten i krig. Fö.
57. Kommunerna i totalförsvaret. Fö.
58. Invandrar- och minoritetspolitiken. A.
59. Näringsförbud. Ju.
60. Generell permutation av donationsbestämmelser. Fi.
61. I stället för kärnkraft. I.
62. Med sikte på nedrustning. Ud.
63. Homosexuella och samhället. S.
64. Psykiatri, tvånget och rättssäkerheten. S.
65. Via satellit och kabel. U.
66. Den allmänna rättshjälpen. Ju.
67. Cancer-orsaker-förebyggande m.m. S.
68. Samordnad samhällsinformation. C.
69. Säker elförsörjning. I.
70. Staketmetoden. Fi.
71. Värnplikten i framtiden. Fö.
72. Fastighetsbildning 3. Plangenomförande genom lösöfningsrättning. Ju.
73. Patientjournalen. S.
74. Regional utveckling och mellanregional utjämning. I.
75. Församlingarna om framtiden. C.

Statens offentliga utredningar 1984

Systematisk förteckning

Justitiedepartementet

Kommissionen mot ekonomisk brottslighet. 1. Domstolar och ekobrott. [3] 2. Näringstillstånd. [8] 3. Ekonomisk brottslighet i Sverige. Bakgrund, övervägande, åtgärder. [15]
1983 års rösträttskommitté. 1. Rösträtt och medborgarskap. [11] 2. Rösträtt och medborgarskap. Bilaga. [12]
RF 10:5. [14]
Förvärv i god tro. [16]
Panträtt. [22]
Ny konsumentköplag. [25]
Nya alternativ till frihetsstraff. [32]
Tvångsmedel – Anonymitet – Integritet. [54]
Näringsförbud. [59]
Den allmänna rättshjälpen. [66]
Fastighetsbildning 3. Plangenomförande genom inlösenförrättning. [72]

Utrikesdepartementet

Handla med tjänster. [33]
Svensk sydafrikapolitik. [52]
Med sikte på nedrustning. [62]

Försvarsdepartementet

Kompletterande motståndformer. [10]
Folkkräften i krig. [56]
Kommunerna i totalförsvaret. [57]
Värnplikten i framtiden. [71]

Socialdepartementet

Samordnad narkotikapolitik. [13]
Hälsa- och sjukvård inför 90-talet. (HS 90)
1. Hälsa- och sjukvård inför 90-talet. (HS 90) Huvudrapport. [39]
2. Hälsopolitiska mål och behovsbaserad planering. Underlagsstudie. [40] 3. Hälsopolitiska mål och behovsbaserad planering. Huvudbilaga 1–3 Huvudbilaga 1: Fakta om ohälsans sociala och yrkesmässiga fördelning i Sverige, Huvudbilaga 2: Arbetsmiljö, yrke, utnyttjande av slutna vård. Huvudbilaga 3: Den jämlika sjukvården? [41] 4. Att förebygga skador – ett hälsopolitiskt handlingsprogram. Underlagsstudie. [42] 5. Att förebygga hjärt- och kärlsjukdom – ett hälsopolitiskt handlingsprogram. Underlagsstudie [43] 6. Hälsopolitik i samhällsplaneringen – Boendemiljö – Arbetsmiljö – Arbetslöshet – Kost. Underlagsstudie [44] 7. Invandrarna i hälsa- och sjukvården. Underlagsstudie. [45] 8. Primärvårdens uppgifter i det förebyggande arbetet. Underlagsstudie. [46] 9. Primärvårdens uppgifter i det förebyggande arbetet. Huvudbilaga: Hälsoupplösning. [47] 10. Länssjukvården – möjligheter till förändring. Underlagsstudie. [48] 11. Hälsa – vård – Samhällsekonomi – Sysselsättning – Expertrapport. [49] 12. Personal för framtidens hälsa- och sjukvård. Underlagsstudie. [50]
Homosexuella och samhället. [63]
Psykiatri, tvånget och rättssäkerheten. [64]
Cancer-orsaker-förebyggande m m. [67]
Patientjournalen. [73]

Kommunikationsdepartementet

Sveriges internationella transporter. [17]

Finansdepartementet

Värdepappersmarknaden. [2]
Långtidsutredningen. 1. Långtidsutredningen LU 84. Huvudrapport. [4] 2. Sektorstudier. LU 84. Bilagedel 1. [5] 3. Särskilda studier. LU 84. Bilagedel 2. [6] 4. Långtidsutredningen. LU 84. Bilagedel 3. [7]
Förenklad självdeklaration. [21]
Banklagsutredningen. 1. Ny Banklagstiftning. Del 1. Bankrörelselag. [26] 2. Ny banklagstiftning. Del 2. Bankaktiebolagslagen. [27] 3. Ny banklagstiftning. Del 3. Sparbankslag. [28] 4. Ny banklagstiftning. Del 4. Föreningsbankslag. [29]
Fastighetstaxeringskommittén. 1. Rullande fastighetstaxering m m Del 1. [37] 2. Rullande fastighetstaxering m m Del 2. [38]
Generell permutation av donationsbestämmelser. [60]
Staketmetoden. [70]

Utbildningsdepartementet

Folkbibliotek i Sverige. [23]
LÄS MERA! [30]
Föreningarnas radio. [53]
Via satellit och kabel. [65]

Jordbruksdepartementet

En bättre information om kemiska produkter. [24]

Arbetsmarknadsdepartementet

Konfliktutredningen. 1. Arbetsmarknadsstriden I. [18] 2. Arbetsmarknadsstriden II. [19]
Datorer och arbetslivets förändring. [20]
Arbetsmarknadspolitik under omprövning. [31]
I rätt riktning. [55]
Invandrar- och minoritetspolitiken. [58]

Bostadsdepartementet

Bostadskommittén. 1. Bostadskommitténs delbetänkande. Sammanfattning. [34] 2. Bostadskommitténs delbetänkande. Del 1. [35] 3. Bostadskommitténs delbetänkande. Del 2. [38]

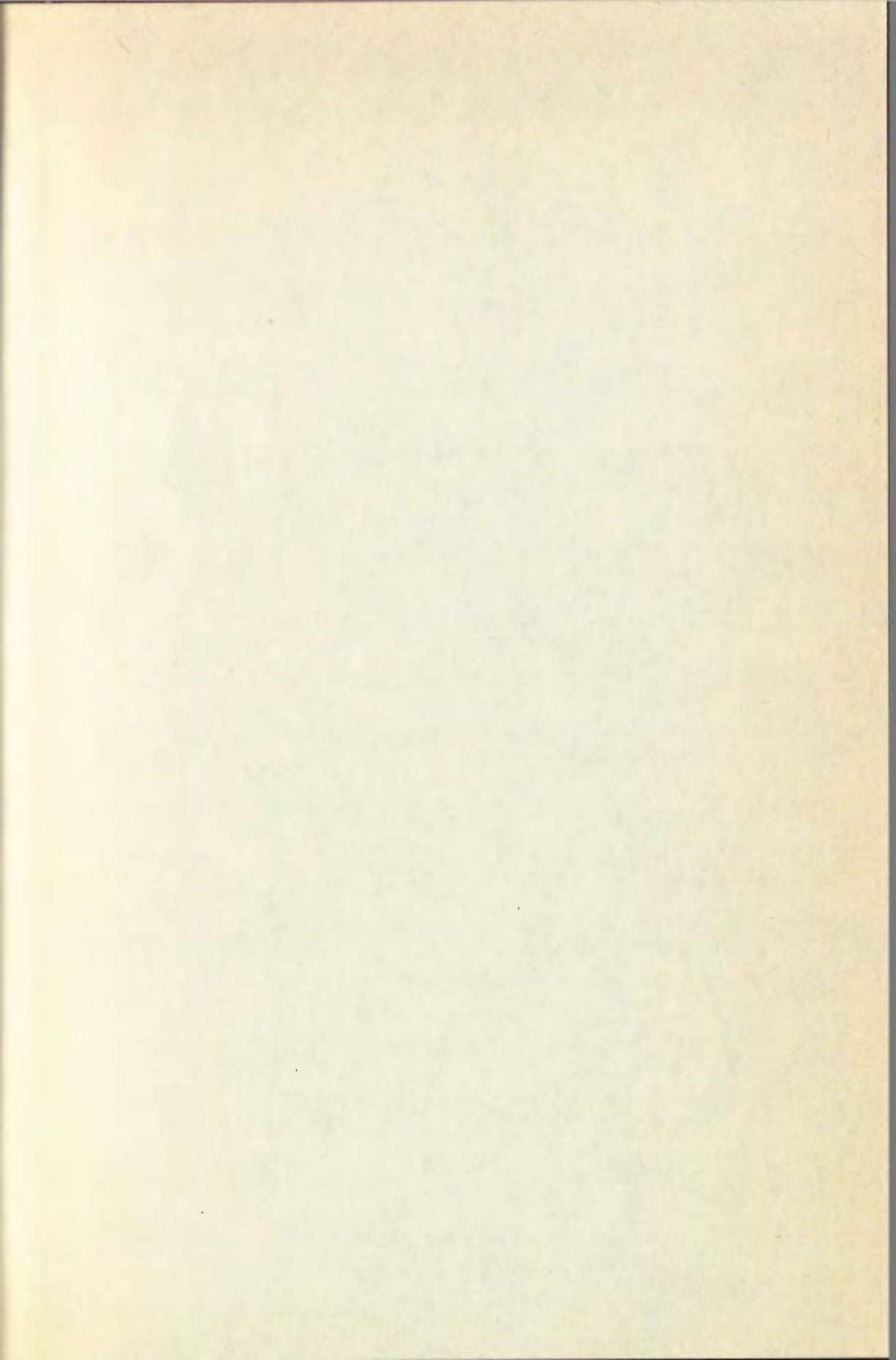
Industridepartementet

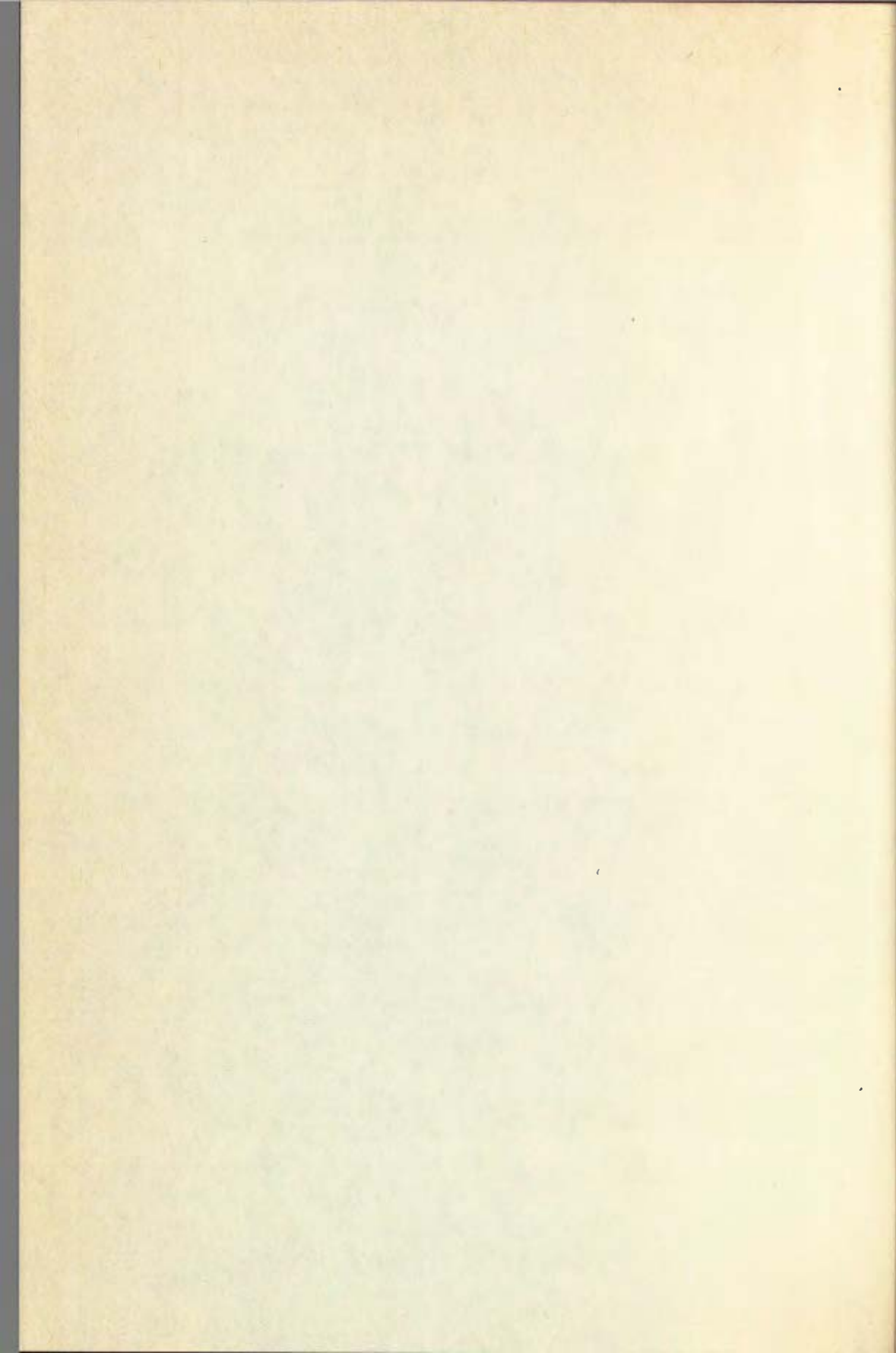
Sociala aspekter på regional planering. [1]
Förslag till lag om Kooperativa föreningar. [9]
Datateknik och industriell förnyelse. [51]
I stället för kärnkraft. [61]
Säker elförsörjning. [69]
Regional utveckling och mellanregional utjämning. [74]

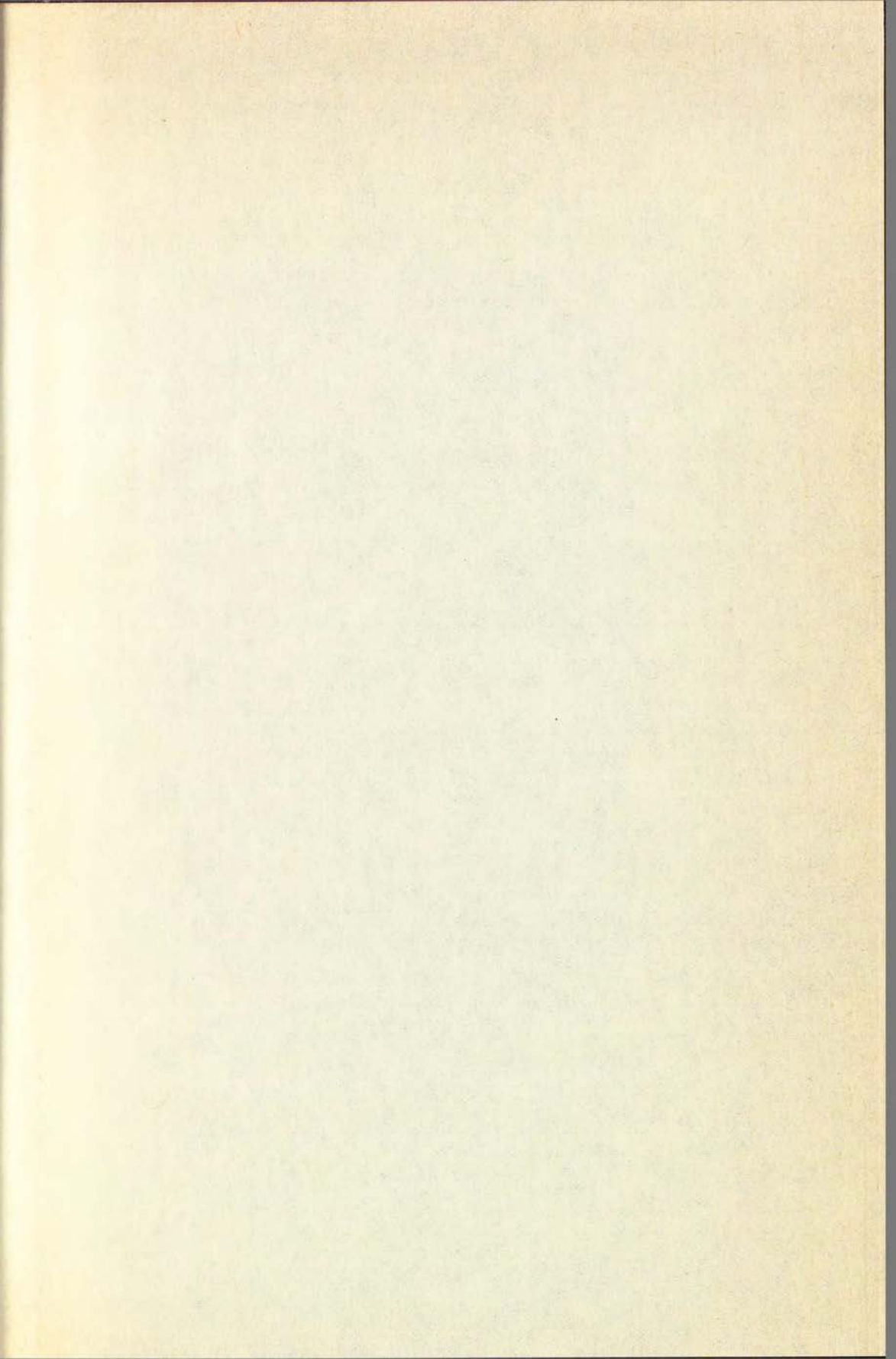
Civildepartementet

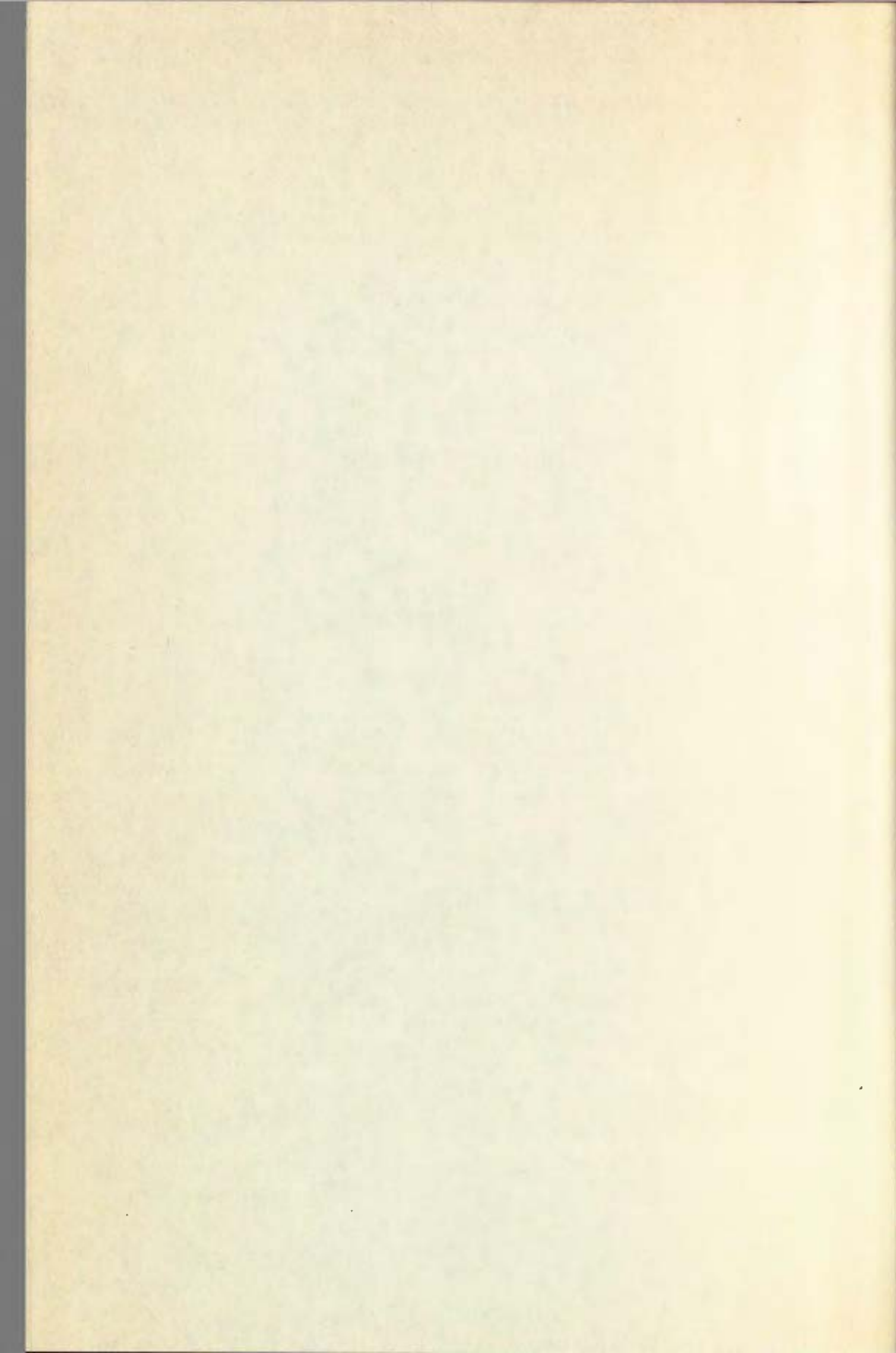
Samordnad samhällsinformation. [68]
Församlingarna om framtiden. [75]

KUNGL. BIBL.
1984-10-08
STOCKHOLM

Liber
Allmänna Förlaget

ISBN 91-38-08509-7
ISSN 0375-250X